

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annuae litterae Societatis Jesu

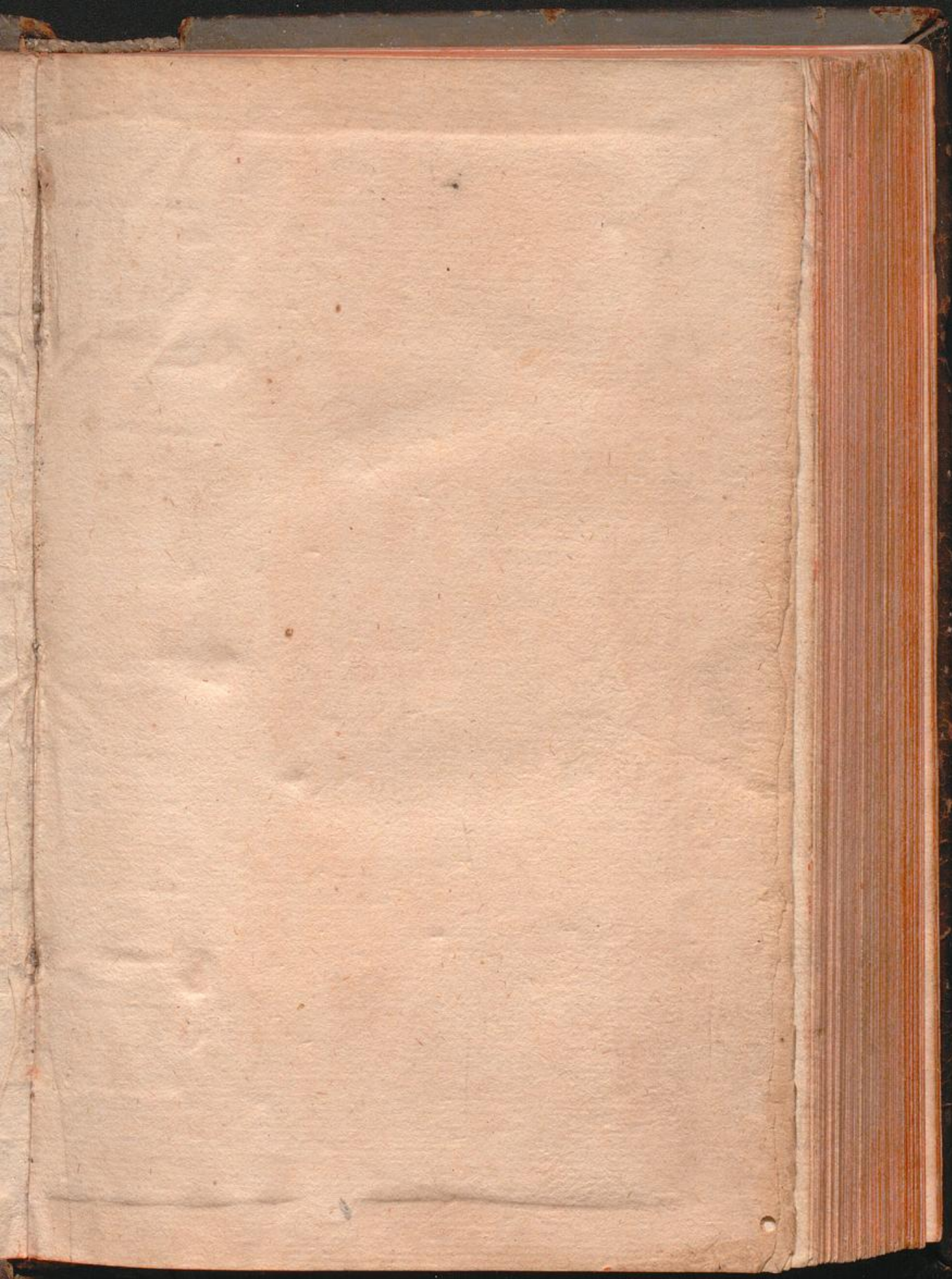
1582

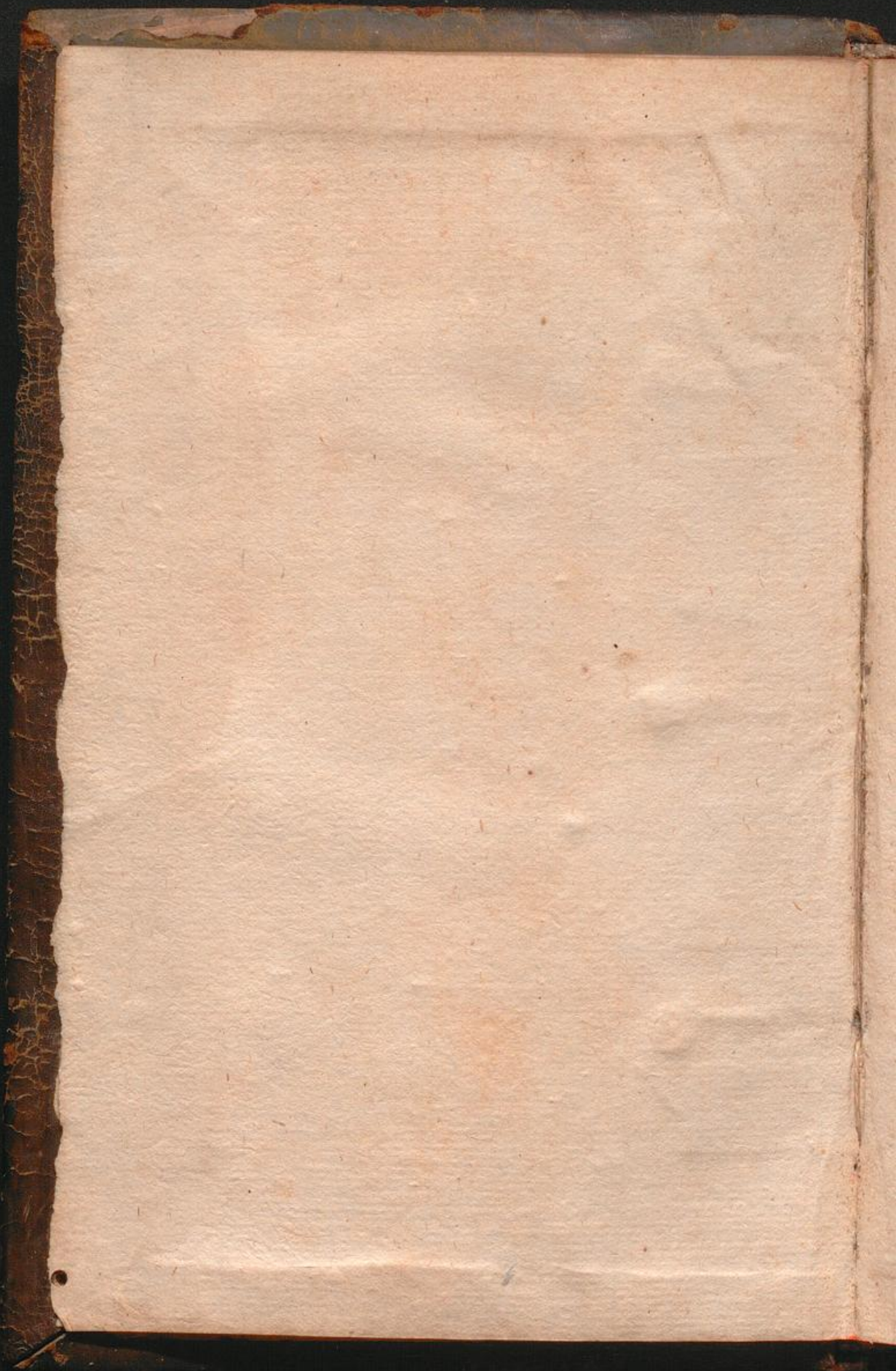
[urn:nbn:de:hbz:466:1-66469](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66469)

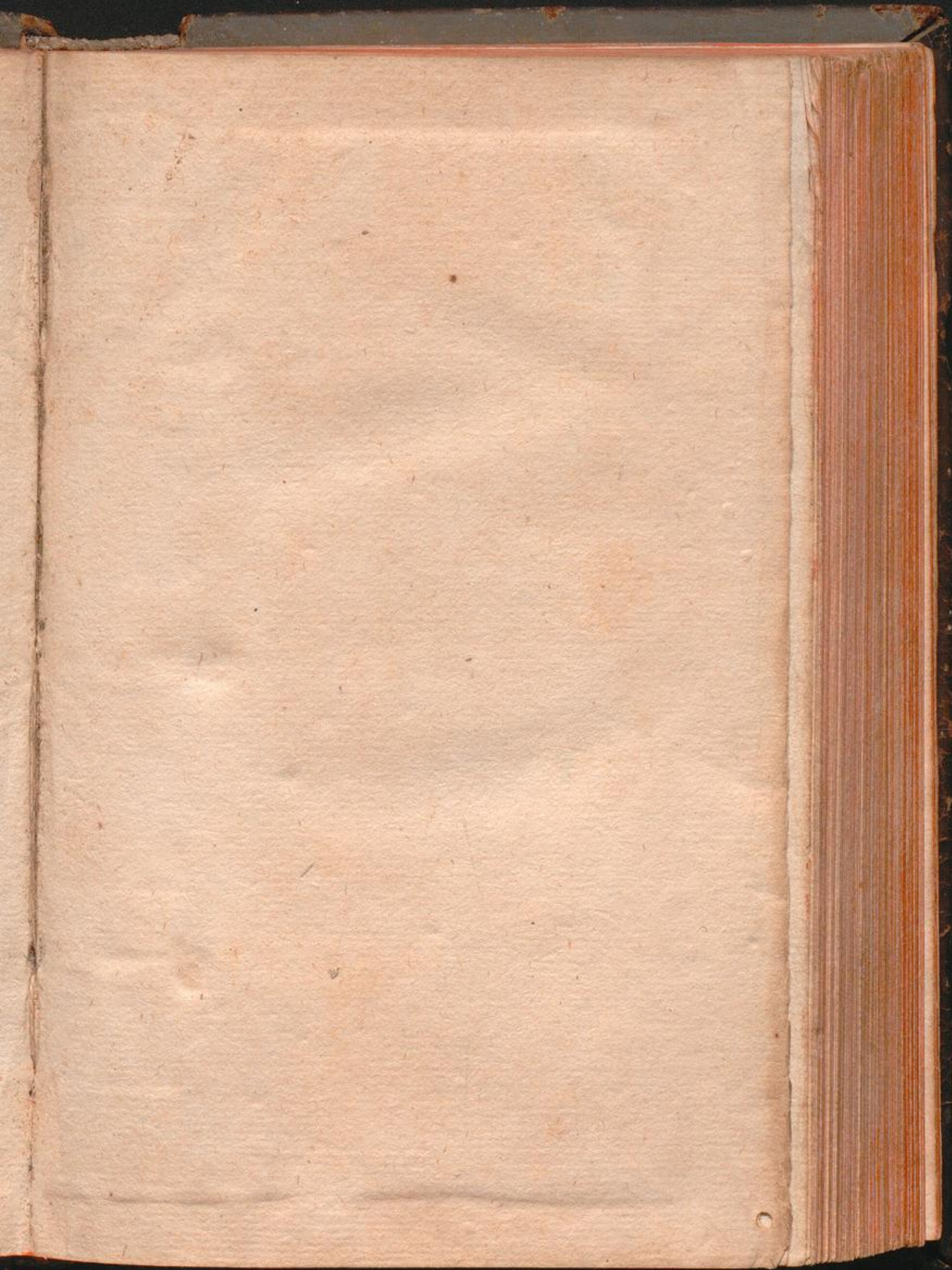

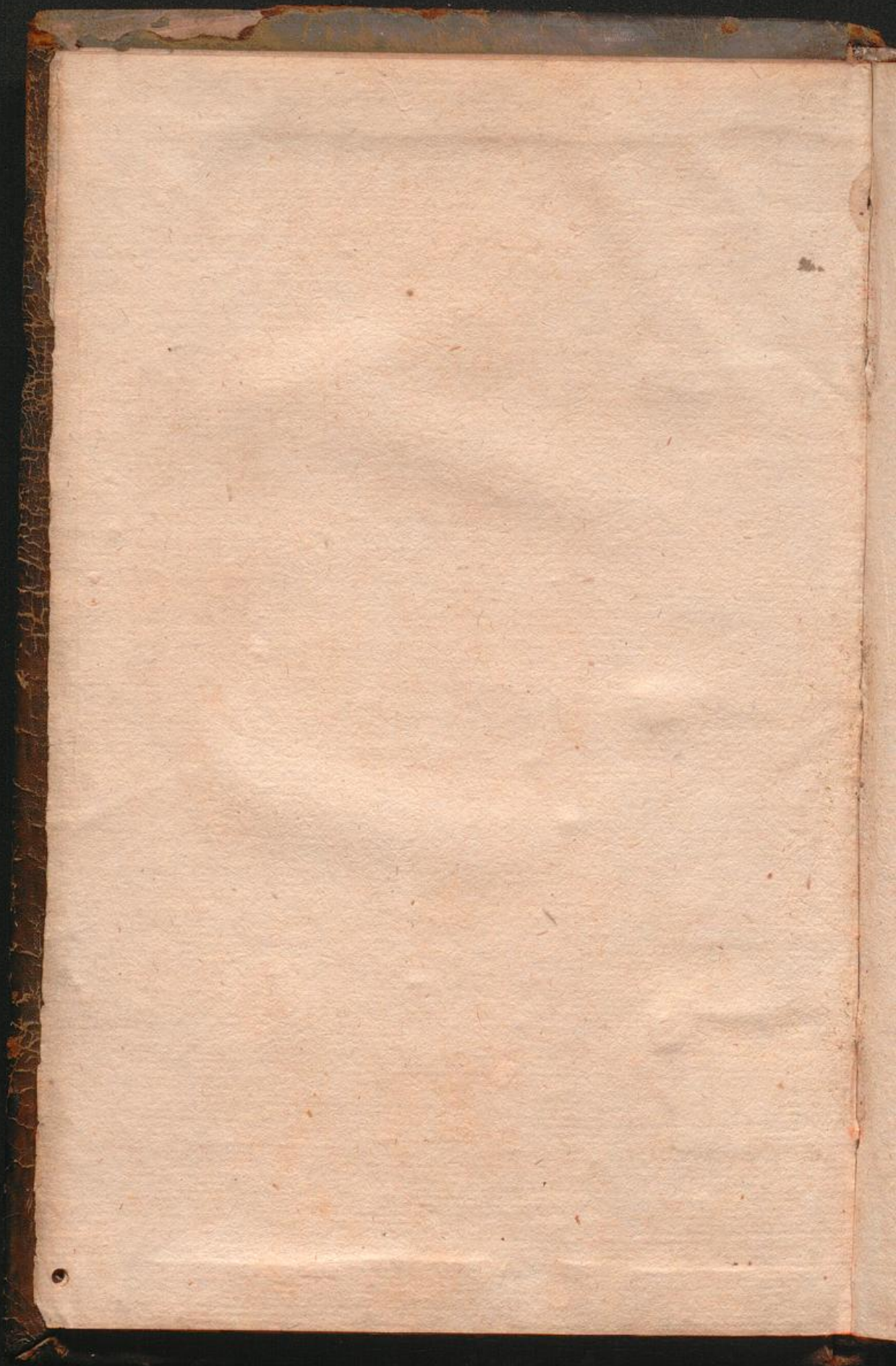
Sto. Januarii 1770.

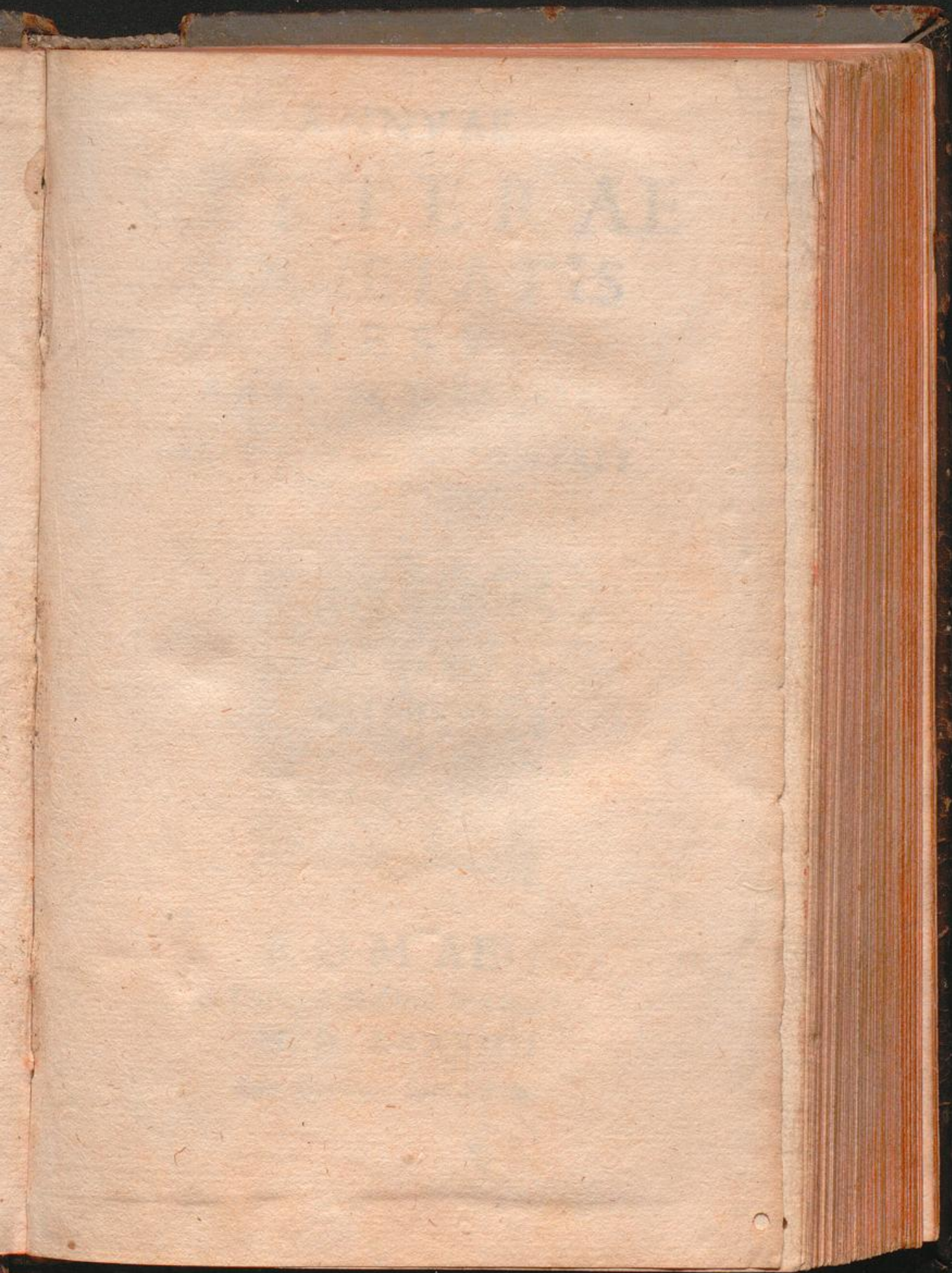
Th. 5171.

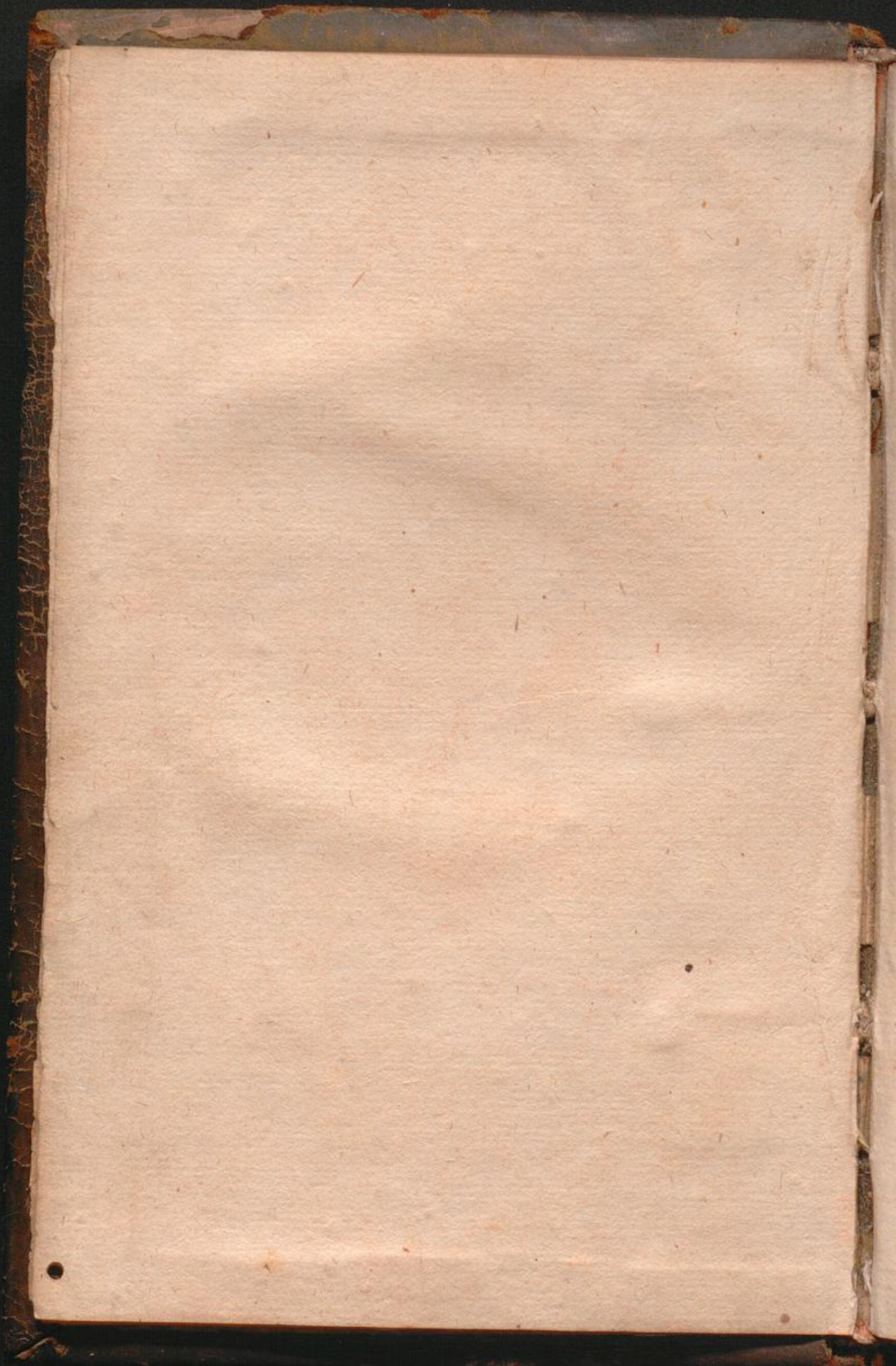

ANNVAE
LITTERAE
SOCIETATIS
IESV

ANNI. M. D. LXXXII
Liber Bonus Probationis
AD PATRES, ET FRATRES
eiusdem Societatis.

ROMAE,
In Collegio eiusdem Societatis.
M. D. LXXXIIII
Cum facultate Superiorum.

ANNAE
LITTERARAE
SOCIETATIS
I. E. S. V.

ANNO M. D. LXXIII
AD TERTIUM PARS
S. S. S.

ROMAE
In Collegio S. Antonii Sordani
M. D. LXXIII
Cum facultate superiorum

AN NV AE LITTER AE
SOCIETATIS IESV

ANNI. M. D. LXXXII

PATRIBVS, FRATRIBVSQVE

Societatis Iesu, gratia, & pax

Christi Domini, &c.

H officij ratio, & anni tempus fere
elapsum postulat Patres, Fratresque
Carissimi, vt Societatis consuetudine
vobiscum ea communicentur, quæ à
nostris toto orbe dispersis ad Dei Glo
riam, proximorumq; vtilitatem hoc anno gesta sunt.
quæ quidem etsi ita multa contigerunt, vt Deo
gratias agere debeamus ingentes, qui erga nostram
Societatem tam certa suæ Providentiæ signa osten
dit; ex ijs tamen ea seligam dumtaxat, quæ insigniora
videbuntur. Neque enim institutum est annuis litteris
quotidiana, & communia Societatis ministeria incul
care, sed ea tantum breuiter attingere, quæ in ordina
rijs ministerijs exercendis vel noua, vel singularia ac
ciderunt. itaque mirari nemo debet hisce litteris præ
teriri aliqua Collegia, quæ nihil præter communia ha
buere, neque enim omnes anni eandem vbique messem
ferre possunt. Sed vt ad propositum veniam, Constat
A 2 nostra

nostra Societas Prouincijs duabus, & viginti, ex quibus Lugdunensis in Gallia hoc primum anno instituta est. Ex his Prouincijs duarum Brasiliensis, et Polonica annuæ litteræ sunt desideratæ, in reliquis vero numerantur de Societate 5583. ex quibus in Societate adscripti sunt hoc anno 547. mortem obiere 112.

Collegia hoc anno in omnibus Prouincijs plurima sunt à viris Principibus, ciuitatibusque efflagitata; ex quibus quæ ad fundationem opportuna omnia deferebant, amplius viginti sunt à P. Generali reiecta, cui magis è re communi videtur instituta confirmare, quàm noua instituire. Vnum tamen Talabricense in Toletana Prouincia est admissum, ab Archiepiscopo Toletano Societatis amantissimo fundatum,

de quo vt suo loco plura dicentur,

ita hæc initio generatim de So-

cietate perstrinxisse sat

erit. Iam ad sin-

gulas Pro-

uincias

descendamus.

PROVINCIA ROMANA.

NUMERAT Prouincia Romana locis septēdecim socios quingentos, et octoginta, in Domo Professa centum, in Collegio Romano centum septuaginta quinq. in Domo Probationis ad S. Andræ octoginta, in Collegio Pænitentiariorum duos & viginti, in Seminario Romano triginta septē, in Collegio Germanico tredecim, in Anglicano decē, in Laurentano qudraginta, in Illirico quinque, in Florentino, & Perusino in singulis octonos denos, in Maceratesi quattuordecim, in Senensi tredecim, totidem in Recinetensi, in Tiburtino duodecim, in Sede Tusculana septem, in Amerina sex. A nobis in cælum, vt speramus, migrarunt quattuor: eorum vicem reddidere septem, & sexaginta in Societatem adscripti.

DOMVS PROFESSA

Romana.

Domus Romanæ fructus is hoc anno fuit, quē ab ea Domo, vnde Societas in omnes fere iā terras diffusa est, expectare quisque debuisset. Ex Sacerdotibus quinque, & triginta (tot enim Romana in Domo numerantur) duodecim sunt confessari assidui, qui Domi, forisque vtilissimis occupationibus perpetuo distinentur. Confessionum insignis frequentia fuit, in ijs

A 3 aliquot

aliquot decem, & viginti annorum; generalium vero quingentarum circiter summa inita est. Viginti amplius mulieres à turpitudine sunt reuocatae. Hæreticus vnus, qui multos annos in Caluini erroribus fuerat enutritus, cum Ecclesia per nos reconciliatus. Aeris restitutiones ducenorum, trecenorumque aureorum factae nonnullae. Quidam cum uouisset, si certum in peccatum relaberetur, aureos centum se soluturum (videlicet vt ea re peccandi consuetudini, ac procliuitati frenum iniiceret) atque in illud ipsum prolapsus esset, nostrorum suasu, votum exsoluit. Palæologus nouae cuiusdā hereseos Architectus, atque inuentor, cū in carcere veritatem animo semper obstinato respuisset, tandem cum produceretur, vt flammis viuus combureretur, in ipso supplicij loco ad sanitatē reuertit. in cuius conuersione tū eo ipso die, tum antea sæpissime precibus, priuatisq; disputationibus nostri plurimum laborarunt. Adhibentur nostri vulgo ad discordias componendas, & ægrotorum Confessiones audiendas, eosque in extremo vitæ tempore confirmandos. Vltro etiam nostri singulis hebdomadis nosocomia, publicasq; custodias omnes inuisunt: ex qua re semper insignis animorum utilitas consequi solet. In quibusdam sacrarum virginum Monasterijs tum habitæ cohortationes, tum confessiones auditæ, quarū pleræque generales fuere: Cum hoc rerum spiritualiū fructu, temporalium commoditas coniuncta fuit: quāuis enim ingēs hoc anno Romæ fuerit annonæ caritas, mire tamen Deus vel per incognitos homines nostrorū paupertati prospexit. Pontifex etiam inopia Domus,

¶

Et necessitate cognita eleemosinam aureorum mille opportune misit, alterumq. tantum postea ex multitudo pecunia, quam damnatis quibusdam exegerat, Domui addixit. Farnesius Cardinalis in templi ædificationem aureorum sex millia dedit, quibus templi tholus perfectus est, plumboque extrinsecus coopertus, intrinsecus tum reliqua pictura ornatus, tum quatuor Euāgelistis, qui quatuor in loculamentis sunt ex gypso constituti. Ipsum porro templi instrumentum tum varia sacrarum vestium supellectili auctum est, tum argentea pixide Eucharistiæ seruandæ, centum quinquaginta aureorum precio. Lampas quoque argentea aureis indicata nonaginta, et calices aliquot item argentei donati sunt, sumptuumq. omnium in templi ornatu summa subducta hoc anno octingentorū fuit aureorū.

COLLEGIVM ROMANVM.

Auctis anno superiore Collegij Romani reditibus, eiusdem etiam habitatio dilatari hoc anno cæpta est, ductumq. initium à Scholis, quibus ob discipulorum multitudinem summe indigebamus. Coemptis enim duabus vicinis insulis, priuatorumque domibus solo æquatis, cum nouæ ædificationis prima fundamenta fodi cæpta essent; rogauit Pontificem P. Generalis, vt ex suis nepotibus Cardinalibus aliquē delegaret, qui primū in fundamēta lapidē rite poneret, destinatusq. est Philippus Boncōpagnius, sancti Sixti Cardinalis, is cū ad 3. Idus Ian. Iacobo Boncōpagnio, aliisque principibus viris comitatus mane in Collegium

A 4 venis-

venisset, re diuina peracta, ad locum, vnde lapis erat deiiciendus, progressus est: ibique linteatus stola collo circumdata, cum symphonia, sollempnique precatioe primum lapidem rite demisit sic inscriptum.

Religionis causa Gregorius XIII. Pont. Max. Bonon. Collegij Romani Societatis Iesu amplius. reditu aucti & des ad oēs nationes optimis disciplinis erudiendas aere dato exstruens primū in fundamenta lapidem coniecit CIO. IO. LXXXII

Eo die pransi apud nos sunt Cardinalis, & Iacobus Boncompagni, alijque principes viri: inter prandium autem concio perpetua sex, & viginti linguis, singulis inter se dissimillimis, habita est, natalisque Collegij dies varijs Emblematis, Carminibusque de Pontificis, & Boncompagniae familiae laudibus conscriptis, summa omnium gratulatione celebratus. Id vero plerisque non paruam admirationem attulit, quod cum secundo iam de argumento eodem tot versus scripti essent; ad noua excogitanda facultatem existimabant exaruisse; quae tunc multo fecundius, velut ab nouella radice pullulauit, sic prorsus, ut vel integra materia nulla res vnquam maiore inuentionis varietate, carminūq. elegantia tractari potuisse videretur. Vos autem Patres, Fratresque carissimi Deum orate, ut diu Ecclesiae Catholicae, nobisq; Gregorium XIII. praestet incolumē, quo is operi inchoato fastigium imponat. Id enim summopere optare videtur sanctissimus Pontifex, qui quibus modis potest omnibus, Collegij huiusce sui (sic enim vocat) aedificationem promouere nō intermittit. Nā praeter pensiones illas, quas anno superiore attribuit,

buit,

buit, hoc anno in eandem ædificationem aureorū ter-
na millia in annos singulos, per annos viginti adsigna-
uit 4. Idus Iun. 1582. quæ pecunia similiter ex vigin-
ti annorum pensionibus Abbatia cuiusdam Boncom-
pagni Cardinalis exigitur. Ipso ædificationis initio cū
iam surgeret murus, Pontifex fabricæ ipsius structu-
ram inspicere voluit. itaque 14. Kal. Iul. à Vaticanis
ædibus ad Collegium venit, cumque muri partem vi-
disset simplici, rudique opere constructam (id enim no-
strorum paupertati convenire maxime visum est) illi-
co Deijci iussit, atque opere lateritio, & magnifico re-
fici. Eo ipso tempore cum Pontifici Collegium obequi-
tanti vicinus quidam vir potens ad genua accidisset, li-
temque nobis de finibus intendere cepisset; Pontifex
vocato P. Rectore, cognitisque partis utriusque
rationibus, eo ipso in loco nobis causam adiudicavit,
Sua quoque familia insignia ex marmore, artificio
sculpta egregio, quæ iccirco comparata erant, ut in
elegantissima fabrica figerentur, quam ipse Pontifex
in hortis Vaticanis construxit; nobis dono dedit, ut in
noui Collegij facie ponerentur: ea æstimantur aureis
amplius quingentis. verum de his hætenus: venio nūc
ad res domesticas. Nostrorum valetudo varie hoc
anno tentata est: verum, quæ Dei benignitas fuit, con-
valuerunt omnes, fratre vno excepto, qui summa se-
nectute, longoque morbo confectus, vita decessit. Pa-
cificationes inter eos, qui veteres inimicitias odijs in-
testinis exercebant, factæ sunt aliquot. Vnus etiam
adductus est, ut inimico condonaret, qui eo nomine Ro-
mam à multis millibus passuum venerat, ut illum con-
foderet.

foderet. Sacerdotis vnus de nostris frater multis ab hinc annis, nescientibus nobis, testamentum fecerat, Romanumq. Collegium suarum fortunarum omnium scripserat heredem. eo tandem hoc anno vita functo, Collegium ex testamento in bonorum possessionem venit: ex ijs annui capiuntur aurei circiter duceni. Cum Boromæus Cardinalis Romam aduentus tempore venisset in Collegium à P. Rectore, P. Generalis nomine, inuitatus ad Prandium est: quam inuitationem ita libenter accepit Cardinalis, vt quamuis aduentus tempore pisces, vinumq. gustare non soleret, eo tamen die non secus ac si festus, solemnisque esset, nostra causa de sua illa abstinencia non nihil remisit. itaque & pisces comedit, & vinum bibit; exceptusq. est inter prædium diuersarum linguarum concione. eodem etiam die P. Rectoris rogatu, in templo nostro rem diuinam fecit, atque cum nostris omnibus, tum auditoribus circiter octingentis Christi corpus communicauit: matutinisque, ac pomeridianis Theologiæ scholis interfuit.

DOMVS PROBATIONIS.

ad Diui Andreae.

Magna fuit hoc anno in Probationis Domo messis: septem enim, et sexaginta in Societatem adscripti sunt, ex omnibus ferme Prouincijs Dalmatia, Scythia, Græcia, Flandria, Gallia, Hispania, Germania, Anglia, Hibernia; in his Iuris consulti sunt quatuor, reliqui Theologia, Philosophia, studiisque Humanitatis eruditi; nonnulli etiam nobili genere nati.

Horum

Horum omnium ingressum cohonestavit praelatus quidam ex eo ordine, qui Clericorum Camera Apostolica nominatur. Est autem ille ordo Romae amplissimus, Cardinalibus gradu proximus, unde etiam plerique in illud Collegium adlegi solent: atque huiusmodi Clerici in septem Diaconorum locum successisse dicuntur, qui ab Apostolis rerum temporalium administrandarum causa constituti sunt: quare eorum instituto patrimonium Ecclesiasticum etiam nunc Camera Apostolica Clerici procurant. Is igitur cum nobilitate, diuitiis, opibus, gratia plurimum posset, atque ad maiores etiam honores aditum patefactum, & expeditum haberet; omnia ut stercorea arbitratus est, ut Christum lucrifaceret: quem etiam duo ex ipsius familia, quam multam alebat, paullo post secuti sunt. Commouit vero ea res non mediocriter procerum Romanorum animos, adeo ut aliud fere nihil per eos dies in sermone omnium versaretur. Paucis autem ab ingressu diebus ut se mundo, sibi que mundum crucifixum esse omnibus testaretur, leuidensa attrita, & lacera indutus, pendente ex humeris pera, urbem uicatim obiuit, panem ab ijs potissimum emendicans, apud quos uideri posset maximam ea re indignitatem subire. Itaque vir nobilissimus, atque notissimus eo exemplo sic hominum studia permouit, ut opifices vulgo relictis officinis ad spectaculum ipsius concurrerent: qui, cum illum olim beatum in primis iudicassent; mirabantur uidelicet tunc eum pro Christo diuitiis inopiam, honoribus ignominiam pretulisse. Alius quidam vir grauis, & prudens

dens multarum linguarum Dalmaticæ, Turcicæ, Val-
laticæ, & Arabicæ sciens, quique multos annos mer-
caturam exercuerat apud Turcas; cum Romæ Socie-
tatis nostræ exercitia peregisset, ad eandem voluit ad-
iungi. Hæc igitur de Probationis Domo, cuius res,
quoad spiritualia valde bene procedunt; mira enim ca-
ritas inter se, ac studium perfectionis cernitur in vni-
uersis: in temporalibus laboratur; huius enim domus
vectigal vix ad dimidiam partem Nouitiorum alen-
dam satis est. Verum Deus mirifice adhuc illis prospe-
xit. Pontifex etiam Max. Abbatiam S. Mariæ in Fi-
rentello Spoletanæ diœcesis vi. Non. Octob. attribuit,
quæ annuos reddit aureos circiter sexcentos. Aedifi-
catio, quam anno Superiore institutam ex eleemosinis
dixi, ad tectum perducta est: in eam sumptus facti sunt
aureorum amplius tribus millibus.

COLLEGIVM GERMANICVM.

Collegij Germanici familia constat alumnis cen-
tum, & viginti, ea tredecim in contubernia diui-
sa est, quibus singulis Diui præsumt tutelares aliqui,
quorum festa cum aduenere, contubernales Aram
tum ornatu cætero, tum vero carminibus exornant;
diemque illum Confessione, & Communione, nec non
Symphonia, publica que diuerberatione religiose cele-
brant. Sunt autem vniuersi ad virtutem mirum in mo-
dum propensi, & suos moderatores, & inter se amant.
Sacramenta obeunt frequentes: ac diebus festis ante-
quam Sacrificio missæ intersint, in singulis contuber-
nijs

nijs priuatim veniam inuicem petunt eorum, quæ offenderint ea hebdomada: voluntarias pœnas, & mortificationes sua ipsi sponte, Aduentus præcipue, & Quadragesimæ tēporibus suscipiunt: longinquas quoque peregrinationes ad Lauretū, Casinumq; montem pedibus ingrediuntur. Iis vero diebus, quibus à studijs feriantur, tam multi petūt, vti spiritualibus exercitijs instituantur, vt cum ad omnia Societatis vrbana loca mittantur aliqui, satisfieri tamen omnibus non possit. Viginti nouem hoc anno, studijs Theologiæ perfectis, in Germaniā missi sunt: in his erant Sacerdotes tredecim: ex quibus sex hic iam Romæ probati, eo consilio profecti sunt, vt in Germania societate ingrederentur; vnus etiā Romæ sacerdos admissus est. Alius Sacerdos in Liuoniam cum P. Posseuino discessit, vt apud eos populos Catholicam religionem disseminaret. Tres vita functi sunt, quorum vnus, cum Societatis vota olim nuncupasset, paullo ante mortem à P. Generali receptus in Societatem est. In horum omnium locum aliquot è Germania aduenere: plurimū item vt admittantur, summopere efflagitant. Qui autem recentes adueniunt, ijs non ante patet aditus ad cœtum, conuictumque cæterorum, quam generalem vitæ confessionem peregerint, rationemque didicerint Sacramenta fructuose percipiendi. Adhibentur autē huius Collegij alumni ab omnibus xenodochijs, vt ægrotantium in ijs audiant Germanorum confessiones. Iidem Germanicas habēt conciones tum in proprio Collegij templo, tum ad Pontificis cohortem, cæterasque Germanorum Societates: militum autem co
hortis

hortis etiam confessiones omnium ordinarias excipiunt. Collegio huic tēpla tria subiecta sunt, quæ magna hominum frequentia celebrantur, tum propter ipsorum templorum antiquitatem, & religionem, tum ob cærimonias, cultumque, quo res diuina in ijs peragitur. Et sane in Ecclesiasticis cærimonijs alumni maxime excellent. itaque Episcopus quidam multis precibus contendit, ut ex ijs aliquem secum deduceret, qui suæ dioceseos cærimonias corrigeret. Alius Episcopus, cum multorum dierum Romæ moram fecisset, Clericos adolescentes in Collegium frequenter mittebat, ut inde ritus Ecclesiasticos perdiscerent. Ex ijs autem templis quæ dixi, duo picturis hoc anno sunt ornata, in altero quidem, quod S. Apollinari dicatum est, ipsius sancti vita est depicta: in altero, quod globosa forma constructum, duplici ordine columnarum sex, & quinquaginta sustinetur, S. Stephano sacrum, persecutiones omnes, quæ annis quadringētis in Christianos sunt concitatae, ex Romanorum Imperatorum tempore descriptæ sunt. qui locus tum ob picturæ elegantiam, tum vero quia vim infinitam tormentorum, inuictamque Martyrum constantiam oculis subiicit, visitur quotidie à multis; quorum etiam aliquibus præ pietate Lacrimæ decidunt inter spectandum. Inuisit hoc templum Stationis die ipse Pontifex, atque ab alumnis, qui obuiam cum superpelliceis processerunt, summa cum veneratione exceptus est. is, cum Missæ quæ tunc canebatur, aliquamdiu interfuisset, significauit postea, omnia sibi summe esse probata. Die sanctorum omnium vnus ex alumnis orationem ad Pontificem
Cardi-

Cardinalesque habuit; qui tam æquis omnium auri-
bus, animisque vsus est, statim vt decerneretur, vt in
reliquum tempus vnus aliquis de alumnis eodem die
orationem haberet.

COLLEGIUM ANGLICANVM.

Quam diuinum fuerit Gregorij XIII. con-
siliū, vt tot collegijs instituendis, nationes
eas ad Ecclesiæ Romanæ obedientiam redu-
ceret, quæ ab illa nefarie descuerunt; vel vnus An-
glicani Collegij fructus comprobatur in dies magis.
Alit id hoc tempore adolescentes circiter septuagin-
ta, quorum pietas, & in suppliciis pro religione tum
obeundis alacritas, tum perferendis constantia cum
antiquis illis Martyribus videtur certare. Decem
hoc anno, studiorum suorum cursu confecto, in An-
gliam ad suos ciues conuertendos redire. ex qui-
bus duo Remis substitere, vt in eo Collegio Theo-
logiam, ac Philosophiam doceant: tertius item Sa-
cerdos, vir innocentia, prudentiaque singulari à
D. Alano subinuitus omnino retentus est, vt eius
opera, & consilio ad illius Collegij gubernationem
vtatur: septem reliquos in insulam tuto penetras-
se, ac se se ad ciuium suorum salutem vtiliter
impendere cognitum est. Et quoniam huiusce Col-
legij alumni vel vni maxime ex omnibus Catho-
licis crudelissimis Reginae edictis petuntur; iccir-
co singulis momentis innumerabilia illis in Anglia
pericu-

pericula imminent, atque ab hostium insidijs nunc vestem, nunc sedes mutando se se occultant, insinuant etiam se se in ipsas custodias, vt catholicos, qui in eis uincti detinētur, consilio, & re iuuent: adeo supersunt animi non ad cruciatus modo tolerandos, sed etiam inuitandos. Sacerdotes quattuor, qui ex hoc Collegio exierunt, in Anglia hoc anno sunt cōprehensi, qui squalore carceris, omnibusque tormentis excruciat, egregium suæ religionis, & fortitudinis exemplum præbuerunt. Sacerdotes item alij tres Lucas Chirbæus, Ioannes Sertus, & Laurentius Ricarsonus, cum omnem suppliciorum immanitatem essent perpeffi potius, quã à fide deficerent; tandem martyrio affecti sunt 3. Kal. Iunias. Romæ tres vita decesserunt, excellentis sanctitatis adolescentes, in his vnus Eduardus Trocmortonus fuit, clarissimo genere, singularisque integritatis exemplum, cuius vita omnibus virtutibus admirabilis ab ipsius familiaribus conscripta est: alter Rodulfus Scirlæus honesto item loco natus, qui cum diu spiritui sancto restitisset, tandem diuinitus est ad Catholicam religionem conuersus. Is consanguineo quodam viro catholico auctore cum ex Anglia Remos venisset, ab Alano sæpe ad Ecclesiæ Romanæ veritatem inuitatus est, quæ cohortationes licet eas ille mente obstinata reijcere conaretur, tamen quosdam aculeos semper in animo relinquebant, qui dies noctesque ipsum stimulant; quos cum euellere non posset, varijs se se voluptatibus dedit, eam quasi aberrationem querens à molestis cogitationibus. Ad extremum cum timeret, ne ad veritatem pertraheretur, Parisios se contulit,

vt nobilem Anglum, quem ipse hæreticum existima-
bat (ita enim ad credendum à Catholico quodam arti-
ficiose inductus est) conueniret; Cum vero comperisset
eum, quem quærebat esse nostræ Societatis, cuius ille
homines tanquam malum omen exsecratur; ira in-
citatus Geneuam ad Bezam proficisci constituit: sed ac-
cidit diuino consilio, vt cum is viam se dare vellet, gra-
uissima febris corripereetur, ex qua dies aliquot decu-
buit: quo tempore cum eum Anglus quidam nobilis
Catholicus, ac Sacerdos de nostris vnus officii causa
inuisisset; ab iis ad Ecclesiæ Sacrosanctæ gremiũ re-
ductus est: atque vbi morbo emerfit, abiecta Geneuæ
cogitatione, Romam petere decreuit. Interea litteræ
ab adolescentis consanguineo hæretico afferuntur ad
Angliæ Regiæ legatum, quibus ille orabat legatum,
vt vel Parisijs retineret adolescentem, vel Geneuam
tuto amandaret. Excepit hanc rem totam hæreticus
quidam, qui cum ad iuuenem casu venisset, eumque ad
iter iam accinctum offendisset, modis omnibus reti-
nere aggressus est. Iuuenis cum magnum in mora pe-
riculum esse cerneret, neque alia se se ratione expedi-
re posset, stringit pugionem, ac nisi faceffet, se eum ex
templo transixurum minatur: subditisque æquo cal-
caribus, magnis itineribus Romam versus contendit.
In Collegium vero Anglicanum receptus, illustria tũ
in reliqua vita, tum in extremo morbo virtutum om-
nium exempla dedit. Hanc autem ipse sui conuersio-
nẽ S. Augustini meritis adscribere solebat, erga quẽ
sanctum iam inde à pueritia, licet inter hæreticos na-
tus, educatusque præcipuo quodam amore se se affici

sentiebat. Horum autem trium desiderium lenierunt decem, & septem, qui ex Anglia venere spectatae virtutis adolescentes; in ijs aliqui sunt nobilissimo genere nati: aliqui etiam ob vnam religionis causam iniurias multas ab hæreticis pertulere.

Gregorius xij. sicut vnus omnium optime huiusce Collegij vtilitatem, necessitatemq. nouit, ita etiam illud cordi maxime videtur habere. Itaq. hoc anno aureorum duo millia dedit, quibus Collegij vectigal amplificaretur: permisitq., vt Placentinus S. Victorie Prioratus huic Collegio coniungeretur, eius redditus annuus quadricenorum est aureorum. Vineam idem, in quam sese recipere possent adolescentes, & animũ a studiorum contentione remittere, summa cum diligentia quæri iussit: cumq. nulla cõmoda inueniretur, tantisper eam, quam Iulius Pont. Max. construxit, liberalissime eorum vsibus adsignauit. Atque hanc insignem beneuolentiam, liberalitatemq. non solum in hoc Collegium, quod vt suum opus amare, & ornare videtur debere, sed plane in vniuersam Anglorum gentem præstat optimus Pastor. Itaque ad eorum inopiam subleuandam, qui ob egregiam in Ecclesiã Romanam fidem eieci patria, per Christianum orbẽ vagantur, Breue, quod vocãt, ad omnes Christianos principes dedit, quo eos hortabatur, vt tam piæ causæ Fauerent, Anglosq. quibus possent officijs complecterentur. Hoc Breue cum ab omnibus concionatoribus Quadragesimæ tempore Romæ promulgatum esset, multi Prælati, viriq. illustres per vrbis regiones distributi, stipem coegerunt: alumni item Collegij, aliq. vi-

ri no-

ri nobiles tum Angli, tum aliarum nationum, sollemni Sodalitatum vestitu ad stationes omnes eleemosinā cum scrinijs palam corrogarunt, collectaq. Romæ sunt aureorum circiter duo millia, in reliqua autē Italia ad numerū quinque millium: atque ex alijs item Provincijs non paruum Anglis subsidium venturum speramus. Eadem etiā studia sunt Cardinalis sancti Sixti, cuius in Clientela Collegium est: is templi tectum pulcherrime laqueatum, aureis fabricatus est amplius trecentis. Neque desunt alij præterea viri pijs, qui Collegio huic benigne faciant: vnus enim magnam struem lignorum dedit ad comburendum: Alter moriens domum testamēto legauit: quidā etiam viuens testamentum scripsit, quo post suum obitum annuum vectigal aureorum quinquagenorum relinquit. Et sane Collegium hoc huiusmodi patrocinijs indiget plurimum: vt enim à viris grauissimis cognitum est, magnæ ab Angliæ Regina tum Romano, tum Remensi Anglorū Collegijs tenduntur insidiæ, atq. ab ijs magis, quā à quouis alio Christiano Principe sibi timet: propterea quod horum Collegiorum alumni tanto religionis catholicæ restituendæ studio feruent, vt eorū ardor tot cruciati- bus, quos in dies singulos crudelitas excogitat, reprimi nullo modo possit. Die Protomartyri Stephano dicato, vnus de alūnis orationē ad Pontificē habuit, quæ sic omnibus probata est, vt Pontifex diem illū Anglicano Collegio cōstitueret, quo eorum aliquis deinceps orationē haberet; quod diem illū sanctissimi Protomartyris maxime diceret conuenire ijs adolescentibus, qui sese ad martyriū perferendū in ea palestra exercerēt.

Est in Anglicano Collegio vetus Anglorum hospitium, eorum nimirum, qui pietatis causa Romanam hanc peregrinationem suscipiunt, quibus etiam ad octavum diem victum liberaliter præbet. multi hoc anno aduenere, erga quos alumni omnia pietatis officia exhibuere, aliquot etiam cum Ecclesia Catholica in gratiam rediere. Venit inter hos Poli Cardinalis nepos cum filiolo octeni excellentis indolis, Reginae crudelitatem fugiens, quæ summopere studebat, ut eos in sua potestate haberet, quo eam familiam, quæ in Anglicanum regnum habere ius dicitur, stirpitus deleteret. Is à Pontifice humanissime exceptus est, & tractatus honorificentissime: filius autem ad convictum filij Parmensis Principis in domum Farnesij Cardinalis missus est: vir quidem de catholica religione optime meritus, ut qui semper inter illas persecutiones sacerdotes enixe fuit, quos etiam ternos, quaternosue domi suæ perpetuo habuit, usq. rem diuinam facientibus religiose quotidie ministravit. Hæc de Anglicano Collegio pro instituta breuitate multa, pro illius rebus gestis, & meritis per pauca: etenim ne bis eadem legeretis, satius visum est, ad ipsum vos de Anglicana persecutione librum referere; Nunc quoniã urbana Societatis loca exposui, sequitur, ut deinceps de provincialibus dicã.

COLLEGIUM LAURETANVM.

Collegium Lauretanum nostrorũ numero, & fructus ubertate reliquis collegijs provincialibus præstat. Confessiones generales in eo sunt auditæ amplius

plius ducentis: pecuniæ restitutiones factæ innumera-
biles ducenorum, trecenorumue aureorum, & eo am-
plius; plurimis ereptæ concubinæ: aliquot apostatæ
ad suas religiones reducti: hæretici etiam cum Eccle-
sia reconciliati, aliaq. plurima è re diuina gesta, quæ
publicis litteris committi non possunt; ea tamen cuius-
modi sint, quiuis facile conijcere poterit, cum ex incre-
dibili concursu ab omnibus orbis terrarum partibus,
tum vero ex templi ipsius sanctitate, quod vel durissi-
ma peccatorum corda ad salutarem penitentiam fle-
tere, ac mollire solet. Quidam cum Sacrosanctam illã
Domum introisset certo consilio, ne confiteretur, diui-
nitus repente permotus, confessionem multis cum la-
crimis peregit. Decem militum Hispanorum cohortes
cum illac iter facerent, expiatæ confessione sunt à no-
stris triginta circiter: ex ijs concubinas quas habebant,
aut à se reiecerunt, aut in uxores legitimas duxerunt.
Multa in eo loco supra naturæ vires quotidie fiunt,
quæ præsentem loci diuinitatem ostendunt, vni enim
loquendi facultas diuinitus reddita est: alteri, cū tres
annos oculis fuisset captus, visus restitutus est. Homo
transalpinus ex sacra domo calcis aliquantum sustu-
lerat; hunc, vbi Romam venit, morbus debilitate subi-
ta adortus est: cum autem de consilio quorūdam Lau-
retum rediisset, calcemque restituisset, illico sanitatem
recuperauit. Vastauillanus Cardinalis sanctæ illius do-
mus Protector cum Lauretum venisset, Collegiū no-
strum inuisit, visaque angusta habitatione, alia duo
cubicula, quibus angustia laxarentur, nobis dare
iussit.

C O L L E G I V M F L O R E N T I N V M .

Florentiæ hoc anno templum est patefactum, ingenti hominum gratulatione, & concursu, stupentibus etiam plerisque, unde nouum templum subito existisset. In illius exstructione valde illustris enituit ciuium in nos beneuolentia, & liberalitas: cum enim in eam ædificationem multorum millium aureorum impensa facta sit, tamē tantum abest, ut aliquod æs alienum sit contractum, ut potius Collegij vectigal, quod initio vix ad dimidiam partem nostrorum alendam satis erat, templo perfecto, expensarumq. omniū subducta ratione dimidio plus sit auctum; Multi Principes viri sacella sibi nostro in templo dari certatim petiere, quæ ornarent: itaque cum nouem in eo sint, omnia iam destinata sunt: plurima quoque munera magni precij in illius ornamentum collata. Magnus est ad nostros sacramentorum caussa concursus, sic ut vnus ducentas audierit confessiones generales. Adhibetur etiā nostri ad eos iuuandos, qui ad supplicium ducuntur, quorum vnus vir nobilis nunquā a suo latere nostrum sacerdotem discedere passus est; ductusque ad supplicij locum orationē habuit ad circumfusam multitudinem, hortatusque omnes est, ut suo exemplo sceleribus abstinerent. Philosophiæ curriculum anno superiore cœptū, belle procedit, auditores circiter quadraginta numerantur. Cardinalis Boromæus iter faciens Florentia, Collegiū, scholasq. nostras inuisit, rem diuinā in nostro templo fecit, ac tum nostris, tum magnæ populi multitudini Christi corpus distribuit.

C O L-

COLLEGIUM PERUSINVM.

NEquē minor fuit Perusinorum in nos amor, & beneficentia, qua liberalitate tum quingentorū aureorum æs alienum dissolutū est, tum Collegij ædificatio promotā, & aliquot ornamenta templo cōparata. itaq. licet Collegij vectigal admodum tenue sit (vix enim trecenorum est aureorum) tamen hoc anno mille, & sexcenti aurei sumptus facti sunt. Graues inimicitie nostra opera sunt depositæ, quæ in ciuitate bellicosa multæ quotidie existunt; qua quidem in re nostri Deum valde propitium habuere: quatuor vitæ periculo subtracti à nostris, cum eos de insidijs, quæ parabantur, opportune monuissent. Inter eos, qui hoc anno sua scelera publico supplicio luerunt, vnus nullo modo adduci poterat, vt confiteretur, is tandem nostri sacerdotis oratione ita permotus est, vt non solum ipse confessionem faceret, sed reliquos etiā ad eandem cohortaretur. Ad matutinā concionem pomeridiana sacrarum litterarum lectio addita est: vtraque auditorum frequentia celebratur. Magna porro est apud Perusinos de nostrorum scientia, & integritate opinio, quod vel id vnum declarauit: cum enim in quadā stipulatione necesse esset, vt aliqua pecuniæ summa appareret, vnus è nostris à proximo mercatore eam mutuam rogauit; qui statim plenis manibus bonam pecuniæ summam, nec numeratam quidem dedit, relataque eodem modo in scrinium condidit; Societatis nostræ exercitijs duo sunt exculti, vnus Prælatus, qui huius rei causa Roma venerat, iuuenis alter illustri familia natus. Ex congregatione Beatæ Virginis

in Societatem admissi sunt septem; in ijs adolescentulus quidam, qui à parente retractus in Patriam, paulo post inde fugiens Romam se contulit. Septem alij ad alias religiones se se aggregarunt.

COLLEGIUM TIBURTIVM,
& Recinetense.

TEmpli Tiburtini ædificatio hoc anno primū cœpta est, sub cuius initium magna in nos invidiæ fuit concitata tempestas, quæ tamen die tertio per se concidit: eo tempore nostri patientia, & modestia non modo cæterorum, sed illius etiam, à quo fuerant omnia turbata, sibi animos non mediocriter adiunxerunt, primus lapis ab Episcopo sollemni ritu positus est 8. Id. Iulij, quo die eodem ad lætitiæ cumulandum magni momenti pax, in quam viri nobiles multi frustra se se interposuerant, ad exitum est perducta à nostris; Iuuenis quidam nobilis, cū nostrarū scholarū, atq. discipulorū otium turbaret, in carcerē ductus est. is licet certo sciret, nostris postulantis in carcere se teneri, tamen ubi primum exiit, ad nos venit, gratiasque egit; ac sacerdoti de nostris confessus, emendatiorem vitæ rationem instituit. Cum Estensis Cardinalis in pauperes ægrotos eleemosinas quasdam distribuere cōstituisset, voluit, ut eosdem nostri inuiserent, fructusque ingens per eam occasionem confessionibus audiendis partus est. Ciuitas etiam ad campanam coemendam aureos centum nobis dedit. Profectus vnus de nostris in vicinum castrum, plurimos induxit, ut male parta restitu-

restituerent: redditaq. sunt legitimis dominis ex fraudata pecuniâ aureorum circiter duo millia. Cardinalis Eſtenſis Turcam ad nos miſit, quem fidei Chriſtiane rudimentis imbueremus; is poſt aliquot meſes inſtructus, baptizatusque, narrat ſe, dum aqua ſalutari ablueretur, mutatione quadam admirabili mutatum eſſe, quam cum ipſe ſentiat, negat tamen verbis explicare ſe poſſe cuiusmodi ſit: ſignificat autem magno ſe tunc gaudio perſuſum, ſic vt cum infirmo imbecilloq. corpore eſſet, repente valens, firmusque ſit factus: & quod pluris eſt, ad eam morum ſanctitatē eſt conuerſus, vt comites eius quidam iſdem olim erroribus implicati nunc vero ad Chriſtianam religionem traducti, ipſum tanquam virum ſanctum ſuſpiciant.

Recineti hoc anno Beate V. M. ſodalitas inſtituta eſt, ex qua eundem fructum, qui ſolet ex huiusmodi cœtibus, ſperamus. Doctrinam Chriſtianam explicandi mos renouatus, ac diebus feſtis, Pater vnus fratre comite, puerorum agmen canentium ſub vexillo per urbem educit, qui per ſpeciem interrogandi pueros, grandioribus etiam ad ſalutem neceſſaria tradit. Ciuitas cum daturam ſe noſtris hoc triennio aureos ſeptingentos decreto publico ſtatuisset, primam penſionem hoc anno ſoluit. Fundator item in tabulam pictam aureos octoginta largitus eſt: ad alia quoque ornamenta comparanda, multi multa contulerunt.

P R O V I N C I A
S I C I L I E N S I S.

CONFICIT Prouincia Siciliae domicilijs decem ducentos nonaginta de Societate, In Collegio Messanensi octoginta, in Domo Probationis Messanensi septem, & triginta, In Collegio Panormitano sexaginta, In Siracusano, & Catanensi videnos in singulis, In Collegio Montis regalis vndecim, In Biuonensi vndeuginti, In Calactensi viginti tres, In Rhegino sexdecim; vno minus in Drepanitano. His breui Domum professam accessuram speramus, cuius rei magna hoc anno initia, et fundamenta sunt iacta, ædibus amplissimis in vrbe media coemptis, quæ minimo negotio videtur ad nostros vsus reconcinnari posse: pro ijs aureorum octo millia soluta sunt. In Societatē adscripti sunt hoc anno tres, et viginti. Extremū vero spiritum Deo reddidere sex.

COLLEGIUM MESSANENSE.

Messanæ aurei mille ducenti ex fraudata pecunia, suasu nostrorum, redditi sunt: multi à perditis moribus reuocati. Quidam cum ex desperatione veneno sibi mortem inferre cogitaret; nostrorum consilijs à meditato scelere deductus est, factaque confessione, ad animi tranquillitatem traductus. Mulieres multæ turpem vitam agentes, conquisitis eleemosinis, in honesto matrimonij statu collocatæ: aliquot etiam ad religionē animum applicarunt. ex his vna cum annos tres in concubinato vixisset, atque ad extremum demone correpta esset; ab nostro Sacerdote liberata, confes-

confessioneque expiata, ab ipso concubino ducta est in matrimonium. Instituta hoc anno est virorum Congregatio; multique iam ex prima nobilitate nomina dederunt: plures, cum itidem ut admittantur petant, loci tamen excluduntur angustijs. Adolescentium discipulorum sodalitium aliquot ab hinc annis intermissum, hoc anno repetitum est. Vtraque autem maiorum, minorumque Congregatio magno studio in pietatem incumbit: à maioribus etiam horarum quadraginta supplicatio est indicta. Ciuitatis liberalitatem, & alijs superioribus annis, & proxime sumus insignē experti: ad nouum enim templum construendum, ornandumque aureorum tria millia nobis dedit.

COLLEGIUM PANHORMITANVM.

PAnormi eadem fuit, quæ anno superiore Confessionis, Communionisque nostro in templo frequentia; fructus paulo etiam vberior. Vir peracta generali confessione trecentos aureos restituit, quos ut redderet, quadraginta ipsis annis nunquam adduci potuerat. Mulier per annos tres concubinato irretita, toto eo tempore nunquã crimina expiauerat: sed ne morti quidē proxima resipiscere velle videbatur; admonitaque de confessione à suis, negabat vllius se criminis consciã sibi esse. hæc tãdem nostri Sacerdotis oratione permota, magno cum animi sensu generalem fecit confessionem, pieque admodum vita functa est. Alia mulier, cum demoni sese mancipasset, annos quinque, & triginta in flagitijs inauditis volutabatur; hæc annis octo nostrorum templum eo consilio frequentauit, ut eos ad flagitium aliquod induceret: tandem

tandem cum ad se redisset, generali confessione criminibus absoluta, nouum, atque Christianum vitæ genus complexa est. Quidam multis sceleribus, ac nefandis hæreticorum blasphemijs implicitus, non solum generalem confessionem fecit, sed etiam sua ipse sponte stitit se se religionis quæsitibus, & cum Ecclesia reconciliatus est. Matrona nobilissima cum periculose ægrotaret, nullum de morte sermonem auribus admittere volebat: vnius autem de nostris adhortatione ad eam æquitatem animi, & contritionem est deducta, vt etiam ad circumstantem nobilium multitudinem, orationem pietatis habuerit plenissimam, quæ lacrimas tam subita mutatione plerisque excussit: atque in eo sensu paullo post mortua est. Mulier nostris multos iam annos confiteri solita, cum partus difficultate ad extremum vitæ periculum deuenisset; nostrum Sacerdotem iussit aduocari, vt super ipsam Euangelium S. Ioannis recitaret: eaque fuit mulieris pietas, fidesque, vt cum ad illum locum Verbum caro factum est Sacerdos peruenisset, ipsa facillime partum reddiderit. Infans Regni Tunisiæ, per menses quatuor Christiano catechismo instructus à nostris, summa cum apparatu magnificentia, Archiepiscopo, & Prorege inspectantibus, baptizatus est: quem mense post, eius pædagogus institutus similiter à nostris secutus est. In illa commendatione Anglorum, quam Pontifex maximus ad omnes Christianos Principes misit, nostri aureorū 2000. corrogarunt.

COLLEGIUM SIRACUSANVM,
& Catanense.

Siracufis toto fere anni spatio, Sacerdos vnus co-
 ſta puerorum multitudine, vbi ciuitatem luſtra-
 uerat, in templo noſtro Chriſtianam Doctrinam popu-
 lo explicauit, Mulier quedam in monaſterio colloca-
 ta per noſtros eſt, cuius ſoror fuerat interfecta, idem-
 que periculum ipſi imminebat à ſuis. Congregatio B.
 Virginis floret in dies magis: ex ea ad Societatē tran-
 ſiere tres; quorum vnus è prima nobilitate adoleſcens
 patri cariffimus ad quem multorum millium aureorū
 ſpectabat hæreditas, varie oppugnatus à ſuis, qui eius
 cōſiliū ad pedes accidētes morari conabantur, inſigne
 ſemper animi robur, ac virtutem oſtendit. Catanae con-
 feſſiones generales auditæ ſūt ſeptuaginta. Muliercu-
 læ aliquot à flagitioſa uita reuocatae quarum vna ad
 religionem ſe contulit; dictaque illi dos eſt ab ipſomet
 concubino. Vxorēs duæ cum à ſuis maritis fuſſent,
 noſtrorum opera cum iſſdem reconciliatæ. Ad inopū
 miſeriam ſubleuandā, noſtri aliquoties ſtipem à popu-
 lo coegerunt. Tres hoc anno de noſtris in vicina loca
 de more miſſi ſunt; neque ſine fructu: vnus enim am-
 plius tria millia hominum Chriſti corpore refecit: in-
 ter filiū, Patrēq. pacem conſtituit, qui multis iā annis
 inimicitias inter ſe gerebant, filiumque induxit, vt in
 ſpectantibus vniuerſis, veniam à patre peteret.

COLLEGIUM CALACTENSE.

Socij Calactenſes ſub æſtatem multis, ac periculo-
 ſis morbis ægrotarunt; ex quibus duo magna de
 celeſti

caelesti felicitate spe praecepta, vita decesserunt. Eo tempore ciuitatis amor in nos, & beneuolentia multo quam ante illustrius perspecta est: nam praeter quam quod lautam eleemosinam Collegio dedit; nostros etiam uita functos, dum ad templum esseretur, prosecuta est: iussitque ut campanis in omnibus templis signum funebri pulsu daretur. Clerus quoque, Carmelitae, & Capuccini ultro nobis, magna, cum amoris significatione ad psalmodiam funebrem decantandam adiutores uenerunt. Ea uero res ciues maxime edificauit; quod cum domi tam multos aegrotos nostri haberent, foris tamen suam operam, & consilium nulli denegarent. Quidam cum multos annos Confessionis Sacramento caruisset, atque in posterum etiam carere constitueret; nostrorum hortatione mores mutauit, Sacramentaque iam frequenter obit. Bacchanalibus populum noster adhortatus est concionator, ut horarum quadraginta supplicatio indiceretur; qua, Deus tot eorum dierum sceleribus irritatus placaretur. quam rem ciuitas, & libentissime suscepit, & singulari animi ardore exsecuta est. Quadragesimo tempore tres de nostris in oppida uicina profecti, Societatis munera insigni cum fructu exercuerunt: sic, ut duo oppida praesenti fructu commota, ad Societatis Collegium construendum omnia pollicerentur; idque datis ad P. Generalem litteris contenderent.

COLLEGIUM DREPANITANVM.

Ager Drepanitanus nouellus est, anno superiore coli primum coeptus: caeterum, ut proximis litteris

teris ad vos scripsi, opimus, ac fertilis. Quidam cum
 animum, corpusque suum Dæmoni tradidisset, annos
 septem omnia ad eius arbitrium faciebat: is dum con-
 cionem in nostro templo audit, repente commotus, cō-
 fessionem generalem fecit, vitamque homine Christia-
 no dignam ingressus est. Eadem ratione alter est à ma-
 gicis artibus deterritus. Pacificationes inter multos
 conciliatæ, inimicitiaeq. sublata; quarum alteræ inter
 familias nobilissimas exortæ, duas in partes ciuitatem
 distraxerant: nostrorum tamen interpositu, alterius
 factionis princeps iniurias omnes remisit, nostroque in
 templo inimicum palam complexus est: Turcæ duo
 Christianis præceptis informati sunt à nostris; qui tan-
 dem baptizati laudabiliter viuunt. Conciones nostro
 in templo ea populi frequentia, & concursu celebratæ
 sunt; ut, cum loci angustijs plurimi excluderentur, coa-
 ctus sit noster concionator, ciuitatis rogatu, in Fratrum
 S. Augustini templo concionari. Alij tres in totidem
 vrbis plateis conciones habuerunt; ad quarum vnã
 plus duo millia hominum conuenire consueue-
 rant. Institutæ sunt etiam in Collegio Con-
 gregationes duæ, altera discipulorũ,
 altera virorum: vtriq. magnos
 in pietate, virtuteque
 faciunt pro-
 gressus.

PRO-

P R O V I N C I A

N E A P O L I T A N A .

HABET Neapolitana Prouincia So-
cietatis loca sex; socios ducetos vigin-
ti duos. in Domo Professa Neapolita-
na quatuor sunt, & quadraginta, in
Collegio Neapolitano duo, & octogin-
ta, in Nolano quadraginta tres, in Catacensi, & Ale-
tino: uiceni bini, Cirinolano quinque. Ad Societatem
transiere vnus, & triginta. Diem suū quinque obiere,

D O M V S P R O F E S S A

Neapolitana.

Spiritualis Domus professe status magnum hoc an-
no cœpit incrementū, domi de pijs rebus collatio-
nibus institutis: qui fructus etiam in proximos redun-
dauit. Tres, & viginti de nostris, Quadragesimæ tem-
pore, alij alio concionū caussa dimissi sunt: qui autem
in vrbe constiterunt, ex ijs tres habuere conciones, qui
iudicio omnium doctrinæ, pietatisq. primas retulerūt.
His concionibus cum fructus alius partus est pluri-
mus, tum inductus quidam, vt cum vetere inimico re-
diret in gratiam; idq. etiā concionatoris voce voluit
prædicari. quo exemplo incitata mulier quædā, odi-
um, quod sextum iam annum ob filij cædem gerebat,
sponte deposuit. Alius necem sororis remisit. strenu-
us item miles cum fuste à commilitonis sui famulo fuis-

set

set petitus; iniuriam omnem nostris deprecantibus concessit. Aeris restitutiones factæ permultæ: quarum vna duum millium aureorum fuit. Meretrices quindecim ad honestatem traductæ. Templo preciosa aliquot ornamenta collata; in his aræ vestis argentea auro intexta, centum quinquaginta aureorum precio, ab Ducis Vrbinatis filia Bisiniani Principis uxore donata est. Sacerdos quidam æstate in Montem Leonis profectus (oppidi nomen id est) cum alia multa præclare, tum sodalitatem ad prauam iurandi consuetudinem tollendam instituit. eius sodales hanc sibi ipsis legem indixerunt, vt si quando palam temere iurauerint, pænæ loco terram illico in publico deosculentur: quæ lex ab ijs sanctissime seruat. Patris etiam eiusdem opera, & labore, pax inter duos præcipuos Calabriae Regulos conciliata est.

COLLEGIUM NEAPOLITANVM.

NEque minor ad pietatem accessio iisdem spiritualibus collationibus in Collegio Neapolitano facta est: ex quibus quo fructus maior colligeretur, ipsum Collegium duas in partes distributum est; curatumque, vt rerum spiritualium Præfectus à reliquis occupationibus liber, in vnam fratrum vtilitatem, ac progressum incumbat. Instituta etiã, vel renouata potius est Doctrinæ Christianæ schola, ad quam festis singulis diebus magnus fit hominum concursus; quibus non solum Christianæ fidei elementa, sed etiam ratio traditur precandi Deum; opportunaque cohortatione

C tione

tionem ad Sacramentorum frequentiam excitantur. Congregationes maiorum, minorumque melius habere nunquam: eius tamen quæ à Conceptione B. Virginis Mariæ nomen accepit, singularis existimatio est; atque ita multi sunt, qui nomina dare velint, ut sacellum iam eos non capiat. quater hoc anno quadraginta horarum in priuato sacello habita ab ijs est supplicatio: triginta circiter ex ijs in varijs religiosorum familijs Deo sese dedicarunt.

Ex hoc Collegio missiones factæ sunt duæ, altera Barulum, Andriam altera. Baruli cum multa è re diuina gesta sunt, tum impulsus quidam, ut inimicitias deponeret, quas intimo odio, & corde annum iam septimum gerebat. Andriæ vero non solum conciones habitæ; sed etiam casus conscientie explicati, atque de ijs inter Clericos collationes introductæ, inter laicos autem instituta sodalitas est, in quam adscripti qui sunt, ij decimo quinto ad summum die communicant: atque cum alijs pietatis muneribus, tum hominibus pacificandis diligenter inuigilant.

COLLEGIUM CATACENSE

& Aletinum.

CVM anno superiore Antistes Catacensis defunctus esset, in eius locum Bononiensis Vicarius, vir prudentia Doctrinaque insigni, Paleotti Cardinalis alumnus est susceptus. is & nos amat plurimum, & postridie quam urbem inijt, summo mane ad Collegium venit humanitate, ac beneuolentia singulari: neque aggreditur quidquam non consulto Rectore. concionibus in templo nostro frequens interest; interdum etiã

Eucha.

Eucharistiæ sacramentum populo administrat: idem nostrum concionatorẽ, qui fidei Christianæ capita multitudini edisserat, habere voluit. quid multa? eius omnia in nos beneuolentiæ summæ officia ita constãt, vt à nullo maiorẽ beneuolentiã desiderare possimus. Quã eandem beneuolentiã ciuitas præstat: cū enim è nostris quidam esset mortuus, ciuitas vniuersa vestẽ mutauit, funusque lacrimis, & omni officio prosecuta est: ad horologium quoque fabricandum sumptus attribuit. Magistratus propterea, & Antistes coniunctis studijs P. Rectorem adiere, orantes, vt discordijs tollendis, pacificationibusque confirmandis cum Episcopo operam daret. Fratres Dominicani cum ea in vrbe suos conuentus haberent, Theologiæ quæstiones, vt mos est, per tridũ proposuerũt: quibus in disputationibus nostri (neq. enim alius quisquã disputãdi causa apparuit) apud Fratres comitatis, apud reliquos etiã Doctrinæ laudem retulerunt. Societatem inire duos, quorum alter eius rei causa plurimum est à parentibus vexatus; initio enim miscentes precibus minas, in omnes partes versarunt adolescentis animum: vbi constantem vident, scholarũ nostrarum aditu interdiciũt; addunt insuper vincula, ne quò ipsis inuitis aufugiat. cum autem adolescens in omnem occasionem intẽtus, fugam aliquando Neapolim versus cœpisset; mater misit statim, qui eum à fuga retraherent: ipsa vero doloris impatiens, sui que impotens ad nostrum templum venit, omniaque eiulatu, & vociferatione compleuit. paucis interiectis diebus filius aliam rursus fugiendi nactus opportunitatem, nauis, ne facile

ad insequendum parentibus esset, Neapolim contendit: neque multum absuit, quin ille paterni affectus, ac blanditiarum domi victor, Neapoli sociorum, quos parentes subornarunt, insidijs, ac fraude caperetur: verum, quæ Deo gratiæ sint, mature cognita fraude, euasit.

Aletij iuuenis quidam, cum inimicum interficere omnino constituisset, nostrum templum forte præteriens precatum introit, diuinitusque repente permotus, ad Confessarij pedes accidit, omnemque vlciscendi furorẽ abijcit, pollicitus sacramenta sese in posterum frequentius obiturum. Oppidi cuiusdam incolæ cum à Domino multos iam annos dissiderent, ad concordiam, obediẽtiãque per nostros rediere. Christiana Doctrina duobus in templis traditur, pueris ita libentibus, vt plerique non solum ipsi conueniant, sed etiam parentes pertrahant. Duplex quoque Congregatio maiorum, minorumque instituta est, ex qua, vt se dant initia, fructus speratur vberimus.

COLLEGIVM NOLANVM.

Collegio Nolano Domus est adnexa probationis, cuius tirones aliquot, dum sese ad Societatem conferunt, multa, & grauiã sustinuerunt. Ex ijs vnũ Societatis cupiditate flagrantem P. Prouincialis, antequam ipsum in Societatem reciperet, rem iusserat prius cum graui aliquo viro communicare, quo scilicet teste, si opus esset, planum fieri parenti posset, filium à nostris no fuisse deceptum. Is animum suum Præsuli
 simpli-

simpliciter aperuit, qui multa sciscitatus ab adolescēte, tandem ipsum ad nos cum cubiculario remisit: sibi que placere dixit adolescentem in Societatem admitti. Parens contra negare, vociferari proditum se, filiumque sibi per fraudem eripi, adeo ut adolescens Episcopo iurare sit coactus, eam se mentem nullius mortalis persuasu, sed vnius Dei impulsu suscepisse: patremque obiurgavit, quod perinde ac puer lacrimas tenere non posset. Paucis diebus post cum adolescens (ut nouitiorum mos est) pro inclusis in carcere stipem cogeret vicatim, aedesque paternas casu præteriret; pater factus obuiam filio, simulauit motum illum animi deseruisse, filijque consilium sibi iam vehementer probari; ad extremum vi eum retinere apud se voluit: filiusque egre ab insani parentis manibus euasit; restatusque est, si sic pergat agere, eum se deinceps patris loco non habiturum. Eadem fuit alterius adolescentis Neapolitani nobilissimi constantia, qui cum inscis parentibus in Societatem receptus, Nolamque missus esset; posteaque graues ob causas suis redditus, acerbissime est oppugnatus. Quam pugnam adolescens cum animo prospiceret, in itinere dum Nola Neapolim redit, ad eam sese comparauit, assidue meditans quid furenti patri, quid matri blandienti responderet, comitem de nostris vnum rogans identidem, ut patris personam tantisper susciperet, ut vicissim instando, ac respondendo sese ad resistendum magis acueret. Hac animi præparatione cum in vrbis conspectum venisset, certior factus est, portam vsitatam vrbis obsideri à suis, ut ipsum venientem exciperent: quare porta alia

urbem ingressus, occultis itineribus Domum Professã ad P. Prouincialem recta se contulit. P. Prouincialis adolescentis parentes statim ad se euocauit, eisque filium tradidit orantem, atque obtestantem, ne se certissimo periculo obijcerent: his autem legibus tradidit, vt quindecim dies adolescentem apud se haberent, eiusque consilium explorarent; cum eo tamen, ne eum male ob eam causam acciperent, neue aliquò amandarent. Vbi adolescens in parentum fuit potestate, grauissima cœpit oppugnatio, quæ perpetua vt esset non solum dies, verum etiam noctes; coegerunt parentes filium in eodem conclau dormire, altercationesque ad mediam vsque noctem plerumque producebantur. Itaque adolescens aliquando, cum parentum custodiam sefellisset, ad Archiepiscopum profugit; eique in conspectu plurimorum nobilium ad genua aduoluitur. Archiepiscopus rei nouitate commotus, surgit è sella, atque adolescentem dicere incipientem interfatus, in proximum cubiculum seducit, queritque ex solo, quid acciderit. exponit ille, quid à parente religionis causa patiat: orat, cum nostris agat, vt in Societatem recipiatur. Archiepiscopus adolescentis animum confirmauit; pollicitusque est eam sibi rem curæ futuram: sed grauiores curæ facile Archiepiscopi animum ab ea, quæ leuior videbatur, auerterunt. Interea Domi crescebant adolescenti molestiæ: cumque domestici satis esse non viderentur, foris submittebantur, qui eum de sententia deducerent. verum ita accidit, vt omnes qui eum de religionis proposito depellere sunt aggressi,

gressi, aut sententiam ipsi mutarent, aut victi confu-
 sique abirent. Cum audiente patre, quidam hortaren-
 tur adolescentem, parentibus ut pareret, negavit se pa-
 rentum numero habere eos, qui se ad Christi famula-
 tum properantem morarentur. tum pater vociferans,
 Deceperunt te, inquit, Iesuitæ: quippe aliquot aureo-
 rum millia spe deuorarunt. Falsum, inquit, ille: aduo-
 cetur, si placet, Notarius aliquis; ego protinus cui
 iusseris, diuitiarum omnium spe, possessioneque cedam.
 Adamarunt, pater ait, ingenium tuum. scilicet id pri-
 mum cum Patribus Societatis pactus sum, ut patinas
 eluam perpetuo. Nimirum bestia es, inquit pater: ic-
 circo huiusmodi te seruitio destinarunt. At modo
 me, filius ait, propter ingenium adamatum dixisti:
 pugnantia te loqui non vides? I sane, pater inquit,
 tamen in isto proposito non perstabis. Undecimum iam
 mensem hanc ego mentem suscepi, filius ait; & confido
 qui mihi ad perseuerandum vires adhuc suppeditauit
 Deus; eundem in posterum mihi non defuturum: ut-
 que intelligas, quam nihil mei me huiusce consilij
 peniteat; iam nunc Deo, coram B. V. Maria, curia-
 que caelesti vniuersa, perpetuam voueo castitatem,
 meque Societatem ingressurum, ut in ea viuam, ac
 moriar. his auditis, pater confusus, ac mærens disces-
 sit. Alio tempore minitanti patri sua se illum ma-
 nu obruncaturum; respondit, ut illud faceret, il-
 lud certe non effecturum, quin membris alijs aliò
 dissipatis, ad Societatem Iesu cor aduolaret. Cum
 aliquando pater commemoratione ludorum, &
 spectaculorum, quæ in noui Proregis aduentum

apparabantur, filij animum titillaret: quæ spectacula, inquit ille, qui ludi quotidie Nolæ spectantur? cum alius lucernam, scopas alius manu fert, alius mensis ministrat, alius patinas eluit. Durauit contentio hæc ad vndecimum vsque diem. quo die cum mater de Societate nescio quid secus diceret, filiusq. liberius matris dicta refelleret; iratus pater iâ pugnis, calcibusque eum cæcidit, vt, nisi tumultu exciti fratres patruelus duo accurrissent, interfectorum eum fuisse omnino videretur: adolescens autem postea affirmavit, nunquã se maiorem animo cœpisse voluptatem. itaque cum ipsum pater post verbera in cubiculũ sine lumine, lectoque inclusisset (non enim erat) illico genibus positus ingenti cum lætitia Deo gratias egit, quod pro suo nomine illa pateretur. Vbi illuxit, pater pallium, calceosq. filio eripit, manicasque, vt eum constringat, poscit: sed accidit per opportune, vt eo ipso tempore magnæ auctoritatis vir domũ ingrederetur; cui dum pater dat operam, filius fratris patruelis calceis, pallioque sumptis, cursu ad Collegium contēdit. P. Prouincialis cū, quæ contra pactorum fidem adolescens passus est, cognouisset; eum in Collegium recepit, dieque altero Nolam ad Nouitiatum misit.

Alius adolescens cum inscientibus domesticis itineri se Neapolim versus dedisset, eo consilio, vt ad Societatem aggregaretur; à parente, qui ad septuaginta millia passuum fuerat infecutus, in patriam retractus est. is tamen opportunis, importunisque precibus apud patrem, & Episcopum vsus, tandem à patre assensum abstulit: quin etiam pater ipse, religione aliqua credo inductus,

inductus, litteras ad P. Prouincialem dedit, rogans, ut
 filium in Societatem admitteret; venturumq. se Nea-
 polim, si opus sit, ut sua presentia filij commendatio-
 nem iuuaret.

COLLEGIUM CIRINOLANVM.

Collegium Cirinolanū ante aliquot annos inchoa-
 tum est: interea dum perficitur, quatuor de no-
 stris in eo munera Societatis exercent. Templum ma-
 gna ex parte constructum est; in eo casus conscientiae
 explicantur, ad quos praeter Clerum vniuersum, alia
 quoque ciuium conuenit multitudo. Ex eo Collegio tū
 in caetera oppida, tum Barium Sacerdos vnus euoca-
 tus est, ut nobilibus duobus capite damnatis praesto
 esset. quo in munere ita se Pater gessit, ut ciues de Col-
 legio exstruendo coeperint cogitare. Ciuitas quingento-
 rum aureorum annum vectigal constituit: ad quam
 summam ciues duo copiosi homines addunt in annos
 singulos aureos ducenos: ad sedem autem, situmq. coe-
 mendum, aureorum duo millia deposita sunt. Archi-
 episcopus domum donauit nostrae quam coemimus co-
 tinentem: neque desunt alij, qui ad supellectilem do-
 mesticam comparandā lautas eleemosinas suppeditēt.

Castrouilla per Quadragesimam Sacerdos vnus
 concionatus est. is graues inimicitias restinxit, quae in-
 ter duos ciues primarios exarserant; eorumque alte-
 rum, cui facta fuerat iniuria, induxit, ut palam inimi-
 cum complecteretur. Duos, & triginta concubina-
 rios (tot enim eo in oppido fuere) impulit, ut concubi-
 nas vel

nas vel dimitterent, vel in uxores legitimas duceret:
 Unus tamen ex eo numero repertus est homo flagitio-
 sissimus, qui Salutaria Patris monita animo semper
 obstinato respueret. hunc erectum, atque alacrem fo-
 ro medio vagantem lapis ingens XXX. pondo (incer-
 tum, cuius incitatus manu) de caelo cecidisse creditus
 est, ad terram afflixit, atque prostravit: quo ille
 casu triduum omnibus sensibus captus ia-
 cuit; quarto die cum tandem ad se
 redisset, Patri confessus, ma-
 trimonio cum concubi-
 na coniunctus
 est.

P R O V I N C I A
MEDIOLANENSIS.

HABITANT in Prouincia Me-
diolanensi locis septem, centum, &
nonaginta de Societate. in Domo
Professa Mediolanensi quinque, &
viginti, in Collegio Brerano octo, &
sexaginta, in Taurinensi viginti, in
Tanuensi triginta, in Comensi duodecim, in Vercellen-
si sex, in Domo Probationis Aronensi viginti. Ad So-
cietatē sūt adiuncti quatuordecim. Morte erepti tres;
in his P. Antonius Pignolatus Comensis Collegij Re-
ctor, qui veluti praesentiens, id quod accidit, fore ni-
mirū vt ipse breui vita decederet, diebus aliquot ante
diligenter se ad mortem comparauit; Deumque roga-
uit, vt celeri aliquo mortis genere de vita tolleretur.
haud irritae preces: Pascalis enim ferijs cū animo,
corporeque valeret, subito morbo correptus, semihora
post extinguitur.

DOMVS PROFESSA
Mediolanensis.

Mediolani letissima fuit hoc anno rerum spiri-
tualium messis; plurimique à grauissimis scele-
ribus ad Christianos mores, vitamque traducti; vnus
etiā hereticus cum Ecclesia reconciliatus. Quidā qui
Sacerdoti vulnus infllexerat, inductus à nostris est,

ut excommunicationis, qua se ipsum obstrinxerat, pu-
 blicam absolutionem, penitentiamque subiret: quod
 ut faceret, neque alius quisquam ab eo, neque adco
 ipse ab se potuerat impetrare. Mulier quaedam, quæ
 à prima ætate turpitudinis causa fuerat abducta, no-
 strorum consilijs non modo flagitiosam illam vitam
 reliquit, sed etiam piam, religiosamque secuta, in ea
 laudabiliter perseuerat. Eadem quoque opera mere-
 trix publica ad legitimas nuptias, & insignem morum
 mutationem reuocata: Mulierculisq. alijs duabus præ-
 cisa peccandi facultas, & in tuto, honestoque loco po-
 sita. Vir nobilis pellicem, quam uxori induxerat, à se
 eiecit, & cum uxore in gratiam redijt. Iuuenes duo
 non ignobiles cum virgines totidem matrimonij spe,
 alijsque pollicitationibus, ad id quod ipsi volebant, in-
 duxissent, expletaq. libidine, quod spondidissent non
 facerent; nostrorum auctoritate, & ij pactum serua-
 runt, & incendium, quod ex ea iniuria extitisset, matu-
 re oppressum est. Alius cum annos multos confessio-
 ne esset abusus, ea demum facta, tantam animo coepit
 lætitiã, ut Deum precaretur, ut quam primum vita
 decederet: vix horæ duodecim ab ea precatione inter-
 ceßerant, omnibusque stupentibus vita ille sanctissi-
 me functus est. Duo qui antea nostrae Societati ini-
 quiores videbantur, ex calumniatoribus mirifici facti
 sunt laudatores; eique iam ipsi Sacerdoti, cui præci-
 pue erant infensi, peccata crebro confitentur. Quin-
 que rebus secularibus nuncio remisso, alij ad alias re-
 ligiosorum familias se contulerunt. Virgines octo Cœ-
 nobio, perpetuæque virginitati se ipsas dedicarunt.

Adolescens

Adolescens honesto loco natus, moribus tamen minus commodis, facta generali confessione tantam morum facilitatem, ac religionem induit, ut eius vitæ consuetudo omnibus admirationi, exemploq. esset: ad extremum etiam Capuccinorum religionem coepit meditari. sentit hoc mulier perdiues, ac nobilis, quæ adolescentem perditæ amabat, eiusque coniugium spe præceperat; omnique artificio ab ea cogitatione adolescentem auertere conatur. mittit munera plurima, maximaq. ad eius animû sibi conciliandû; viros grauissimos submittit, qui matrimonij mentionem faciant; ipsa honoris se illi omnium liberam possessionem daturam pollicetur. Vbi hæc nihili facere præ animi sui salute adolescentem videt; animo ægra, amoreque sæuo faucia, ut inquit ille, mortem sibi in media consciscere statuit. Iam quartum diem sine vlllo cibo traduxerat mulier, cum adolescentis confessarius, aduocata ad se muliere, iussit eam bono animo esse, fore ut adolescens religionis consilium in aliud fortasse tempus differat (id enim ut saltem sibi concederetur, mulier petebat) ipsa interea sacram confessionem frequentaret, suasq. in Deo spes omnes collocaret. Quid multa? confessionis sacramento, sic ardor ille insanus mulieris deferbuit, ut suimet ipsam puderet; veniaq. furoris petita, vltro faceret adolescenti religionem ingrediendi potestatem. Adolescens ea cura, molestiaque liberatus alacer, & expeditus ad Dei famulatum euolauit. Inter multos constituta pax est, ac discordiarû sublatæ occasiones, præcipue inter viros nobiles duos, ex quorum inimicitijs graue ciuitati scandalum imminebat. Tribus gladij
sunt

sunt extorti de manibus, quos in inimicos iam strinxerant: tertius etiam aduersarium conuenit, omnesque iniurias illi condonauit. Familia quaedam, quæ domesticis seditionibus laborabant, ad mutuam sunt concordiam reuocata. Tres fratres, materque cum annos tres turpiter inter se litigassent, nostrorum interpositu in gratiam rediere. Mulier ob mariti cædem eam conceperat desperationem, ut mensibus septem in cubiculo inclusa, lacrimis, ac mærore se ipsam conficeret: tandè cum ad nostrum templum venisset, confessionemque generalem fecisset; sic omnis illa nubes doloris dissipata est, ut plane alteram se mulierem esse confiteretur: itaque se rerum spiritualium studio dedit, ut octauo quoque die expiatis rite criminibus Christi corpus cum vniuersa familia suscipiat. Solent etiam nostri præsto esse iis, qui capitis damnati ad supplicium deducuntur: quo in genere id in primis accidit ad Dei gloriam insigne. Cum enim quidam propter homicidium in carcerem esset coniectus, vi tormentorum multos familia nobilissimæ viros eius rei cõscios, auctoresque nominauerat, qui rebus suis timentes, hominem, ut confessionem illam retexeret, grandi pecunia sollicitabant: factionis similiter aduersæ principes, ut in ea confessione persisteret, immani sponcione contra licitabantur; adeo ut miser eo etiã tempore, quo ad supplicium ducebatur, valde esset anceps vtrã in partem se daret. Et quoniã reum in nostri Sacerdotis potestate futurum partis vtriusque principes videbãt, qui eum in extremo illo tempore confirmabat; ideo ipsum quoque magna pecunia tentarunt: verum, Deo bene iuuante, ita rem totã egit. Pa-
ter,

ter, ut neque officio ipse suo deesset, & ab utraq. factione gratiam iniret. Eadem caritatis officia præstiterunt ijs, qui in publico valetudinario sunt; à quo officio nonnullæ magistrorum illius domus suspensiones nostros adhuc prohibuerant: nunc autem ultro ab ijs inuitamur, ut in ægros ea, quæ nostræ Societatis propria sunt, exhibeamus. Sacrarum Virginum monasteria confessionibus, concionibusque plurimum nostris iuuerunt, duo potissimum, quorum virgines decretis quibusdam Boromæi Cardinalis ita furebant, ut monasterium (quemadmodum ipsæ virgines loquuntur) demonum sedes videretur, cum enim generali confessione omnes à duobus de nostris essent expiatae, ad incredibilem quandam animi tranquillitatem rediere, sic, ut gratias nobis agere non desistant. Idem fructus ex alio monasterio perceptus, ad quod confessionum causa de nostris duo sunt à Cardinali missi. Atque initio quidem nostri Monialibus erant suspecti, postea suspicio omnis in summam obseruantiam, & amorem cessit. Quam ad rem momenti plurimum attulit quædam ex eo numero, quæ cum in leuem morbum incidisset, purgatis totius antea vitæ criminibus, monasterij magistram, aliasque moniales ad se vocauit; eisq. exposuit quanta animi iucunditate fruereetur, quamque sibi à nostro Sacerdote satisfactum esset: Deumque precata est, ut ea præparatione animi vita discederet. mirum dictu. sexta hora post, cum Moniales ceteras ad religiosum officium, Societatemque complectendam fuisset cohortata, spiritum Deo reddidit.

C O L L E G I V M B R E R A N V M.

IN Collegio Brerano rerum spiritualium, & scho-
lasticarū fructus præclare constitit. tametsi enim
ex ea partitione munerum, quæ superioribus annis fa-
cta est, Domus Professa spiritualia proprie curat: ta-
men eorum etiam magnam partem Collegium suscipe-
re cogitur, tum propter ciuitatis ipsius magnitudinem,
tum vero quia cursus ille ciuiū clarissimorum, qui ad
hoc templum propter ipsius antiquitatem, nobilitatē-
que fuit, non tam facile aliò potest auerti. Itaque sin-
gulis diebus festis magna nobilium confitentium, &
communicantium frequentia cernitur. Christiana etiā
Doctrina tradita; concionesque tum in carcere, & xe-
nodochijs, tum in monasterijs, alijsque Sodalitatū ora-
torijs habitæ. Quadragesimæ tempore in vicina oppi-
da concionam causa iuere nonnulli; in quorum vno
atroces inimicitie Coadiutoris vnius opera sedatæ
sunt, quas viri grauissimi nunquā potuerant. In alio
oppido mulieres duæ ab impura, meretriciaq. vita
sunt extractæ. Quidam de nostris in patriam valetu-
dinis causa profectus, controuersia inter fratres duos
composuit, quæ nisi mature sublata esset, cum eorum
caussa populus esset diuisus, periculum erat, ne pars
cum oppidi parte confligeret. Scholæ adolescentium
numero, nobilitateq. florent maxime: earum existima-
tionem auxit plurimum specimen quoddam, quod in
translatione quinque SS. Episcoporum Simpliciani,
Geruntij, Benigni, Ampellij, Antonini; Martyrumq.
trium Sisinnij, Martyrij, & Alexandri, Collegium
sui

sui ingenij, ac Doctrinæ dedit. Cum enim dies sanctissimis reliquijs transferendis dicta esset, totaque vrbs preciosis aulais circumuestita, cereis accensis colluce-
ret, hymnis, canticisque personaret; nostri faciem Col-
legij vniuersam carminibus, emblematisque argumen-
to, metroque vario exornarunt. ea res ob sui elegan-
tiam, & apparatus omnium in se oculos, animosque
ita conuertit, vt hominum doctissimorum iudicio vel
præcipuum celebritatis illius fructum retulerit. Quã
eandem ingenij, & comitatis laudem nostri retulerunt
ex ijs carminibus, quibus Dominicanorum Generalẽ
vita functum, fratrum ipsorũ rogatu laudarunt. Hoc
etiam anno cœpere nostri Doctoratus gradum (vt vo-
cant) conferre, eoque fratres germani duo è Veneta
nobilitate primi sunt coonestati: quæ actio tum ob sui
nouitatem, tum quia adolefcẽtes clarissimo loco erãt,
summa nobilissimorum hominum frequentia est cele-
brata. Schola casuum conscientie magno auditorum
numero frequentatur; ita vt Cardinalis eius fama
permotus, Clericorum suorum Seminarium, quam Ca-
nonicam vocant, ei voluerit interesse. E nostris audito-
ribus in Societatem sunt adscripti tres; qui eam ob
causam multa sunt passi ab suis: omnia tamen in ma-
ximam Dei laudem tandem cessere. horum vnus parẽ
tes initio, vt sit, ipsius consilio repugnantes ita ratio-
nibus conuicit, vt ad gratias ob eam rem Deo agendas
ipsi cũ familia vniuersa communicarent. mater etiam
cum in Collegium vna cum cæteris liberis venisset,
sumpto iterum Christi corpore, eum Deo animo liben-
ti obtulit. Alter Ticino clam parentibus ad Noui-

D tiatum

tium fugerat, quem pater cum fratre, & patruo insecutus, ut eum à proposito auerterent; ita primo congressu commoti sunt, ut eius consiliū vehementer laudare inciperent, domumque reuersi familie mores corrigerent: pater etiam eas litteras, quas ad ipsum filius è Nouitiatu dederat, typis mandauit, & ad consanguineos in varias Italiae ciuitates misit. Tertius post magnum similiter certamen, & Constantiae probationem, cum tandem suis assensum extorsisset, ne qua forte commutatio fieret voluntatis, clam, ne salute quidem matri egrotanti dicta, sine viatico domo aufugit, & ad Nouitiatum contendit.

DOMVS PROBATIONIS
Aronensis.

ARONÆ magnus datur campus, in quo Nouitiarum, qui ibi exercentur, virtus possit excurre. est enim illud oppidum ut à reliquis Ciuitatibus remotum, ita plurimis vicis, pagisque proximum; in quos subinde à Nouitijs, rei christianæ caussa, excursions fiunt. Variæ quoque sacrorum locorum peregrinationes sunt ab eisdem susceptæ; in his duo Varalliū, quod Aronæ vicinum oppidum est, Sacrorum, quæ Hierosolymis visuntur locorum omnium imitatione celeberrimum profecti sunt; quorum alter viri illius loci primarij filius erat. Cum autem in oppidum omnibus incogniti peruenissent; illud totum de more obierunt, eleemosinam tum à cæteris, tum vero à suis emendi-

emendicantes, à quibus agniti non sunt. inde ad publicam hospitalē domum diuerterunt, litterasque patentes domus magistro ostenderunt. Is cum legendi prorsus ignarus esset, litteras ad Nouitij patrum detulit: qui cum lectis litteris, fratris filium in oppidum aduenisse, & in hospitali domo esse intellexisset; ad eū qui litteras detulerat, conuersus, ac mirabundus ita ne? (inquit) Diuus Alexius ad vos diuertit? fratris videlicet filium significabat, qui eo genere humilitatis in patria exercitæ, atque inter suos, Diui Alexij memoriam renouasse quodammodo videbatur. qui autem aderant. D. Alexij nomine audito, neque mysterij quid subesset intelligentes; existimarunt Diuum ipsum Alexium cælo delapsum in hospitali domo habitare. Itaque cum eius rei fama percrebuisset; plurimi cum patruo D. Alexij videndi studio, ad xenodochium confluxere; ad quos noster frater opportunā habuit orationem, eorumque in pauperes, peregrinosque illiberalitatē accusauit: sic enim acciderat, ut cum totum oppidum circuisset, atque à suis eleemosinā petisset; vix pauca quædam panis frustra reperiret; quod etiam illis, populo audiente, exprobrauit. Interea pater de filij aduentu certior factus ad xenodochium cum reliqua familia aduolat; filiumque, adhibito etiam, ut facilius impetraret, Parocho, omnibus precibus orare institit, ut, pauperum domo relicta, se ad paternam conferret. sed frustra: filius enim cum nihil ea de re præcipue in mandatis à Magistro Nouitiorum habuisset, nunquam se ab eo loco dimoueri passus est. quare parentes apud filium

in xenodochio consistere, & cibum capere sunt coacti; quæ res in pauperum vtilitatem non paruum cessit. Cum autem noster frater denuo per oppidum stipem rogasset, lautam ab omnibus eleemosinam tulit, quam totam xenodochio dedit; discedensque tum in suorum popularium ardorem exercendi, deinceps in peregrinos pietatem, tum in agrorum animis exercitæ in ipsos caritatis admirationem reliquit: de quibus vnus, cum sibi grauissime ægrotanti pedes fædissimi abluerentur, sublatis in cælum manibus gratias Deo egit, quod tantam per suos seruos in se ipsum caritatem exhiberet.

C O L L E G I V M I A N V E N S E .

TRigesimus annus est, cum nostri Ianuam venerunt; neque toto hoc tempore certam sedem Societatis muneribus exercendis habere potuerunt. quotiescunque enim id tentarunt, (tentarunt autem sæpissime) tanta semper tempestas contra exoriebatur; vt mallent nostri loco omni carere, quam tanta cum hominum inuidia obtinere. Ecce post tot annos, cum eius rei spem omnem nostri abiecissent, Parochi D. Ambrosii templum (quod templum foro, palatioque proximum ad Societatis ministeria aptissimum est) vltro nostris, si eo migrare vellent, offerunt: Paroeciæ munera aliò se translaturus. Nostri cum Superiorum temporum procellam meminissent, Parochis gratias egerunt; rem tentandam non iudicarunt. instare illi, suo se periculo rem confecturos, omnemque tempestatem
exceptu-

excepturos. quid plura? rem ad senatum deferunt; is constituit Senatores duos, qui rem totam cognosceret, & ad exitum perducerent. itaque cum alio Parochi migrassent, Nostri communi omnium letitia in loci possessionem introducti sunt: id nunc agitur, ut coemptis vicinis ædibus, area templo, Collegioque ædificando magis explicetur. Neque vero defuit de proximis bene merendi occasio: cum enim sit ea ciuitas maritima, fit saepe, ut triremes infectæ morbo illuc appellentes, magnam vim egrotorum hominum in xenodochium exponant, quos omnes confessionis sacramento nostri expiare solent: quamuis præter hæc tempora ad triremes plerumque adeant, ut remigum, cæteræq. turbæ confessiones excipiant. Itum quoque in carcerem est, insigni cum eorum qui detinentur ibi, consolatione, & utilitate. ex ijs quidam cum triremi ad annos decem addictus esset, facta cōfessione, si Confessarius, inquit, iuberet me scelerum luendorum causa totum vitæ tempus in triremi esse; libenti animo hanc ego pœnam subirem: atque in carcere adhuc positus ieiunijs sese affligere cœpit pane, & frigida se sustentans: fraudas pecunias reddidere nonnulli; in his vnus aureos trecentos, alter quingentos. Matrōna quædam illustris tantum ex filij vnici morte dolorem cœperat, ut ad insaniam pœne redigeretur; quæ cum nullam animo quietem reperiret, nostrum sacerdotem aduocauit, à quo pristinae sanitati, ac tranquillitati redita est.

Taurini insolitus fuit hominum ad confessionē,
communioneque concursus; quæ eadem fre-
quentia in concionibus visa est, quarum frequens au-
ditor fuit ipse Dux, neque loci angustijs, ac multitudi-
ne ab ijs retrahi potuit: quin cum aliquando serius
ad templum venisset, temploque referto ægre locum
inuenisset, postero die prima luce ad templum venit.
Instituta fuit annis superioribus nostrorum opera do-
mus, in quam se reciperent mulierculæ, quæ à mere-
tricia vita ad honestatem redirent. cum autem mul-
tæ quotidie à flagitiorum cæno extraherentur, neque
domus capere posset vniuersas; egerunt nostri cum vi-
ris primarijs, vt proximis ædibus coemptis habitatio
tota laxaretur. hæ omnes piorum hominum benigni-
tate sustentantur; à nostris vero ad honestam, chri-
stianamq. vitam informantur. Publicus etiam carcer
frequentatus est, ac præter fructum reliquum institu-
tum est, vt vincti omnes ad preces Deo rite funden-
das bis in die conueniant. in Ducis autem valetudina-
rio effectum, vt singulis mensibus confiteantur vniuer-
si; id quod, plerique etiam faciunt frequentius. Euo-
catur sæpe nostri ad nobilium confessiones audiendas,
iuuandosque eos qui moriuntur. Nonnulli ex ijs qui
nostris confitebantur, Christi Domini paupertatem in
varijs religiosorum familijs secuti sunt. ex eo numero
Matrona fuit quædam nobilis, & opulenta, quæ cum
amplas facultates, ac promissa reliquisset, eius consi-
lium ciuitas omnis plurimum probauit, atque suspe-
xit.

xit. Taurini quædam sodalitas est hominum nobilissimorum, quæ ab ea cura, qua pro religionis integritate excubat, fidei catholicæ nomen inuenit. Hæc præcipua causa fuit, ut eam in urbem Societas accerseretur, quare tum grati animi causa, tum ob insignes utilitates, quas illa Dei Ecclesiæ præbet, eam nostri sic tuentur, ut possunt, diligenter. nam præter eam curam, quæ ad christianam doctrinam tradendam conferunt, egenis, mendicisque omnibus prospiciunt, Pietatisque montem, ut uocant, superioribus annis à nostris pauperum gratia institutum administrat; in quam rem hoc anno tria millia, & quadringentos aureos coegerunt. Templi nostri edificatio urgetur strenue; in eam multa conferuntur eleemosinæ: vnus enim aureos mille ducentos attribuit; alius fortunas suas omnes post mortem relinquere constituit, quæ trecenorum circiter aureorum annum vectigal efficiunt.

COLLEGIUM COMENSE.

Comi Societatis nostræ apud omnes ordines magna existimatio est, magnum nomen. Episcopus enim, & canonici concionatorem, casuumque conscientiam doctorem ut haberent è nostris, summis precibus contenderunt: eorum uterque cum laude, fructuque suo munere est functus. Cum quidam uir nobilis quandam pecuniæ summam dissoluisset, neque ad id probandum, cum aduersarius inficiaretur, testes producere posset, magistratus tamen ratam eam habuit, quod vnus è nostris dixisset, uirum illum esse probum, & peccata crebro solitum nostris confiteri. Eadè sunt religiosorum officia, Dominicanorum præsertim, quorum concio-

nator ea de nostrorum laudibus pro concione dixit, quæ neque illi agnoscerent, neque sine rubore aliquo audire possent. Cum P. Antonius Pignolatus Collegij Rector, cuius initio mentionem feci, in villa subito morbo extinctus esset, neque ciuitatis lege in urbem reduci posset, ut tumularetur; Dominicani vltro suum nobis templum, atque inter suos sacerdotes sepulturam obtulerunt, ac pro eius animæ expiatione, funebre officium rite persoluerunt, Qui capitis damnantur, ij ad mortem fortiter perferendum à nostris confirmantur; ex ijs duo cum ad supplicium ducerentur, tantam contritionem, animique firmitudinem præbuerunt, ut omnes mirarentur. Quidam cum ad falsum in iudicio testimonium dicendum sollicitaretur, neque id ille sine graui detrimento, ac periculo recusare posset; ex altera vero parte religione deterreretur, ancipiti cura distractus ad Collegium consilij capiendi causa venit, Deoque dante ita confirmatus discessit, ut illo conuento, à quo ad scelus impellebatur, præcise negauerit vnquam se tam nefario scelere obstructurum. quare ille rabie quadam incitatus, ita pugnis, calcibusque hominem contudit, ut in eius facie sæda sui furoris vestigia relinqueret; miser autem, cū ægre se ab eius furore expedisset, paullo post ad Collegium redijt, gratias agens, tum nostris de consilio, tum Deo quod dignum se fecisset, qui pro veritate illa perferret: ac millies moriturum se potius professus est, quam scelus vllum in se admissurum. Introducta proxime est consuetudo pueros, puellasque seorsum christianam doctrinam in nostro templo docendi: post quorum catechismum

techismum ad viros quosdam nobiles, ac præcipuæ auctoritatis, priuati de diuinis rebus sermones cum fructu habentur. Mos etiam in ea diœcesi est, vt singulis mensibus ex vicinis oppidis, pagisque presbyteri vniuersi congregentur certo in loco, nodos qui incidunt explicandi, atque inter se conferendi causa. huic congregationi semper vnus aliquis è nostris ipsorum rogatu præest: videnturque presbyteri non parum ex ea re iuuari. Per Quadragesimam singulis Dominicis diebus in vicina loca nostri excurrerunt, in quibus Rosarij, Sacramenti, & Christianæ doctrinæ sodalitates aut nouas instituerunt, aut collapsas restituerunt. Parochi ea quæ sui muneris sunt edocti, inductique vt inter missæ sacrificium concionem ad populum, christianæque doctrinæ explicationem haberent, frequens quoque inter eos sacramentorum vsus inuectus; ita vt multi octauo quoque die crimina expient. tres qui plurimis censuris erant irretiti absolutionem petierunt. Quidam vir scelestissimus à concubinæ consuetudine sese remouit, eamque viuendi rationem exorsus est, quæ maximam omnibus, qui eum nouerant, attulit admirationem. Adolescentes duo cū matrimonij spei ac pollicitatione virgines duas circumuenissent, nostrorum suasu fidem præstitere.

COLLEGIUM VERCELLENSE.

Collegium Vercellense, vt nunc quidem, sui initijs paucos habet de Societate maximis tamen occupationibus distentos. nam, & in æde maxima, & in sacrarum

crarum virginum monasterijs conciones habent, Carcerem officij causa inuisunt, mortique adiudicatos ad supplicij vsque locum comitantur: Conuentui vrbanoꝝ, paganorumq. sacerdotũ præsent, qui conferendi gratia quæstiones, quæ de officijs incidunt difficiliores, celebratur. Congregationes virorum, ac mulierum nobilium christianæ doctrinæ causa institutæ, nostrorum aduentu, ac præsentia, longe melius ire cœperunt. Bacchanalibus, vt aliquam ab eorum dierum licentia aberrationem inuenirent nostri, christianæ doctrinæ scholas in disputatione, & dialogo habuerunt, præmijs donatis ijs, qui se omnium optime gessissent: quæ actio, ob sui nouitatem, puerorumque elegantiam, omnibus qui aderant (aderant autem ex præcipua nobilitate plurimi) mirifice probata est. Classis humanitatis summis Episcopi precibus hoc anno aperta est, habita prius à Mastigro oratione elegantissima.

MISSIO IN SALVTIOS.

IN Salutijs sex commorantur è nostris concionatores, cum socijs totidem, qui tractus illius oppida discurrentes, tum integram, incorruptamque religionem conseruant, tum hæreticorum mendacia redarguunt. Illud vero ab omnibus notatum, admirationem merito magnam habet,
post-

postquam nostri in eam regionem profecti sunt, nullum hæreticum factum esse; ex hæreticis vero multos quotidie ad catholicam fidem conuer-
ti. Ac Salutij quidem hoc anno cum Ecclesia hæretici reconciliati sunt quinque: eorum autem qui penitentia sacramentum aut multos annos intermiserant, aut etiam nunquam obiuerant, quinquaginta sunt exceptæ confessiones. In alio oppido, cui Versolio nomen est, constatque tribus fere partibus hæreticorum; conciones insigni cum fructu habitæ sunt, nam hæretici ipsi, qui initio nostris resistebant, in dies magis de furore remittunt, & ad conciones audiendas conueniunt. Vir quidam eius oppidi Princeps, Hæresiarchæ cuiusdam frater, liberis suis potestatem fecit ad missæ sacrificium accedendi. Christianæ doctrinæ tradendæ mos renouatus est, institutis ad varia templa supplicationibus; itaque eius scholæ magnam iam puerorum, ac puellarum frequentia celebrantur. Dronerium oppidum præcipuum est, vallis Mairæ caput, hæreticos habitatores habet fere omnes, in eo duo de nostris concionatores versantur; inter quos ita instituta res est, vt alter in oppido, alter in pagis concionetur: vterque autem ingenti cum populorum vtilitate, & approbatione munus suum executus est, adeo vt quibusdam in locis, quò nostros venturos sciebant, Populus in templo à prima luce ad vesperam vsque præstolarentur, eorumque aduentum festo campanarum pulsæ signifi-

significarent. Ad Catholicam fidem hæretici conuer-
 si sunt duo, & viginti; in his vnus fœnerator iniquissi-
 mus, qui tamen magna omnium admiratione, quæ
 fraude acquisierat, omnia cumulate reddidit. Drone-
 rij hæreticus quidam fuit, vir ditissimus, sui erroris
 in primis tenax, & studiosus, nostrorum aduersarius
 capitalis, quo vita functo vxor, et filia nostrorum ora-
 tione permotæ ad catholicam religionem redire con-
 stituerunt. nec defuit Dæmon qui rem impedire co-
 naretur: consanguinei enim puellam Matre inuita, ac
 renitente hæretico cuidam volebant collocare; iamq.
 à Governatore impetrauerant, vt filia matri erepta
 sibi traderetur. Mater ignara quid ageret, ad nostros
 consilij caussa venit; ac de eorum sententia filiam in
 area inclusam ex oppido clam exportandam curauit,
 tantisper dum hæreticorum furor mitigaretur: ac
 paullo post catholico viro illius oppidi primario filiam
 occulte in matrimonium tradidit, qui facile sua aucto-
 ritate, atque opibus, tumultus hæreticorum compres-
 sit. Coniuges duo hæretici, multisque flagitijs inqui-
 nati, cum à nocturno dæmone plurimum vexaren-
 tur, purgatis criminibus, abiecta que hæresi, ea mole-
 stia liberati sunt.

In Ducis Sabaudiaë vallibus, quæ multæ sunt, atq.
 hæreticorum refertissimæ, alij duo de nostris concio-
 natores versantur, qui ad Ecclesie gremium vnus,
 & quadraginta hoc anno traduxerunt: intellectumq.
 est Angronienses hæreticos, quorum regionem Val-
 densium hæresis ante annos trecentos occupauit, de
 sua iam religionis veritate dubitare. *Ministri pote-
 statem*

statem hæretico cuidam dederant, priore uxore adultera dimissa, alteram ducendi. Cum autem eo nomine in iudicium apud catholicum magistratum vocaretur, hæretici pro eius, suaque defensione libellum cōscripserunt, quo ostendebant id per Christianas leges licere, cumque dies aliquot iudicij actio suspensa esset, existimarunt videlicet suam se opinionem hominibus probasse. & sane videbatur fore, vt latius serperet illud malum nisi à nostris libro aduersus hæreticos scripto mature occursum esset. Dux quidam hæreticus nostrum sacerdotem rogauit, vt filium catholico ritu baptizaret: significauitque se, translatis ad catholicorum regionem sedibus, in Ecclesiæ veritatem venturum. Alterius item Hæretici, cuius auctoritate in ijs partibus fere nititur hæresis, filia duæ catholicam religionem susceperunt; earum altera etiam in monasterio Deo se dicauit. Hæreticus quidã cū nonnullas disputationes habitas rescriberet, hæresim reliquit, Christi corporis supplicatio solemni ritu, ac carimonia habita est, sacram hostiam præcedentibus cereis facibus ducentis, quæ res vt catholicis certam fiduciam attulit melius in posterum de religione sperandi, ita hæreticis dolorem inussit incredibilem: ita vt stupore quodam defixi, & spectaculo attoniti hiscere vix auderēt. Quid multa? magna seges ostenditur, nisi messem operariorum paucitas impedierit: nam hæretici nostros plurimum amant, & obseruant; frequentesque custodia caussa in ijs peregrinationibus armati comitantur: aliquando cum hæreticus quidam vnum è nostris sacerdotem iniuriosius acciperet, reliqui gladijs eductis
illius

illius defensionem aduersum hæreticum acriter susceperunt.

Puschianium, quod oppidum in interiore Vulturina positum est, cum vnus de nostris profectus esset, tantum in animis oppidanorum duabus, tribusue habitis concionibus, ardorem excitauit, vt summis precibus contenderent, vt ad ipsos reuerteretur.

PROVINCIA
VENETA.

DEGVNT in Veneta Prouincia Socij numero ducenti, sexaginta quatuor, vndecim domicilijs distributi, in Professa Domo Veneta numerantur quadraginta tres, in Collegio Patauino vnus, & quinquaginta, in Veronensi viginti, in Brixiensi septem, & triginta, in Bononiensi viginti duo, in Ferrariensi septemdecim, in Parmensi sexdecim, in Mutinensi nouem, in Domo Probationis Nugulariensi triginta, in Foroliuiensi Collegio quatuordecim, in Placentina Residentia quinque. Omnes valetudine satis firma, Dei gratia, sunt vsi, præter Venetam Domum, quæ tres amisit, quorum loco satis multiplici sænore Deus dedit hoc anno ad triginta.

DOMVS PROFESSA VENETA.

Domum nostram professam Venetjs communis ciuitati morbus sub anni finem exercuit. quo tempore nostri domesticos infirmos ita curarunt, vt externos non neglexerint. Porro piam, ac sedulam erga domesticos diligentiam sic admirati sunt externi quicumque illam obseruare potuerunt, vt varijs eam laudibus, atque inusitatis extollerent; mirandumque fuit eo tempore, in tam communi malo precipuum quoddam multorum ciuium erga nos studium,

¶

& beneficentia, qua nostros tum labores, tum dolores
 mirifice subleuarunt. Nostri præterea concessum est
 hoc anno Venei Senatus Consulto, vt, quando per se
 angusta domus nulla alia ex parte laxari poterat, su-
 per vnâ ex salarijs apothecis nobis finitimam ædifi-
 caremus, substructis in ipsa apotheca pilis nonnullis
 tanquam fundamentis, non leui loci, ac boni publici
 iactura. Quo decreto Senatus haud vulgarem erga
 Societatem nostram beneuolentiam præ se tulit, à qua
 etiam beneuolentia profectum est, vt quingentorum
 ducatorum summam, quam P. Possuino, dum hic post
 reditum è Moschouia subsisteret, dono obtulerant, re-
 cusatam à Patre ad nostram fabricam destinarent: cui
 summæ adiecta aliorum piorum hominum subsidia
 rem eo perduxerunt; vt tertiam noui huius ædificij par-
 tem sequenti anno, ac reliquam deinceps confectâ, &
 ad inhabitandum accommodatam nos habituros spera-
 mus. Sacerdotes porro nostri confessionibus audien-
 dis, concionibus habendis, alijsq. pijs operibus in pro-
 ximorum salutem non defuerunt. Confitentium, &
 communicantium in templo nostro multitudo certis
 temporibus solet esse maxima; extra quæ fuit hoc
 anno communicantium nobilitas quam numerus in-
 signior. Quod nostrum bene de omnibus merendi
 studium extra domus nostræ limites effudit sese.
 nam hoc anno instituta est in proximo fano scho-
 la casuum conscientie bis in hebdomada, ad quam
 Clericorum bonus numerus accedit. Catechume-
 nis etiam huius vrbs nostri nonnullam impendunt
 operam: quam ob rem sex hoc anno in templo nostro
 partem

partim Iudæi, partim Turcæ sunt baptizati; præter eos, qui in alijs huius vrbis templis eodem sacro fonte lustrati sunt. Hoc idem nostri faciunt erga alia pia loca quædam, atque in primis illum, qui ab eo ope, quæ periclitantibus puellis affertur, subsidij nomen obtinet: quod opus fuit ciuitati perutile, vt à nostris institutum est, ita etiã à nostris sustentatur, ac promouetur pro viribus. Ad publicas custodias, ac triremes itum est frequenter, & non sine fructu: nam triremium duarũ remiges prope omnes confessione expiati, cælesti pane sunt refecti, magno ipsorum gaudio, qui aliquandiu tanto bono caruerant. Monasteria sacrarum Virginum nonnunquam inuisimus; triaque ex ijs tum hortationibus, tum sacramentali confessione iuuimus; sed vnus ex tribus fructus insignior, & mutatio explicationem exigit narrationem. Est in ea vrbe Monasterium Virginum, nobilitate ac numero facile princeps; huius paullatim labente disciplina, ita licentia creuerat, vt excusso obedientiæ iugo viuerent arbitrata quæque suo, sine professione, sine vlla votorum, ac legum religiosarum obseruantia. cum autem ex ijs remedijs, quæ multa ad restituendam eius loci disciplinam adhibebantur, nullum succederet; tandem, Deo auctore, Patriarchæ. Principiq. venit in mentem nostris hoc negotium comittere. quamobrem ambo communi consilio P. Benedictum Palmium Prouinciæ illius Visitatorem accersunt, eique monasterij tum famam, tum salutem vehementer commendant. Pater Sacerdotem vnum è nostris eò statim destinat, quidq. ac quomodo rem tractet, diligenter instruit. ille collo-

E quijs,

quibus, hortationibus, consilijs, sacramentis intra paucos dies rem eò adduxit, vt omnes communi consensu ad suis Pastoris obedientiam redierint, factaque generali totius anteaactæ vitæ confessione Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum magna doloris, pietatisque significatione sumpserint; ac paullo post multa ex ipsis sollempnibus votis Deo se rite obligarint, ingenti totius monasterij, atque adeo ciuitatis vniuersæ lætitia, & gratulatione; quod etiam propediem factura dicuntur reliqua. denique vbi abundauit delictum, ita spiritus sancti gratia superabundauit, vt spiritualibus nostræ Societatis exercitijs omnes pœne, magna animi contentione sese ad virtutem, ac religiosam vitam accenderint: id quod egregie præstant, nam, & communem vitam agunt, priuatis emolumentis omnibus sublatis, & præter horarias preces, singulas horas pie meditando consumunt, examen conscientie nullo die omittunt, singulis festis diebus communicant; aliaque id genus efficiunt, quibus exercendis in dies plurimum proficiunt. Dicit vix potest, quantum ex hac vna re, & existimationis, & beneuolentiæ nostris accesserit, tum ab ipsis Virginitibus, tum vero à Principe, ac Patriarcha, Senatoribus grauissimis compluribus, ac demum ciuitate vniuersa, cuius per aliquot dies sermones pœne omnes in hoc vno opere prædicando, celebrandoque fuere.

COLLEGIUM PATAVINUM.

Habet Collegium Patavinum præter consuetas templi, Scholarumque etiam ex duplici congregatione, Purificationis una, quæ publici potissimum gymnasii Doctioribus, atque auditoribus constat, altera, quæ civibus omnis generis Oratorij nomine vulgo nuncupata, occasionem copiosæ messis, quam confessionibus, hortationibus publicis, privatisque, aliisque nostræ Societati consuetis officijs sedulo curant nostri. Vir quidam primarius, cum in omne religiosorum, atque adeo ecclesiasticorum genus, tum vero in nostros aperte insensus, dum per urbem ambulat, lapsu pedis forte concidit; eoque casu crus illi alterum confractū est: in qua calamitate resipiscens, confessarium è nostris aduocari iubet, eumque sæpius ante, ac post confessionem incredibili benevolentia significatione complexus, palam professus est, se in posterum, si vita suppetat, acerrimum Societatis nostræ fore defensorem: quem tamen eius animum nobis experiri mors paullo post subsecuta non permisit. Mulier quæ marito mortem machinabatur, nostris confessa, ab ea insania reuocata est, & ad optimam frugem traducta. Comædus insignis à tam turpi studio, atque adeo à tam perniciofa Societate distractus; cuius exemplum secuti sunt alij duo ex eadem Societate: quæ mox trium præcipuorum sociorum damno pœne soluta est. Hæretici reconciliati nonnulli; ex quibus vnus fuit vir grauis, & doctus,

E 2 cui

cui etiam patenti data est brevis institutio piè, catholiceque viuendi. Exercitia spiritualia tradita non quidem omnibus, qui id expetebant, sed ijs duntaxat, quibus per domus angustias, & alias occupationes licuit. Consuetudo concionandi, orandique coram sanctissimo Sacramento palam exposito, totis tribus ante Ciner alia diebus, sollemni caerimonia, magnaue populi frequentia hoc anno retenta. Monasteria Virginum confessionibus, concionibusque sæpe adiuta, id à nobis, vel ipsis Virginibus, vel etiã Episcopo, aut eius Vicario contendentibus. Classes quatuor humanitatis, Episcopi Patauini beneficentia, sunt apertæ; quæ statim à nobilibus adolescentibus tum Venetis, tum Patauinis, atque ex alijs finitimis vrbibus celebrari cœptæ sunt: accessione præsertim noui Collegij, quod educandis, & cum doctrina tum pietate imbuendis nobilibus adolescentibus, eiusdem Episcopi opera institutum hoc anno est.

COLLEGIUM BRIXIENSE, ET
Veronense.

BRixiæ generales confessiones auditæ permultæ; vnus siquidem Sacerdos excepit ad triginta. multi etiam pacificati inter se, qui implacabiles inimicitias gerere videbãtur. in hac re insignis pacificatio fuit inter duas primarias familias; in quibus dum frustra complures laborant, vnus ex præcipuis aduersarijs re totam cuidam è nostris permittit; qui tũ forte absens, cum vehementer expectatus in urbem redisset, ita re
compo-

composuit, ut utrique parti cumulate sit satisfactum. Eadem plane ratione sublata est inter ecclesiasticos viros magna perturbationis occasio. Inter duos etiam religiosos viros orta grauisissima dissensio nostra opera est repressa; reconciliatisque animis impeditum, quod imminebat graue scandalum. Alij duo, & fratres, & nobiles grauiter inter se offensi, non aliter vnquam, quam per nostros reconciliari potuerunt. Episcopus nostros tum frequenter adhibet, & consulit, tum vero in absoluendo, dirimendisque controuersis quæ in ea vrbe multæ nascuntur, vicarium sibi ac socium nullum alium, quam ex nostris vnum adsciuit. suam vero erga nos beneuolentiam in eo vel maxime declarauit, quod quendam, qui contra nostros pro arte histrionica scripserat, palam excommunicauit; librisque quotquot erant impressi, publice concrematis, exsilio etiam multauit. Neque Collegium Veronense in colenda vinea Domini vltimas tenet; atque tum alia ad Dei gloriam proximorumque vtilitatem insignia gesta sunt, tum illud potissimum, quod vir grauis, qui obstinato animo proposuerat, ac palam profitebatur illatas sibi iniurias ab inimicis vlcisci omnes, in eoq. proposito annos aliquot vixerat, cum ab eo furore nunquam vel à grauisimis viris multum id ab eo contendentibus dimoueri potuisset; nostrorum tamen precibus euictus cessit, atque inimicis suis reconciliatus est.

COLLEGIVM BONONIENSE.

Bononia præter consuetas festis diebus toto anno conciones in templo nostro, vnus etiam è Societate Quadragesimæ tempore, in aede cathedrali magno lectissimorum hominum frequentia, fructuque concionandi munus exegit. multæ quoque ad sacras virgines habitæ cohortationes, quarum fructus in vno præsertim monasterio enituit; in quo præterea monialibus singulis exercitia spiriualia tradita sunt: vt omittam alios multos, qui sese nostris eodem studij genere exercendos cõmiserunt: tanti enim sunt à Cardinali vrbis illius Archiepiscopo, nullum vt ad sacros ordines, nisi in eo exercitationis genere aliquando versatum promouere consueuerit. Qui templum nostrum frequentant, ij tanquam nostræ vocationis æmuli in aliena salute procuranda, puerorũ greges, quos Christiano cathechismo ex instituto erudiunt, ad nostrum templum identidem perducunt, vt à nobis ad sacram synaxim rite suscipiendam instruantur: neque solum opere, ac labore, sed etiam precibus, & exemplo iuuat ciuitatem: siquidem tribus postremis Bacchanalium diebus, permulti ex ipsis, partim interdium supplicarũt coram Christi corpore vsque ad vesperam ieiuni, partim noctu sese flagris acriter ceciderunt. Ad nostra munera accessit hoc anno cura Heluetij præsidij, quo vnus è nostris concionis, confessionisq. caussa mittitur. Sed hos labores nostros haud ingrata ciuitas bonis, ac frequentibus eleemosinis tum ad victum, vestitumque nostrum, tum ad Ecclesiæ ornamentum remunerari studet. sex enim hoc anno sacerdotales casulas è seri-

co, tres preciosos amictus circumuestiendo tabernaculo, palliumque pro altari vnum auro intertextum dono accepimus. Archiepiscopus bis hoc anno sacram Eucharistiam in templo nostro publice populo ministravit, videlicet die Iouis, qui est ante Quinquagesimam, & festo Natiuitatis B. Virginis, magno nobiliū comitatu, et communicantium numero, quibus diebus pransus apud nos est, & ab vno ex magistris oratione latina exceptus. Episcopus Placentinus ciuis Bononiensis ad capessendū Episcopale munus iturus, vnum ex nostris secum adduxit; cuius opera egregie vsus est, in familia, suæque diœcesis administratione recte instituenda.

COLLEGIUM FERRARIENSE.

NEque dissimilia fuere in proximis iuuandis sociorum Ferrariensium studia. Cōfessiones enim generales audiere permultas eorum, qui multos iam annos aut prorsus abstinerant, aut abusi confessione erant. Agonizantibus non semel præsto fuerunt vocati, inter cæteros autem prægnanti mulieri; qua mortua id egerūt, vt dissecto eius vtero fetus adhuc viuēs baptizaretur. Iudæos quoque Christianæ fidei rudimentis instruxerunt; qui deinde baptizati sunt. inter hos mulier quædam insignis fuit, quæ animi robore quam ætate maturior, vt suos qui suspicati, id quod erat, christiana sacra eam meditari, diligentissima illam custodia obseruabant, pia, prudentique astutia falleret; fingit habere se; quæ cum Ducis Vrbinatis coniuge grauisima de re conferat: perducitur à suis

nihil inde suspiciatibus aduersi; impetratur aditus atque colloquium remotis arbitris; aperit illa consiliū suum de Christiana religione suscipienda, parentum, atque affinium importunam in impediendo tam salutari proposito diligentiam accusat, opem denique, ac patrocinium implorat, ut voti sui compos fiat. vbi id rescitum est à suis, qui eam deduxerant, fremere ac tumultuari cœperunt, sed frustra. tandē enim effecit mulier, ut se Dux ipse Ferrariensis, & quam dixi, Urbini Ducis vxor sacro è fonte susceperint: iamq. consilij haud pœnitens filiam quadrimam summa contentione poscebat ad baptismum. Feminae octo à turpi vita reuocatae sunt, ex quibus duæ sese Deo consecraverunt; aliae ferme idem expetunt. nonnullae etiam occulta impuritate pollutae, vel matrimonio iunctae, vel alia ratione à flagitijs abductae. Inter discordes, atque inimicos, qui se capitali odio persequerantur, pax constituta. ex his fuit mulier, quae nouem annos totos cū mariti sui intersectoribus grauissimas inimicitias exercuerat, neq. ab eo furore vel Principum virorū auctoritate, precibusq. dimoueri potuerat; hæc nostrorum suasu sponte remisit iniuriam, ac generali confessione expiata vitam instituit valde laudabilē, in eaque etiam num perseuerat. Duorum amentia, qui sese ad singulare certamen mutuo prouocauerant, obuianitum est à nostris; quorum etiam opera factum est, ut alii duo à simili scelere deterrerentur. Vir quidam primarius nostris potissimum, & si minus antea sibi notis, ad erogandam in pauperes magnam pecuniæ summam vii voluit; quibus iam vitur valde familiariter, agitque

agitque cum illis serio de millium aliquot nummum restitutione. In catechismo pueris vrbanis æque ac paganis explicando nostri, vt antea, laborant diligenter, ac præter consuetos fructus, qui ei muneri præest sacerdos, cum aliquando in sicarium quendam incidisset, audissetque illum nescio quid oblatrantem tam pio labori, grauius hominem obiurgauit: quam obrem is respiciens, Patri eidem paullo post rite confessus, odia, quæ multa, & grauius nutriebat, omnia deposuit, ita constanter, vt prouocatus deinde ab inimico ad pugnam, etsi facile eum lædere poterat, negauit tamen se confessum iam vllas amplius inimicitias exercere. quo responso ita commotus est alter, vt & confessus pariter sit ipse, & affinem alterum eiusdem uitæ hominem, exemplo suo ad idem faciendum impulerit. Alij duo viri nobiles iam pridem inter sese dissidentes, cum forte ad audiendos pueros christiana rudimenta decantantes in quodam oppido conuenissent, illico reconciliati sunt. Ex nostris auditoribus, usque in primis, qui sunt ex Congregatione B. Virginis, permulti solida virtutis, vt se illis obtulit occasio, insigne specimen dedere; potissimum vnus, cuius amore compulsus flagitiosa quædam mulier, sese in eius familiam insinuauerat; & vt summam sibi apud familiares omnes beneuolentiam officiosa sedulitate conciliasset, constantem tamen iuuenis animum nunquam permouit: qui odoratus improbam femine mentem, minatus est parentibus, nisi illa domo primo quoque tempore pelleretur, se alio migraturum.

COLLEGIUM PARMENSE, ET
Foroliuense,

PArma in templo nostro festis diebus communi-
cant ad ducenos, reliquis intra hebdomadam ad
quinquaginta. Bacchanalibus ferijs sacrosanctum Eu-
charistiæ sacramentum in templo nostro totos quinq.
dies expositum est, ingenti ciuitatis admiratione, ac
fructu, nobiles enim feminae non pauca, ex ijs etiã, quæ
per eos dies profanis antea tripudijs solerent interes-
se, intra templi nostri septa ad precandum dies totos
se receperunt. Ter toto hoc anno disputationes de
christiana doctrina, cuius sunt classes duodecim, om-
nesque nostrorum ductu reguntur, habitæ sunt à pue-
ris, tum seorsim à puellis; in ijsque præmia distributa
ad ducenta, præsentem semper Episcopum, & interdum
etiam Ducis Vrbinatis matrem, quæ ad Episcopum con-
uersa, eo nostros ornauit testimonio, vt diceret beatas
esse ciuitates, in quibus nostri viuerent: simulque à no-
stris petijt in scriptis catechismi publice examinandi
rationem. Cum pueri hoc anno communi quodam mor-
bo morerentur complures; ex ijs plerique preces ex
catechismo, quas fuerant à nostris edocti, cantionesq.
vel in extremo spiritu iucunde admodum vsurpabant.
Coniuges duo nec ignobiles, & ætate florentes, cum
septem annos communi consensu castitatē seruassent,
tandem de consilio confessarij è nostris, voto etiã sese
obstrinxerunt, vna cum filia iam nubili; ac paullo post
vxor est mortua, magna cum animi voluptate, quòd eo
in statu migraret ad dominum. Multis dum agerent
animã, præsto fuere nostri; quin illis etiã, qui pro-
pter

pter coniurationem in ipsum Ducem capite sunt damnati. quorum in eo supplicio pia, & constans alacritas eo maiorem toti ciuitati letitiam attulit, quo minorem tam felicitis exitus spem fecerat mors, quam in ipsa custodia sextus coniuratus sibi sponte consciuerat. Amicorum benignitatem hoc anno maiorem quam antea sunt experti nostri, occasione falsi rumoris de ablato nostris à Duce consueto subsidio. In dextro templi nostri latere arā exstruendam curauit femina quaedam nobilis, quæ ara ita eleganter, apteque cecidit, ut alterā ex aduerso propediem speremus.

In Collegio Foroliuensi non defuit nostris occasio tum bene de ciuibus merendi, tum virtutis exercendæ atq. ostendendæ: siquidē in turbulenta quadā tēpestate contra ipsos exorta summam animi tranquillitatē conseruarunt: neque tamen negauit Deus afflictæ familiæ suæ solatium; nā præter propensam erga nos ciuitatis vniuersæ voluntatem, præcipuum etiā Cardinalis Vercellensis Pontificij legati studium in nostros exstitit; quippe qui Foruiliuū ingressus ad templum euestigio nostrum rei diuinæ causā venit, & postremis duobus Bacchanalium diebus in Collegio nostro diuersatus est valde familiariter, exceptus à nostris oratione latina versibus, emblematisq. variij generis: quibus omnibus est mirifice delectatus. absens deinde concionatorem nostrū à R. P. Generali impetratum secum abduxit.

DOMVS PROBATIONIS

Nugularenfis.

IN Nugularenfi Probationis Domo Nouitij ad omne religiosi officij munus diligēter instruuntur.

Festis

Festis diebus pueros in nostro gymnasio christiana doctrina erudiunt; quorum bona pars ex vicinis etiã pagis eam ob caussam ad nos confluunt, tanto ardore discendi, ut vrgeant ipsi potiusquam vrgeantur: ac dimissi ad templum bini procedunt iusto agmine, litanias B. Virginis decantantes magna populi voluptate. Camillus Comes eius domus fundator ita fauet huic operi, ut præter præmia, quæ multa victoribus distribuit, ab ineunte anno ad messem vsque centenos quotidie pauperes domi suæ aluerit ea lege, ut catechismo erudiantur, antequam accumbant. quamobrem multi qui iam senes ne dominicam quidem precandi formulam probe tenerent, omnia sibi ad salutem necessaria edidicerunt. Porro pueri quantum proficiant, tum ex eo facile intelligitur, quod in alijs edocendis magistros agunt sane quã apposite, tum vero ex facto nuper de septenne puella periculo, quæ interrogata de quæstionibus theologicis tam recte respõdit, atque sapienter ad omnia, ut omnibus maximam admirationem afferret. Eiusdem catechismi causa nonnulli ex nostris in vicina oppida dimissi sunt magno populorum fructu, & Parochorum voluptate. Vnus autem è nostris Patribus in prolimo pago diebus festis concionatus est, tanta populi frequentia, quantum capere locus haud poterat: cui ad permouendos audientium animos non parum profuit occasio femina cuiusdam energumena, quæ quoties concioni interueniebat, ita identidem deformabatur aspectu, ut mali demonis effigiem, aut excitum ab inferis simulacrum diceres: & quæ nullis exorcismis vnquam moueri potuerat, vel ad vnum Patris verbum,

verbum, non quidem de rebus subtilibus, ac theologicis, sed directa viuendi ratione præsertim ex ijs, quæ in doctrina christiana continentur, diro furore percitata distorquebatur, vt stridore horribili, atque eiulatu compleret omnia. quamobrem nonnulli metu perculsi, ex templo sese proripiebant, alij misericordia comoti in lacrimas prorumpebant. Non prætermisit Pater tam opportunam occasionem inuehendi in aduersarij nostri crudelem tyrannidem; & explicandi quam immaniter sæuiat in animos nostros, qui sic exagitet corpora. Fiebat interdum, vt quiescere iussa femina statim in genua prouolueretur, ac reliquo corpore consistens, caput modo iactaret gemebunda, stridensque horrendum in modum, ac linguam exereret, oculos circumuolueret, vultuque toto repente nigresseret. Qua ex re fructus non mediocris est consecutus; peierandi enim, blasphemæque consuetudo sublata; odia, et inimicitia à multis depositæ, sceleraque alia grauissima exterminata. Alter ex nostris Patribus diuini verbi causa missus in oppida finitima, ita benigne, & humaniter est exceptus, vt ipse miraretur tanti fieri nostros homines à viris illustribus, ac Prælati, quibus ille ita satisfecit, vt eorum exemplo nonnulli Episcopi ac Prælati alij nostros in suas dioceses aduocarint. Quod etiam fecerunt viri aliquot primarij cum morbo conflictarentur, vt nostris confessi æquiore, vt sperabant, animo morerentur; in his Guastallæ Princeps femina Cardinalis Boromæi soror, quæ cū grauius ægrotaret, non nisi à nostris Penitentia, & Eucharistia sacramentis suscipere voluit. Comes quidam suæ ciuitatis nobilitate, atque

te, atque opibus facile primus, cum graui, & periculo-
 so morbo laboraret, vehementer optabat, è nostris ali-
 quem, cui, & peccata confiteri, & suum ex hac vita di-
 scessum committere tuto posset; quem impetratū ubi
 adesse vidit, sublatis in cælū manibus, suauissime com-
 plexus est, stupentibus omnibus tam subito exhibita-
 tum, qui dudum tam graui marore premeretur: mox
 ei confessus Christi corpus genibus in nuda humo posi-
 tis, insigni pietatis, ac reuerentiæ significatione susce-
 pit. cumq. ad eā vsq. diē graues inimicitias cū vna ex
 præcipuis eius ciuitatis familijs exercuisset, ob eamq.
 causam ciuitas tota duas in partes diuisa esset; quod
 neq. Gubernatoris, neq. Episcopi, neq. Ducis ipsius au-
 ctoritas efficere potuerat, vt ea discordia, sedaretur,
 eiusdē Patris rogatu effectū est. itaq. is inimicos, quā-
 do aliter conueniri non poterant; accersiri ad se iubet,
 præsentēsq. verbis affatur humanissimis; precatusque
 veniam singulos amplectitur: quod eius exemplo com-
 plures alij eodem in loco fecere, ad quos eadem simul-
 tas pertinuerat: Quorum ex mutuis complexibus, la-
 crimisq. incredibilis non modo tota domo illa, verum
 etiam tota ciuitate lætitia consecuta est: multiq. viri
 nobiles ad Patrem tanquam eius rei auctorem gratu-
 labūdi conuenere: ipseq. ciuitatis illius Episcopus non
 aliunde proficisci tantum opus, quam à nostræ Socie-
 tatis viro potuisse professus est. Ea res tantam animi
 voluptatem egroto attulit, mox vt habere melius cœ-
 perit, qui tamen antea deperditæ valetudinis habeba-
 tur à medicis. Substitit ibidem Pater tres, aut quatuor
 dies, quoad insigniter conualescere visus est. quo tem-
 pore

pore egrotus neque illum à suo latere discedere, neque alios à quoquã nisi de Deo sermones haberi passus est: multaque ad astantium, quorum erat ingens perpetuo numerus utilitatem, & sæpe dixit ipse, & à Patre dici curavit, ex quibus illud non videtur omitendum, quòd medicos grauitè increpauit, qui suos egrotos de confitendi officio, ex sanctæ matris Ecclesiæ sanctissimo decreto non commonefaciunt; id quod in posterum obseruaturum sese medicus præcipuus pollicitus est. Cuiusdam etiã impio consilio, qui ex desperatione uxorem cum liberis multis clam deserere constituerat, opera nostrorum occursum est. Camillus Comes cū Societatem nostram amat, atque obseruat vniuersam, tum vero eam domum ita completitur, vt multo maiorem nostris de rebus sollicitudinem, quam de suis præferat. itaque, & crebris nos muneribus, eleemosinisque auget, et hortos domesticos muro circūcingere statuit, quos etiã multis ipse sua manu arboribus conserit. Scholas nostras pueri ad centum frequentant, plerique ex finitimis vrbibus. Casus etiã conscientie bis in hebdomada Canonicis, nostrisque præleguntur.

RESIDENTIA PLACENTINA.

Placentiæ, vt anno superiore scripsimus, Collegiũ est institutum: id dum ex ædificatur, cæteraq. aptatur, tres, vt initio dixi, ea in vrbe tantisper commorantur. Magnum est Societatis nostræ nomen, magna opinio, vt facile sit ex his primordijs coniicere, quanti sint fructus ex constituto Collegio sperandi. Vir nobi-

nobilis, qui multos annos à Domino contenderat, ut So-
cietati nostræ domicilium ea in vrbe habere liceret,
ubi primum ingressi Placentiam sumus, aureos centū
nobis eleemosina nomine donauit, calicem unum, &
quidquid Sacerdotibus duobus ad rem diuinā instrue-
dis est necessarium. Aream habemus pro Collegio ex-
edificando satis amplam, & ad laxandos à laboribus
animos hortum satis amœnum: agrum præterea quan-
tum satis est ad mille circiter aureos quotannis perci-
piendos. Episcopus fanum affine à Pontifice nobis im-
petrauit; quo tamen iustis de causis non dū vsi sumus.
Neque vero defuit occasio exercendi munera

Societatis, quibus maior Collegij, schola-
rumque cupiditas est iniecta ciuita-
ti: sed quo minus ei fiat satis,

per aliquot annos ob-
stabit domicilij

exedifica-
tio.

RESIDENTIA PLACENTINA

PRO-

PROVINCIA

LUSITANIAE.

SUNT in Lusitania domicilia decem; in ijs Socij tres, & quingenti, in Domo, et Collegio Vlissiponensi, in singulis quinquageni quini, in Collegio Conimbricensi centum, et septuaginta duo, in Eborensi centum, & viginti, in Bracharensi viginti quinque, in Brigantino vnde viginti, in Portuensi nouem, in Funchalensi tredecim, in Residentia S. Finz quinque, in Residentia Angolana tres. Hisce additur Missio Almerinensis, in qua septem de nostris annum iam alterum commorantur. Est autem Almerinum paruum oppidum, leuis ab Vlissipone quattuordecim, quo Reges fere mensibus hiemalibus cali salubritatem secuti secedunt. Eo etiam nostri ab Henrico proximo Lusitaniae Rege deducti sunt; qui cum in eo loco esset mortuus, nostri Residentiam ibidem posuerunt, quod Rex Philippus voluerit, ut illic essent tamdiu comitantes Henrici corpus, dum id, in Bethleemis templum, in quo Regum Lusitanorum sepulchrū est, transferretur; quod ut maturius fieret, corpus viua calce conditum est; ut scilicet, vi calcis, consumpta carne, ossa nuda transportarentur. Itaq; simul ac maturum visum est, Rex Philippus ossibus auunculi transferendis pompam, quam maxime potuit solemnem indixit: ad quam nobilissimi quique regni proceres conuenerunt; Cum autem

F arcam

arcam aperuissent, in qua Regis corpus cum calce annum fere iam tertium iacebat; mirum dictu, ipsum plane integrum, nulla tabe corruptum inuenerunt. quod indicium illustre fuit Regis castimonie, & virginitatis, cuius etiam testimonium dat is, qui eius olim confessiones audire consueuerat. Corpus diligenter purgatum, curatumque Cardinalis ornatu, diu fuit multitudini expositum; quæ lacrimis, pioque desiderio memoriam optimi Principis prosecuta est: inde in alia repositum arca textili aureo cooperta, & Vlisiponē deuectum. Eodem die ossa Regis Sebastiani ex Africa per Turdetaniam à Tingitano, & Siluensi Episcopis delata sunt: duoque sanctissimi Reges summa omnium ordinum celebritate, regali magnificentia in Bethleemis templo sepulturæ sunt mandati.

Collegium Angrense in Insula Tertia omnino amissimus. Aliquot iam anni sunt, ex quibus nostri in eo Collegio tanquam in custodia ita inclusi tenebantur, ut singulis prope horis mors immineret. Tandem cum edictum esset, ut omnes, qui in D. Antonij verba non iurassent, insula excederent: duas in naues imposui sunt, eo consilio, ut in alias regiones asportarentur. Ex his quinque cum in Anglicana nauis, cum exsulibus triginta viris primarijs, in Angliam auerterentur, in ipso cursu in onerariâ Belgicâ inciderunt: pactiq. sunt exsules pecunia cum nauis, ut ipsis, nostrisque in eam transcendere liceret. itaque ad Sangrensem Algarbiorum portum delati primum, inde Vlisiponem feliciter appulerunt; singularique beneuolentiæ significatione à Philippo Rege sunt excepti. Alij quinque
(decem

(decem enim fuere in vniuersum) profugi mari adhuc vagari dicuntur, magnis patientiæ, virtutumque inter tot pericula datis exemplis.

Mortui sunt è nostris in hac Lusitaniæ Prouincia tredecim: Societati nomina dedere quinque, & triginta. Hæc de ipsa Prouincia generatim: nunc ad eiusdē domicilia singula veniamus.

DOMVS PROFESSA

Vlissiponenſis.

Quam utiliter nostri Vlissipone versentur, vel id ostendit; quod vno Aprili mense, eorum qui nostro in templo communicarunt, summa duodecim millium inita est: in anniuersario quoque iubileo, quod huic est Vlissiponensi diœcesi concessum, Sacerdos vnus confessiones generales quadraginta excepit. Sed enim aliorum quoque temporum fructus constitit. Honestus quidam vir filium habebat moribus perditissimis; quem pro paterno imperio, & auctoritate cum regere iam non posset, ad vnum de nostris pertraxit, à quo sanaretur. is ferox adolescentis ingenium tanta dexteritate tractauit, vt paucis diebus eū induxerit, vt in templo ante augustissimū sacramentū veniam à patre peteret, moresque se emendaturum polliceretur. Alio tempore noster Sacerdos euocatus est, vt ciuem primarium morientem in extremo illo certamine confirmaret; qui tam pie suo munere functus est, vt ieger, cui ceteroqui nulla ante cum nostris consuetudo intercesserat, nusquam eum à suo latere

F 2 discedere

discedere pateretur: intimeque angeretur, quod tanto bono vsus ante non esset; quæ etiam res non minimam apud adstantes nobiles Societati existimationem conciliauit. In leproforum valetudinarium, carceremque publicum itum frequenter est; in hoc triginta homines vel impetrata ab inimicis venia, vel debito à creditoribus remisso, nostrorū opera sunt liberati: quod etiā auxiliij genus iurisconsulto, cum is fictis criminibus in vincula coniectus esset, nostri præstiterunt. Multæ & graues discordiæ rextinctæ sunt; vna præcipue, quæ inter duas familias nobilissimas, & affinitatibus inter se coniunctas accensa, filios in parentes, fratresque in ipsos fratres impio, crudelique odio armauerat. Conciones tum in vrbe, tum in pagis habitæ cum insigni populorum vtilitate; in eorum vno sanctissimi Sacramenti sodalitas ita dilapsa erat; vt si quo sacra Eucharistia esset efferēda, nullus reperiretur, qui cum facibus appareret: quam hominum segnitiam cum aliquando nosster concionator publice insectatus esset, non modo sodalitatem in pristinum pietatis ardorem restituit, sed virum primarium, qui iurauerat, nunquam se illius gubernationem suscepturum, impulit, vt veniam eius rei à Parocho postularet. Oppidani duo cum per multos annos graues, & implacabiles inimicitias gessisset, ita nostri Patris concione commoti sunt, vt illico dextra fideque data, in ipso templo odia finierint. Nobilis adolescens cum virgini cuidam nobili fidem suam de matrimonio dedisset, eiusque postea consilij, vt fit, ipsum peniteret; magnas discordiæ flammam accēderat: is audita concione, & promissi fidem exsoluit, & insu-
per

per superioris vitæ criminibus, generali cōfessione ab-
 solutus est. Alius quidā de nostris cū in oppidū, quod
 Nouas turres appellant, profectus esset; initio illius
 aduentus incolis non admodum accidit gratus; vtpote
 quibus antea Societas nota non fuisset. vbi autem is
 munera Societatis obire coepit, omnium ordinum ani-
 mos ita sibi deuinxit; vt modis omnibus apud se homi-
 nem retinere conarentur, & discedentem principes
 oppidi ad quintum milliare officij caussa prosequeren-
 tur. In eo autem oppido cum alia multa ad Dei gloriā
 insignia sunt acta, tum clausa Domus quædam est, in
 qua omnia scelera, et flagitia exercebantur. hanc Vlis-
 siponensis Archiepiscopi Visitatores cum tollere ali-
 quoties conati essent, eis obtemperatum non est: tandē
 noster Sacerdos, Deo iuuante, cū in concione, et apud
 Senatum in illam corruptelarum officinam esset inue-
 ctus; dominum induxit, vt genibus aduolutus culpam
 deprecaretur, ac iuraret domum ex templo se clau-
 surum, neque vt in posterum huiusmodi sceleribus pa-
 teret, permissurum. Templum nostrum, quod adhuc
 rude fuit, ad Societatis ministeria exsequenda, opere
 subito, & inchoato exstructum; perfici, & ornari hoc
 anno cœptum est. in eam rem viri quidam è prima no-
 bilitate aureorum quinque millia contulerunt: Rex
 Catholicus etiam Architectum suum attribuit: atque
 vt res ire cœpit, breui absolutum iri speramus.

COLLEGIUM VLISSIPONENSE.

Eadem in spe Collegij Vlisiponēsis ædificatio est,
 quæ ante aliquot annos cœpta, vrgetur strenue. Si

tus designati partem, quæ nonnullorum criminationibus fuerat impedita, Septembri mense, æquissimis omnibus obtinuimus. Cum enim Rex Philippus Senatui nunciari iussisset, placere sibi, ut quam agri suburbani partem Rex Henricus Collegio adsignasset, ea cum pace quam primum attribueretur: Senatus respondit se in Regis futurum potestate. itaque is locus muro undique iam pæne cinctus est. Cum hac fabrica temporaria, plurimum etiam spiritualis creuit. Dæmon truculenta specie cuidam frequenter apparens, eum prope induxerat, ut sibi manus afferret: is cum rem totam confessario aperuisset, criminibus ab eo purgatus, Christianique corpore munitus, illa molestia liberatur. Alius cum nefario scelere se obstrinxisset, tantis illico cœpit doloribus excruciarī, ut mors instare omnibus videretur. quare miser præsentī necessitate coactus, confessarium aduocari iubet; factaque confessione, paucis horis sanatur. Quidam cum filij interfectores iam comprehensos legibus, ac iudicio acerbissime persequeretur; audita nostrorū concione, omnem actionē omisit, veniaque percussoribus data in patriam reuertit.

C O L L E G I U M C O N I M B R I C E N S E.

Collegium Conimbricense grauibus, & periculosis morbis conflictatum est, quibus quattuor extincti sunt. in his fuit vnus Antonius Gilius, vir sui ipsius ac sensuum suorum continentia admirabilis: qui cum annos quattuor (tot enim in Societate vixit) æditui munere functus esset, ac frequenter pro sui officij rationibus

tionibus loqui cum mulieribus cogere; affirmavit, se quidem aliquot mulierum voces agnoscere solitum, nullam tamen ex ijs de facie cognitam habuisse. Neque tamen in Scholasticis, proximisque reliquis iuuantibus opera est intermissa. Sunt autem discipuli mille, & sexcenti, ea pietate, ac virtute, ut gratia Deo sint agenda, quod tanta iuventus tanta cum animi alacritate ad Christianam perfectionem contendat. Per Quadragesimam, cum certum temporis spatium omnes in precibus posuissent, flagellis acriter se ipsos cecidere. alij non solum Domi suae, sed etiam per urbem noctu magno cum animi ardore idem praestitere. Cilicia corpori edomando ita multi efflagitarunt, ut triginta, & eo amplius carnis coercendae instrumenta inter ipsos dividere nostri cogerentur. Feria autem in cena Domini communicantium numerus mille sexcentorum fuit. Cum in quodam monasterio mulier a Dæmone ageretur, euocatus est noster Sacerdos, ut Ecclesiae exorcismis Dæmonem abigeret. cum autem ille iussisset signum Crucis a muliere exprimi, eaque repugnaret; quatuor homines robustissimi mulieris dextram vi at tollere conati sunt: sed eorum conatus omnis aduersus Dæmonem insidentem ad nihilum recidit, ad extremum cum exorcismo, sacrisque preceationibus Dæmon urgeretur, magno cum sonitu excessit: mulier autem liberatam se videns cum eodem Sacerdote generalem vitae confessionem instituit. Idem fructus constitit in vicinis oppidis, cum ad illa, Societatis instituto, de nostris aliquot missi essent, in vno enim cum atroces inimicitiae inter ciuem primarium, et rusticum hominem exarsissent,

Sacerdos è nostris rusticum adiit, facileque homini minime ambitioso persuasit, ut animum induceret, veniam ut à ciue postularet. Igitur feria quinta hebdomadae sanctae, concione absoluta, rusticus cum ipso concionatore (sic enim inter illos conuenerat) ad ciuis, qui tum forte in templo aderat, genua procumbens obsecrat sibi ut parcat, cum autem ille ardens ira, supplicè abijceret, probris in super, minisque absterreret; tertius Parochus ad pedes accidit, iramque pariter cum ceteris deprecatur: populus quoque omnis rem in preces inclinatum subsecutus, orare ciuem instituit, ut homini veniam daret. hoc populi consensu victus tandem est animus, rusticumque complexus, cum eo se in gratiam redire dixit. Alter filij necem post annū nostris deprecantibus dedit. In oppido quodam pietas ita frigebat, ut rosaria palam gestare flagitium duceretur: digitis, si qui paullo essent religiosiores utebantur, cum autem noster concionator peruersam eam consuetudinem aliquoties accusasset; ad extremum in concione pronunciat, grana se benedicta diuisurum ijs, qui rosaria exhibuissent. ea denunciatione plurimi rosaria deprompserunt, eorumque usus popularis factus: accidit etiam saepe, ut concionatori pro secundis mensis viri elegantiores rosaria apponeret, ut eo artificio granum aliquod benedictum elicerent. Sacerdos quidam in alio pago annos quattuor domi latitabat cardiacum morbum perpetuo excusans; quo tempore neque rem vnquam diuinam fecerat, neque preces horarias recitauerat, epulis dumtaxat corporisque voluptatibus indulgebat; hunc officij causa cum adisset vnus è nostris,

nostris, paullatim sermonibus familiaribus induxit, ut crimina confiteretur, preces recitaret, atque in Missæ ceremonijs, quarum penitus erat oblitus, priuatim exerceretur. Alio in oppido cum quidam è Societate Sacerdos edixisset concionem se diebus singulis habiturum, atque oppidanos ad eam inuitasset; vir quidam primarius questus est abduci homines ab agrorum cultura, & per otium, ac lasciuiam à concionatore corrumpi. cuius quidē maledicti pœnas mox repetijt Deus, altero enim die in morbum, ac phrenesim incidit; qua in phrenesi cum agros, pecuniam, Domos loqueretur nullum de rebus diuinis sermonem admitteret, quarto die miserabiliter exspirauit.

COLLEGIUM EBORENSE, ET
Portuense.

EBoræ P. Prouincialis, dum illud Collegium de more inuiseret, B. V. Mariæ nomine sodalitium inter Scholasticos instituit; id ingenti omnium Academicorum approbatione, & consensu susceptū est. Ab iisdē Henrico Regi eius Academiæ, Collegijque Fundatori pridie Kal. Februar. publice parentatum. Conciones in eade maxima ad eos qui hæresis conuicti sunt, rogatu Inquisitorum habitæ. Beriam, quam veteribus Pacem Iuliam fuisse dicunt, profectus de nostris vnus centum amplius inimicitias discussit. Quidam vicino in oppido vir seditiosus, multorumque odijs implicitus, magno nostri Patris labore ad mores commodiores traductus est. hic feria hebdomadæ sanctæ quinta, postquam
dicendi

dicendi finem noster concionator fecit, in suggestum adscendit; veniamque cum lacrimis ab vniuerso populo deprecatus, veteres se omnes inimicitias deponere professus est.

In Collegio Portuensi, vti supra demonstrauimus, admodum pauci sunt de Societate: spes est magna tamen fore, vt eorū numerus augeatur, & scholæ etiam instituantur, id quod ciuitas summopere cupit. Quidā cum frequenter à Dæmone truculenta specie terreretur, facta nostris confessione liberatus est. Pia quædā femina, ex ijs quæ nostris confitetur, cum officij christiani causa domum leproforum adiret, mulierem offendit vi morbi fœdissime ulceratam, à qua cum animus naturali quodam horrore refugeret, ipsa vim sibi faciens, eo studiosius putria ulcera, & verminosa tractare cœpit, donec nauseantis naturæ molestiam penitus superauit. Neque vero ijs qui extremo supplicio afficiuntur, opera nostrorum defuit: quorum cū vnus capitis damnatus innocens ad supplicium duceretur, per nostros, qui iudicem de hominis innocentia docuerunt, seruatus est. isque ingenti hominum multitudine prosequente, ad nostrum templum, vt Deo gratias ageret, venit, sacramque Eucharistiam suscepit.

COLLEGIUM BRACARENSE, ET
Funcalense.

Bracarensem Archiepiscopum, qui veteri ætati
Biam confecto, vitamque tranquillio-
rem cogitanti
succesit, nostræ Societatis habemus amanti-
ssimum. is

vbi

ubi primum urbem est ingressus ad nostrum Collegiū venit, exceptusque est oratione latina: singulos præceptores audiuit, omniaque vehementer probavit, discipulorum multitudinem (ij circiter mille sunt) etiam admiratus est. Pacificationes aliquot factæ sunt, in his vna inter duos potentes viros; quorum alter cum in conuentu colaphum accepisset, alterius morte iniuriam delere omnino decreuerat.

Neque minoris momenti pax illa fuit, quæ Funchali inter Episcopum, & Senatores de præcedendi ratione est constituta. Cuius felici euentu lætatus Episcopus, P. Rectorem exorauit, vt in vicinum oppidum ad grauem, & antiquam de principatu controuersiam componendam proficisceretur: quæ similiter, Deo bene iuuante, exitum habuit felicissimum. In eadem ciuitate cum morbus quidam occultus grassari cœpisset, quo plurimi subito extinguebantur, ciuesque omnia diuina, humanaque remedia adhibuissent; tandē celeberrimam supplicationem ad ædem D. Iacobi indixerunt. quo in loco cum è nostris quidam concionem habuisset, tantus animorum motus factus est, vt suspirijs, ac gemitibus veniam poscentium, diu concio interromperetur: inde, veluti placato numine, omnia fuere lætiora. Fame autem dominante, cū alijs plurimis nostri subuenerunt, tum centum, & viginti pauperibus victus quotidiani partem dedere.

RESIDENTIA ANGOLANA.

Angola Regnum est in extima ora Aethiopiæ, quæ Guinea dicitur, in cuius insula Loanda nostrorum

strorum Residentia est. de qua etsi noui nihil est auditum, quod quidem à Superioribus litteris diuersum sit: quia tamen postea circumstantiæ quædam sunt cognitæ, sine quibus proximi anni narratio imperfecta, & obscura videri posset; eas visum est huius anni litteris adscribere, totamque narrationem retexere. Cambambes (vt hinc initium sumam) regio est in interiore Angola, in qua montes argento fertilissimi dicuntur esse. Ad hos montes cum Lusitanorum Præfectus expeditionem pararet, secum vnum è nostris rerum spiritualium causa deduxit. Interea Ambundi, qui regionem quæ interest habitant, cognito Lusitanorum consilio, incredibili multitudine Lusitanis iter obstruere conati sunt: Sed quibusdam prælijs victi, fusique, consilio destititæ; itaq. nullo hoste prohibente ad Coansam flumen Lusitani peruenerunt. Est autem hic fluvius omnium maximus, qui ignotis ortus è fontibus, per Congi, Angolæque regna decurrit; quæ in mare influit, sex, et triginta millium passuum latitudine; crebris in vtraq. ripa accolitur, aspiciturque oppidis: tantoque impetu in mare effunditur, vt discussis fluctibus, diu suum in mari alueum teneat, atque inter marinas aquas ad octoginta millia passuum dulces hauriantur. Præfectus, impositis in nauem impedimentis, cum exercitum expeditum secundum alteram fluminis ripam duceret; eiusmodi tempestates sunt consecutæ, vt iter necessario intermitteretur; & grauis autem exercitum valetudine tentare cœpit. quare consistere, & ad fluminis ripam castra ponere sunt coacti. Pater licet communi malo afflictus, proprijsque doloribus

ribus

ribus fractus, nihil tamen ad milites iuuandos sibi reliqui fecit: nam Aethiopum manibus, quando incedere non poterat, vectus, militum tentoria obiuit, ac morientium confessiones audiuit, eosque in extremo vitæ certamine confirmauit. eo etiam tempore, cum magna dissensio inter milites extitisset, sic, ut manum conferere, atque armis dimicare sequenti die constituerent factus ea de re noctu certior Pater, inter manus Aethiopum delatus, ad factionum principes venit, eosque Deo bene iuuante, in mutuam gratiam, & amicitiam restituit. Lusitani ad eum locum dies quindecim, imbrium continuatione, morati, Nouembri mense ineunte, ad montes contenderunt, & à millibus passuum quindecim loco idoneo, qui aditum habet nauibus opportunum, castra munierunt. Huc ad Lusitanos oppugnandos, omnes Angolæ populi, multitudine innumerabili conuenerunt: simul morbi exorti multo grauius in castris seuire cœperunt; diebusque minus triginta, Lusitani centum, mancipia quadraginta absumpta sunt. Lusitani quamquam morbus numerum ipsorum valde diminuerat, & qui supererant, membra ægre mouebant; animi tamen virtute corporis infirmitatem sustentantes, hostibus egregie restiterunt, & eruptionibus aliquot factis plurimos interfecerunt. Cum autem esset in dies grauior, atque asperior oppugnatio; et maxime quod magna parte militum uel morbis, uel quotidianis præliis confecta, res ad paucitatem defensorum peruenerat (ex trecentis enim militibus, quot ex Loanda profecti sunt, vix ad centum, qui arma ferre possent, redacti erant) tamen obsidionem sustinebant.

spe

spe auxiliij, quod Congi Rex mittebat. ea militum erant millia septuaginta, quibus non modo obsidione se eximere, sed etiam hostes debellari posse confidebant. Cū autem ea spes duci longius uideretur; tandem cognoscunt Congentium auxilia ab hostibus intercepta, & concisa esse. Lusitani destituti ab unica spe auxiliij, publicis rebus desperatis, salutem quisque suam spectare cœpit: multique à castris dilapsi, in Loandam insulā confugerūt. ab his fit certior unus è nostris, quæ in Angola gererentur, quantoque in periculo Lusitani uersarentur. Itaque cogitans in ea re non solum Lusitanorum Imperium, sed etiam Christianā religionē periclitari; Lusitanos, ceterosque qui in insula erant hortatus est, ut secum ad opem suis ciuibus ferendam uenirent. Horum aduentu obsessis tantus animus accessit, ut statim eruptione facta, hostes in fugam uerterent, eorumque magnum numerum interficerent. Dies erat ille natalis idem S. Ioannis Baptistæ, quem custodem, equitumque præsidem Lusitani præcipua religione colunt: quare illius precibus, meritisque uictoria adscripta est, et de Diui nomine locus appellatus. Obsidionis tempore Pater cuius supra mentionem feci, nihil in corporum, animorumque salute procuranda omisit. nam, & sacram ædem è ligno ad rem diuinā celebrandam exstruxit, & ex eadem materia domum, in quam ægroti reciperētur: militesque induxit, ut in orbem suam quisque hebdomadam illis ministrarent, magna barbarorum non solum approbatione sed etiā admiratione, qui tedium fugientes tarda ægotantium fata immani crudelitate præcipitare solent. Idem etiā

sub

sub praelij tempus milites ad praestandam virtutem, quam in alijs praelijs praestitissent, tuendamque religionem tempestivis colloquijs hortabatur; Missae sacrificium quotidie pro eisdem offerebat, mortuosque cum funebri psalmodia sepulturae mandabat: edixit etiam ut Christiani omnes, qui aderant, quinquies diebus singulis templum adirent, Deumque pro victoria suppliciter precarentur. Porro ea Lusitanorum militum pietas, & religio fuit, ut nunquam in aciem descenderet, quin a Patre criminibus expiati; de eiusdem manibus sacram Eucharistiam susciperent. quid igitur mirum Lusitanos ijs praesidijs de hostibus insperatam victoriam reportasse? Patri aliquando prandenti vir quidam superuenit, qui eum magnopere urgebat, ut suam confessionem exciperet, quod diceret sibi mortem instare. surrexit Pater, & cum eo in vicinum eremitorium secessit. quo in loco cum ille confessionem fecisset, ac testamentum coram legitimis testibus nuncupasset, statim mortuus concidit. Alio tempore cum ex hostibus quinque capitis ob plurima flagitia damnata in vinculis adseruarentur, castraque Lusitanorum haud procul ripa fluminis locata essent; frustrati custodes flumen tranarunt, & ad suos peruenerunt. in vnum ex his lacertus fluuiatilis ex Crocodilorum genere insiliens, in omnium conspectu deuorauit, barbaris plurimum stupentibus, Deique providentiam praedicantibus, quod ille praeter ceteros maximis flagitijs esset inquinatus. Hac victoria dimidia pars Angolae in Lusitanorum potestatem venit; multique Reguli, ac Dynastae ad Christi fidem suscipiendam

sciendam sunt excitati. Ex eorū numero Songa fuit
 Banzanus Regulus, Regis focer, ad quem instituendū
 cum proficisceretur alter Sacerdos, secum ipsius Regu-
 li fratrem, filiumq. natu maiorem duxit, quos ille an-
 tea ad nos miserat, vt baptizarentur. quā iter facie-
 bant, passim idolorum simulachra euertebant, Cru-
 cesque erigebant, populosque ad Christianam religio-
 nem hortabantur: baptizauitque Pater in eo itinere
 quinque circiter, & sexaginta. In quodam pago, quos
 incolæ Libatas vocāt, oblatus Patri est veneficus qui-
 dam, muliebri cultu capillo promisso, fimbriisque cin-
 cinnorum in velleris speciem intortis: quem barbari
 pluuiæ, sanitatisque Deum arbitrabantur; ex eo cum
 quæreret Pater, quamobrem ipse cum vir esset, mu-
 liebri veste vteretur; respondit, dæmonem, qui decla-
 rare solet, quo quisque fato nascatur, matri prædixis-
 se, fore breui vt ipse moreretur, nī sexum mutaret: ic-
 circo se muliebri vti vestitu: tum Pater comam eius
 totondit, ceteraque superstitionis insignia, & instrumē-
 ta in ignem comiecit; cumque imber subito coortus es-
 set, ceteris sub tectum dilabentibus, veneficum Pater
 vinctum sub dio magno omnium risu constitui iussit,
 vt quoniam is pluuiæ se Deum iactaret, suo se numine
 ab imbre defenderet. Ex eo loco ad alium pagum con-
 tenderunt, cuius dominus iam pridem Christo nomen
 dederat; sibi præter Crucem templum etiam construi
 ceptum est, tanto Christianorum studio, vt Pater
 priusquam discederet rem diuinam in eo faceret.
 Eius pagi dominus signis idolorum diffringendis miri-
 fice delectatur: atque in hac re duo sane miranda con-
 sigisse

tigisse narravit, alterum, quod cum suos campos sic-
 citas antea vrere soleret, postquam Christiana sacra
 ipse suscepit, atq. idola subuertit, nunquam tempesti-
 uos imbres desideravit. Quam admirationē illud etiā
 auget, quod effusus imber cum Reguli campos irriga-
 uerit, vicinorum agros, qui idola demoliti non sunt, non
 attigit: alterū, quod cum Hippopotamus ad illum pa-
 gū excurrisset, à Christianis facillimo negotio perem-
 ptus est, cum antea non nisi magna cum hominum cæ-
 de huiusmodi bellux confici solerent. Sunt autem Hip-
 popotami fluuiatiles equi, elephantorum magnitudi-
 ne, aliqui etiam superiores, terra pariter, ac flumine
 infesti; lintres enim detibus, calcibusq. subuertūt, & in
 terram exsilientes omnia cædibus complent. Igitur cū
 Pater ad Banzani Reguli pagum peruenisset, ipsum
 Regulum habuit obuium læta voce canentem Pater
 Noster; cumque dies aliquot apud eum substitisset,
 plurimaque idolorum simulachra incendisset, cum Re-
 gulo in castra rediit, ut ibi maiore cum apparatu ba-
 ptismus perageretur. Exceptusq. Regulus est à Præ-
 fecto ingenti omnium gratulatione, festiua tormento-
 rum displisione, tubarumque cantu. Postero die son-
 ga à nostro Sacerdote baptizatur, eique de Præfetti
 nomine, qui de baptismo suscepit, Pauli nomen est in-
 ditum. additus etiam regij arcus honos, quo gentis
 ritu Dux Aethiopum crearetur, permissumque ei, ut
 coram Prætoribus sella tapetibus ornata vteretur:
 qui honos apud Aethiopes maximus, ei hætenus vni
 à Lusitaniæ Regibus delatus est, qui primus è Congen-
 si nobilitate ad Christi fidem venit. Versatus est in ca-
 stris

stris alter Sacerdos menses quattuordecim. inde in Insulam Loandam reuersus diem solemni baptismo indixit; baptizatiq. sunt ducenti decem, & septem. Qua in re admirabile exstitit Catechumenorum studium, qui cum tantum nauium non haberent, quæ vniuersis traiciendis satis essent; impositis in naues mulieribus puerisque, ipsi viri nando latissima maris spatia transmisere, non sine magno vitæ discrimine ob Tubarones (piscium genus id est) qui maria illa infesta reddunt, alter autem Sacerdos adhuc in castris versatur, atque tum Lusitanorum, tum Aethiopum salutem diligenter procurat. Idem cum in oppida, quæ ad Coansæ ripam constructa sunt, excurreret, in ipso fluminis ostio populos reperit in concavis arborum inter cancos habitantes, sic, vt apud ipsos valde familiariter cancri nundinentur, ac per ora, cibosque sine vlllo horrore errent; in ea excursionione Pater Christianos fecit, præter pueros, quadringentos; multisque in locis idolorum templis destructis Christi crucis trophæa constituit. Ipse quoque loci Dynasta, in quo castra Lusitani habent, christianis præceptionibus informatur: atque Cambambes Regulus, in qua regione montes illi argento fertiles visuntur, missis legatis, vltro Lusitanos in suâ regionem inuitat. Quid plura? messis quidem multa, operarij pauci, qui si venerint, non dubitamus, quin Angola tota breui sit in Christi fidem ventura.

P R O.

PROVINCIA

INDIAE ORIENTALIS.

IN Prouincia Indiae Orientalis plurima visuntur Societatis domicilia locorum interuallis, regionibusque valde inter se disiuncta, atq. dispersa: Collegia tamen, (Iaponis insula excepta) numeratur quinque, Residentiae propriae, ac distinctae nouem; quibus Collegijs, Residentijsque alia plurima loca adiuncta sunt, in quibus nostri tanquam in missionibus rem christianam procurant. Sociorum in vniuersum trecentorum est numerus. In Collegio Goensii habitant nonaginta, in Salsetano duodecim, in Bazainensi totidem, in Cocinensi duo, & viginti, in Malacensi, viginti, in Residētia Chaulana, quinq. in Tanensi, et Bādorensi duodecim, in Damanensi sex, in Coulanensi, & ora Trauancori octo, in Punicalensi, & ora Pescariae sexdecim, in Residentia sancti Thomae quattuor, in Aethiopica tres. his additur Amboinensis, & Sinenfis: de quibus partibus quoniam annuae litterae neque hoc, neque Superiore anno perlatæ sunt, nihil dicam in praesentia. Reliqui vero nostrorum per Prouinciam dispersi degunt. Ex hoc nostrorum numero vita decessere octo, pro quibus in Societatem sunt admissi duodecim; in his filius Comitis Aloisii, qui ante hunc Proregem Indijs cum Imperio praesuit. Ex ethnicis autem hoc anno ad Christianam Religionem conuersi sunt circiter duo millia.

Goæ nostri omnibus diebus festis, quattuor in tem-
 plis concionantur magno auditorum concursu,
 & fructu. Confessionum vero, & communionum in tē-
 plo nostro, iubilæi præsertim temporibus, festisq. præ-
 cipuis, extraordinaria frequentia est, quibus commu-
 nicantes interdum numerati sunt ad duo millia. Per
 quadragesimā sextis quibusq. feris supplicatio habe-
 ri solet, in qua semper amplius trecenti sese flagellis
 diuerberant. Solēt etiam nostri diebus festis sub ueste-
 ram in paræcias urbanas, triremes, publicasque custo-
 dias exire christianæ doctrinæ tradendæ gratia; neque
 solum christiani instruuntur, & confirmantur, sed
 etiam Ethnici semper aliqui Christo lucrifunt. Cum
 P. Rector Collegii festo die S. Pauli, cui Goense tem-
 plum dicatum est, baptismum celebrare constituisset;
 doctrinæ magistros hortatus est, ut in eum diem ca-
 techumenos aliquot instructos, paratosque haberent;
 quod cum singuli in se recepissent, ac præstitissent, ipso
 Apostoli die quadringenti baptismo expiati sunt. Hæc
 prædam è suis faucibus eripi dæmon ægretulit vide-
 licet; legatosq. Regum Ethnicorum instigavit, ut que-
 rerentur ab se mancipia, famulosque per iniuriam ab-
 duci: qui tamen dæmonis conatus egregia cathecume-
 norum constantia, ac pietate fractus est. Hi enim in iu-
 diciū vocati, ac legibus interrogati, libere testati sunt
 sua se sponte, suæq. salutis causa ad Christi fidem ve-
 nire. Itaque sancti Pauli die omnes catechumeni lon-
 go agmine ad templum nostrum venerunt, vbi Archi-
 episcopo,

episcopo, Prorege, aliaque nobilitate inspectante baptizati sunt. Alio tempore cum naues profectioem pararet, vnus e nostris, qui macipys, remigibusq. christianam doctrinam tradebat, eos periculorum, tempestatumque monuit, quae in tam longa nauigatione adiri solent; hortatusque est, vt contra ea baptismo se munirent: cuius oratione inducti triginta nostro in templo sacro fonte renati sunt. Tertius baptismus pueris orphanis quadraginta celebratus est, quos ipsi parentes clam Goam adnexerant. Praeter hos baptismos alij multi priuatim peracti sunt: multi etiam adhuc catechismo imbuuntur; ac propediem Xalechan Mealis, Mauri Regis nepos Deo iuuante baptizabitur, ad quem ius pertinet eorum regnorum, quae Idalchan obtinet. Templum nostrum laxatum est fornicibus quibusdam exstructis; in quam aedificationem Pardaum duo milia sunt erogata. Sacrum quoque instrumentum multis ornamentis auctum, quae mille pardaum summam efficiunt.

Huic Collegio adiuncta est Residencia in Insula Choram, cuius incolae numero ad tria millia christiani omnes sunt, suaeque religionis retinentissimi: quippe qui nullum cum ethnicis commercium habere volunt, neque christianis inter ethnicos versantibus filias dant in matrimonium, ne forte barbarorum consuetudo, & vicinitas aliquid religionis puritati officiat: in Insula vero nullum omnino habitare patiuntur, qui christianis legibus, moribusque non viuat. per quam occasionem baptizati sunt hoc anno quadraginta ex ijs, qui ex vicini barbarorum regionibus ad insu-

Iam conuenerant. Mulier quædam christiana exoritur quibusdã inter ipsam, virumque controuersis ad Barbarorum regionem transfugit, seque pagodum cultui ac religioni dicauit, quæ religio apud Barbaros in eo consistit, ut mulier proposita sit omnibus, neque à Rege, aut Præfectis cogi potest, ut ad maritum reuertatur. hæc tamen vnius de nostris opera, atque industria in suorum scelerum cognitionem, ac detestationem venit, maritoque reddita est. Alia similiter mulier annis superioribus in continentem cum filiolo profugit, atque ad barbarorum ritus delapsa filium in iisdem superstitionibus educavit, qui cum annum decimum quartum attigisset, seque olim baptizatum didicisset, ad insulam redijt, honestoque matrimonio coniunctus est: idque nunc satagit, ut matrem etiam in eandem veritatis viam reducat.

COLLEGIUM SALSETANVM.

Collegij Salsetani Socij præter catechumenorum Domum, & orphanorum seminarium, sex quoque Christianorum Ecclesias administrant, in quibus Christianorum capita censentur octo millia, Rei Christianæ cursum in his partibus bella, dissensionesque plurimum retardarunt, vastata circum quaque regione, templisque omnibus succensis: quæ tamen nunc ex Dei beneficio resurgere cepit, templaque restitui, ex quibus quattuor ad tectum perducta iam sunt. Vni ex his Ecclesiis à Diuo Michaele nomen est inditum, abestque ab hostiũ finibus passuum tria millia, in cuius Archangeli festum diem

diem cum Pater celebrem baptismum apparasset, re cognita Barbari decimo quinto ante baptismū die excursionē facta templum incenderunt, aras, imaginesq. omnes disturbarūt, rati ea ratione catechumenos deterreri, remq. totam impediri posse. quod longe aliter euenit, templi enim incendio catechumenorum pietas exarsit magis, sic ut intra quindecim dies templū è ligno cōstruxerint, nouaq. tabula S. Michaelis ornarint; cuius dies festus baptismi candidatorum centum celebratus est. Quo exemplo aliæ item Ecclesiæ festis Diuorum tutelarium dies solemnī aliquo baptismo celebrare solent; baptizatiq. sunt hoc anno amplius sextēti, adeoq. est auctus Christianorum numerus, ut ad sex illas Ecclesias alias quattuor adiungere necesse fuerit. Porro in gentiliū conuersionibus, ac baptismis multa quotidie accidunt admirabilia, quæq. Dei prouidentia maxime declarant. Fratrem vno catechismum populo explicante ex auditoribus quidam subito morbo correptus ad terram corruit, cumq. omnium iudicio mors instare videretur, omni festinatione euocatus est P. Rector ut illum baptizaret. mirum dictū. simulatq. salutarī aqua perfusus est, sanus vigenq. surrexit. Alius cum ex palmæ arbore decidisset, eoq. casu grauiter afflictus semianimis iaceret, baptismum postulauit; quo expiatus illico in cælū migravit. Adolescens est quidā annos natus quattuordecim in Collegio Goësi olim nostrorum disciplina institutus. is ad matrem seruitute eximendam clam omnibus in Maurorum regionem profectus, paucis post diebus eam in patriam perduxit, vbi cum anus in grauem morbum incidisset, filius

christianis præceptionibus (gentilis enim erat) instituit, unumq. de nostris accersuit, qui eam baptizaret qua baptismo suscepto postero die vita sancta est, matrisque suus filius secutus est non lacrimans, ut ceteri, sed Dei optimi maximi in matrē misericordiam, pietatemque prædicans.

COLLEGIUM BAZAINENSE CVM
Residentijs Septentrionalibus.

Bazaini res christiana procuratur à nobis diligenter, atque ad Ecclesiam hoc anno aggregati sunt circiter ducenti. Habent etiam nostri potestatem à Proregibus suscipiendi pueros, qui parentibus orbantur, ut eos christianis præceptis, moribusque instituunt, ac baptizent. Accidit autē hoc anno, ut pueri quattuor parentibus orbarentur, quos cum affines ethnici in paterna religione retinere vellent, tamē summa nostrorum contentione perfectum est, ut pueri in domum catechumenorum reciperentur, qui postea magna ipsorum voluptate, gaudioque baptismum susceperunt; quod ipsimet pueri cum interrogarentur, ingenue præseferbant. Baptizatus est etiam quidam natu iam grandior, qui prima ætate cū parentibus captus à Turcis, & in servitutem abductus, matris institutione christianam religionem animo semper retinuit, nactusque fugiendi occasionem, de matris consilio ad hanc christianorum urbem profugit, ac baptismi sacramento ad Ecclesiam adiungi voluit. Ad conciones, confessiones, communionemque magnus concursus fieri solet: natali
quidem

quidem certe B. Virginis die septingenti in nostro templo communicarunt.

In alijs Residentijs christianorum numerus crescit in dies. In Fanaensi enim baptizati sunt circiter sexaginta: par numerus fuit in Trinitatis, ac S. Ioannis Residentijs. In Bandoresi autem cathecumeni numerantur octingenti, quorum baptismus propediē Deo dante celebrabitur.

COLLEGIUM COCINENSE.

Cocini baptizati sunt hoc anno centum, inter hos adolescens Hebraeus annum agens decimū octavum, quem paullo post secuta mater est, ac propediē idem etiam fratrem facturum speramus, ante hos soror ad Christi fidem venit, & christiano cuidam honesto, ac locupleti viro collocata est. horum omnium baptismus, quoniam familia inter suos nobilissima est, cū solemnī apparatu, & caerimonia est peractus. Conciones magno numero auditorum, & fructu frequentantur, cum enim aliquando concionator ad benignitatem in pauperes populum esset cohortatus; mulieres duæ eo ipso die vocatis Misericordiae sodalibus, altera quadringentos, altera octingētos Pardaos dedit, qui pauperibus distribuerentur. Eadem frequentia ad confessiones, communionēque cernitur, ac singulis mensibus in nostro templo quingenti circiter communicant. quam ob causam templum laxari omnes cupiunt, atque in eā rem pardai duo millia sexcenti collati sunt: ad templi vero ornatum mille, & sexcenti.

Huic

100 Huic Collegio tres adiunctæ sunt Residentiæ, quarum prima V aipicotta dicitur in montibus sita, quindecim ab Cocino in septemptrionem passuum millibus, in qua Christiani habitant, quos à Diuo Thoma primum conuersos ferunt, qui tamen cum religione Christiana plurimos postea errores ex Nestoriana hæresi hauserunt: à quibus erroribus nostrorum cura, & diligentia paulatim abducuntur: nam, & nostris confitentur, & filios ipsidem baptizandos deferunt: ipsi etiam Casanari (sic enim Sacerdotes vocant) missam ritu Romano celebrare addiscunt.

101 Altera Residentia est in regno Mutertis, pari ab Cocino in Meridiem passuum interuallo, in qua templum anno superiore constructum est, quo annos duodecim caruerant, dum eius ædificandi potestatem ab Rege impetrare non possent. anno vero Superiore Rex non solum templi exstruendi potestatem fecit, sed etiã materiã necessariã ex Pagodũ suorum lucis cædi iussit, permisitq. ut qui vellent christianã religionem suscipere, nostris insuper dedit potestatem pœnis coercendi christianos, qui christianis moribus non viuerent. Itaq. templum summis Etnicorum, et Christianorum studijs perfectum est, quod cum aliquando inuisisset Rex, eius formam laudauit plurimum, iussitque ornari prout Dei Domum deceret. Incidit templi confectio sub festum S. Andreæ Apostoli, quare de eius nomine templum est appellatum; erga quem Apostolum non solum Christiani, sed ipsi etiam Barbari præcipua religione afficiuntur, cuius precibus, meritisque quæ petunt impetrare se testantur. Ethnicus quidam, cum

rem

rem sibi carissimã amississet, mouit si recuperasset, certam se pecuniæ summam Sancto daturum; itaque re inuenta ad templum venit, & pecuniam obtulit. Inter eos qui in construendo templo laborant, Faber est quidam lignarius Ethnicus; is, cum aliquando multo adhuc die ab opere domum, quæ longe aberat, discedere uellet, rogatus est ab Lusitano quodam, ut quoniam diei tantum superesset, paulum produceret laborem, cui faber uereri se respondit, ne quid sibi aduersi contingeret, si noctu iter faceret. An tu, inquit Lusitanus, ignoras, quis, quantusque sanctus sit Andreas, cuius templum exstruis? & quod incommodum tibi intra hoc tempus accidit? cum Faber negaret, quin tu, inquit, Lusitanus laborem prosequere, ac D. Andreæ opem tibi semper præsentem fore confidito: hac oratione inductus faber ad opus rediit, cumque sub uesperam discessisset, in itinere serpens uenenata ipsius pedes circumplicauit: quare ille perterritus D. Andream inuocauit, statimque eum serpens reliquit. Alio tempore cum ethnici quidam die festo piscarentur, neque quidquam caperent, ceperunt (ut est genus hominum superstitiosum) eius rei culpam in templi constructionem conferre: quod cum Patri nunciatum esset, conuocatis ad se piscatoribus, fallimini, inquit, si existimatis tēpli uicinitatē piscatui officere: iccirco autem nullos pisces cepistis, quod festos dies non colatis; quod si ceteris diebus piscaremini, caperetis utique. paruerunt illi, cumq. die in sequenti piscatum iuissent, magnam vim piscium ceperunt.

Tertia

Tertia Residencia S. Iacobi est in Palucte, cuius templum ante annos duodecim constructum est. Christiani omnes fere sunt; propterea quod singulis annis ad Christum adiunguntur aliquot: hoc autem anno ipsius Apostoli festo die baptizati sunt centum.

ORA TRAVANCORI,

& Pescariae.

IN ora Trauancori, quæ ad Comorini vsque promontorium patet in longitudinem passuum millibus quinque, & septuaginta, Christianorum Ecclesie numerantur viginti quatuor: in ijs censentur Christiani ad nouè millia, in quibus tum erudiendis, tum à tyrannorum vexatione tuendis nostri plurimum laborant. D. Andreæ templum in Paimeli tribus ab Coulano passuum millibus bis hoc anno ab ethnicis euersum est: quod tamen facta reedificandi potestate breui restituetur. In alio item loco vicino; cui Paru nomē est, et in quo Christianorum visitur pagus, templi ædificandi potestas impetrata est, quam decem ipsis annis impetrare non potuerant.

Eadem studia nostrorum, fructusque idem constitit in ora Pescariae, in qua hoc anno generales confessiones auditæ sunt mille quingentæ quinquaginta, multi communicarunt: quanquam ad id sacramentum, non nisi lente probati admittuntur; tamen festis præcipuis ducenti ferme communicant; die vero Epiphaniæ in prima noui cuiusdam Sacerdotis Missa communicarunt ad trecentos, itaque restitutiones fraudatæ pecuniæ

næ

*niæ multæ sunt factæ; repertæque sunt mulieres, quæ suo se labore maritis victum quæsituras pollicerentur, si accideret, ut ob restitutiones ad inopiam redigerentur. Solent etiam aliqui præcipuæ auctoritatis viri, aut qui magistratu funguntur, cum ad confessionem veniunt eorum veniam quæ commiserint palam petere à populo; quod tres hoc anno magnæ dignitatis viri singulari cum exemplo præstitere. Temples, Crucesq. in summa sunt veneratione non solum apud Christianos, sed etiã apud ipsos ethnicos, qui ex mediterraneis regionibus ad Cruces adorandas veniunt; eisque magna dona offerunt; sunt etiã qui patriis versibus vario metro conscriptis Sanctissimæ Crucis laudes celebrant. itaq. ex collatis eleemosinis heremitorium P. Prouincialis iussu constructum est amplius mille paruum sumptu. In oppido item Tutucuriri, quod præcipuum est tractus illius, templum B. Virgini Pietatis fabricatum est ex eleemosinis, quæ ad summam perueniunt septingentorum aureorum, multisque preciosis muneribus ornatum: in eo templo festo die Niuium res diuina primum celebrata est, communicaruntque circiter sexcenti. Curat etiam nostri publicum valetudinarium, ad quod ex tractu vniuerso ægroti confugiunt, ad quos sustentandos hoc anno ducentorum viginti aureorum eleemosina corrogata est. Quadragesimæ tempore P. Rector in Manar insula cum aliquot de nostris versatus est, ac plurimorum confessiones audiuit, neque sine fructu, qui cum in alijs, tum in viro quodam nobili maxime enituit, cui non petenti cum aurei quingenti essent oblati, recusauit accipere, quod suspicaretur eos
 iccirco*

iccirco sibi dari, vt contra ius ei, qui dabat fauere cogeretur. Alius similiter vir nobilis cum magnam pecuniam haberet, qua tamen nostris erat suspecta, eius rei veniam à populo postulauit; & quoniam tunc necessarium iter habebat, singrapha de restitutione cauit. Idem Rector cum totam illam oram P. Prouincialis mandato lustraret, & ad quoddam oppidum appropinquaret, obuiam ei ad nouem passuum millia processit vir quidam primarius, & christianus, qui tamen pessimis moribus christiani nomen magna cum omnium offensione dedecorabat: & quo licentius absque metu nostrorum omni impuritati se traderet, multos annos à patria absueratis tunc diuinitus permotus Patri obuiam factus ad ipsius genua accidit, eique se totum commisit, ac tradidit, quem Pater cognita hominis humilitate, ac Superioris vitae detestatione ad gratiam, & amicitiam admisit. Alterius quoque oppidi ciues cum nescio quod flagitium commisissent, atque ob eam causam ad eos Pater nollet accedere, praecipui quique, ac multi è plebe Patrem conuenerunt, seque in eius potestate fore dixerunt, id vnū orantes ne Missa, concione, alijsq. christianorū exercitationibus priuarentur.

RESIDENTIA AETHIOPIAE.

EX ijs omnibus, qui cū P. Andrea in Aethiopiam iuerunt, tres tantum superstites sunt aetate prope confecti, quorum labor omnis, & industria ponitur in quingentis catholicis tuendis conseruandisque dum
 vel

vel Regio illa ad catholicam Ecclesiã redeat, vel multitudo illa christianorum ad Indiam transferatur, ne diutius inter tot schismaticos, Maurosque ipsorum Fides, ac religio periclitetur.

MISSIO AD REGEM MOGOR.

Annus est tertius, cum Rex Mogor, qui inter Gangem, & Indum in Septentrionem late imperat, missis ad Proregem Archiepiscopum, & P. Prouincialem litteris aliquot è nostris ad se euocauit studio, ut ipse dicebat, veritatis cognoscendæ: missique sunt tres, quos ille extra ordinarijs beneuolentiæ signis excepit, semperque habuit apud se, sermonesque de religione auribus libentissimis accipiebat. Cum autem res longius duceretur, nec aliquis exitus illius missionis ostenderetur, veritus est P. Prouincialis, ne illa omnia à Rege ficto studio, ac simulata beneuolentia fierent; eoque magis quod gentis illius nobilissimique vino maxime, & libidini dediti sunt: quæ duæ res mentem occæcant plurimum, ne veritatis lux videri possit. Itaque vnum ex ijs Patribus per litteras, ad se reuocauit, ut rem totam certius cognosceret: cùm autem is rem multo magis dubiam retulisset, etiã reliquos duos Patres reuocare constituit, ratus fore, ut vel sic suũ Rex animũ aperiret. Quo tempore nostris redditæ sunt à P. Prouinciali litteræ, Rex legationẽ ad Regẽ catholicũ adornabat, qua illi nouã Regnorũ possessionẽ gratularetur, vnũq. de nostris cũ legatis mittere decreuerat, cui se comisisse dicebat, quæ maioris mo-

ris mo-

ris momēti essent. Quæ omnia etsi ficta esse apparebat
 (eo enim ipso tempore Damanum, quod castrum in Lu-
 sitanici Imperij finibus positum est, summa vi oppugna-
 bat) visa tamen est P. Provinciali opportuna occasio
 P. Rodulsum Aquam viuam recuperandi, quem ex
 omnibus Rex habebat carissimum, nec ulla ratione ab
 se dimittere volebat. Itaque egit cum Prorege, vt ad
 Regem Mogor scriberet, vt cum legatis P. Rodulsum
 mitteret; cumque P. Rodulfus discedendi pote-
 statem peteret à Rege, negauit scilicet, ac
 se potius legationis mittendæ consi-
 lium omne abiecturum dixit.

Quare expectamus ad-
 huc quem tandem
 exitum hæc
 missio
 sit habitura.

P R O V I N C I A

TOLETANA.

NOSTRI in Prouincia Toletana quinque, & viginti supra quingentos numerum explent, in quattuordecim domicilia distributi. In Domo Professa Toletana tres habitant, & sexaginta, in Domo Probationis Villaregesi sexaginta, in Collegio Complutensi centum, et decem, in Madritano sexaginta, in Naualcamero viginti, totidem in Carauacensi, in Placentino octo, & viginti, par numerus in Conchensi, in Ocaniensi octodecim, in Huetensi viginti quattuor, in Murciano duo, et triginta, in Belmōtensi quinque, & viginti, vno plus in Sicuritano; in Talabricensi (quod pro Oropesano hoc anno institutum est) vnus, & viginti. Morte sublatis sunt decem: quorum loco vnus, & quadraginta in Societatem se dicarunt.

DOMVS PROFESSA TOLETANA.

TOleti in eo cōcilio, quod Archiepiscopus coegit, vnus de nostris magna hominū admiratione conciones habuit: Institutæ quoq. sūt ad publicas meretrices singulis hebdomadis de diuinis rebus cohortationes; idq. eo fructu, vt nulla sit hebdomada, qua non aliqua earum ab ea impuritate abducta, vel matrimonio coniungatur, vel sacro Cœnobio sese includat. In hospitales domos, custodias publicas, atque in puerorum abecedariorum scholas, iuerunt nostri

H fre-

frequenter, ad sui quemque officij munus instruentes. Aduentus, Quadragesimæque temporibus Sacerdotes viginti, alij aliò christiana rei causa dimissi, omnes præclaros suæ peregrinationis fructus retulere. Archiepiscopus Societatem amat plurimum, eiusque in nos officia omnia existunt, quæ ab optimo, & amantissimo principe optare possumus. is, Talabricensi Collegio exstructo, id nunc cogitat, vt alterum nobis Toleti conficiat, neque res multum à confectio-
ne abest: senatus certe, cum Archiepiscopi consilium intellexisset, viros designauit ex suo ordine grauissimos, qui Archiepiscopo ea de re gratias agerent; propterea quod insignem vtilitatem eo Collegio instituto sperent.

COLLEGIUM COMPLUTENSE,
& Madritanum.

IN Collegio Cõplutensi Theologiæ, ac Philosophiæ scholæ, sacræque conciones, insigni auditorum frequentia celebratæ sunt; vsque eo, vt ad eas audiendas ex vicinis vrbibus multi confluerent: quibus permoti non pauci, se ad varias religiosorum familias applicarunt; quattuor, & viginti Societati nomina dedere. Exercitijs spiritualibus centum circiter exculti sunt, Aduentus vero, & Quadragesimæ temporibus, qui se Domi nostræ ter singulis hebdomadis flagellis cederent, amplius septingenti numerati sunt. quam postea piam exercitationem multi religiosi viri non laudauerunt solum, sed etiam pro virili parte imitati sunt. Solent.

lent etiam nostri vſitata iam Societatis conſuetudine, in vrbis compita exire, cœtibusq. hominum ſe ſe concionabundos immiſcere. In quã conſuetudinem cū vir grauis, & religioſi cuiuſdam ordinis princeps, frequenti populo, pro concione inuectus eſſet; faciendum ſibi exiſtimauit noſter concionator, vt cum in eodem templo, feſto die S. Michaelis Archangeli, concionẽ haberet, eam viciffim laudaret, ac populo probaret: itaque in frequentiffimo ſenatus, totiuſque Academia conſeſſu (qui ob eius diei celebritatem veteri quodam Academia inſtituto conuenerant) atque innumerabili præterea populi multitudine audiente repetita à primis naſcentis Eccleſiæ primordijs memoria, oſtendit in omni ætate conſuetudinem illam populos docendi à uiris ſanctiſſimis fuiſſe ſeruatã; eamque tandem hominum negligentia intermortuam, à Societate renouatam; idque tanta orationis grauitate, teſtimoniorum copia, doctrinæque elegantia, vt multos dies aliud fere nihil in hominum ſermone verſaretur. Eorum qui carcere derinentur non animis ſolum, ſed etiam corporibus noſtri ſubueniunt: nam emendicatis publice eleemoſinis prandium ſingulis dominicis diebus domi apparatus, ad uinctos in carcerem deferunt; cumque eorum animos pio aliquo ſermone pauerint, corpora etiam cibo reſciunt. Egerunt ijdem cum Prætore vrbano, vt ex multatitia pecunia pars aliqua ſeponatur ad Sacerdotem alendum, qui incluſis in carcere rem diuinam faciat.

Eadem etiam frequentia Madriti in ſchoiis humanitatis viſa eſt, quæ à ſexcentis amplius celebrantur

ex præcipua Hispaniæ nobilitate adolescentibus: inter quos, qui in Conuictorum Collegio (quod Collegiū hoc primum anno institutum est) vel in B. Virginis sodalitate adscripti sunt, ij longe ceteris pietate, ac nobilitate antecellunt. Neque minore multitudine Sacramenta in templo nostro frequentata sunt: nam ordinarius communicantium numerus sexcentorum circiter fuit, festis vero anni celebrioribus trium fere millium: ita vt communicantium hoc anno in vniuersum capita censa sint sex, et quinquaginta millia, quorum multi ex varijs sceleribus, quibus erant implicati, ad insignem vitæ, morumque emendationem perducti sunt.

COLLEGIUM OCANIENSE,
Belmontense, & Sicuritanum.

IN Collegio Ocaniensi tanti sunt confitentium concursus, vt nostri perpetuam quandam quadragesimam habere sibi videantur. Scholæ humanitatis discipulos numerant quingentos, quorum aliqui illustrium virorum filij è remotissimis regionibus gymnasii nostri fama commoti venerunt. Res christiana in eo Collegio bene gesta est, multorumque animi dissidentes inter se reconciliati. Vir ob quasdam falsas suspiciones sacerdoti per mancipium necem struebat: quod cū vnus de nostris inaudisset, vtrumque domum accersit, reique veritate patefacta, alterum alteri placavit: atque restituit. Parens quidam cum filiam in manifesto flagitio deprehendisset, in eum furorem exarsit

fit

fit homo præsertim ira subita, ac præcipiti, ut filiam omnino interficere constitueret; rationemque machinabatur, qua id occulte efficere posset, quo omnem à se facti suspicionem auerteret; is tamen nostris deprecantibus, & à furore deductus est, & filia omnia condonauit. Alius adolescens inductus est, ut fidem virgini nobili præstaret, quam spe, ac matrimonij promissione corruerat: atq. ea ratione malis, quæ ex ea re exstitissent, obuiam itum est, cum puellæ cognati armis perfidiam vlcisci statuisent.

Collegij Belmontensis fundatio, quam tot annos nostri optauerant, hoc demum perfecta est D. Franciscæ lectissimæ virginis, ex illustrissima Ponzoleonis familia liberalitate, cum amplissimam hereditatem, quæ ad ipsam parentum morte venerat, Collegio adsignasset: cuius præterea multa munificentia officia in templum nostrum exstiteret, quod veste, ac supellectili pretiosa valde locupletauit. Scholæ discipulos habet quingentos præclaræ omnes indolis. In Collegio autem Sicuritano Philosophiæ curriculum quindecim è nostris auditoribus, alijsq. præterea externis aliquot hoc anno institutum est, atque continuatur feliciter.

COLLEGIUM MVRCIANVM.

MVrciani Collegij fructus tum in alijs rebus, tum præcipuè in pauperibus iuuandis ijs, qui in irremes damnantur, constituit; quorum cum ducenti summa hieme, in eam urbem peruenissent, ut Carthaginem deportarentur plurimi, quod

H 3 absen-

absente Prætoꝛe nullus esset, qui eis victum, vestemq. curaret, alijsq. præterea incōmodis præmerētur, quotidie interibant: quare nostrī corrogatis raptim elemosinis, quæ ad victum, vestitumq. necessaria erant, suppeditare cœperunt; atq. à Prætoꝛe impetrarunt, vt affecti ex carceris pædore in locum salubriorem transferrentur. atque ita eorum corporibus, multoq. magis animis prospectum est, cum omnes per eam occasionem crimina expiauerint, Christiꝛ. corpus sumpserint; Sed etiam contagio compressa est, quæ ex insueto odore orta in vrbe serpere sensim incipiebat. Eorundem sociorum opera ingens seditio sedata est, quæ ciuitatem in duas factiones distractam, odijs, ac ferro armauerat. Viri quoque magnæ auctoritatis in mutuam concordiam, & amicitiam reducti sunt, qui oborta quadam discordia, armis interse decernere constituerant. Alius, qui viro nobilissimo necem machinabatur, ab eo scelere deterritus est.

COLLEGIUM TALABRICENSE.

Collegium Talabricēse, vt ante dixi, in locum Oropesani successit, quod Collegium Spe certæ foundationis annos quattuordecim retentum, mortuo iādem fundatore, omnino relictum est, in cuius dissolutione ciuitas præsetulit perspectum nobis quidem antea, & cognitum, sed nūquam illustrius amorem in nos suum, cum plurimi, vt nos retinerent verberationes, votiuasque ad sacra loca peregrinationes susceperint. Sed vt ad Talabricense reuertar illud hoc anno Illustrissimus

mus

mus Gaspar Quiroga Cardinalis, Toletanus Archiepiscopus fundavit annuo millenorum aureorū censu, idemq. in domesticum instrumentum aureos mille presentī pecunia curavit, atque ad habitationem nostris vsibus accommodandam aureos ducentos dedit; in quotidianos præterea sumptus, dum ex uestigali fructus percipiatur, aureos quingentos, & frumentimodios quinquaginta attribuit. Hisce initijs Talabricam tres profecti sunt de nostris, ut Collegij statum collocarent. hi cum in urbem peruenissent, offenderūt oppidanorum animos nonnihil esse à nobis alienos: quare vnus ex ijs Sacerdos, cum Senatum conuocasset, ita verba fecit, ut doceret quo consilio in ea urbe à Cardinali effemus collocati, quod societatis institutū, quæ nostra esset ratio instituendæ iuuetutis; quid nostris in alijs muneribus exercēdis propositum esset, cuius oratione apparuit magnam esse factam animorum, & voluntatum commutationem; quod etiam clarius in ipsis sermonibus, & congressionibus cognitum est. Domus nostra in præclaro urbis loco sita est è regione templi cuiusdā nobilissimi, quo nostri interim pro suo vtuntur, magnique ad eos confessionum communionumq. caussa concursus quotidie fiunt. Scholæ sub finem mensis Octobris apertæ sunt magna hominum gratulatione, & expectatione: discipuli iam ducenti numerantur, & eo amplius. Instituta est nostrorum opera nobilium virorum sodalitas ad leuandas eorum necessitates, qui in carcere inclusi detinentur, quorum ob urbis magnitudinem magna semper multitudo esse solet. Concionator vnus cum

alio confessario vicina vrbis loca obierunt, plurimos-
 que Confessionis Sacramento expiarunt. Quibus re-
 bus Talabricenses ita Societati sunt adiuncti, vt
 Deo gratias agere de nostrorum in eam
 urbem aduentu non desistant; idque
 vnum ad cetera vrbis orna-
 menta desiderari po-
 tuisse dicunt.

PROVINCIA

CASTELLAE.

CASTELLAE Prouincia in octodecim domicilia diuisa est: in ijs degunt Socij ad quingentos, in Domo Professa Vallisolettana octo, et triginta, in Collegio Vallisolettano septē, et triginta, in Domo Professa Burgēsi viginti quattuor, in Collegio Bellimarensi sexdecim, in Collegio Salmanticensi septuaginta, in Abulēsi quadraginta quattuor, in Segobiensi triginta sex, in Palentino octodecim, in Collegio Montis regalis vnus, & viginti, in Ouetensi quattuordecim, in Compostellano viginti quattuor, in Legionensi quattuor, et triginta, in Lucroniensi vnus, & triginta, in Onnatensi quindecim, in Pompeiopolitano nouem, in Numantino septemdecim, in Domo Probationis Medinensi quattuor, & triginta, par numerus in Domo Probationis Villagarsi. In Societate cooptati vnde viginti, Vita functi sex.

DOMVS PROFESSA VALLISO-
lettana.

IN Domo Vallisolettana hæc fere sunt. Femina quædam, nobilis viri concubina, nostrorum cohortatione turpem illam, & infamem vitam detestata est, vsque eo, vt Cænobio etiam se sacraret; quo in loco magna cū sanctitatis laude versatur. Vir autē ea mulieris
conuer-

conuersione commotus sese ad sacramenta frequen-
tanda non sine hominum admiratione dedit. Sexde-
cim è nostris alij alijs temporibus in vicina oppida
exierunt: quibus missionibus cum plurimi ad christia-
nos mores, vitamq. impulsu sunt, tum deterrita à fa-
cinore mulier quaedam honesta, quæ vt alteri nubere,
mariti morte domum vacuam facere cogitabat.

COLLEGIVM BELLIMARENSE.

IN Collegio Bellimarenfi, propterea quod ex eo
commodissimus in populos finitimos patet excur-
sus Archiepiscopi Burgenfis liberalitate sexdecim
aluntur è nostris: quorum id munus est, vt in vicina
loca subinde excurrentes, populos ad omnes christia-
ni officij partes erudiant. Itaque varijs anni tempo-
ribus missiones quindecim factæ sunt in centum, &
octoginta oppida Burgenfis Archiepiscopatus. in qui-
bus conciones habitæ quingentæ, confessiones auditæ
numero quinque millium: tantaq. fuit hominum mul-
tudo, qui à millibus passuum decem, duodecimq. ad
conciones confluebant; vt cum vniuersos templum
non caperet, in area concionari necesse fuerit. Christia-
na doctrina pueris tradita insigni cum hominum ad-
miratione, & voluntate, sic, vt ipsi locorum Præfe-
cti, ac Magistratus sua sponte ad supplicantium pue-
rorum agmen semet ipsos aggregarent. In Oppidis
quoque decem septem Rosarij, & Iuramenti Sodal-
itates institutæ, alijsq. in locis bene res christiana
gesta. Templo nostro multa preciosa munera data
sunt;

sunt; in his lampas argentea, cuius indicatura aureorum est centum, & septuaginta: quidam in templi ædificationem aureos mille testamento reliquit.

COLLEGIUM SALMANTICENSE

Salmanticae per Quadragesimam discipuli ter singulis hebdomadis nostro in templo coiungere; ijs unus è nostris aliquod ex sacris historijs exemplum exponere; inde ad verbera veniebatur. Ad hanc piam exercitationem ita multi ex Academia confluebant, ut Doctor quidam cum infrequentiam in Scholis miraretur, ad Collegium venerit exploratum, an omnes, qui desiderarentur, apud nos essent: cum autem omnia adolescentum referta reperisset, plurimum animo recreatus discessit. Ex discipulis, qui scholas nostras frequentant, octo sunt in Societatem admissi; in eo numero fuit Medinae Cæli Ducis fratris filius, adolescens virtutis, ac modestiæ singularis, de quo, cum is studiorum suorum cursum feliciter confecisset, omnia summa, & excelsa homines opinione præceperant. Mulier à turpitudine ad honestam vitam se recepit. Nobiles duo cum ab inimicijs, quas inter se gerebant, ad pacem, & benevolentiam mutuam traducti essent, nostris postea, quod pacificatores fuissent, gratias egerunt. Inuitatur nostri frequenter in pagos vicinos, ut populos christianis præceptis informet: ac nobilis quidam vir bonam vltro pecuniæ summam nostris obtulit, quam in pauperes, egenesq. erogarent.

COL-

COLLEGIUM ABVLENSE, ET
Segobienſe.

IN Collegio Abulenſi, & Segobienſi duæ ſunt B. Mariæ Virginis nomine, cuius in fide ſunt, Sodalitates inſtitutæ: quarum ſodales pietate, doctrinaq. longe ſcholasticos ceteros antecedunt. Sodalium virtutis ſtudium hoc anno multo magis incitatum eſt, promulgatis indulgentijs, quas Pontifex Max. huiusmodi ſodalitijs conceſſit: multorumq. cupiditas incenſa ſeſe ad eos aggregandi. Abulenſes vero ſodales per eam occaſionem, etiam totius vitæ crimina generali confeſſione eluerunt. Vtriuſq. porro Collegij templum magnū hoc anno cœpit incrementum: Segobienſis enim fundamenta iacta ſunt; primumq. lapidem cū ſolemni cærimonia, & apparatu P. Prouincialis poſuit, Capitulo, et Magiſtratu vniuerſo inſpectante: Tēplū autē Abulenſe multis, & precioſis donis eſt auctum: crux enim ex argento, caſulæq. tres damaſceno ſerico confectæ ſunt, aræq. veſtis textili argento, opere phrigio centum, & quinquaginta aureorum precio; quam pecuniam matrona nobilis, ac de ſocietate optime merita erogauit. Aliæ duæ matronæ aræ fascias, ſiue frontalia totidē, operis eiufdē dedere, quarū alterius aureorū quadraginta, alterius centū æſtimatio eſt. Quædā etiā vaſculū vaporariū ſuffimēti cauſſa aureis quadraginta comparauit. Aliæ præterea multæ eleemoſinæ ſunt collatæ. Ex hiſce Collegijs binæ factæ ſunt in Oppida vicina miſſiones, nec fruſtra; crimina enim expiarunt, Chriſtiq. corpus ſuſcepere ita multi, vt eorum frequentia ſacroſanctam hebdomadam referret.

COL.

COLLEGIUM PALENTINUM,
& Montisregalis.

Collegij Montisregalis scholæ discipulis circiter mille frequentatur: inter eos hoc anno institutum est, ut catechismi explicationi, quæ singulis diebus festis in Pagis suburbanis haberi solet, omnes intersint. itaque diebus festis vniuersi in nostro Collegio conueniunt; inde bifariam diuisi, longo agmine in Pagos, qui ab vrbe absunt passibus plurimum quingentis, supplicium more procedunt: atq. sic fit, ut non ipsi modo adolescentes, sed alij etiam complures eorum incitati exemplo christianæ religionis capita ediscant. Eadem Palentinorum discipulorum virtus est, qui etiã bis in hebdomada flagris sese diuerberant. Palentiæ præterea nonnullæ æris restitutiones factæ sunt; ex his vna ducetorum aureorum: Mulieres aliquot moribus meretricijs nostrorum verbis vitam honestã exorsæ sunt: Exercitijs spiritualibus tum alij, tum Equites primarij duo vacarunt. Ex his Collegijs aliquot in vicina loca de more sunt dimissi; quorum concionibus plurimi ad scelerum penitentiam inducti, ac dissidentes pacificatione missione autem, quæ ex Collegio Montisregalis facta est, amplius duodecim millia rosariorum distributa sunt, Iuramentiq. Sodalitium institutum.

COLLEGIUM OVETENSE, ET COM-
postellanum.

ET Collegij Ouetensis fructus positus fere totus est in missionibus: ac præter eas, quæ diebus festis singulis fieri consueverunt, quinque susceptæ sunt mensium triū spatio.

spatio. In ijs cōciones, christianæq. doctrinæ scholæ alternis diebus habebātur; reliquū vero tēpus in audientis confessionibus ponebatur: quarū ea fuit frequētia, utcum ab hora prima ad vesperam, vsq. opera ijs daretur; omnibus tamen satisfieri non posset. itaque multi à gravissimis sceleribus sunt erepti. Quidam cum dicatam Deo virginem fraude à monasterio extraxisset, atque in matrimonium duxisset; nostris agentibus, incestum matrimonium rupit, ac mulier monasterio reddita est. Alius vir nobilis, ac potens marito restituit uxorem, quam propria repudiata, annum iam septimum nefario matrimonio retinebat. Duo item alij nobiles parētibus reddidere filias, quas per vim raptas nuptijs sibi adiunxerant.

Vberrimus quoq. fructus ille fuit, qui in Collegio Compostellano ex missione in oppida Comitū de Altamira perceptus est. plurimi enim confessionis sacramento expiati: cumq. ipsorum Comitum liberalitate, magnam vim rosariorum nostri comparassent, quæ dividerent ijs, qui ad confessionem accederent; facta summa, rosariorum triginta millia distributa esse repererunt.

COLLEGIVM LEGIONENSE, ET
Numantinum.

IN Collegio Legionensi ad Humanitatis, & Casuum conscientiæ scholas, Philosophiæ curriculum hoc anno accessit: scholæq. omnes magna auditorum frequentia celebrantur. Eiusdem etiam Collegij annum vectigal, quod aureorum mille fuit, aureis ducentis

cenis ab Episcopo fundatore est auctum. alia matrona nobilis aureos centum donauit. Eadem Collegio Numantino facta accessio est: Episcopus enim Osmentis ad situm scholarum coemendum aureos dedit sexcentos: tantumdem ciuitas ad templum ædificandum attribuit. Neque vero res spiritualis iacuit: magni enim ad nostros confessionis gratia concursus fiunt; vsque adeo vt socij Numantini auxilium à P. Prouinciali petere sint coacti, propterea quod Sacerdotes quattuordecim multitudini, quæ conflueret, satisfacere non possent.

COLLEGIUM POMPEIOPOLITANUM.

Collegium Pompeiopolitanum Latissimam hoc Anno frugem animorum effudit: anni autem consequentes meliore etiam in spe sunt. qui enim initio eius Collegij foundationem impediabant, ij ab incepto destiterunt, Regis nimirum denunciatione, qui, vt nostri ea in vrbe sedem haberent, omnino voluit, eorumq. patrocinium, & causam senatui diligentissime commendauit: itaque ea fuit hoc anno messis, qualem ex nouo agro nunquam ausi essemus sperare. Conciones tum in vrbe ad senatum, Proregem, sacrasq. virgines, tum in duobus castris ad milites præsidarios habitæ; præter eas adhortationes, quæ post catechismi explicationem ad circumfusam multitudinem in compitis haberi solent. Eadem per Quadragesimam in carcere, publicisq. valetudinarijs præstita sunt. Multi spiritualibus exercitijs instituti; ex eo numero

Sacer-

Sacerdotes aliquot fuere : vnus etiam Sacerdos eam ipsam ob causam à leucis viginti contendit. Cum inter viros ecclesiasticos dissensio orta esset, ac iurgia quædam extitissent ; vnus è nostris omnes controuersias composuit, eumq. qui fecerat iniuriam, vt palam veniam peteret, induxit. Quidam cum filium, & vxorem interficere deliberasset, casuque in unum è nostris Sacerdotem incidisset, repente eo viso, toto corpore commoueri cœpit, cuius subitæ perturbationis causam cū Pater quæreret, ille rem totam aperit; criminaq. confessus à meditato scelere destitit. Alij duo, Sacerdotis eiusdem opera, à nefaria inimicis nocendi voluntate sunt auocati. Idem agri cuiusdam confessionē excepit, qui cum annis septem eo sacramēto se abstinuisset, facta tunc magno cum dolore confessione, die in sequenti vita decessit. Excurritur quoque in vicina Oppida, quorum vnum cum odijs, & inimicitijs arderet; vno de nostris auctore, atque agente pacatum est. idem mensium duorum spatio concionatus, tantos motus animis attulit, vt vix Sacerdotes nouem confessionibus audiendis sufficerent.

P R O-

P R O V I N C I A

A R A G O N E N S I S .

CONTINET Prouincia Arago-
nensis Collegia quinque, Valentinū,
Gaudiense, Casaraugustanum, Bar-
cinonense, & Maioricense: Domus
duas, vnā Professam Valentinam,
alteram Tarraconensem probationis. In ijs numerat
de Societate ducentos decem, & septem. In Societate
adsciti duodecim. Mortem vnus oppetijt,

C O L L E G I V M M A I O R I C E N S E .

HÆC Prouincia fructus idem habuit fere
quod cetera: nihil præcipui, præterquam quod
Palmæ, in qua vrbe Collegium Maioricense situm est,
cum ingens seditio inter duos optimates, Regnique Gu-
bernatores commota esset, eam Nostri feliciter op-
presserunt, priusquam ea, quæ tacitis odijs, & consilijs
continebantur, foras erumperent. Cum virginis cuius-
dam ex numero earum, quæ in eo Collegio sacramen-
ta frequentant, pudicitia crebris nuncijs, donisque ab
Equite primario vel per matrem tentaretur, ipsaque
promissorū magnitudine victa iam iā inclinaretur, ab
eo scelere confessarij oratione reuocata est. Ciuitas
præterea Palmensis ad ædes quasdam coemendas au-
reos dedit octingentos.

COLLEGIUM BARCINONENSE.

IN Collegio Barcinonensi cum quidam spectris quibusdam sibi occurrentibus dies, noctesque plurimum vexaretur, rem detulit ad Confessarium, is iussit hominem octavo, summum decimo quinto quoque die ad sacramenta accedere: præterea quotiescunque visa illa obijcerentur, Crucis signo se ipsum expiare, et cubiculum aqua benedicta lustrare: fecit ille, quæ Pater iussit; neque amplius species illa oculis obuersata est. Maurus quidam cum in Africa nescio quod flagitium commisisset, inde metu supplicij Barcinonem fugit, atque ut baptizaretur postulauit: itaque ab vno de nostris lente institutus, probatusque tandem baptizatus est. paucis autem post Baptismum diebus in morbum incidit, procuratisque omnibus, quæ ad animi salutem pertinent, in Crucifixi complexu, Iesu nomen identidem pronuncians vitam sanctissime finiuit. Ex eodem Collegio euocatus est Pater quidam, vt feminae partus difficultate periclitanti præsto esset: is audita mulieris confessione iussit Christi corpus adferri, quod mulier cum sumpsisset, fœtum illico incolumem ædidit, vt vix egrediendi locus sacerdotibus daretur; ipsaque periculo liberata est. Alio tempore cum ad ægrotum grauisime laborantem idem sacerdos accersitus venisset, quæreretque num is crimina expiasset; reperit hominem dimidiatâ peccatorum confessionem fecisse, reliquam in diem insequentem distulisse: Cum autem Patri videretur vitam illi nullo modo ad illud tempus suppetituram, egit cum ægrotto, vt institutam

confessionem quam primum absolueret, opportune sane, confessione enim facta, statim vox hominem, sensusque reliquere: tamen nihilominus Pater mandauit, ut Eucharistiæ Sacramentum adferretur, adstantes cohortatus, ut interim pro egroto preces ad Deum suppliciter funderent, mirum dictu, simul atque sacra Hostia domum illata est, illico vox egroto, sensusque restituti sunt; cumque summa cum pietate communicasset, deficientibus iterum sensibus ante lucem exspirauit.

COLLEGIUM CAESARAUGUSTANUM.

IN Collegio Caesaraugustano cum Pater quidam conciones de peccati turpitudine, deque supplicijs, quibus facinorosi apud inferos mactantur, habuisset, sic homines perterrefecit, ut velut alienata mente ad Confessionem discurrerent. itaque innumerabiles non modo in nostro Templo, sed etiam in alijs Confessionem generalem instituere, sic prorsus, ut ijs audiendis urbani sacerdotes non sufficerent; quod postea ipsi Parochi, alijque religiosi viri quasi gratulantes nobis testati sunt.

Ex missionibus, quæ in vicina loca factæ sunt, tum in alijs oppidis, tum verò Manresæ fructus ingens collectus est. in quo oppido is qui missus est Pater affirmavit, quoties in suggestum ascenderet, Patris Ignatij os (ibi enim ille, ut scitis, mirifica abundauit caelestium gaudiorum copia) sibi ante

oculos versari, seq. eius memoria diuino quodam ardore accendi, solitum quare mirabilia quaedam effecit: ita multi à grauissimis sceleribus abducti, multæ nefariæ pecuniæ pactiones rescissæ, inter multos valde restinctis odijs gratia composita: cum enim ciuitatem factionibus diuisam, inimicitijs ardentem offendisset, omnes ad mutuam beneuolentiã, & concordia reconliationem reduxit. Cum sacræ ædes, pleræq. necessario instrumento carerent, dedit operam Pater, vt ad eas instruendas eleemosinæ cogerebantur; atq. ob eam causam sodalitates omnes, quæ plurimæ sunt, habentque suum quæq. sacellum, conuenerunt, atq. in templorũ ornamenta magnam pecuniæ summã contulere. Idem Pater Sodalitiũ nominis Iesu instituit ea lege præter ceteras, vt singulis mensibus confessione, & communionem sacrosanctã operentur, quod vniuersi, & magno animo susceperunt, & singulari pietate præstant; ei autem sodalitati ex Aduentus tempore quo primũ instituta est ad Quadragesimam, mille circiter nomina dederunt. Quibus ex rebus eam ciuitatis gratiam collegit Pater, nihil vt ardentius expetant, quam vt ibi societatis Collegium extruatur; atq. ad eam rem omnia liberaliter deferunt.

SARDINIA.

Numerantur in Sardinia quattuor Collegijs tres, & octoginta de nostris, in Sassaritano triginta septem, in Calaritano octo, & viginti, in Busaquensi nouem, in Vallecclesiensi totidem. Mortem obiere tres.

tres. Par numerus in societatem receptus. In hanc Insulam hoc anno missus est Visitator P. Fabius de Fabijs.

COLLEGIUM SASSARITANVM.

Incredibilis fuit is fructus, qui ex nostrorum concionibus in Collegio Sassaritano perceptus est; qui maior etiam multo fuisset, nisi morbus, qui concionatorem aliquot dies conciones intermittere coegit, rem turbasset. Multi enim inimicitijs dissidentes pacati sunt, magna cum totius ciuitatis voluptate, & edificatione. Vir quidam ecclesiasticus, magnaq. auctoritatis, audita concione, ad priuati Sacerdotis, cum quo inimicitias gerebat, pedes sese abiecit, veniam petens eorum, quæ iniuste in eum commisisset. Alio tempore dum populum Concionator ad concordiam, & iniuriarum obliuionem hortaretur, exurgens quidam è turba, inter ipsam concionem alta voce professus est omnia se inimicis, Christi causa, condonare. Alius cum graue vulnus ab inimicis accepisset, eius animus totus in ultione erat; hic similiter concione ita permotus est, ut à templo domũ confestim ad præcipuum inimicum pergeret, eumque amicissime complecteretur; atq. ut amicitia stabilitas confirmaretur magis, apud ipsum eo die pransus est. Multi nostris hortantibus vitam honestius instituerunt: in his vnus, qui ne cogere- tur concubinã à se dimittere, septem ipsos annos Pœnitentiæ sacramento caruerat: tandem nostris confesus, concubinam à se eiecit. Alia quædam mulier fa-

Et a nostris confessione, à vita meretricia, in qua ante multos annos sese collocauerat, discessit. Quidam peccatum, quod per annos sexdecim nefarie suppresserat, salutari confessione expiavit. Sodalitas B. Virginis pietate, & existimatione apud omnes augetur in dies: in eam admissi hoc anno sunt viri aliquot præcipue auctoritatis. Ex hoc Collegio missiones aliquot tum in alia loca, tum in oppidū percelebre, nostræ societatis cupidissimum factæ sunt: in quo oppido cū Pater quidam Quadragesimæ tempore versatus esset, fructus maximos ex restitutionibus, confessionibus, pacificationibusq. reportauit. Præcipue vero in animis hominum noua pietatis reuerentiâ in eucharistiæ sacramentum excitata est, usque eo, ut quæ sacra Hostia ad ægrotos circumferenda esset, viæ omnes pannis, ceteraque veste stragula sternerentur: tantaq. erat prosequentiū multitudo, ut eorum frequentia solemnem illam, quæ haberi quot annis solet, supplicationem referret. Id autem non mediocriter rem adiuuit, quod Algarensis Episcopus Societatem maximè facit, eamque in gratia, & existimatione apud populum ponit. is enim iussit à suæ Diæcesis Sacerdotibus ea omnia præstari, quæ nostris iussissent, vetuitque ne à certis criminibus, nisi nostrorum permissu, absoluerent, atque ut ea quæ difficiliora inciderent, cum nostris conferrent. Eodem tempore alius Sacerdos Galluram (regionis nomen id est) missus, totum eum tractum concionando, casus conscientie explicando, confessionesque audiendo peragravit. Cum autem certior factus esset in quodam loco summam rerum
 spiri-

spiritualium necessitatem esse, propterea quod Parochus odio esset omnibus, multiq. eam ob causam iam pridem non confiterentur, eò se cum Parochis duobus contulit, omniumque confessiones audiuit, multosque induxit ex ijs, ut à concubinarum consuetudine discederent, vel legibus solui se curarent cum nuptias contraxissent cum ijs, quibuscum ius concubij ipsis non esset. Patres illi duo qui ex Hispania expectabantur, quadragesima exeunte ad hoc Collegium peruenerunt, cum eos aduersa tempestas in Cataloniæ portu totam fere quadragesimam continuisset. Neque tamen eo tempore in proximis iuuantis cessarunt: nam totum fere castrum confessione expiarunt, ac singulis quadragesimæ diebus suam quisque hebdomadam concionati sunt, in compitis etiam doctrinam christianam pueris tradiderunt. Die quodam Bacchanalium cum de more nostri in plateas exissent, comes sese ijs adiunxit D. Benedicti Abbas, cuius in ditione castrum est, vir multæ auctoritatis, concionatorque egregius, tintinnabulo pueros ad Christianam doctrinam audiendam conuocans: quam rem populus vniuersus plurimum probauit, atque suspexit.

COLLEGVM CALARITANVM.

Collegio Calaritano Domus Probationis adiuncta est, cuius Nouitij ad omne religiosi officij munus diligenter exercentur. reliqui vero non solum in Parochialibus templis, sed etiam in Sanctorum

Augustini, & Dominici monasterijs fratrum ipsorum rogatu toto fere anno conciones habuere. Xenodochium, carcerque publicus solito diligentius ab iisdem frequentatus, christiana doctrina in plateis explicata. Excursum quoque est ad precipuum quoddam huius insulae Oppidum, insigni cum rei christianae adiumento: tres enim qui suos inimicos interficere constituerant, à concepto scelere deterriti, multi facinorosi ad bonam frugem reuocati, amicitiae aliquot conglutinae; Consultum etiam vni, cuius vita, & fama periclitabatur. Ancilla quaedam cum esset conuicta venenum Dominae parasse, alium quendam eiusdem criminis falso insimulauerat; quod diceret eo duce, & auctore id se aggressam esse; quare egerunt nostri cum ancilla, ut illa omnia quae falso alteri affinxerat, publici scribe manu reuocaret.

COLLEGIUM BVSAQVENSE.

Bvsaqui doctrina christiana insigni cum animi ardore, & vilitate tradita est: ad cuius explanationem non ipsi modo discipuli, ac pueri, sed magna etiam populi multitudo, atque adeo ipsa Comitissa cum reliqua familia conuenire solet, quae quidem huic operi tam pio non interest solum, sed etiam quodammodo praest, ceterisque suo exemplo praelucet. Itaque pueri certatim in ediscenda doctrina laborant, deque ea in templo disputationes habent. Ad hanc vero rem illud momenti plurimum attulit, quod christianae praeciputiones patrijs versibus, numerisque conscriptae sunt, ut ea

ut ea ratione, & facilius ediscantur à pueris, & reti-
 neantur diutius, neque profana, & lasciuia cantica di-
 siderent: quare non solū Vrbs, sed etiam ipsi Pagi, vi-
 cique puerorum christianam doctrinam cantantium
 vocibus personant. Tres vita, moribusque perditissi-
 mis ad laudabiliorem viuendi consuetudinem tradu-
 cti. Deleta quoque peruersa illa consuetudo, qua dies
 festi saltationibus vulgo celebrabatur. Episcopo Albo-
 rensi diocesim lustranti, atque hanc urbem ineunti
 obuiam discipuli, ac pueri ramos præferentes, christia-
 namque doctrinam cantantes processerunt: qua ex re,
 ille, tum etiam quod populum tanta pietate instructū
 offendisset, in credibilem cepit animo voluptatem, quā
 etiam nobis multis, neque leuibus beneuolentiæ, libe-
 ralitatisque signis declarauit. Ineunte quadragesi-
 ma facta est missio in Oppidum insigne, in quo cum
 reliquo fructu tria sodalitia sunt instituta, quæ in cæ-
 pta vitæ ratione summa cum laude perseuerant. Bu-
 saquo proxima vrbs est, quæ magno concursu cele-
 bratur eorum, qui certis anni temporibus ad vene-
 randam Crucifixi quādam imaginem (quæ summam
 religionem habet) ex tota insula confluere solent: eo
 de nostris aliquot etiam, sub dies festos missi sunt, qui
 confessiones innumerabiles audiere, concionesque in
 plateis habuere: quibus concionibus præter ceteros,
 qui à vitijs discesserunt, quidam cum magnas in vr-
 be turbas, cum multorum cæde excitare constituis-
 set, ab ea sententia deductus est. Alii duo in vicinum
 Oppidum peregrinorum frequentia similiter celebre
 profecti, ex confessionibus, concionibusque fructum
 eundem

eundem retulere; sedato præsertim graui tumultu,
unde multorum neces timebantur.

COLLEGIUM VALLECCLESIENSE.

Socij Valleclesiensis Collegij magna sunt apud omnes existimatione, suamque ciues in eos beneuolentiam magnis eleemosinis testantur, quibus eleemosinis templum cum sacrario absolutum est, preciosisque ornamentis instructum. Huic ciuium beneuolentiæ, ac liberalitati nostri quantum in ipsis fuit confessionibus, concionibusque, alijsque ex instituto muneribus gratiam retulerunt. Fratres duo, cum alter alteri necem machinaretur in gratiam inter se reducti sunt: alter etiam ex ijs ad frequentem Sacramentorum usum inductus. Cum Patri filius publicam contumeliam dixisset, iratus Pater filium in iudicium vocauit: cumque turpissima actione inter se certarent, vnus de nostris interpositu omnia composita sunt: nam, & pater actione destitit, & filius singulas domos obiens, quæ in patrem contumeliose dixerat, omnia sua voce retractauit. Eiusdem etiam opera mulier honesta iuueni cuidam, à quo vulnus acceperat, omnem condonauit iniuriam.

PRO-

P R O V I N C I A

B O E T I C A .

DIVIDITUR Boetica Provin-
 cia in domicilia vndecim, habetque
 de Societate trecentos octoginta
 quattuor, in Domo Professa Hispa-
 li sexaginta, in Collegio Hispalensi
 quattuor, & quadraginta, in Cordu-
 benfi octo, & sexaginta, in Granatensi tres, & quadra-
 ginta, in Nalacensi vnde viginti, in Vaezano sex, et vi-
 ginti, in Gaditano sexdecim, in Zerenfi quattuordec-
 im, in Marcenensi quindecim, in Triguerensi decem,
 & octo, in Domo Probationis Montelana vnus, &
 sexaginta. Supremū diem expleuerūt sex, quorum lo-
 co multiplici fœnore Deus dedit octoginta. Hæc Pro-
 uincia communi pestilentie malo plurimum hoc anno
 vexata est; neque ciuitas fere fuit vlla, in qua sedam
 stragem non ediderit: Eo tempore nostri tum Domi
 confessiones audiendo (quæ quidem innumerabiles fue-
 re, præsentī videlicet periculo omnes urgente) tum
 foris singulorum Domus obeundo, operam homini-
 bus fructuose nauarunt: quo in officio Pater Scalan-
 tes è Collegio Cordubensi trium votorum professus,
 maxime necessario tempore, vitam pro suorum ci-
 cium salute profudit. Neque tamen interea res litte-
 raria iacuit: nam à discipulis Hispalensis, Gaditaniq.
 Collegij actiones aliquot, & Dialogi dati sunt: Scholæ
 etiam vt in malis floruerunt: in Hispalensi enim

Gym-

Gymnasio discipuli numerati sunt ad octingentos, in Cordubensi autem ad Nongentos; in Granatensi præterea Collegio Philosophiæ curriculum, Humanitatisq. Gymnasia tria instituta sunt: ad xiiij. Kal. Iun. in Vaezano etiam de casibus conscientia scholæ duæ haberi cæptæ. Ex ijs autem qui hoc anno sunt in societate recepti, adolescentis unius Hispalensis constantia nonnihil tentata est: mater enim criminata filiū à nostris deceptū, edictū à consilio regio extorsit, filium conveniendi coram, eiusq. animū exquirendi; itaq. eo edicto armata, cum Montelanum itinere Leucarū amplius viginti venisset, filium coram Governatore varijs blanditijs à proposito reuocare conata est: sed primo congressu filij constantia, animiq. firmitate deterrita, cum spe vincendi, sponte etiam abiicit rem ultra amplius tentandi voluntatem.

PROVINCIA
MEXICANA.

MEXICANA Prouincia Collegia quattuor habet, Residētias totidem; in quibus numerantur de societate centum triginta quattuor. In Collegio Mexicano septuaginta, in Angelopolitano quattuordecim, in Guaxacano vndecim, totidem Mechoacano; in Residentia S. Crucis quattuor, in Pascuarensi quinque, in Texozotlana nouem, in ea, quæ hoc anno addita est, Philippinarum Residentia quattuor, in Societatem recepit tredecim. Vita decessere quinque.

Nostrorum in hac prouincia labor in Indorum conuersionem maxime impenditur, quæ vt felicius procederet, nostri in ea primum re operam maxime dederunt, vt Indorum beneuolentiam colligerēt, omnemq. à se auaritiæ suspicionem amouerent; vt intelligerent Indi non sua, sed animorum suorum salutem ab ipsis adamari; quin potius, cum ex ijs aliquem inopia laborare vehementius nostri cognouerint, de suo liberaliter subueniunt, aut ad eorum miseriam subleuandam stipem à populo corrogant; sympathiam quidem certe in omni eorum dolore maximam ostendunt; Pater enim quidam è Collegio Mexicano, cum in carcere publico multos ære alieno oppressos detineri cognouisset, qui tamen ob paupertatem soluendo non essent; corrogatis eleemosinis omnes liberauit. Ne autem lin-
guæ

guæ ignoratione fructus impediretur. Texozotla (in
 qua vrbe Archiepiscopi auctoritate Residentia con-
 stituta est) de nostris nouem in Mexicana, Othmitica-
 que lingua addiscenda desudant, & Dominicis, festisq.
 diebus conciones eorum lingua, & in compitis cate-
 chismi explicationes habent. His igitur, alijsque rebus
 agrestes Indorum animi paulatim mansuescunt, tra-
 ctarique se sinunt, ac melius de christiana religione
 sentire incipiunt. Institutum quoque est Texozo-
 tla Indorum adolescentium Seminarium, qui ab
 ipsismet Indis publice aluntur. Hi, propterea quod
 à nostris ad virtutem, scientiasque informantur, ma-
 gna spes est fore, vt nostra consuetudine, disciplina-
 que exculti, suos quisque populares ad christianam
 pietatem, & elegantiam traducant. Et sane in huius-
 modi iuuentute tanquam in sementi reliqua messis
 omnis posita videtur: quare præcipua cura, & diligen-
 tia coluntur à nostris: nec frustra. Mexici enim (quod
 Gymnasiū numerat sex classibus auditores trecentos)
 ea discipulorum virtus est, id studium pietatis, ter vt
 in singulis Quadragesimæ hebdomadis nostro in tēplo
 se diuerberarint: quod à teneris adolescentibus tanta
 cum animi alacritate præstari, quemadmodum in ijs
 locis nouum est, ita insigni omnium approbatione, &
 admiratione excipitur. Huius tam præclari muneris,
 & exempli dux, auctorque est vir quidam prima-
 rius, qui ab eo tempore, quo Societas eam in urbem ve-
 nit, id in se recepit, præstititque egregie. Habent etiã
 ipsi scholastici inter se B. Virginis nomine sodalitiū
 institutum, Virginisque ipsius festos dies maxima cum
 animi

animi pietate, apparatuque celebrant: aliqui etiam ex ijs spiritualia exercitia peregere, aut ad religionem se contulere. In Residētia Texozotlana christiana doctrinae schola certas in classes distributa est; atque ut quisque ea, quae in inferiore classe traduntur, didicerit, ita deinceps ad superiorem gradum facit; qua in re multorum incredibile studiū, & industria spectata est; qui in singula verba singulos calculos seponebāt, cumq. omnia recitassent ducta verborū, calculorumq. summa, utrum ea inter se conuenirēt nec ne, diligenter exquirebāt; eoq. labore senes etate iam exacta catechismum totum deuorant. Neque solum pueri, sed grades etiam nati tum Indi, tum Hispani nostrā operam sunt experti; multae enim inter ipsos pacificationes factae, peccandiq. occasiones sublatae. Indi autem christiani tantos in pietate habent progressus, ut non Ethnicis modo, sed plane Hispanis ipsis exemplo, & admirationi sint: multiq. inter eos reperiuntur, qui diuina gratia ab omni se grauioris sceleris macula pueros, integrosq. conseruant. Cum enim ij pauperes fere sint, sic fit, ut cū christianam veritatē arripuerint, insignes breui in omni virtutū genere progressus faciant: propterea quod minus multa habent, quae se inter ipsos, ac Deum interponant, aut eos à Dei memoria reflectant. Mulier quaedam confessario dixit, se singulis diebus vniuersos Christi domini cruciatus, maximis cum lacrimis commemorare solitam; atque in ea cogitatione saepe pernoctare, ut somnum non videat. Texozotla autem singulis diebus sub vesperam Indi congregantur in templo, genibusque flexis B. Virginis

ginis rosarium recitant, patre interea vno de nostris
 misteria singula illis in memoriam reuocante, oppor-
 tunaque precatone ad pietatem animos inflammante.
 In Collegio Angelopolitano dum concio de Peniten-
 tiæ Sacramento haberetur, ita sunt commoti nonnulli,
 vt constituerent non ante pedem templo efferre, quã
 Superioris vitæ peccata essent confessi, ex quo nume-
 ro fuit quidam, qui annis triginta nunquam crimi-
 na expiauerat. Mulier quædam venefica, multisque
 flagitijs cooperta, cum ab vno de nostris accusaretur,
 quod tot sceleribus Deum offenderet, ita in suorũ pec-
 catorum odium exarsit, propterea quod ea Deo esse
 odiosa cognouisset, vt vel à suis prouocata nunquam
 ad eadem reduci poterit. Alia mulier vitæ flagitiosis-
 simæ, cum nostro Sacerdoti crimina esset confessa, ita
 domum confirmata reuertit, vt postea ad veterem con-
 suetudinem à quodam sollicitata, ipsum ab ea mente
 omni ratione abducere conaretur, suaderetque, vt sa-
 lutare Iesu Mariæ nomen pronunciaret. mirũ dictũ,
 simul atque is sacra illa nomina protulit, omnis illico
 ardor libidinis restinctus est. Alia similiter femina,
 cum muneribus ad nescio quod flagitium sollicitaretur
 à quodam, præcise negauit, se tale vnquam faci-
 nus commissuram: cum autem furens ille mortem ni-
 sibi morem gereret, minaretur, mulier in genua pro-
 cumbens, vitam, inquit, hanc auferre quidem poteris,
 vt autem tali me scelere obstringam, à me nunquam
 impetrabis; quo ille responso plurimum obstupescit
 discessit. Quidam sic amore pellicis deperibat, nullis
 vt neque precibus, neque minis ab eius consuetudine
 retrahi

retrahi posset; cum autem aliquando concionem in templo nostro vna vterque audiret, ita repente commoti sunt, vt statim Patrem conuenirent, criminaque confiterentur. Cum grauis quaedam controuersia inter uiros religiosos orta esset, Prorex euocato Patre Rectore, eius rei compositionem, confessionemque omnem Societati commisit; quod id proprium ipsius munus esse diceret: Deique beneficio, summa hominum voluntate, omnia composita sunt. Archiepiscopus Mexicanus vir humanitate, prudentiaque singulari, vt melius munus tueretur suum, ad singularem iuris cognitionem qua excellit, Philosophiæ, ac Theologiæ scientiam adiungere constituit; itaque homo id auctoritatis, & ætatis, tantisque occupationibus distentus, magistro vsus vno de nostris Philosophiæ curriculum confecit: atque doctissimis quibusque uiris euocatis, instituit domi suæ de eadem disputationes, in quibus ita se gessit, vt omnium vinceret cogitationes. Eodem ille nunc ardore animi Theologiam addiscit, eiusque rei causa duo quotidie de nostris ad eum ventitant. Pater Generalis ad maiorem Collegio existimationem conciliandam, eum, qui in Collegio Mexicano Theologiam docet, Magistrum creari cum iussisset, quæsierunt de more nostri ab Academia publica, gratuito ne id præstare vellet: & quamuis multi liberaliter sumptus omnes ad eam rem certatim deferrent, id tamen non fuit necesse; omnibus enim sententijs sic approbatus est, vt in ea re beneficium ipsi singulare accipere videretur.

K tur.

109

tur. quare Pater summa celebritate, ac pōpa Doctor
 factus est, in id maxime Archiepiscopo
 incumbente, ut omnia magnifico
 apparatu fierent, gratis-
 que in suum ipse
 magistrum
 videre-
 tur.

PRO.

P R O V I N C I A

F R A N C I A E.

NUMERANTVR in Franciæ Prouincia Socii ducenti, & octo, in loca septem distributi, in Domo Professæ Parisiensi viginti; in Collegio Parisiensi sexaginta sex, in Collegio Musipontano quadraginta septē; in Viridunensi duo, & quadraginta, in Niuernensi quindecim, in Bituricensi, propterea quod vrbs illa pestilentia est vexata, septem fuere, in Augensi eadem ob causam quattuor. In Sociatē admissi sunt tres, & triginta. Vita nouem decessere.

D O M V S, E T C O L L E G I V M

Parisense.

Parisus ad Catholicam religionem tredecim rediere; ex eo numero fuit quidam genere natus illustri, qui cum Gebennam studiorum causa profisceretur, à piratis captus, spoliatusque admirabili Dei prouidentia, in Catholicorum venit potestatem, atque ad Ecclesiam aggregatus est; cui reconciliatus item est alter familiæ nobilissimæ Princeps, eius nimirum, quæ prima in Scotia regnū hæresim importauit. Multi alij nobiles viri, in his Marchio etiam, Catholica doctrinæ præceptionibus sunt instituti. Catholici, duo, cum propter scelera, quæ cōmiserant, salutē despe-

R 2 rassent,

rassent; ad confessionem, & veniæ spem excitati. Quidam ex familia non ignobili cum mente prope alienatus videretur; magno suorum gaudio, sanitati restitutus. Consultum quoque cuidam, qui visis quibusdam agitatus, mortem sibi consciscere constituerat. Mulier quædam pietati valde dedita, cum in morbum incidisset, passa sibi est persuaderi à propinquis, ut tantisper pietatis exercitationes intermitteret; atq. illico morbus, qui levis initio fuerat, ingrauescere cœpit: quare statim sua illa studia repetere animo proposuit, eoque liquore, qui è S. Andrea mèbris manat, inucta, paulo post cõualuit. Confessiones generales auditæ ductæ, et viginti. Societatis nostræ meditationibus quinq. & sexaginta se exercuerunt; ex his animum ad Societatem viginti adiecere: quattuor ad alias religiosorum familias transferunt. Scholæ auditorum numero, nobilitateq. maxime celebrantur: atque omnes fere, qui in celeberrima illa orbis terrarum Academia, aut magistri Theologiæ creantur, aut in alijs Collegijs Philosophiam docent, ex nostris scholis exierunt. Rex Christianissimus Caroli noni fratris filium egregia puerum indole, inter conuictores versantem semel inuisit; atque ipsemet scholasticos inter se commisit, magnaq. animi cum voluptate omnia ad finem vsque spectauit. Cum vero sub finem scholarum pueri omnes positis genibus B. Virginem rite salutarent; Rex ad nostros conuersus, quæ Deo, inquit, gloria sit, scholastici vestri hæretici non erunt. Idẽ aureos mille dedit, quibus proxima Collegio domus emeretur. Eius mater Regina Domui Professæ aræ dedit ornatũ, aureorum
du-

ducentorum precio. Cardinalis Guisius, eiusque mater in templi peripetasmata aureos contulit centum. Ex Collegio Parisiensi Petrus Monerius obiit, egregie virtutis adolescens. Is cum morti proximus adstanti confessario infestam sibi esse Dæmonis præsentiam dixisset; iussus ab eo est quærere de ipso dæmone, numquid contra se haberet: ac paullo post sereno vultu ad confessarium conuersus, nihil habet, inquit, cumq. omnes ad veras, solidasq. virtutes cohortatus esset, vita migravit: singularis plane innocentie exemplum, cui nihil supremo vitæ tempore diligens, atque criminofus accusator obijcere potuerit.

COLLEGIUM VIRDVNENSE,
& Bituricense.

Collegium Virdunense Domum Probationis adiunctam habet; cuius Nouitij ad omnem officij religiosi partem diligenter exercentur: non nullorum etiam in vocatione constantia varie tentata est. Adolescens patre natus catholico ille quidem, sed catholice parum institutus, cum quendam, qui Parisiis venerat, honorifice de Societate nostra loquentem audisset; litteris ad Collegij Rectorem datis petijt, vt in eam admitteretur, id parentes odorati ad eum de proposito deducendum omnibus rationibus aggrediuntur; pecuniam, ceterasq. illecebras, & opportunitates vltro ad omnem luxum subministrant: ac tandem inducunt, vt hereticam virginem sibi despondeat. Interea dum nuptiarum dies venit, adolescens Parisios, domestici negotij causa, proficiscitur; ibi demum veteris propositi recor-

datur: conuentoq. Rectore, omnibus precibus instituit, ut in societatem reciperetur. Itaq. cum temporis aliquantū in exercitijs spiritualibus posuisset, ad Novitiatum missus est: patriq. postea ipsum ad nuptiarū fidem exsoluendam reuocanti respondit, sibi certū esse viuere cum mendicis potius, quam matrimonium contrahere cum heretica. Alium in societatem iam receptum eius condiscipulus viri potentis filius omni conatu secum Parisios reducere adortus est. Is cum magna nobilium virorum corona septus in Collegium venisset, maria, & montes, ut aiunt, adolescenti polliceri cœpit. Abbas quoq. qui in eius erat comitatu, adolescentē hortatus est, ut optimis amici consilijs pareret; quandoquidē ipse votis non esset obstrictus, et explicatam ad summos honores consequendos viam haberet: neque expectaret, dum postea (id quod alijs quotidie vsu cerneret euenire) cum ignominia, ac dedecore ab societate repelleretur. Ad hæc adolescens modeste respondit, fieri quidem posse, si sua se indignum præbeat vocatione, ut ab societate eijciatur; considerare tamen eum qui velle dedisset, etiam perficere daturū: ceterū id se nunquam à viro religioso expectaturum fuisse, ut quempiā à religione deterreret; illamq. nouam, & insolitam liberalitatem merito sibi suspectā esse: quo responso Abbas pallore perfusus obmutuit. Vbi primus hic impetus parum prospere successit, vim parant: & condiscipulus manu adolescentē apprehendens ad alteram Collegij ianuam, ad quā præsto erant equi instructi, sensim progreditur; quam forte clausam cū offendisset, frendens dentibus, irrito conatu discessit. Alius adolescens Lugduni loco nobili natus, cū ab ipso proba-

ba.

bationis Domo in patriâ, Regis auctoritate pertractus à fratre esset; D. Thomæ Aquinatis exemplum, cum simili tentationis genere eius pudicitia, constantiaque oppugnata esset, singulari animi fortitudine reddidit: quare cum ab eo sui nihil impetrare potuissent, tãdem ad nos remiserunt. Exercitia spiritualia plurimis tradita sunt; conuictoresq. fere omnes, vt in ijs se exercerēt, summis precibus contēderunt: quindecim dūtãtaxat ad ea sunt admissi; ex ijs quattuor mētē ingrediēdi societatem susceperunt. Iisdem exercitijs monasterij cuiusdam pãne collapsa disciplina restituta est.

Biturigibus fœda incidit hoc anno pestilentia; quo tempore omnibus, qui confessionis, communionisue gratia accedebant, semper aditus in nostrum Collegiũ patuit. Missus præterea est P. Franciscus Folinæus cum fratre quodã, qui ciuium affectorum animis, corporibusq. quantum in ipsis esset, succurrerent. quo in officio dum singulari caritate, animiq. voluptate versantur, communi morbo oppressi vitam naturæ debitam pro ciuiũ salute profuderūt. E Collegio autem quinq. desiderati sunt. Horum morte commoti vrbis Præfetti, negarunt se amplius opera nostrorũ vsuros; quippe quã ad maiora tēpora reseruarent. Quã eamdē caritatē nostri cū in religiosorũ domũ exhibuissent; inductus est vnus ex ijs Sacerdos, vt suã etiã ipse operam, nostro exemplo, affectis iuuandis consecraret.

COLLEGIUM MVSSIPONTANVM,
& Augense.

Mvsiponti magna hoc anno est comprehēsa multitudo veneficorũ, quos nostri capitis damnatos ad supplicium vsq. profecuti sunt, magno utiq. eorum

bono; omnes enim fere vitam quam scelestissimam egerant, morte sanctissima concluderunt. Sane hoc veneficorum genus hominibus, ciuitatibusque perniciosissimum est, omnesque fœdus cum Dæmone percusserunt: quo auctore, & adiutore maleficia innumerabilia committunt. Tantam vero apud eos potestatem, & auctoritatē hisce ferme artibus Dæmon sibi comparat. Vbi quem ille animo maxime perturbato viderit, statim præsto est honesto cultu; opem, diuitias, aliaque omnia, si modo sibi mos geratur, prolixè pollicetur: Christum Dominum, ac B. Virginem abiurare iubet. Vt autem sui dedititij aliqua à ceteris nota distinguantur, fronti dentem imprimit, aut capillos aliquot euellit: tū pulueres quosdam dat, quibus quoscunque voluerint necare possint. quamquam sepe minis, ac verberibus eos interficere cogit, quos ipsi minime vellent. mulier quidem certe cum viri nobilissimi de Societate, atque adeo de ipsa optime meriti filiam necasset; affirmavit vi Dæmonis se ad id compulsam: quin dixisse Dæmonem, parenti quoque puellæ eadem opera moriendum fuisse; ni pro eo domi quidam Deum orasset: eo autē tēpore quo vnus de nostris Sacerdos rem diuinā in ipsius viri castro fecerat. Vnum ex his veneficis, dum in carcere custodiebatur, Dæmon ex fenestra monere cœpit, ne quid confiteretur. qui cum id se facturum præcise negaret, omnemque Societatem Dæmoni renunciaret; sensit compedes, quibus constringebatur, ingenti cum dolore concuti: mox eidem apparuit mulier candido vestitu; facie venerabili; quæ illum, vt animi saluti prospiceret, cohortata confestim abscessit.

In Collegio Augensi magna vis confitentium fuit, adeo ut ad alteram horam post mediam noctem ijs nostri aures dare cogeretur. Eius vero concursus maximam causam dedit puella quædam energumena, quæ peccata ceteroquin occultissima (quæ quidem confessione deleta non essent) divulgabat. Et quidem hoc anno plurimi extra consuetudinem in ijs regionibus energumeni repente visi sunt, quorum quinq. ab Episcopo Suesionensi tum sanctissima Eucharistia, tum Sanctorum reliquijs liberati sunt. Ex his Dæmon vnus cum exorcismis vrgeretur, dixit, Dæmonum ingentem multitudinem ex Indijs eiectam in eas partes diuino imperio venisse, ut hæreticos, qui sunt in ijs, impietatis redarguerent, atque conuincerent.

PRO.

PROVINCIA
AQUITANIAE.

*E*X illa partitione Prouinciarum Gallicanarum, quæ hoc anno facta est, Prouinciæ Aquitaniæ quattuor Collegia obtigerunt, in quibus de Societate sunt ad numerũ nonaginta triũ, in Collegio Tolosano triginta septẽ, in Burdegalensi viginti sex, in Rbutenensi viginti, in Mauriacensi decem. Vita migrarunt duo; Societati adnumerati septem.

COLLEGIUM TOLOSANVM.

Tolosæ conciones tribus in tẽplis, insigni frequentia, & fructu habitæ sunt; Confitentium tanta multitudo est celebrioribus præcipue festis; vt confessorij decem audiẽdis omnibus satis non sint: ex ijs generalem confessionem fecere triginta. Communicarunt autem numero ad nouem millia trecentos sexaginta. Hæretici sex, cum ad supplicium ducerentur, ad catholicam fidem sunt conuersi: totidem qui grauissimas inimicitias gerebant, pacificati inter se. Mulier vna à vita, institutoque meretricio abducta Conuersarum, vt vocant, monasterio se sacravit; Ad salutarem frequentis confessionis, & communionis vsum inducti per multi. In custodias publicas bis in singulis mensibus itum est, vincitorumque animis, corporibusq.

consul-

consultum. Eorum vnus cum desperatione quadam mortē sibi consciscere vellet, ad animi æquitatē reuocatus: alius cum ob æs alienū in carcere detineretur, nostrorū opera liberatus. In varijs Xenodochijs christiana doctrina tradita; Ciues nostri amantissimi, & studiosissimi sunt, quam beneuolentiam eleemosinis declarant: nam præter magnum numerum vini, ac frumenti, in templi ornamenta libras (monetæ genus id est, aureique nummi tertiã partem continet) hoc anno dederunt, centum, & sexaginta.

COLLEGIVM RHVTENENSE.

Tolosatibus beneuolentia, & liberalitate in nostros nibilo sunt Rhuthenenses inferiores; idque ostenderunt tum sæpe, tum proximis comitijs, quo tēpore ad nostram inopiam subleuandam aureos donarunt centum, & quinquaginta. Maxime tamen Episcopi, qui nuper in demortui locū susceptus est, amor, & benignitas enitet, apud quem tanta est de Societate existimatio, nulla vt grauior incidat cura, quam non vel nostris committat, vel certe communicet. quare, & confessario de nostris, & concionatoribus vititur, nullumque ad sacros ordines admittit, cuius ante doctrinã nostri non probauerint: quod munus propterea quod odiosius videbatur, cum sæpe nostri essent deprecati, recusare tamen non potuerunt. Idem mandauit, vt ex nostris aliquot cum magistratu, & consulis bibliopolarum officinas inspiciant, & quidquid here-

hæreticorum, aut obscenorum librorum inuenerint, comburant. Ipsos etiam Collegij redditus amplificare cogitat: quod si facultas daretur, negotium iam pridem confecisset: quod autem in ipso est, offert se sua pecunia concionatorum numerum aliquem sustentaturum, qui in proxima urbis loca excurrant. Nostris concionibus tres mulieres catholicam fidem professæ sunt: quidam à fœneratio contractu seipsum collegit: alij fraudata restituerunt: nonnulli qui ecclesiastica beneficia habebant, preces horarias recitare cœperunt: aliaque multa è re diuina gesta.

COLLEGIVM BURDEGALENSE.

Scholæ Burdegaleses auditoribus mille ducentis frequentantur: qui numerus longe maior esset, si (quod hæretici sæpissime à nostris contenderunt) lex de audienda re diuina discipulis remitteretur. Sed nimirum nostri malunt de numero discipulorum aliquid quam de religione minui. Ceterum nostrorum discipulorum spectata pietas est, & in religione constantia, multiq. eorum hæreticis orti parentibus cum nostras scholas frequentare cœpissent, ad ecclesiam catholicam sunt adiuncti: vnus etiam æquo animo passus est, se ob eam causam à parentibus exheredari. alius cum auctoritate parentum hæreticorum biennium se ab usu sacramentorum abstinuisset, tandem seipsum colligens domo paterna cecidit, id cum animo statum, ac deliberatum habens, ut quamuis fortunarum, atq. adeo vitæ iacturam subire potius, quam illis deinceps
in re-

in re tam nefaria morem gereret. Acta est hoc anno à nostris auditoribus Samariæ obsidio, eo populi concursu, vt ad duodecim millia hominum spectasse dicantur; data quoque Egloga quædã est in Archiepiscopi palatio, qua nostri discipuli Episcopos, ceterosq. Patres, qui ad provinciale concilium agendum, in ea vrbe conuenerant, exceperunt: ea tum argumenti allegoria, tũ ipsius actionis venustate summopere probata est. Confessionum inusitata quædam fuit hoc anno multitudo, etiam generalium, triginta, quadraginta, & quinquaginta annorum: aliquot etiam hæreticorum, quos duobus mensibus duodecim numerauimus; nam ceterorũ reliquo anni tempore ratio habita non est. Vir quidam doctus confessionis gratia à millibus passuum quadraginta ad nos contendit. Alius similiter vir doctus, neque leuis auctoritatis, cum bona ecclesiastica multa iniuste possideret, hortante confessario pollicitus est, omnia se restitutum. Sed cum postea eius rei obliuio obrepisset, in certum vitæ discrimen incidit; quo diuinitus liberatus, cum in promissi neglecti recordationem venisset, confessarium adiit, omniaque se quæ promississet, præstitutum confirmavit. Mulier nobilis cum à marito, qui ad bellum proficiscebatur, in remota regione esset relicta, in consuetudinem viri cuiusdam nobilis ita se dederat, vt ab omnibus eius vxor haberetur: hæc de consilio cuiusdam è nostris flagitiosam illam consuetudinem reliquit, & in patriam reuertit. Neque vero carcer nostram operam desiderauit; in quo vnus Sacerdos conuersiones habuit, atque tum alij plurimum adiuti, tum
here.

hereticus quidam; qui cum Patri semper obstitisset, damnatus tandem capitis ad sanitatem reuertit, criminaque confessus, hæresim de superiore supplicij loco palam abiurauit.

Ex hoc collegio missiones multe insignes, & frugiferae factæ sunt. Unus enim toto aduentus, & quadragesimæ tempore, Petrocorijs concionatus, multa prauè constituta rescidit, atque mutauit in melius: cum enim in ea urbe mos esset, ut Bacchanalibus Fabulæ obscenissimæ agerentur, atque in compitis multa fescenninum in morem decantarentur, perpetua illius moris reprehensione effecit, ut earum obscenitatum artifices conturbati, in vulgus eo anno prodire non auderent, non parua suarum rerum iactura, cum ea quæ ad huiusmodi ludos pertinebant, magnis sumptibus comparassent. Idem cum aliquoties in nesariam illam temere iurandi consuetudinem esset inuectus, senatum induxit, ut certos homines poneret, qui nomina deferrent eorum, qui sine causa insurandum usurpassent. Hæretici multi ad eius conciones audiendas conuenere, cumque se victos faterentur, tamen humanis quibusdam rationibus adducti veritatem aperte profiteri erubescabant: vnus tamen vicit animum, desertaque hæresi catholicam religionem suscepit.

Idem fructus constitit in alio oppido, quod hæreticis vndiq. cingitur: in eo conciones quadragesimæ exeunte, tanto catholicorum concursu habitæ sunt, ut cū templum capere vniuersos non posset, eas in forum transferre necesse fuerit. Sublata ibi est pestifera quædam

dam consuetudo, cui nisi mature fuisset occursum, longius progressura videbatur: plerique enim nulla propria, ac vera singulorum peccatorum confessione utebantur, sed generali tantum quadam criminum enumeratione contenti, vniuersae confitebantur: itaque triceni, & quadriceni simul, aut etiam plures huiusmodi confessione expiati ad sacram synaxim admittebantur. Haec igitur consuetudo sublata est cum ea, qua Sacerdotes post communionem super ablutione consecrationis verba gallice enunciabant. Praeterea idem concionator septuaginta circiter, qui vel nunquam, vel iam pridem non confitebantur, criminibus absoluit. In docendo autem catechismo, pueris ita libentibus est usus, vt ipsi parentes filiorum alacritatem, discendiq. cupiditatem admirarentur; à quibus etiam saepe accusabantur; quod accubitori crucis signo cibos non expiarent. Alius Sacerdos Episcopi Basatensis rogatu Castageloum Regis Nauarrae oppidum profectus, à Regina Regis Gallorum sorore singulari humanitate exceptus est. Rex quoque ipse multa neque leuia dedit in eum animi beneuoli signa, longumque cum eo sermonem habuit de Societatis instituto, eique potestatem fecit, sua oppida libere ad-eundi, & in illis concionandi. Patris concionibus canonici adducti Breviarium Romanum receperunt, aliaque multa, quae ad cultum diuinum pertinent emendata: catholicis additi animi, vt haereticis resisterent; eoque magis, quod eorum minister magna inter suos auctoritatis, & nominis nunquam in Patris conspectum venire ausus est.

In alio item Regis Nauarræ oppido, cui Tartasso nomen est, alius sacerdos conciones habuit, & quoniam illud oppidum hæreticorum refertissimum est, multa Patri ab ijs quotidie vitæ pericula imminebant. Templum enim in quo concionabatur parietem cum hæreticorum arce communem habet, templique tectum hæretici nudarant, vt concionantem obseruare possent. Feria autē sexta hebdomadæ sanctæ, cū Pater maxime concionaretur, ecce ab arce duo tormēta increpuerunt, quod suspicatus populus signum futuræ cædis esse, tumultuari cæpit, atque alius aliò fuga dilabii: ægreque Pater sua oratione, & exemplo nonnullos retinuit.

Talamonijs, quod Sanctonū maritimum oppidum est, aliquot menses vnus similiter de nostris versatus est. Magna cernitur in ijs locis ab sacerdotibus rerum diuinarum solitudo; propterea quod ij non sine periculo inter hæreticos versari se posse putant, quo fit, vt cū ad eos nostri proficiscuntur, summa omnium ordinum gratulatione excipiantur: accidit etiam quibusdam in locis, vt cum nostros ad se venturos cognouissent, totos ipsos dies in muris excubarent, vt nostros venientes prospicerent, vrbique appropinquantibus tota sese ciuitas ohuiam effunderet. Atque hanc amoris significationem in nostros non solum catholici, sed plane ipsi etiam hæretici præbent, vt qui suos filios ad eos mittant, vt catholicæ doctrinæ præceptis instituantur: non nulli ex ijs ad Ecclesiam rediere: Confessiones audite circiter mille. Sacramenta vicinis pagis administrata: aliaque multa è re catholica constituta. Cum mulieris
cuius-

cuiusdam hæreticæ filia morbo periculoso laboraret,
 à catholicis mulieribus in Ecclesiam ad Patrem dedu-
 cta est, ut super ea S. Ioannis Euangelium recitaretur.
 Fecit Pater quod petebant, atque puella sanitatem il-
 lico recuperavit. Idem Pater instituit ut singulis die-
 bus B. V. Mariæ completorium recitetur; die-
 bus vero Dominicis, & festis, etiam Ma-
 tutinum eiusdem, & Vesperæ: ut
 quoniam plerumque ijs die-
 bus Sacerdotum inopia
 Missa carent, ea
 saltem ra-
 tione
 pietatis calorem conseruent.

PROVINCIA
LUGDVNENSIS.

PROVINCIA Lugdunensis hoc primum anno instituta est; ea continet Societatis Collegia sex, Socios ceterum quinquaginta sex. In Collegio Lugdunensi vnus sunt, & viginti, in Collegio Turnonensi quadraginta, in Auenionensi duo & triginta, in Billoniensi viginti quinque. In Camberia censi tredecim. In Diuionēsi quindecim. Ad Societatē applicarunt se decem, obijt vnus.

COLLEGIUM LUGDVNENSE.

Civitas Lugdunensis anno superiore valde vexata pestilentia est; neque morbus remisit prius, quam ciuitas votum B. Mariæ Lauretanæ publice fecerit: cuius damnata voti vnū ē nostris misit, qui illud dissolueret. Paulo post iterum exorta pestis, vt multo lentius quam ante, ita nostris molestius, in ipsis Collegij foribus sæuire cœpit: quare & scholas nostri claudere, & ad alia Collegia tantisper migrare nonnulli coacti sunt. qui autem in vrbe constiterunt, ij affectis iuuandis suam operam omnem dedicarunt: cumque omnium necessitatibus expositi essent, eos tamen præcipuo Dei beneficio morbus nunquā attigit. Virgo quædam cum demonis decepta præstigijs, inedia se se intemperantius affligeret; simul etiam ne per furorem grauius in se ipsam sæuiret, custodiretur; vnus de nostris opera ad sanitatem reuocata, Deo sese

confe-

cōsecrauit. Alia virgo, cū ipsam pater, cui erat vnica, in matrimoniū dare vellet, confessariū è nostris adit; dixitque iam pridem apud se statuisse virginalem vitam traducere, tunc autem à parente ad nuptias compelli: proinde ab eo se petere; vt patrem ab ea sententia deducat. Confessarius rem suscepit, ac cum puellæ patre collocutus, paucis hominem induxit, vt filiam morem gereret. illa autem voti compos effecta, ad religionem statim se contulit. Hæretici aliquot ad fidem reuerterunt, quorum vnus cum annos quinquaginta in hæresi vixisset, vxoris impulsu generali facta confessione, cum Ecclesia reconciliatus est. Congregatio B. Virginis floret in dies magis; eiusque sodales cum in alijs recte factis, tum in ægris, vinctisque iuuandis maxime sese exercent: ex ijs vnus pestilentia tempore in quoddam oppidum profectus, cœpit, Vicarij permissu, christianam doctrinam explicare eo fructu, vt cum paucissimi antea sacramenta frequentarent, iam plerique anni festis celebrioribus ad Sacram Christi corporis mensam vltro accedant.

COLLEGIUM TURNONENSE.

Turnonensis Collegij res non paucò incremento hoc anno sunt auctæ: ad duos enim Philosophiæ magistros tertius Domina Turnonia liberalitate accessit: qua re plurimum, & ornamenti, & vtilitatis ei Collegio est additum. Nouæ scholæ accessione, tota gymnasiij ædificatio laxata est,

loco attributo, qui Collegio continens cum esset, multum ad nostras cogitationes facere videbatur. Mathematica etiam florere maxime cœperunt; quam ad rem momenti plurimum attulit D. Turnonius, Comesque Rossilionæus, qui cum doceri se eas priuatim ab vno de nostris petiisset; suo ceteros exemplo ad idem studium mirifice inflāmanit. Habet Collegium illud liberam magistrorum creandi potestatem; verum hactenus propter perpetuos bellorum tumultus quasi inclusam, & reconditam, hoc autem anno ea vti cogitant; quam rem ad maximam hominum vtilitatem, Societatisque existimationem cessuram speramus. Discipuli plus mille numerantur egregiæ indolis. Ex his vnus, cum nostræ Societatis esse vellet, diu à P. Prouinciali reiectus est, qui eum se parente inuito recepturum negabat; cum enim admodum esset adolescens, patriq; vnicus, verebatur, ne à patre nostris, quibus propter Collegij Prioratum vicinus est, aliqua molestia exhiberetur; is tamen noctes, diesq; apud parentē instando, non modo ab eo consensum, sed vestes etiam, ac viaticū extorsit. Alter iam in Societatem receptus, pari constantia matris, militisque ipsum à proposito deducere conantium repulit insidiosas preces.

COLLEGIVM DIVIONENSE.

NEq; minor accessio ad Collegiū Diuionēse facta est, in quo similiter Philosophiæ curriculum institutum est, numerusq; discipulorū duplicatus, octingenti enim sunt præclaro omnes ingenio, atque cum natura,

rum

rum inductione animi ad omne virtutis genus propen-
 si. Philosophiæ scholæ Præsidum, Senatorum, Patro-
 norum, aliorumque nobilium hominum frequentia ce-
 cebrantur, quæ celebritas eadem cernitur in ijs actio-
 nibus, quas Humanitatis studiosi dant, & multas, &
 elegantissimas: quarum vni cum Illustrissimus D. Leo-
 norus Chabotius, eius Provinciæ præfectus interesset
 lectica vectus ob grauisimos dolores pedum, multis
 nobilibus viris audientibus, lacrimisque misto dolori
 gaudio manantibus, dolere se vehementer dixit, quod
 filios nullos haberet, quos in nostram disciplinam tra-
 deret, vt cum nostris præceptis ad omnem essent lau-
 dem conformati, ex vmbra illa exercitatione egres-
 si, in hominũ luce, oculisque versarentur. In alio Dra-
 mate, cum adolescens acuto, subitoque morbo cor-
 reptus suas partes agere nequisset, id parens ægre
 adeo tulit, vt libenter se diceret pro illo morbo dimi-
 dia bonorum parte decisurum fuisse, quo filius etiam
 ipse in scena cum ceteris conspici potuisset. Decimo
 quinto Kalen. Quint. quĩ dies natalis est idem Colle-
 giũ, omnium classium discipuli ingenij, ac doctrinæ
 suæ specimen aliquod præbuere. itaque præter quæ-
 stiones de Philosophia, quæ positiæ sunt, Collegij etiam
 atrium carminibus, ænigmatibusque varie scriptis
 ornatum est. Ea res ob sui nouitatem, atque elegantiam
 totam fere ciuitatem ad spectaculum exciuit: multiq.
 viri graues, atque docti in ænigmatum explicatione
 summa cũ animi voluptate certarunt. Eodẽ apparatu
 hominũq. frequẽtia iij. Id. Febr. Fundatoris exsequiæ
 in Fratrum Dominicanorum templo fuerunt celebra-

te. Numerus eorum qui nostrum templum Sacramentorum causa frequentant, crescit in dies magis, subblata praesertim opinione illa, quae in plebis animis penitus infederat, ad nostros aditum nisi nobilibus, ac pecuniosis hominibus non patere: quare diu in aede nostra nullus visebatur loco paullo obscuriore natus; verum cognita iam veritate promiscue omnes nostra opera utuntur. In oppida vicina excursionses frequentes factae sunt, magno cum fructu. Haeretici aliquot, (qui quidem in ea Prouincia pauci admodum sunt) in catholicam religionem venerunt: multo plurimum studia, vel incitata ad idem, vel cum in fide vacillarent animi confirmati. Femina quaedam, quae carminibus quibusdam morbos quoscunque se depellere profitebatur ab ea superstitione deducta est. Alia mulier quae foenus magnum, & iniquissimum exercebat, inducta est, ut honesto, & concesso questu contenta cetera restitueret.

MISSIONES ALIQUOT.

EX hac Prouincia missiones aliquot factae sunt in vicinas ciuitates, in quibus tum in haereticis conuertendis, tum in Catholicis confirmandis opera salutariter posita est. Prima missio fuit in diocesim Ebredunensem, quod de nostris duo, Archiepiscopi rogatu, profecti, seorsum alter ab altero praeclearos in Christi horreum manipulos retulerunt. Alteri enim id negotij datum est, ut haereticorum oppida concionabundus adiret; plurimosque is disputando ad veritatem reduxit: alter Ebreduni, alijsq. finitimis locis est concionatus. Huic Ebredunum contendenti latronum Princeps cum

cum suo comitatu obuius factus, quæsiuit quis esset; intrepide Pater Iesuitam se esse ait, tantumque abest ut ob eam rem quidquam in eum fecerint insolentius; ut potius de religione disputandi ultro facultatem obtulerint, atque in concionis modum circumfusi attentissime audierint. Vbi is perorauit, Latronum Princeps at tu hæc, inquit, ministris audientibus dicere nunquam audeas; immo, ait Pater paratissimus sum ad illa omnia refutanda, quæ vestri ministri contra Ecclesiæ Rom. auctoritatem impie confingunt: indicoe dumtaxat opus est: atque ita ab ijs dimittitur. Altera missio ad Nionum Hæreticorum oppidum Episcopi Vazionensis rogatu. Quo in oppido vnus item è nostris hæreticos conuertit ita multos, ut vix iam triginta in hæreticorum concionibus auditores numerarentur: ad extremum etiam minister oppido profugeret; neque suorum precibus, qui ipsum reuocabant, quamdiu Pater in Oppido versatus est, potuit, ut reuenteretur, adduci; cū igitur oppidum vniuersum ad Catholicam religionem inclinaret; tota res per nefarios homines disturbatur: ij enim cū tanto impetu religionem in oppidum peruadere animaduenterent, neque palam resistere auderent; capiunt consiliū Patris veneno tollendi: quod quamquam illi (quod Dei beneficium est) nihil nocuit: tamen quia periculum seditionis erat, Pater inde excessit, ac Nemausum Ocitanicæ urbem, Armeniaco Cardinali postulante, se contulit. ibi etiã propterea quod vrbis hæreticorum plenissima est, paratas similiter insidias reperit; nam præter contumelias, ac probra, quibus frequenter exagitabatur, aliquando etiam illi scelopus est

à Calviniano intentus. Is tamen patientia, magnitudi-
 neq. animi furorem aduersariorum ita molliuit, ut ha-
 reticos trecentos sexaginta cum ecclesia reconciliaue-
 rit; sexcentas exceperit confessiones eorum, qui fere
 nunquam crimina expiauerant; Natalibus autē Chri-
 sti ferijs Christi corpus amplius quingentis ministra-
 uit. Tertia missio in Aquensis Archiepiscopi diocesi
 facta est. is enim suam diocesim lustraturus duos
 de nostris habere secum voluit; quorum opera hære-
 tici aliquot ad Ecclesie gremium rediere, ex eo
 numero Sacerdotes duo fuere: Minister
 etiam hæreticorum, habitis cum al-
 tero nostrorum de religione
 concertationibus, victus
 ab oppido est
 eiectus.

PROVINCIA
RHENI.

ERSANTVR in Rheni Prouincia Collegijs nouem ducenti, & octoginta quattuor de Societate, In Collegio Coloniensi triginta, in Treuirenſi tres, & ſeptuaginta, in Mogunſino duo, & quinquaginta, in Herbipolenſi quattuor, & quadraginta, in Fuldenſi ſex, et viginti, in Confluentino quattuordecim, totidem in Heiligenſtadienſi; in Spirenſi quindecim. In Collegio Molſhemenſi noſtrorum numerus inconstans fuit; nunquam tamen pauciores quattuordecim. Paderbonnæ ſpe futuri Collegij ſex adhuc è noſtris commorantur. De vita exiere duodecim. In ſocietatem recepti quinquaginta.

COLLEGIUM COLONIENSE.

Colonia noſtri haſtenus in anguſtis, incertiſque Cædibus ita habitauerunt, vt inter annos triginta (tot enim ſunt, ex quo ſocietas eam in urbem venit) neque precio aliquo, neque precibus, cum viri grauiſſimi ſua pro nobis ſtudia interpoſuiſſent, templum aut locum lege eccleſiaſtica immunem, ac liberũ ab ſenatu impetrare potuerint. Prima ſpes anno ſuperiore affulſit, ædibus certis, & commodis à D. Andrea Decano attributis: hoc autem anno etiam proximum illis D. Agatij Monafterium, ſumma hæreticorum inuidia, catho-

catholicorum voluntate, & eleemosinis coemptum est: nihil tam præter spem vnquam. idque nunc agitur, vt tota ædificatio nostros ad vsus accommodetur. In Gymnasio nostro auditores numerantur circiter mille; ex ijs creati Baccalauri sunt quinquaginta, licentiatii sex & viginti, Magistri septem, & viginti. Omnes autem quicumque nostras ad scholas accedunt, vsitato illius Academiæ more, initio generalem confessionem faciunt: eaque præterea sunt indole virtutis, vt plerique sua sponte octauo quoque die crimina expient: communicent vero frequenter. Qui in B. Virginis Congregatione numerantur, ij reliquos discipulos virtute, ac pietate præcedunt, vel propter multas virtutis quas habent exercitationes, vel quod nisi spectatis, probatisque aditus ad eam non est: itaque Abbas S. Trudonis. (quod monasterium est in Leodiensi diocesi positum) cum pia sodalium studia, exercitationesq. cognouisset; per internuncium petijt, vt ipse cum Fratribus duodecim ad eos aggregaretur. Eadem etiam postulata fuere Amstrodamsium religiosorum quorundam; qui Vuesaliæ ob catholicam fidem exsulant. In templo nostro communicant ad numerum millium quadraginta sex: confessi plurimi, adeo vt Sacerdotes decem ad omnium excipiendas confessiones non essent satis; in ijs generales fuere centum, & quinquaginta. Ab heresi in catholicam religionem venere triginta: grauissimis tentationibus liberati duodecim: mulieres quatuor à meretricia vita reuocata. Monachus quidam,

dam, cum à religione, fideque catholica desciuisset, sacrilegis sese nuptiis miscuit, multosque liberos suscepit: is post annum decimum octauum, generali facta confessione, ad catholicam fidem, suamque religionem vxore non inuita reuertit. Sacerdos cum annos triginta in omni scelerum impuritate vixisset, plurimosque suo exemplo corrupisset; expiatis tandem sceleribus vitam Sacerdote dignam instituit. Adolescens, cum matris suafu, nobilem, ac diuitem puellam rapuisset; sibiq. despondisset eo consilio, vt in eius bona succederet; multorum malorum faces incenderat: is, nostris similiter auctoribus, purgatis generali confessione criminibus, puellam parentibus restituit, atque cum ijs in gratiam redijt. Coniuges duo per annos octodecim nulli Sacerdoti peccata confitebantur; propterea quod satis existimabant esse ea Deo confiteri: cuius erroris ab vno de nostris discipulis conuicti, coeperunt crimina ritu catholico expiare. Mulier quaedam cum à marito, catholicaque religione ad Anabaptistas primum, deinde ad Luteranos defecisset, incestasque nuptias cum Sacerdote contraxisset; ac rursus à Luteranis transfisset ad Calvinianos; multis calamitatibus, terroribusque vexata, post multos annos ad se redijt, factaque multis cum lacrimis generali confessione cum Ecclesia, & marito est reconciliata. Nec minus illustris in aliam mulierem diuina exstitit misericordia; hæc sensim in teterrima flagitia progressa, eò peruenit impietatis, vt Sanctissimum Eucharistia sacramentum furto ablatum in cistam in-

clu-

cluderet, idque omni afficeret iniuria, vocibus illis impie insultans, Tu ne christianorum es Deus? tandem nostrorum commota concionibus scelus agnouit, sacramq. hostiam ad confessarium detulit. Quid vero dicam, fratres carissimi, de alia femina religiosa, quæ ad eam descendit animi desperationem, ut christiana fide abiurata, scripto sese dæmoni manciparet, eumq. assidue precaretur, ut quamprimum se abriperet. Cum autem dæmon cunctari diutius videretur, mulier verita, credo, ut soli scripto fides haberetur; quater communicat, Deumq. præsentem de nefaria illa deditione testatur. Cum ne ita quidem, ut à dæmone raperetur, impetrare potuisset, cogitauit dæmonem forte religiosum vestitum horrere: itaque eo sibi detracto, dæmonem inuocare cœpit, ut aliquando iam se tolleret. Sed ne tum quidem dæmon accessit, Deo videlicet non permittente, qui tandem per unum de nostris mulierem ad spem veniæ excitauit, animique tranquillitati restituit.

Sacerdos è nostris, cum in oppido Iuliacensis Ducatus conciones aliquot habuisset, amplius sexcentas confessiones audiuit, aliaq. multa è re diuina gessit.

COLLEGIUM TREVIRENSE.

Collegio Treuirësi Domus Probationis coniuncta est: itaque tironum primo res, deinde veteranorum exponam. Adolescens quidam, dum Moguntia apud nostros operam Philosophiæ daret, mentem societatis ineundæ diuinitus suscepit. quod consilium, licet

licet is propter parentis metum modis omnibus dissimularet, & occultaret, tamen hospitem non fefellit; à quo certior de re factus pater, Moguntiam aduolat; filioq. ad se vocato, quæ audiat proponit; quærit, vera ne sint. Adolescens patris oratione adductus, aperte, atque ingenuè id quod erat, confitetur: se, cum ægrotaret, vouisse nostræ fore societatis; voti damnatum Dei benignitate exsoluere id velle. Pater accensus ira filium vestibus omnibus exiit, libros, sacras imagines, rosaria adimit; custodes, ne quò effugiat, ponit; altero die, re cum cognato viro primario communicata, in patriam retrahit, ibi eum artificiose in cubiculum perductum in catenas coniicit; omniumq. colloquio interdicit; sacrarum dumtaxat litterarum volumen ex Luteri interpretatione reliquit. Sub vesperam redit pater bene potus, quærit de filio, an adhuc in sententia persistat, volumenque perlegerit: filius millies se respondit moriturum, prius quam vel de sententia depellatur, uel hereticum librum sumat in manus. Tunc ille in multo impotentior rem rabiem incitatus, pugnis, unguibusq. filium ita laceravit, ut ore contuso, liuidoque diu cibum is capere non posset, atque ad eum furorem prolapsus est, ut pugionem quæreret, quo filium confoderet: sed commode eum filius alter natu minor id metuens patri ad verbera intento clam subduxerat: egreg. tandem matris interuentu eius furor est repressus. Postero die filium rursus aggreditur, sic paratus, ut ni de sententia is se deduci pateretur; pollices, indicesq. præcideret: quo scilicet neque sacris initiari posset, neque in
socie-

Societatem recipi. Itaque cum filio schedulam obtulisset; caueri, inquit, mihi à te volo tuo chirographo, societatis Iesu te non futurum. cum autem filius id iam sibi non integrum esse diceret, propterea quod voti religione impediretur: mea isthæc, inquit ille, erit religio; tu tantum mihi morem gere. Filius, cum patris vrgeretur minis, neque alia ratione posset elabi; prudenter scripsit, se ad societatem non accessurum, modo ipsum pater voti religione liberare possit: quod intelligeret vel ea promissione facta, nihil hominus se vt antea voti religione teneri; neque patrem ea in re auctoritatem vllam habere. Hoc filij promisso contentus pater, querendum sibi amplius non putauit: catenas tamen non detraxit. Interea litteræ ab Academia Mogunina veniunt ad patrem, que iubebant eum, graui multa proposita, filium Moguntiam mittere, vt Magister crearetur (sub ipsum enim examinis diem pater reuocauerat) quare cum ea syngrapha satis ille sibi cautum existimaret; filium liuenti adhuc facie, Moguntiam remittit: ipse paullo post subsequitur. Adolescens, vt omnem à se auerteret suspicionem, æqualium ludis, & colloquijs indulgere, conuiujs interesse, aliaque his similia de industria solito liberius agere. Itaque cum pater domesticis negotijs reuocaretur, nihil iam de filio suspicans, Moguntix eum cum fratre reliquit. Paucis post patris profectioem diebus, adolescens magister creatur rebus omnibus ad reditum comparatis, fratrem præmittit; ipseque quod publici testimonij litteras nondum accepisset, eam causam moræ prætexens, in
vrbe

vrbe substitit: inde clam omnibus Treuiros ad Noui-
 tium proficiscitur. Pater cum filij moram miraretur,
 Moguntiam se contulit; cumque filium non inuenisset,
 suspicatus eum apud nos delitescere, ad Collegium venit:
 responsum ei à P. Rectore est, neque filiū in Collegio esse,
 neque se scire vbi sit. Ille ratus verba sibi dari, succensus ira,
 pugionem quo erat præcinctus, eduxit, vt Rectorem interficeret:
 verum cū fores Collegij clausas vidisset, continuuit sese;
 atque vt ipse postea fassus est, negotium transegisset, si liberum
 receptum habuisset: adiuit tamen Moguntini Archiepiscopi
 Vicarium, atque apud eum criminatus est, filiū mendacio
 inductum vi in Collegio detineri. Vicarius P. Rectorem vocari
 iubet, quid pater adolescentis quæratur ostendit. Rector
 exposuit omnia, quæ is crudeliter in filiū commisisset,
 hoc vno nomine, quod Societatis esse vellet: ceterū se
 ei iā dixisse neq. adolescentē in Collegio occultari, neq.
 se scire vbi sit. His auditis Vicarius hominē grauitè
 incusauit; edixitq. ne quam nostris amplius molestiā
 exhiberet. Qua pronūtiatione à nostrorū iniurijs
 abstinuit ille quidem, verū se vel ad annū decimum
 filio brachiū, aut pedē amputaturū minitatur:
 frater autē incedere dicitur sclopo armatus, vt
 obuiū quemq. è nostris interficiat. Interim vero
 adolescens magna animi constantia in proposito suscepto
 persistit, & ad perfectionē contendit. Eadē animi
 fortitudine alter fratri restitit, qui vt ipsū à Societate
 deduceret, leucis amplius triginta missus à parentibus
 venerat. Hæc de tironib^{us}: venio ad veteranos. In præter
 publicas cōciones, quæ tū in nostro, tū in sūmo templo

tēplo haberi solēt; in tribus præterea sacrarū virginū cœnobijs priuatas adhortationes habuere, Generales confessiones audierunt ita multas, vt vnus Sacerdos trecentas exceperit. Hebdomadis singulis in æde nostra communicant circiter trecenti; festis autem celebrioribus mille, & ducenti. Mulier quædam cum ob mariti importunitatem, diuorium facere meditaretur, à multis passuum millibus consilij causa ad nos venit; itaq. quòd Dei beneficium est, confessarij oratione est permota, vt ad omnes coniugij molestias perferendas animo instructo, paratoq. domum reuertetur. Alia mulier spectris quibusdam horrificis sic à dæmone vexabatur, vt ob desperationem, eodem se funiculo, quo crines ligabat, seipsam suffocare conaretur; à quo facinore concursu domesticorum impedita, confessioneq. ab vno de nostris expiata, mentis tranquillitati reddita est. Luteranus minister quidam concione absoluta in suggestum adscendit, omnibusq. audientibus hæresim detestatus, catholicæ fidei professionem pronunciauit: is conuictor nunc est, sacræq. Theologiæ operam dat diligenter. Missiones aliquot factæ sunt in pagos vicinos, in quorum vno Sacerdos confessiones audiuit trecentas. Alius Sacerdos Lutemburgi Quadragesimæ tempore concionatus, multorum Principum virorum confessiones excepit; aliquot etiam ab hæresi ad Ecclesiam traduxit; permotique sunt ciues, vt de collegio instituendo cœperint cogitare.

COLLEGIVM MOGVNTINVM.

Collegij Moguntini scholæ pestilentia non nihil hoc anno disiectæ sunt; scholasticos tamen maximam anni partem numerauimus septingentos; ex ijs Baccalauri triginta quinque, Magistri vnus, & viginti creati sunt. Adolescens cum ex furore quodam se in aquas præcipitare constituisset, sumpta post generalem confessionem Eucharistia, redijt ad sanitatē. Cuidam capitis damnato, cum ad supplicium duceretur, Sacerdos è nostris præsto fuit: is tanta cum fortitudine, & patientia supplicium pertulit, vt eius potissimum exemplo commotus quidam è turba culpæ eiusdem affinis, Patrem postridie conueniret, eique generaliter cõfiteretur. Archiepiscopus Moguntinus Collegij Fundator, ac tum de Collegio, tum de Societate vniuersa optime meritis vita decessit: cuius morte ob egregiam vitæ illius sanctitatem grauisimum vulnus toti imperio inflictū videri potuisset; ni ædis maxima Præpositus vir prudentiæ, doctrinæque singularis, omnium sententijs electus, bene etiam in posterum nos sperare iussisset. Is cum ea ipso die, quo Archiepiscopus est creatus, ab summo templo in arcem maxima pompa, & frequentia deduceretur, vidit in turba P. Rectorem, eiusque dextram prensans singulari amoris significatione appellauit. Postridie eius diei Herbipolensi, & Vormatiensi Episcopis comitatus, templū, & Collegium nostrum inuisit; templum etiam picturis egregijs ornandum curauit. Idem cum Augustanis ad comitia proficisceretur, P. Rectorem secum dedu-

M xit;

fit; ut eius opera, & consilio, si qua de religione controuersia incidisset, ueretur.

COLLEGIUM HERBIPOLENSE.

Herbipoli nostri adhuc omnes disciplinas, quae quidem religiosi viri alienae non essent, Societatis instituto docuerunt. Magistri enim sunt omnino quattuordecim, quorum tres Theologiam, Philosophiam quattuor, Humanitatem profitentur septem. Cum autem Episcopo ea Academia imperfecta, & inchoata uideretur; disciplinas reliquas, cōductis externis doctoribus, adiungere cogitauit. Itaque impetratis à Pontifice maximo, & Imperatore diplomatis, sūma hominū celebritate, re diuina rite peracta, Academia promulgata est: quam promulgationem bidui disputationes Theologiae, Philosophiaeque sunt consecutae; nonnulli etiam, qui ante aliquot annos Philosophiae cursum absoluerant, Baccalauri, & Magistri creati. Discipulorum porro in nostris scholis quingentorum, & quinquaginta numerus est; Conuictorum centum viginti quattuor. Qui in B. Virginis sodalitate numerantur, ij praecipua sunt apud omnes existimatione, sic prorsus ut Abbates duo magnae auctoritatis viri, inter eos ut referrentur, postulauerint. Doctor etiam Theologus, qui Principis consiliarius, & concionator est, spiritualibus exercitijs hebdomadas aliquot institui voluit. Festis diebus varijs in locis concionantur de nostris quinque; plerumque etiam septem; neque sine fructu, ab haeresi enim reuocati sunt triginta, plurimi vniuersae vitae maculas confessionis sacramento eluerunt.

COLLEGIUM FULDENSE.

Fuldæ inter nostros discipulos duæ sunt institutæ
 Sodalitates, altera B. Virginis Mariæ nomine, san-
 ctiss. Sacramenti, altera: his propositum est, ut sacrosan-
 ctæ Eucharistiæ cultum, atq. honorem, quacumq. pos-
 sint ratione amplificent, quare octavo quoq. die comu-
 nicant, aliosq. suo exemplo, & cohortatione ad idem
 inuitant, ac sese, ut est captus adolescentium, contra
 hereticorum argumenta comparant diligenter. Concio-
 num, confessionumq. fructus idem qui solet. Populi stu-
 dium, ac pietas cum alio tempore, tum eo maxime spe-
 ctata est, quod P. Rectore ob Christiana reip. calami-
 tatem preces, ac litanie nostro in templo publice sunt
 indictæ; eas enim inusitata hominum frequentia à ma-
 ne vsq. ad vesperam celebrauit. Fuldensis Præfati vxor
 Demone correpta, cum eam frustra sepe luteranus con-
 cionator curare aggressus esset; diuina tandem ope à
 nostro Sacerdote sanata est. Teutonius Magister Ful-
 densis Præfati Gubernator, omnem nobis, præstat
 humanitatem; suaq. auctoritate efficit, ut Fuldæ mi-
 nus periculose nostri versentur. Enrici Ducis vxor cum
 à viro multis precibus impetrasset, ut aliquem de no-
 stris haberet; missus ad eam Bransuigiam est R. Gerar-
 dus lapidanus, qui non modo ipsius Ducissæ, sed etiam
 Germanorum, & Italarum plurimas confessiones ex-
 cepit. Is Pater mirum in modum animos hominum si-
 bi adiunxit, tum modestia, & grauitate morum; tum quod
 multos demonibus obsessos liberauit: itaq. cum ibi deces-
 sisset, funus ei quæ amplissimum catholico ritu curarunt;

M 2 atque

atque in monasterio tribus ab vrbe passuum millibus,
honorifice condiderunt,

COLLEGIUM SPIRENSE,
& Confluentinum.

Spiræ ob pestilentie metum discipulorum nume-
rus nonnihil est imminutus: noster tamen labor,
quem in ijs instituendis posuimus, egregie constitit.
Adolescens quidam, cum parentes ad hæresim lute-
ranam defecissent, sponte domo paterna cecidit; de-
sertusque à suis precario cogitur victitare, elegit-
que mendicus, & abiectus esse in domo Dei potius-
quam cum diuitijs in tabernaculis peccatorum. Ali-
qui etiam quod palam se se pro catholicis gerant,
pugnis, calcibusque male ab hæreticis accipiuntur.
Multi ex vicinis hæreticorum locis confessionis
gratia ad nos veniunt, ex quorum numero fuit
Principis hæretici Præfectus; is etiam uxorem
hæresi Calviniana infectam artificio quodam ad nos
perduxit; quæ tandem cum Ecclesia reconciliata, &
à peccatis generali confessione purgata, sacram Eu-
charistiam cum marito rite suscepit. De Collegio Con-
fluentino nihil occurrit in præsentia, quod à proximis
litteris diuersum sit: nisi forte vultis hoc scire, quod
certe vultis. Nostri ex angustijs scholarum superiorum
annorum in laxiorem habitationem distinctam in clas-
ses quinque commigrasse: quod gymnasium senatus, si-
mul nostri ludum aperuerunt, à fundamentis extru-
xit. In studiorum renouatione consiliarijs, senatuque
Confluen-

Confluentino presentibus, Archiepiscopus diplomata promulgari iussit, quibus ipse nos, discipulosque nostros civilis magistratus actioni, potestati-que excipiebat. Neque præterea cessat optimus Antistes quibus alijs potest rebus nostram Societatem ornare: Collegium enim annuis in perpetuum vectigalibus stabilivit; multaque munera cum in nostrum vitium, tum in templi ornatum dedit: fecitque nostris libere in vniuersa diœcesi Societatis ministeria exercendi potestatem.

MISSIO PADERBORNENSIS.

Tertius annus est, ex quo nostri vocatu Canonice, mandante Pontifice maximo, sedem Paderbornæ posuerunt eo consilio, ut ibi Societatis Collegium institueretur. Cum autem rem extrahi longius videret P. Prouincialis, nostros inde reuocare constituit; id quod canonici egre admodum tulere, Patrique Prouinciali per litteras institerunt, ne inde nostros remoueret: daturus se operam, ut vectigalia duplicarentur, & habitatio laxaretur; scholas quoque ciuitatis se nobis tradituros polliciti sunt, ex quibus duæ adhuc in nostra sunt potestate; cum enim publicus ludimagister Calvinianus hoc anno mortuus esset, rogatu Canonice vnus è nostris suffectus, scholæ illius gubernationem suscepit; ceterasque deinceps ad nostros delapsuras speramus. Sex igitur sunt in vniuersum Paderbornæ de nostris; qui cõcionibus, alijsque ex instituto muneribus in proximorum salu-

M 3 tem, &

tem, & hereticorum conuersionem inuigilant. Dynasta quidam cum acerrimis conscientie stimulis angeretur, Societatis fama commotus, aliquot passuum millium itinere ad nos contendit; factaque confessione tranquillatus est. Puer natus annos quattuordecim cum a Demone ita vexaretur, ut tum ceteros, tum parentes ipsos gladio sepe inuaderet; aqua benedicta, diuiniq. agni sacra imagine liberatus est: quibus remedijs iisdem consultum puellae est, quae demonis opera ad instar follis inflabatur.

PROVINCIA
GERMANIAE SVPERIORIS.

ONSTAT Superioris Germaniæ Prouincia Collegijs octo Ingolsta-
diensi, Monachiensi, Dilingensi, Augu-
stano, Oenipontano, Lucernensi, Ha-
lensi, Triburgensi, & vna Probatio-
nis Domo Lanspergensi. In his habi-
tant de Societate centum, & nonaginta sex; Ad So-
cietatem accedere quattuor, & viginti; vnus in domi-
no quieuit.

COLLEGIVM DILINGENSE.

IN his Germaniæ Prouincijs alia in re nulla vti-
lius opera ponitur à nostris, quam in hæreticis ad
sanitatem traducendis; ex quibus Dilingæ ad catholi-
cam fidem rediere quattuordecim, ex eo numero fuit
vir nobilis. I.V. Doctor Doctoris cuiusdam Theologi
præstantissimi frater, hic viuo fratre nunquam adduci
potuit, vt se catholicum profiteretur; eo autem defun-
cto, cum prouincias plurimas peragrasset, omnesq. se-
ctas hæreticorum diligenter inspexisset, neque tamen
animus in earum vlla nisi in catholica religione con-
quiesceret, tandem Dilingam venit, suosque scrupu-
los cum nostris Theologis contulit: quibus Dei benefi-
cio exemptis, catholicæ fidei publicam fecit profes-
sionem, ac generali confessione purgatus, tum

M 4 primus

primū catholico ritu communicavit. Senex similiter annos natus octoginta, ad catholicam religionē reuersus, chrisimatis sacramento, maxima cum animi voluptate confirmatus est. Hæc cum Hæreticis: neque minor fructus ex catholicis perceptus. In monasterio enim S. Benedicti in primis nobili, quo nostri ab Abbate, Fratribusq. ter hoc anno sunt euocati, cohortationes insigni cum fructu habitæ; Abbatis, Prioris, ceterorumq. Fratrum generales confessiones auditæ: libri obscæni, hæreticiq. flammis cremati: Nouitiū in meliorem disciplinæ ordinem redacti: quæq. præterea priuatim à singulis contra voti paupertatis religionem possidebantur, in medium ante pedes Abbatis relata: instituta quoque inter eos B. V. Mariæ sodalitas, in qua statis diebus coeuntes, ac de religiosi hominis officio inter se conferentes, pietatis calorem subinde excitent, atque conseruent. Alterius item sacrarum virginum monasterij disciplina legibus seuerioribus vincita est. Monachi octo ex D. Benedicti familia, alij alijs temporibus Dilingam à suo Præfeto missi sunt, vt societatis nostræ meditationibus exercerentur. In duobus pagis christiana doctrina diebus Dominicis explicata est; paganorumq. fere omnium generales confessiones exceptæ. Ad arcem viri cuiusdam clarissimi, maximeq. catholici frequenter, nostri eius vocatu iuere, vt ipsius, & vxoris lectissimæ femina, quæ superioribus annis à catholica religione auersa, iam tandem cum Ecclesia reconciliata est, confessionem audirent. Alius è nostris in nobilissimo mulierum coenobio quadraginta circiter ex ijs
gene-

generali confessione expiavit; atque ex eorum moribus perniciosam quamdam, & inueteratam consuetudinem felicissime deleuit. Scholasticorum numerus sexcentorum est, ex ijs plerique Germani, & Poloni loco nati clarissimo. Conuictorum familia constat adolescentibus centum, & sexaginta ex praecipua nobilitate: inter eos praeter cathedralium ecclesiarum Canonicos aliquot; Religiosi diuersarum familiarum numerantur ad quadraginta: ij quo facilius ad religiosam disciplinam excolantur, seorsum ab alijs habentur, cibumq. capiunt. Atque horum quidem re-
 ctæ institutionis praecipua ratio à nostris habetur, propterea quod in eo totum videtur esse: multi enim ad sua monasteria reuersi insignem secum morum mutationem inuexere, ac propter doctrinæ, probitatisque opinionem maxima apud omnes auctoritate sunt. Cum morte Cardinalis Moroni de Collegio Dilingensi singulariter merito, Collegium ipsum non exiguam elemosinam, quam ille annis singulis dabat amisisset; placuit diuinæ bonitati per Gregorium XIII. vnicum Societatis benefactorem, nostrorum inopiam leuare; qui cum eius Collegij statum cognouisset, iussit aureos ducenos, quoad ipse vixerit, ex Camera Apostolica nostris quotannis numerari.

COLLEGIUM INGOLSTADIENSE,
 & Monachienſe.

INgolſtadij duodeciginta sunt cum ecclesia reconciliati; quorum aliqui cum suis initio errores pertinaciter defenderent, victi rationibus, veritati tandem

cee-

cessere. In his magister fuit quidam bonarum artium, qui lecto cuiusdam è nostris contra hæreticos libro, tantis cœpit conscientiaë stimulis agitari, nullã ut quietis partem capere posset, quoad in catholicam religionem, atq. adeo in societatem veniret. Vniuersa vitæ crimina expiarunt amplius centum; plurimi scelera grauissima, quæ vel sex, vel decem, vel etiã quattuordecim annorũ spatio nefarie occultabant, magna cum doloris significatione confessarijs aperuerunt. Quidam propter scelerum conscientiam, eam concepit animo desperationem, ut mortem sibi ipsi consciscere omnino constitueret: cum autem sæpius adactõ in pectus gladio, res non succederet, cogitabat sese in flumen præcipitare: is tandem nostrorum opera crimina confessus ad meliorem spem excitatus est. Mulier quaedam cū sibi strui necẽ à marito animaduerteteret, fuga sibi consulere decreuit; sed communicata re cū vno è nostris, consilium mutauit, & officijs, studijsq. mariti animũ sibi reconciliauit. Vndecim tum religiosi, tum scholastici spiritualibus exercitijs apud nos vacarunt. In vicinis pagis Fratres tres christianam doctrinam docuere, Pater vnus habuit conciones.

Monachij Gulielmi Bauariæ Ducis omnia in nos benevolentiaë summa officia constant: noui templi ædificationem, coemptis aliquot ædibus vrget, ac promouet; ceterosque ad idem studium cohortari non desistit. Is cum ex suis familiaribus aliquot esse nostris iniquiores intellexisset, grauissima oratione Societatem, ijs atque collegium commendauit, quæ oratio plerisque eorum lacrimas mouit; adeo nihil
opti-

optimo Principi cordi aequè videtur esse, ac Dei gloria, fideique catholicae propagatio. Ab hæresi reuocati sunt sex, & triginta: generales confessiones auditaë quadraginta quattuor: Christiana doctrina duobus in locis explicata. Scholastici numerantur sexcenti, probitatis, ac modestiæ singularis: Feria hebdomadae sanctæ quinta, ante sepulchrum, quod in aula scholarum excitatum est, flagris sese omnes ceciderunt; iidem sub noctem saccis atris induti, crucifixi præferentes imaginem, psalmosque decantantes, supplicationem ad omnia vrbs templi instituerunt: quæ res quemadmodum in ijs locis inusitata, sic omnium iudicijs, testimonioq. comprobata est.

COLLEGIUM OENIPONTANVM,
& Halense.

IN his Collegijs præter ea, quæ cum alijs locis societatis communia sunt; Oeniponti duo, qui per annos tredetim graues, & atroces inimicitias gerebant proxima Quadragesima sunt inducti, vt expiatis criminibus, mutuam beneuolentiam susciperent: quã pacificationem, propterea quod inueterata esset, seseque in eam viri graues, doctique frustra olim interposuissent, vix sperabãt homines ad exitum perducì aliquando posse. Duo similiter matrimonio coniuncti, cùm inter eos à Zelotypia discordia nata esset, deq. dissidio cogitarent; facta confessione, quã eorũ alter annos multos intermiserat, in gratiã rediere. Pater vnus è nostris cùm in patriã proficisceretur Parochũ impulit,

ut concubinam, quam annis tribus, & viginti habebat, multosque ex ea liberos procreauerat, dimitteret; atque tum ipsius Parochi, tum mulieris generalem confessionem excepit.

Halæ autem frequenter ad carceres itum est; adiutiq. ij, qui extremo supplicio afficiuntur; ex quibus vnus capitis damnatus, licet pridie esset confessus; tamen cū sibi non factū esse satis videretur, cū nostro Sacerdote confessionem iterum peregit: is postea cum ad supplicium duceretur, repente in carcerem nescio quam ob causam reductus, paullo post votis B. Virgini nuncupatis, liber dimittitur; factaq. generali confessione, ad votum soluendum profectus est. P. Rector subinde à vicinis dynastis euocatur, ut ipsorum audiat confessiones. Virgines duæ sunt quædam nobiles de Societate bene meritæ; harum altera sericam vestem magni precij, altera calicem argenteum, ampullasque cum patera ex eadem materia in templi contulit ornatum.

COLLEGIUM AVGVSTANVM.

Avgustæ Comitiorum tempore valde singularia exstiterè in nostros Principum catholicorum studia. Cardinalis enim legatus nostro confessario semper est vsus: reliqui autem dynastæ sacellum nostrum cum illustri suæ in nos beneuolentiæ significatione frequentarunt, inopiamque liberalitate subleuarunt. Episcopus Argentoratensis aureos centum dedit; Gulielmus Bauariæ Dux quingentos; Carolus Archidux centum; Archiepiscopus, & Cancellarius

Vnga-

Vngariae multorum nummorum calicem donavit. Imperator praeterea, ceterique Principes multa liberalissime contulerunt. Nam quid ego de Fuggeris dicam? qui quemadmodum erigendi Collegij auctores fuere, ita de eodem benemerendi principatum appetere videntur. Sub festum Assumptionis B. Virginis, Cardinalis, & Episcopus Vercellensis, plenaria indulgentia indicta, & Eucharistiae sacramento proposito, horarum quadraginta supplicatione in sacello nostro instituerunt, ad quam Praelati plurimi, Episcopi, Archiepiscopi, Procuresq. conuenerunt; maxime vero Bauariae Ducis, coniugisq. pietas enituit; qui cum eo tempore in nostrum sacellum saepius precatum venissent, plures semper horas preces continuarunt. Supplicatione absoluta Episcopus Vercellensis rem diuinam ritu quam maxime solemni fecit, Legato, multisq. Principibus, ac Dynastis praesentibus; e quibus multi, in ijs Bauariae Dux rite communicarunt; qui etiam Dux non ita multo post Legato, Archiepiscopis, Electoribus, alijsq. Archiepiscopis, virisq. clarissimis epulum in nostro Collegio praebuit. His rebus magnus haereticis dolor est iniustus; qui licet amplius viginti partibus plures sint quam catholici, tota tamen comitiorum tempore ne unum quidem suae factionis Principem inducere potuerunt, ut in ipsorum templa vel pedem inferret: cum tamen interea Collegium nostrum a catholicis Principibus, ac Dynastis celebraretur, usque eo, ut praecurrum; et equorum multitudine vix transitus in publica platea esset. Conciones ternae habitae sunt, vna in summo templo, altera ad Bauariae Ducem, tertia quae latina fuit, ipsius

sius Cardinalis rogatu habita est. Ad christiana doctrinae explicationem haeretici, catholiciq. confluunt. itaque haeretici conuersi sunt nouem; generalem confessionem fecere septemdecim. Quidam cum grauius scelera in confessione reticuisset, & spectris quibusdam horribis agitatus prope ad insaniam adduceretur; confessione integre facta, peregrinationem vouit, librosq. haeticos, ut incenderentur, ad nos detulit, atq. ita liberatus est. Scholae hoc anno primum aperta sunt, earumq. initium oratione, missaq. de spiritu sancto celebratum: quae res ut catholicis letitiam ingentem, ita haeticis maximum attulit dolorem; qui etiam sub ipsum principium comitiorum rumorem quemdam sparserant, fore ut nostri, ubi primum Saxoniae Dux urbem esset ingressus, urbe pellerentur. Primo scholarum die discipulos numerauimus cetum; qui quattuor in classes distributi, spem nobis magnam afferunt summae virtutis, & probitatis. Quid multa, leta inuisa videmus, neque consequentia dissimilia fore Deo iuuante speramus.

COLLEGIUM FRIBURGENSE.

Collegium Friburgense est illud quidem aliquot annis ante admissum, hoc autem a nostris primum incolae ceptum. Scholae decimo quarto Kal. Nouemb. communi omnium letitia sunt aperta; pridie illius diei Clero, senatuq. vniuerso, nec non Praetoribus, Ducisq. Subaudiae Legato praesentibus oratio habita est: quod die eodem D. Praepositus vir nostri amatissimus Praetores,

tores, Legatum, magnamq. senatus partem, & quatuor de nostris conuiuio splendido, atq. magnifico excepit. Discipuli intra quindecim dies numerati sunt amplius centum; publicus enim ludimagister quoscunque auditores nostris scholis habebat idoneos, vltro ad nos misit; filiosq. vulgo parentes reuocant, quos ante inopia magistrorum Lausannam haereticorum urbem studiorum causa amadare consueuerant. Concionibus, quae habentur a nostris, Helueticarum ciuitatum legati intersuerunt; e quibus aliqui male de religione sentientes, peccata confessi, publicam fidei professionem fecere. Generales confessiones audita septuaginta; ad orthodoxam fidem rediere duo, & viginti, in his duo ex Prædicantium familia. Saxo quidam a multis passuum millibus Friburgum venit; ut vera fide, ac religione a nostris institueretur; is haeresim detestatus, confessionisque, & Eucharistiae sacramento expiatus, ut in sodalitatem B. Mariae Virginis admitteretur, summis precibus contendit. Christiana doctrina cum ingenti fructu tradita est; eam rem maxime Lugdunensis cuiusdam bibliopola insignis pietas, ac liberalitas adiunxit; qui Friburgum ad nos mille circiter sacras imagines, Litaniae B. Virginis quingentas, Catechismos quinquaginta huius rei causa misit.

P R O V I N C I A

A V S T R I A E.

CENSETVR *Austriæ Prouincia*
 Socijs ducentis, qui locis quinque
 habitant, in Collegio Viennensi quin-
 quaginta tres, in Pragensi vnus, &
 triginta, in Oloŭncensi octo, & trigin-
 ta, in Gracensi octo, & viginti: his
 adduntur missiones totidem, in quibus omnino ver-
 santur duodecim. Societatem iniere decem, & octo.
 Mortui sunt vndecim.

C O L L E G I V M V I E N N E N S E.

Viennæ concionibus nostrorum, quæ singulis fe-
 stis, dominicisque diebus in præcipuis templis
 quaternæ habentur, effectum est, ut aliquot de catho-
 lica religione multo melius sentiret, sacramenta fre-
 quentarent, carne per eos dies non vescerentur, qui-
 bus est ab ecclesia interdictum, ergaq, ecclesiasticas
 cæremonias multo melius quam antea afficerentur.
 Itaque ineunte Quadragesima plurimi ad nostrum
 templum conuenerunt, ut ipsorum capitibus sacri ci-
 neres rite adspergerentur. Sexta vero feria hebdo-
 madæ sanctæ, cum signum Crucifixi adorandum de
 more proponeretur, tanta nobilium virorum, ac ma-
 tronarum multitudo confluit, quantam superioribus
 annis nostri nunquam meminere. Confessio, commu-
 nioq.

nioque frequentissima est, neque dies est ullus, quo die aliqui per confessionem non expientur. Aliquot cum periculose agrotarent, susceptis Ecclesiae sacramentis, sanitatem præter spem recuperarunt. Familiares cum veteres, & graues inimicitias exercebant, odijs depositis, in mutuam beneuolentiam, & amicitiam rediere. Virgines aliquot, quæ nostris confitebantur, perpetuæ virginitati, monasterioque se sacrarunt. In xenodochia itum frequenter, inductique duorum xenodochiorum ægroti, sub vna specie vt omnes communicent. Eorum autem qui carcere detinentur, non animi solum confessionis sacramento, atque pijs sermonibus adiuti sunt; sed corporibus etiam corrogatis elemosinis prospectum: qua nostrorum caritate permoti multi, qui animo antea erant obstinato, in Ecclesie catholice veritatem venerunt. Præter hos alij plurimi ad Ecclesie gremium rediere, ex quo numero fuit viri potentis filius eques Hierosolimitanus, qui hæresim Paschalibus ferijs detestatus, sacram Eucharistiam sub vna specie sumpsit. Is apud parentes instando effecit, vt ij per se nostros, quorum vel nomen antea tanquam malum omen exsecrabantur, studio veritatis addiscendæ ad se euocarent; quod si, vt speramus, catholicam ij religionem susceperint, magnus ad Rom. fidem propagandam aditus aperietur; propterea quod, & potentes sint, multorum oppidorum, ac pagorum domini, plurimumque apud ceteros Austriæ dynastas auctoritate valeant. Duo quoque Hungari concionatores Hæretici ad Rom. Ecclesiam transierunt.

N Impe.

Imperator, eiusque fratres Ernestus, & Maximilianus omni nos genere humanitatis complectuntur. ijdem publicæ supplicationi, quæ ferijs Christi corporis habetur, singulari christianæ pietatis exēplo affuerunt: quæ res dici vix potest, quantum bonorū animos ad bene in posterum de religione sperandum erexerit. Eadem in nos benevolentia signa dat Episcopus Viennensis, frequens enim nos amicitia causa inuisit, & in rebus grauioribus, quæ incidunt, nostrorum sententiam, & consilium requirere solitus est. Is cum ad placandum Deum, pestemque auertendam tridui supplicationem ad tria templa indixisset; tertium diem nostro templo designauit. Ea supplicatio tanta hominum frequentia celebrata est, quantam nostrum templum, ceteroqui amplissimum capere non potuit: quo etiam die Episcopus grauisima, doctissimaque oratione populum ad penitentiam, morumque emendationē est cohortatus. Nuncius vero Apostolicus non solum nos inuisit, cibumque apud nos capit, verum etiā pernoctat; Rem diuinam nostro in templo facit frequenter, & Eucharistiam tum nostris, tum reliquæ multitudini distribuit: quinta item feria sacrosanctæ hebdomadæ solemnia, ingenti populorum frequentia, & letitia peregit. Sclauoniam lustraturus idem duos de Societate secum deduxit; quorum opera in euellendis erroribus; si qui nati essent, vteretur. Similia studia sunt Regis Poloniae legati; is crebro in aede nostra missæ offert sacrificium: natalique Christi domini die sub noctem mediam, & auroram, missam pontificali ritu, & apparatu celebrauit, plurimosque Christi corpore impertiuit.

perit. Eodem die epulum in Collegio Nuncio Apostolico, nostrisque omnibus lautissimum præbuit.

COLLEGIUM PRAGENSE.

Mense Quintili cum Praga nostri pulcherrime starent, pestilentia exorta turbavit omnia. Scholas præcipue illud malum afflixit; quare eas claudere, discipulosque dimittere nostri coacti sunt: qua in re discipulorum caritas, & benevolentia in præceptores maxime perspecta est: cum enim præcipui magistri Pilsnâ Boemix civitatem secessissent, discipuli nullo modo se ab ijs diuelli sunt passi, communemque cum ijs pestis casum sustinere se velle professi sunt. Similem animi pietatem, & benevolentiam in re non dissimili ostenderunt pauperes Collegij adolescentes, quibus cum aliò migrandi facultas offerretur, vndecim ex ijs Praga omnino consistere voluerunt, ne templi cultus intermitteretur, atque inde Societati aliqua infamia nota inureretur: itaque ij omnes communi malo sunt correpti, sex etiam extincti. Qui autem ex nostris Pilsnam profecti sunt, ij, dici vix potest, quanta cum benevolentia excepti, tractatique sint. Nam præterquam quod optimas illis, & nobilissimas ad habitandum aedes adsignauit ciuitas, omnibus præterea publicis eorū actionibus Senatores interfuerunt. Adolescentes octo Senatu, Archiepiscopo, aliisque viris clarissimis præsentibus, summa pompa, letitiaque Magistri sunt creati. Quod spectaculum utpote nouum, & inusitatum ciuitati accidit incun-

N 2 dissimum,

dissimum, sic ut ciues elegantissima oratione publice
 sint testati, nulla alia ex re plus sibi, ciuitatique orna-
 menti fuisse accessurum. Mensibus circiter duobus,
 quibus Pilsnam ventum est, initium pestis ortum scho-
 las iterum dissipauit; quattuor etiam de nostris ex-
 tinxit. Hæc de rebus scholasticis. Communicantes in
 æde nostra hoc anno fuerunt numero duum millium
 quingentorum; qui numerus ut in tot, tantisq. rerum
 difficultatibus paruus videri non debet. A varijs hæ-
 resibus ad catholicam religionem traducti tres, & vi-
 ginti. Confessiones aliquot auditæ eorum, qui octo, aut
 plurium etiam annorum spatio crimina non expiaue-
 rant: quidam etiam præcipuæ dignitatis viri generalè
 rite confessionem fecere. Nonnulli à nouem, aut se-
 ptemdecim passuum millibus ad nos confessionis, com-
 munionisq. gratia contenderunt. Tres milliū passuum
 duodecim itinere venerunt, via palustri, & lutulenta,
 ut plerumque umbilico tenus aqua esset; eorum vnus
 cum ab hæreticis ob catholicam religionem in carce-
 rem fuisset coniectus, quamdiu ibi fuit, eum semper
 lux clarissima circumfudit, cui etiam rei dant testimo-
 nium ij, qui præsentis interfuerunt: totoq. eo tempo-
 re ille se incredibili caelestium gaudiorum copia abun-
 dasse confirmauit. Iudæus quidam christiana cathe-
 chesi institutus, & in summo templo in conspectu ci-
 uitatis vniuersæ baptizatus est; hominemque de ba-
 ptismo viri è prima nobilitate susceperunt.

COLLEGIUM OLOMVCENSE.

Sanctæ Annæ sodalitas, quam Olomutiij institu-
 tam proximis litteris scriptum ad vos est, magnos
 in pietate progressus facit. Multi in eam leguntur vi-
 ri nobilissimi, qui catholicæ religionis, omnisque vir-
 tutis sunt exemplum; sacramenta obeunt frequenter,
 atque tum suæ ipsorum saluti, tum aliorum diligen-
 ter inuigilant, multosque ab hæresi ad catholicam ve-
 ritatem adduxerunt. Ex ijs quidam sextis quibusque
 ferijs ob Christi necis memoriam, vinum non gu-
 stant: alij ijsdem diebus pane, & aceto victitant.
 Natalem S. Annæ diem expiatis criminibus, christi-
 que corpore suscepto, singulari animi pietate conce-
 lebrarunt: quo die omnes ad Diuæ ipsius templum,
 quod passuum abest millibus quattuor iuerunt; ple-
 rique etiam iter illud asperum, atque arduum nudis
 pedibus confecerunt. Quos ibi omnes Episcopus,
 (qui & ipse in sodalium numero est) liberali conui-
 uio excepit. Sodalitatis Rector vir Senatorius cum
 aliquot familiaribus, peregrinorum vestitu, ad B.
 Virginis ædem triginta ab vrbe passuum millibus, pe-
 dibus profecti; ac redeuntes, urbem psallentes inie-
 runt, Prætoriumque ipsum ter circumierunt, stupen-
 tibus hæreticis, vnde tanta in senatore ad id auden-
 dum fiducia; letantibus vero catholicis, quod adhuc
 reliqui essent aliqui religionis, pietatisque auitæ stu-
 diosi. Ciues quidam hæreticus cum graui morbo la-
 boraret, ecclesiæ reconciliatus, & in sodalitem ad-
 scriptus sanus illico factus est; uouitq. D. Annæ diem

Natalem semper festum, ac solemnem se habiturum. Alter ex sodalibus, cum ad ipsum munus quoddam publicum plenum honoris, ac dignitatis deferretur, nullis consulum minis, aut precibus induci potuit, ut id susciperet; propterea quod eo munere necessitatem sibi agendi cum hereticis videbat imponi. Femina quaedam primaria, & locuples ex eadem sodalitate, singulari studio pueris scabiosis capita manibus suis abluit: ac pro expiatione earum animarum, quæ sunt in Purgatorio, certum alit pauperum numerum.

Ad nostros præterea magna solet hominum multitudo confessionis causa conuenire; feriisq. Paschalis confitentium tria millia centum, & septem numerati sunt: quorum plurimi aut generales vitæ totius, aut multorum videlicet viginti, vel quadraginta annorum confessiones fecerunt. Septem, & viginti Luterana heresi deposita, fidem orthodoxam susceperunt; multo plures inducti, ut sub vna dumtaxat specie communicent; in quibus duo fuere Senatores. Parochi duo concubinas dimiserunt. Mulieres quattuor à vita flagitiosa reuocatae; ex his vna cum turpi consuetudine, parentum, atque ciuitatis vniuersæ odium in se concitasset, à multis millibus passuum venit ad nostros, confessionisq. sacramento expiata laudabilem vitam instituit. Matrona quaedam, cum propter odium inimicitarum triennio sacramentis caruisset, reconciliata per nostros inimicis, sacramenta iam frequenter.

COLLEGIVM GRAECENSE.

Græcij magnum est Hæreticorum odium in societatem, quippe quam vnâ dicitant suis conatibus obsistere; itaq. quidquid Archidux, Consiliarijque summe catholici de religione decernunt, id totum à nostris consilijs profiscisci interpretantur. Nuper accidit, vt Carolo Archiduce ad comitia profecto, eius Consiliarij quædã de religione decreta facerent; quæ nostris auctõribus prolata cum suspicarentur hæretici, rumores sparserunt, Prouinciam vniuersam facta rebellionẽ, de Nuncio Apostolico, & Iesuitis interficiendis coniurasse. Quæ fama cum ad Sclauoniam vsque pecebuisset, nobilissimi quique, qui filios in nostram disciplinam tradiderant, eos omni festinatione reuocarunt: nostrorumque gymnasium magnam per eum tumultum discipulorum iacturam fecit: donec reditu Principis, rebusque compositis, discipuli redire cœperunt. Catholicorum autem egregius in nos est animus, & beneuolentia; in quibus tamen ipsi Principes, benemerendi de nobis principatum tenent: nam & in collegium veniunt frequentes, diesque totos cum nostris ponunt suauissime; neque hebdomada vlla est, qua non sæpius nostros ad se vocent, eorumque consilium in ijs, quæ quotidie incidunt, requirant: ijdem si quando ab vrbe longius absuturi sint, semper è nostris aliquem secum deducunt, qui à concione, confessioneque sit. Septembri mense venit ad hanc urbem Gulielmus Bauariæ Dux, fratre, alijsque Principibus comitatus, vt Archiducis filiam su-

sciperet è baptismo: mirum quanta Dux optimus ubique nostros benevolentia complectatur: Collegiū enim sepe solus adiit, primoque die latina oratione, carminibusque exceptus est; vltro etiam sese nostris conuiuā obtulit cum Nuncio Apostolico, Episcopo Gurcensi, Archiducibus quattuor, Ducibus tribus, Marchionibus duobus. Episcopus autem Gurcensis totus est noster; is ad omnia consilio nostrorum vtitur; crimina expiat frequentissime: quin immo ter, aut quater in anno, Societatis more, generalem instituit confessionem, in pauperes præterea benignissimus est, eosque sepe diebus festis lauto conuiuio accipit, ipseque discumbētibus summa cum animi voluptate ministrat atque ad hæc, quo maiore, vt ipse ait, omnia fiant ordine, de nostris aliquot semper solitus est adhibere. Hoc odium Hæreticorum, catholicorumque benevolentia magnos nostris ad vtramque officij partem stimulos admouet: itaque datur sedulo à nostris opera, vt neque ab hæreticis accusari, neque à catholicis requiri ipsorum possit officium; multa que in hæretica ciuitate ad Dei gloriam, salutemque proximorū insignia quotidie geruntur. Illud vero in publico carcere apud vinctos è re diuina effectum est, vt hæretici ministri, qui eò sese insinuabant, inde Archiducis edito arcerentur: quare cum nostri liberum iam aditum ad eos habeant, omni pietatis officio eorum animis, corporibusque consulunt. Inter alumnos, conuictoresque Spiritus sancti Congregatio instituta est, atque à Pontifice Max. confirmata, & indulgentijs aucta. Eius sodales ipso Pentecostes die, ex Tridentini concilij San-
 ctione

tionem multis nobilissimis viris audientibus; Catholicam religionem rite sunt professi, excipiente professione Canonorum Regularium preposito; qui eo ipso die cum alio familiae eiusdem in sodalium numerum referri voluit. Hi octavo quoque die suos habent coetus, atque ad omnem virtutem inuicem sese adhortantur: iidem Eucharistiae sacramentum, cum ad aegrotos deferuntur, religiose prosequuntur; praestoque sunt ijs, qui ad supplicium ducuntur; atque ne ab haereticis decipiantur, diligenter cauent.

MISSIO NICKELSVBURGENSIS.

Nickelsburgi, quod Moraviae oppidum est, annos iam aliquot, magno cum rei Christianae adiumento nostri versantur: oppidum enim ipsum (id quod proximis litteris ad vos est scriptum) vniuersum iam in Ecclesiae Rom. fidem venit; sed & ex alijs vicinis locis multi, numero centum, & sexaginta ad veritatem sunt conuersi. Vir clarus, & honestus haeresis Flaccianorum infectus, cum uxorem in ijs partibus duxisset, oppidanorumque animos turpi vitae consuetudine plurimum offenderet, ad catholicam religionem tandem traductus, singulari cum pietatis exemplo viuit. Mulier haeretici cuiusdam viri clarissimi filia, cum Nickelsburgi a patre homini illic nobilissimo collocata esset, sexto mense fidem orthodoxam suscepit: quam cum pater nuptum collocauit, nulla vnquam ratione fieri posse gloriabatur, vt filiae Papistarum religio persuaderetur. Quidam vir doctus cum studio cognoscendae

veritatis

veritatis maximam Germaniæ partem peragrasset,
 omniaque apud hæreticos nullis nixa fundamentis nu-
 tare animaduerneret, tandem Catholicam veritatem
 est complexus. Matrona quædam honesta Lutero ad-
 dicta, cum in morbum periculosum incidisset, eoque
 ipso in morbo de Lutherani ministri manu communio-
 nem suscepisset; ad extremum paullo antequam spiri-
 tum emitteret, cum Ecclesia in gratiam redijt. Cum
 noster Sacerdos in cœmeterio mulieri filiolum gestan-
 ti occurrisset, quæsiuit num puer baptizatus esset; cū-
 que Patris metu, quod is Anabaptista erat, puerū ad-
 huc baptismi gratia priuatum cognouisset, Parocho,
 ceterisque quorum id intererat, conuocatis, puerum
 illico fonte sacro lustrauit. Consuetudines permultæ
 vel prauæ abrogatæ, vel rectæ sunt institutæ. Nam
 cum festi dies ludis, obscenisque saltationibus celebra-
 rentur, magna nostri Patris contentione, multis nobi-
 libus viris renitentibus, omne ludicrum, ac saltatio ijs
 diebus, Principis edicto, sunt sublata. Neque minore
 cum difficultate impetratum est, vt quibus diebus Ec-
 clesiæ interdicto prohibemur, ijs carne non vesceren-
 tur; adiunctaque octo talerorum mulcta est, si quis
 Ecclesiæ præcepto audiens non fuisset. Qua quidem in
 re illustre fuit fidicinum duorum exemplum, qui cum
 Iudæorum sponsalibus carnes comedissent; publica
 mox pœnitentia scelus illud in cœmeterio expiarunt.
 Olomucensis Episcopus cum in ea ciuitate Confirma-
 tionis sacramentum contulisset, confirmati sunt homi-
 num circiter millia quattuor. Idem templa octo, aras
 nouemdecim rei diuinæ peragendæ designauit: quæ tē
 pla

plai ipsi postea ciues preciosis muneribus exornarunt: aliqui etiam sacella in ijs sua pecunia ædificarunt; vnus nostro templo sacrum multorum coronatorum calicem donauit; nonnulli etiam bonorum suorum partem legarunt. Hæc de NicKelsburgensium conuersione, pietateque fama cum omnes Germaniæ partes peruaderet, Carolum Austriæ Archiducem impulit, vt ab Imperatore in Stiriam rediens iter flecteret NicKelsburgum, vt ea, quæ auribus audierat, oculis nosceret; itaque cum omnia diligentissime scrutatus esset, affirmavit præsentis fructus magnitudine victas cogitationes suas. Porro quantum his felicibus successibus Catholici, bonique omnes gaudent, tantum ex altera parte Hæretici rumpuntur; omniq. ratione rem perturbare conantur: quorum tamen conatus adhuc egregia catholicorum virtute ad irritum ceciderunt. Cum enim dynasta quidam hæreticum concionatorem ex Austria secum in eam urbem adduxisset, domique suæ suggesto excitato synagogam instituisset, populus ob eam rem incitatus arma cepit, ac ni mature irabulam ablegasset, vtique populi manibus fuisset discerptus; quo factò multorū audacia, qui idē tentabāt, repressa est. Principis soror femina opulentissima, vidua, & sine liberis, hæreticorum tamen erroribus maxime addicta, fratri summe catholico pollicita est, eum se, filiosque eius bonorum suorum hæredes institutam, modo nostros ille NicKelsburgo expelleret; ad quæ optimus frater ita respondit, vt diceret suam se religionem, societatisque Patres venales non habere; neque

neque se eum esse, qui vel totius orbis mercede proposita, Deum O.M. ut offendat, adduci possit.

MISSIO VRATISLAVIENSIS.

VRatislavia Silesiæ Metropolis est, in qua vrbe annos iam quinquaginta hæresis dominatur: eò Episcopi, canonicorumque rogatu profecti de nostris aliquot rem christianam plurimum promouerunt. Ad Ecclesiam catholicam sunt adiuncti viginti, ad vnã verò speciem rediere quindecim. Sub Paschatis dies confessionum numerus fuit trecentarum quadraginta octo; in his generales multæ, aut duodecim, quattuordecim, sexdecimue annorum: decem etiam ex vicinis hæreticorum locis vnus confessionis causa venerunt: ceteris autem anni festis præcipuis triceni, aut quadringeni solent confiteri. Ad Moniales, quæ in Silesia inter tot hæreticos omni auxilio destituta degunt, priuata habitæ sunt conciones: Golgouiæ etiam, Præfectorum oratu, duorum monasteriorum exceptæ confessiones, & ad catholicos, qui ibi versantur, concio habita, magna vel ipsorum hæreticorum approbatione. Itaque catholica religio popularis iam esse incipit, ac liberius homines ad conciones conueniunt: quæ etiam frequentia cernitur, cum nostri quæstiones de præcipuis fidei orthodoxæ capitibus, casibusque conscientie explicant; quæ scholæ non catholicorum modo, sed etiam hæreticorum multitudine celebrantur. Sed videlicet dæmon non quiescit, multæque per suos ministros, ac satellites nostris paratur
infi-

insidiæ, quas adhuc omnes Dei beneficio, & egregia catholicorum in nostros voluntate superarunt.

MISSIO LEITHOMISLIENSIS.

Leithomislj messis hoc anno letissima fuit: ad Ecclesiam aggregati plurimi, atque hi, ut proxime scripsi, ex rudibus, plebeisque hominibus; propterea quod docti, ac nobiles alius alij impedimento est. Sub ferias Resurrectionis communicarunt ad numerum quinque millium; quorū aliqui, cum catholicos Sacerdotes non haberent, multos annos eo sacramento caruerant: alij à multis passuum millibus ob eam vnam causam veniunt, ut de nostrorum manibus christi corpus sumant. Parœciæ duæ præcipuæ, ex quibus aliæ pendent nouem, de hæreticis sunt receptæ: in quibus, quoniam magna catholicorum Parochorum paucitas est, nostri eorum munera sæpissime exercere coguntur. Domini à Pernstein familia vniuersa, paucis quibusdam exceptis, confessione expiata est; aliquot etiã ex ea catholici facti. Ob has autem res Pichardi nostros pessime oderunt; Patriq. de nostris iter habenti vnus ex ijs strictum gladium intentauit; qui tamē diuinitus liberatus est, posteaq. Pichardus veniam à Patre demississime petijt; nimirū propterea quod timebat, ne D. à Pernstein re cognita, grauius aliquid in ipsum statueret.

PRO.

PROVINCIA
BELGICA.

LIQVOT iam sunt anni, cum ex Belgica prouincia nulla annua littera perscribuntur: sic enim Societatis caussa cum publica implicata fuit, vt nisi veritate proposita, quae publice premebatur, nihil de priuato nostrorum statu scribi tuto posset. Nunc quoniam paullum iam nostri respirare incipiunt, recuperatis omnibus fere Collegijs, ex quibus fuerant eiekti; opera precium, credo, erit, vobisq. non iniucundum; si quae nostris toto eo temporis spatio acciderunt, vobis hisce litteris exponam: vt neque superiorum annoru fructu careatis, & maiore cum voluptate, vno quasi aspectu simul omnia cognoscatis. Prouincia Belgica ante bella ciuilia Collegijs septem constabat, Louaniensi, Duacensi, Audomarensi, Traiectensi, Brugensi, Cameracensi, Antuerpiensi, & vna Probationis Domo Tornacensi. Sociorum in ea numerus fuit circiter centum nonaginta. Ortis autem bellis, nostrisq. omnibus haereticorum factione pulsus; Prouincia pene dissipata est, duobus tantum collegijs relictis Louaniensi, & Audomarensi. Non ita post, cum res catholicorum melius ire coepissent, nostri suis locis fere omnibus, vnde fuerat expulsi, restituti sunt: itaq. habent iam nostri collegia quinque Louaniense, Audomarense, Traiectense, Duacense, & Probationis Domu Tornacensem; quibus, quem-

ad.

admodum alias scripsi, anno superiore collegium Leodiense adiunctum est: his adduntur Missiones duæ; altera Valencenas in Hannonia; altera Cortracum in Flandria. In ijs versantur centum quadraginta, in Louaniensi decem, in Duacensi octo, & viginti, totidem in Audomarensi, in Traiectensi vndecim, in Leodiensi nouē, & viginti, in Domo Probationis Tornacēsi octo, & viginti, uita decessere octo, & viginti: pro quibus adsciti sunt in Societatem quatuor, & triginta. Anno 1577. cum P. Prouincialis ex Prouincia Rhenana, quam eo anno visitauerat, Louaniū venisset, omnesq. Belgij ordines ad defectionem spectare videret, auditis Patrum sententijs, mature sibi de nostrorum rebus cogitandum putauit. Ac primum, quoniam prouidebat difficillimā fore in posterum inter nostros communicationem, Prouinciam totam duas in partes diuisit, Collegia Brabantia & finitima Rectori Louaniensi, qui Viceprouincialis erat, committit; reliqua Artesia sibi reseruat, deinde omnibus mandat, ne suum locum deserant, neue aliqua insurandi religione, ciuiliq. actione implicari se patiantur: sed integros se ad res spirituales procurandas seruent: quod si accidat, vt publico consilio, vel aperta vi è collegijs pellantur; clauēs collegiorū, rationesq. domesticas ijs magistratibus tradāt, a quibus eijciantur. His mādatis acceptis, nostri tēpestatis illius motū ea ratione gubernarunt, vt hereticis dolori, catholicis exemplo, omnibus admirationi essent. Heretici, cū stantibus nobis stare ipsi non possent, ex hac nostrorum equitate occasionem arripientes nostrum nomen in inuidiam apud populos

vocandi, rumore spargunt, Iesuitas cum hostibus
 (sic enim Philippum regem, regiosque nominabāt) de
 urbibus prodendis consensisse; atque ad eam rem ma-
 gnā telorum, ac tormentarij pulueris vim in Colle-
 gia nostra clam importari, militesque occultari apud
 nos, ut nocte vrbes inflamarent. His vocibus instincta
 plebs sæpe in Collegium subito irruere, secretissima
 quæque loca scrutari, aliaque infanda per illam licen-
 tiam exercere: omnes præterea Collegiorum portas
 lapidibus obstruunt, vno tantum aditu relicto; hunc
 etiam à militibus noctu diligenter custodiri iubent.
 Gliscente in dies rebellionis furore, proponitur edictū
 ab omnibus ciuitatibus, ut iurent omnes se in ea causa
 totius Belgij auctoritatem, et consensionem secuturos
 neq. sibi separatim à suis ciuitatibus consiliū capturos;
 ad idem iusiurandum nostros adigūt; ac ni pareant, ho-
 stiū se numero habituros confirmant. Nostri videlicet
 sine vlla exceptione negare, aliquā se ob hanc causam
 iusiurandi religionem suscepturos; quod à Societatis
 legibus, institutoque abesse dicerent, ut se ad ciuiles
 causas, bellaque admiscerent. quare publici hostes iu-
 dicati, ex omnibus ciuitatibus exterminantur. Qua in
 re illud sane certissimum fuit diuinæ in nos providen-
 tiæ argumentum; quod in tanto metu, tam flagrantibus
 omnium ordinum in nos odijs, tantaque licentia, & im-
 punitate gladiatorum, nullus nostrorum sit occisus, aut
 vulneratus. Nostri igitur, à ciuitatibus eiekti, pars in
 varia Belgij loca dispersi, magno cum paciētia, & con-
 stantiæ exemplo, tamen proximorum salutis studium
 non omisere, reliqui patria profugi in Galliā, Germa-
 niæque

niamque peruenerunt, exceptiq. sunt à Socijs insigni cum caritate, dolorisq. significatione. Hæc de Prouincia in vniuersum: nunc quæ nostris in singulis collegijs acciderunt, breuiter exponam.

COLLEGIVM TRAIECTENSE.

INitium pellendi è Belgio societatem Traiecti factum est, qua in ciuitate nostrorum ob collegij tenuitatem, tum ob militum; qui domi custodes positi erant insolentiâ, multa, & grauißima passi sunt. Hi. n. per otium, & lasciuiam campanas sclopis ferire, fenestras crebris lapidationibus petere, funesq. scloporum ardentem furtim nostrorum maribus per ludibrium inserere: tantumque odiũ societati suis criminationibus hæretici constarunt, vt vel ipsis pueris nostrum nomen esset odiosum, passimq. probra, & maledicta in nostros audirentur. Ad extremum cum iusiurandum in verba ciuitatum propositum esset, ceterisq. omnibus iurantibus, nostri soli id recusarent; Gubernator, qui à ciuitatibus erat impositus, edixit, vt nostri vrbe excederent: huic edicto Senatus, cum seditionem timeret, intercessit: ille iratus quoscunque, in ea re sibi aduersari intellexit, senatu mouet: Consuli etiam nostram causam enixius agẽti colaphum impingit; ceteros ne eadem conentur, deterret. Inde in Collegium venit, nostrisque omnibus conuocatis, docet nos vnos contra leges, omniumque exemplum iusiurandum recusasse; hostes breui ad vrbem oppugnandam venturos demonstrat: nos autem bello inuitiles, neque

O ad

ad obsidionem sustinendam satis à re familiari instructos: proinde vrbe decedant, suaque omnia ante tertium, quartumue diem exportent. Itaque nostri Traiecto prid. Kal. Mar. 1578. pulsi, Leodium, (quæ Dei gratia est) incolumes omnes nauiperuenerunt. Non ita multo post, Regij ad oppugnandum Traiectum cum omnibus copijs conuertuntur: cumque post grauem, & longam obsidionem anno 1581. vrbe tandem potiti essent; Princeps Parmensis exercitus imperator Traiectum nostros reuocauit, & in pristinas sedes, possessionemque restituit: cumque intellexisset collegij redditus valde tenues esse; egit cum Pontifice max. vt dux præbendæ canonicæ adiungerentur. Interim nostri ciuitatem multis cladibus exhaustam, direptionibusque spoliatam, quibus possunt rebus recreare student: ciuiumque animos in se multo magis beneuolos, ac liberales euersa ciuitate, quam florente, experiuntur: extractum est enim eleemosinis sacellum, multisque muneribus ornatum, in quo singulis dominicis diebus quinquaginta, aut sexaginta communicant, festis vero celebrioribus, ducenti, trecentiue; alijsque præterea societatis ministerijs opera Deo egregie nauatur.

COLLEGIVM ANTVERPIENSE.

ANtuerpiæ quoque nostri plurimum ab hæreticis vexati sunt; qui cum nostros aperte nollent vrbe pellere, id agebant, vt saltem tot vexationibus

bus victi, aut pertæsi sua sponte aliquando decederent: vbi nostros nullis iniurijs adduci posse vident, vt ciuitatem deserant, tandem ad vim apertam descendunt. Itaque xij. Kal. Iunias, pridie Pentecostes, milites, qui Collegium custodiebant, vnicam portam, quæ reliquis omnibus obstructis, ad scholarum templiq. aditum relicta erat, occludunt, nec quæmpiam ingredi patiuntur. Ipso autem Pentecostes die plurimis catholicis ex superiorum temporum consuetudine, ad nostrum templum confluentibus, foresque clausas reperientibus, multus ea de re per urbem sermo ortus est; Interim alter consul catholicus adueniens, iubet nostros illius diei solemnia tuto peragere, quare nostri de more, & sacra celebrarunt, & concionem habuerunt. Quibus absolutis, hora circiter decima, cum quidam catholici, vt fit, quærerent, an vllum præterea sacrum reliquum esset factum; hæretici, qui armati templum occupauerant, clamare incipiunt, nullum in posterum sacris locum fore, statimque in sacrarium impetum faciunt. Nostri fores obijciunt, ac sese in interiora Collegij recipiunt, atque in aula congregati, sese ad mortem pro fide catholica, iustitiæque oppetendam inuicem cohortantur. Hæretici fractis foribus in Collegium, & in aulam magno cum strepitu irrumpunt; iubentque nostros vrbe quam primum excedere, fore alioquin vt à populo concidantur. Nostris egredientibus venit in mentem Eucharistiæ sacramenti, Oleique sacri, quæ in Hæreticorum manibus relinquere enimvero maximum ne-

fas arbitrabantur: itaque Sacerdos vnus confestim ad templum contendit, vt ea sumeret. Is cum in sacrarium venisset, tum quidem à militibus, qui templum obsidebant, ingressu prohibitus est: paullo post tamen cum redisset sic paratus, vt vel sacrum Christi corpus ab hæreticorum iniurijs eriperet, vel ibi certe vitam profunderet; tametsi multo plures quam antea hæretici eò conuenerant, nullo tamen prohibente, templum ingreditur, sanctissimoque sacramento palà adorato, cum sacras Hostias ob multitudinem, ac festinationem consumere non posset, secum vna cum sacramento oleo per confertam hæreticorum multitudinem exportauit. Quæ postea cum diligentissime inquirerent hæretici, omniaque euerterent, nunquam inuenerunt, cum tamen sæpe manus in ipsas pixides iniiecissent. Hora duodecima nostri septi armatis per urbem, ingentibus passim probra militibus, ictusque intentantibus ad Scaldem (fluuij nomen id est) deducuntur, vt Mechliniam auebantur, ibi varijs contumelijs, conuitijsque excepti à nautis, ad horam decimam in nauim expectarunt, dum ex alto se maris æstus incitaret. Sub vesperam veniunt ad nauim è præcipua nobilitate ciues catholici cum fide publica, decemque militibus quos custodiæ causa nostris impetrauerant; qui tamē milites, propterea quod hæretici erant, insolentissimi, nostrorum calamitatem auxerunt potius, quam leuarunt. Igitur cum hoc comitatu nostri Antuerpia ad solis occasum cum soluissent, prima luce Mechliniam attigerunt: statimq. nauim egressi in cubiculum intruduntur. Ad eos post prandiū Pensionarius, Consul,

¶ Dux

Et Dux militum ingressi, Gubernatoris litteras ostenderunt, quibus iubebat nostros quã primum ex vrbe liberos dimitti: vetabat autẽ ullũ comitatũ, aut auxilium ijs præstari: id videlicet erat nostros certissimæ morti obijcere; propterea quod sexaginta ea nocte erant egressi, vt nostros in itinere occiderent, atque ad idem facinus Mechliniæ trecenti se armasse dicebantur. Rogarunt nostri Pensionarium, vt saltem Mechliniæ sibi tandiu liceret subsistere, dum per dispositos equos Antuerpiam aliquis recurreret, qui certius aliquid de comitatu perferret. Cum id non impetrarent; nostri, caussa Deo commendata, se ad iter accingunt. Paulo antequam egrederentur, aduenit Antuerpia quidam, mandata habens ab Archiduce Matthea, vt nostri nocte illa Mechliniæ essent; die sequenti Louanium mitterentur, datis, qui eos præsidij caussa deducerent, equitibus quinquaginta, Sclopetarijs viginti. Gubernator Louaniensis certior de nostrorum aduentu factus, equites ducentos, pedites totidem, ad duas leucas obuiam misit. Ipse nostris Louaniam ingredientibus præsto fuit cum militibus, ducibusque, nostrosq. summo cum honore, gratulatione, tubarumque cantu excepit, Et ad Collegium vsque profecutus est.

DOMVS PROBATIONIS

Tornacensis.

NEquè Tornaci, proposito similiter iusiurando, defuit nostris constantiam ostendendi occasio.

O 3 cuius

cuius laudis socij, & emuli non nulli ex Clero, prius quam ad iurandum compellerentur, vrbe excesserunt; ceteri partim admirabantur, partim inuidebant; multi etiam viri, feminaeque de nostra laude solliciti, nostras hortabantur, vt in sententia persisterent, neque ipse eum commiseratione, aut causa quidquam de constantia remitterent. Itaque cum Gubernator oblato aliquoties iusiurando nihil à nostris impetrare posset, ea de re ad Principis Auriaci aulam relaturum se dixit: responsusque est, vt si populus Tornacensis nostros pateretur: ipse arbitrato suo nostros vel retineret, vel eijceret. Hic multorum pro nostris retinendis studium, & contentio enituit: nam Episcopus exacta iam etate vir, Decanus, & vniuersum Canonorum collegium, Magistratus insuper, alijque ciues nobilissimi Gubernatori (iuuenis is erat annos sex, & viginti natus) pro nobis supplices fuere: quod etiam cum matrone nobilissime facere vellent, à nostris deterrite sunt; quod qui Episcopi, totiusque Cleri religionem, & publicam ciuitatis maiestatem spreuisset, multo futurus obstinatio aduersus preces muliebres videretur. Magistratus, vbi haec retinendi nostros ratio non successit, aliam aggreditur; atque vel promissionem aliquam, iuramenti loco, à nostris extorquere contendit. Nostri Magistratui de beneuolentia, & studio in se retinendis gratias egerunt: conditionem respuerunt; quod promissio non multum à iuramento differre videretur, neque ipsi vellent quocumque nomine in illius causae societatem trahi. Hac nostrorum constantia incitatus Gubernator edixit, vt nostri

omnes

omnes ante noctem discederent, itaque iij. Non. Iunij 1578. Tornaco nostri expulsi ad vicina collegia confugerunt; inde in Galliam missi sunt. Anno autem 1581. cum Princeps Parmensis iij. Kal. Decembris Civitatem recepisset; nostri in antiquam possessionem multis rebus auctam, & amplificatam restituti sunt. Nam sacellum nostris vsibus accomodatum constructum est, & hoc anno Paschatis octava à Cammeracensis Episcopi suffraganeo consecratum; ac litteræ ab Ecclesia cathedrali impetratæ, ut in eo sacramenta administrari, aliaque ex instituto exerceri libere possent.

COLLEGIUM BRUGENSE.

BRugis, præter ea, quæ cum alijs Collegijs fuerent communia, proprijs etiam molestijs nostri vexati sunt. Milites enim per lasciviam plumbeas glandes sclopis temere in Collegium conijciebant, aut subito irruentes mortem strictis mucronibus minabantur, domesticam etiam suppellectilem varie diruebant, diripiebantque. Quadragesimæ quoque tempore carnes in Collegium cum intulissent; criminati sunt postea, domi se nostræ opipare instructam carnibus mensam reperisse; vnus tamen exijs repertus est, qui conscientia forte permotus, vociferantibus illis, contra clamaret illa omnia, quæ socij dicebant esse falsa. Nostri autem inter has molestias, vitæq. pericula multos menses versati, tan-

dem senatus decreto vrbe exire compelluntur: cumq; peterent vti tuta exeundi facultas scripto aliquo concederetur; videlicet vt sic perditis hominibus nostros occidendi maior licentia, & impunitas esset: egerunt tamen Magistratu insciente viri nostri amantissimi, vt exeundi potestas schedula senatoria daretur, itaque omnes incolumes Dei beneficio Audomarum peruenierunt: duo tamen Brugis substitere, alter Reçtor, qui cum Brugenfis esset, sine suspitione inter suos ciues versari posse videbatur; Sacerdos alter, catholicis postulantiibus, vt ipsorum confessiones audiret.

C O L L E G I V M D V A C E N S E.

DVaci res improborum quorundam seditione paulo turbulentiores fuere: omnia tamen ad Dei gloriam, nostraq; societatis existimationem feliciter cesserunt. Cum enim sæpe solemne illud iusiurandum nostris fuisset oblatum, nostrique semper id constanter recusassent; in suspitionem prodicionis venire; custodesque singulis noctibus Collegij foribus poni cepti sunt, verbo vt à nostris populi manus, ac tela continerent, re vera vt nocturni temporis quietem turbarent; dataque occasione in domesticam supellectilem manus iniicerent. Cum autem noctes plures hisce molestijs nostri traduxissent, neque tamen de suis in proximos ministerijs quidquam interdii omitterent; eorum patientia, & constantia hostium crudelitas, & auaritia fracta est, custodesque reuocati. Hisce de causis quietas res Duaci fore in
reli

reliquum tempus homines existimabant, cum ecce subito motus longe maior quam antea coortus est: xvi. enim Kal. Nou. 1578. cum pridie eius diei nocte non nihil tumultuatum esset; prima luce plebs armata in forum venit, ac Magistratum circumfistit, decretumque scribere cogit, ut omnes Iesuitæ, & aduenæ catholici, qui ante tres menses Duacum confugerant, vrbe pellerentur. Hoc decreto per vim extorto, magno cum tumultu milites ad collegium aduolant, nostrosque offendunt rerum omnium ignaros in scholis de more versantes: recitant in area decretum, ut nostri ante horam quartam (decima tunc erat) vrbe proficiscantur: querentibus nostris, cuius auctoritate, quæue sua culpa ipsi vrbe eijcerentur; responderunt, eius decreti auctorem populum esse Duacensem, sic illi visum nullam aliam præterea causam querendam esse: cumque nostri tempus Magistratum docendi peterent, vel certe, ut publicum aliquod suæ innocentie testimonium tribueretur; nihil impetrarunt: auditaque illa vna vox, excedendum est. Hac vi inspecta nostri è scholis exeunt, & ad discessum se comparant, magna discipulorum commiseratione, & lacrimis, qui vix à suis magistris poterant diuelli. Hora duodecima venit ad Collegium quidam ex Senatoribus satisfaciendi causa, qui demonstraret, nihil eorum publico senatus consilio fieri, sed esse non nullos, qui priuatim plus apud plebem possint, quam ipse magistratus; eorum opera turbas illas fuisse concitatas, neque à magistratu coerceri posse, cumque etiam tum sedare tumultum conaretur, nihil profecit,

Præ-

Prætor vero cum idem tentasset ; tantū non à multitudine est interfectus. Paulo post altera manus militū ad Collegium venit , simul clamor exire iubentium instabat : quare Patres cedendum in præsens furori esse rati, omnes discesserunt, duobus tantum, magistratus permissu , ad rerum domesticarum custodiam coadiutoribus relictis , indignantibus plurimum militibus, ut qui nostram suppellectilem , animo , ac spe iam deuorauerant. Nostros egredientes circumstabant milites armati amicorum congressus, atque extrema verba prohibentes, passimq. probra coniicientes. Duo itaque expulsi nostri ad vicinum pagum peruenerunt, vbi à Parocho magna cum charitate excepti, apud eum nocte illa humi feno substrato quieuerunt, magna cum animi lætitia Deo gratias agentes , quod pro eius nomine digni fuissent contumeliam pati. Postero die re diuina à Sacerdotibus facta; à reliquis vero Christi corpore sumpto, alius aliò ad vicina loca digressi sunt. Magistratus enim Vniuersitatis, Rectoris, Decaniq. rogatu nostros rogauerat, ne longius ab vrbe discederent, quod sperarent fore, ut breui compositis rebus, nostri suis locis restituerentur: itaq. factum est. Cum enim nostrorum discessu scholæ, quæ antea florebant, concidissent, numerusq. auditorum in dies minueretur, tamen si nostrorum loco Doctores alij suffecti erant, timere cœperūt viri prudētes, ne paulatim tota Academia dissolueretur: itaq. cum ea de re in consiliū venissent, datur negotium Vniuersitatis Cancellario Theologiæ professori, alijsq. duobus iuris doctoribus, ut magistratum doceant quantum detrimenti Aca-

mia

mia ex nostrorū discessu caperit; vt proinde is de no-
 stris reuocādis mature cogitaret. Magistratus respon-
 dit omnino se inuito nostros vrbe pulsos, nihilque sibi
 magis cordi esse, quam vt ij quam primum reuocētur:
 sed Magistratus potestatem in ea re seditiosorū quo-
 rundam improbitate oppressam esse. Non multo autē
 post cū magistratus armis ius suum recuperare cona-
 retur, ac multitudinem militū cogeret, seditionis aucto-
 res partim interfecit, partim in exsiliū expulit, ceteris
 lege obliuionis lata veniā dedit: adacti sunt tamen om-
 nes, vt iurarent se magistratui deinceps audiētes fore.
 Cū igitur magistratus ius suū obtinūisset, statim decre-
 tū illud, quod a plebe per vim fuerat extortū, reuoca-
 uit; ac nominatim nostros per publicum præconē suis
 sedibus, atque muneribus restituit. Itaq. nostri tercia
 postquam eiecti sunt hebdomada, magna omnium gra-
 tulatione Duacum reuerterunt. Neq. tamen hæc læti-
 tia diuturna fuit, sequēti enim anno 1579. pestis coor-
 ta plurimos extinxit, in ijs etiam sex de nostris. Hoc
 autem tempore Duaci versantur, vti dixi, octo, & vi-
 ginti, scholæ Theologiæ, Philosophiæ, Humanitatisque
 magna auditorū frequentia celebrantur. Confitētium
 itē magnus est numerus, ac singulis annis ducenæ circi-
 ter generales confessiones exceptæ sunt: instituta etiā
 sodalitas duodecim Apostolorū nomine, cuius sodales
 singulis Apostolorū festis, confessione, & cōmunionē
 expiantur. Sodalitas quoq. B. Virginis sodaliū pietate
 maxime floret, sic vt vno anno nostræ societati dederit
 ad triginta, omnes vel sacerdotes, vel artium magi-
 stros; hæc sodalitas nuper indulgentijs etiā aucta est.

C O L L E G I V M C A M M E R A C E N S E .

Cammeraco, quoniam ciuitas est imperialis, non Capertavi, sed dolo, ac fraude Gubernatoris Societas expulsa est; qui si nostros palam ex ciuitate libera eiecisset, verebatur vt hominum inuidiam sustinere posset: insidijs agendum sibi putauit. Itaq. initio Collegium nostrum equitum turmae attribuit, quod existimaret fore, vt nostri rei indignitate, aut impatientia commoti, sponte ciuitate decederent. Cumque nostri quererentur militum strepitu, & conturbatio religiosæ, & scholasticæ disciplinæ ordinem perturbari, blandis quibusdam in speciem verbis, rem totam eludebat. Paucis post diebus misit quemdam ex suis familiaribus, qui nostros suo nomine hortaretur, vt propter ciuitatis periculum, & annonæ caritatem ad breue tempus vrbe cederent, cui nostri per eundem hominem litteras scribunt, quarum hæc erat sententia, nihil se vnquam contra publicum ciuitatis bonum, atque otium cogitasse, neque in posterum Deo iuuante cogituros, neque se quæuis pericula, famisque incommoda communis salutis causa recusare; id vnum petere, vt sine diuexatione Societatis munera exsequi libere possint. Hoc responso Gubernator multo magis exarsit, iraque frendens, iam equidem, inquit, efficiam, vt supplices discedendi petant potestatem: iussitque statim equos in Collegij scholis stabulari; simul milites, qui nostris erant attributi, insolentissime domi agere, omnia dissipare, atq. euertere: ac ni darètur, minis extorquere, raptis etiam Collegij claibus promiscue quoscunq.

cunque in Collegium introducere. Quæ cum nostri viderent, non expectandum sibi existimarunt, dum res ad vim apertam deduceretur, itaque Cammeraco profecti Duacum se contulerunt.

COLLEGIUM AVDOMARENSE.

PArum absuit, quin Audomaro etiam Societas pelleretur, nostrosque senatui ad ipsorum expulsionem incumbenti, nihil aliud nisi populi fauor, & constantia eripuit. Cum enim similiter atque in alijs ciuitatibus iusiurandum exigeretur, nostrique quinque delatum semper respuissent; senatus nostros rebelles, patriæque hostes iudicauit. Damnatos pœnam sequi oportebat, vt vel vrbe eicerentur, vel in carcerem coniecti ad Principis Auriaci libidinem extremo supplicio afficerentur. Pridie eius diei, qui ad descendendum nostris erat assignatus, ciues duodecim magistratum adeunt, atque vt nostris in vrbe remanere liceat, petunt. Magistratu ea de re deliberante, ciues amplius trecenti superueniunt, magnaque cum libertate à Senatu immunitatem pro religiosis postulant: Senatus rei nouitate turbatus, edictum, quo nostri pellantur, reuocauit. Catholici vbi eo facto senatum, atque hæreticos percussos videt, instandū perterritis rati flagitant à magistratu, vt iusiurandi Syngraphæ sibi reddatur; redditas rogo exstructo in foro incēdūt, seque sacramenti religione solutos profitentur, sibi consilium deinceps capturos, neq. magistratui obtēperaturos; & cum Grauelingæ gubernatore se coniungunt.

gunt. Gesta sunt hæc 3. Idus Aprilis festo die S. Er-
 chenbodon, cuius reliquiæ cum essent in Cathedrali
 Ecclesia per eos dies expositæ, id omnes sancti ipsius
 meritis acceptum retulerunt. Versati sunt igitur hoc
 anno, quemadmodum demonstratum est, in Collegio
 Audomarensi octo, & viginti, mortui duo, in his Re-
 ctor Collegij, qui cum Grauelingam à Governatore
 vocatus iuisset, ibi decessit: eius corpus Audomarum
 reportatū in templo nostro positū est, eiusq. exsequijs
 Episcopus, Abbas S. Bertini, ac plurimi viri nobilissi-
 mi interfuerunt. Scholæ crescunt in dies magis, nu-
 meranturque classibus quinque Auditores quadrin-
 genti. Instituta est etiam Romanis legibus sodalitas,
 in quam viri nobilissimi tum ecclesiastici, tum secu-
 lares, ipseque Episcopus adscribi voluerunt. Sacra-
 menta in nostro templo frequentantur à plurimis,
 eorumque, qui singulis dominicis diebus communicāt,
 numerus est trecentorum, quingentorumue: festis ve-
 ro celebrioribus mille: die autem Circumcisionis, Chri-
 sti corpus sumpserunt ad duo millia. Idem, aut maior
 etiam ad confessiones concursus est; omnes enim qui
 ex Flandria eiekti ad hanc urbem confugiunt (quo-
 rum nuper mille, & octingentæ familiæ numeratæ
 sunt) nostrorum opera vti fere consueuerunt; itaque
 generales confessiones auditæ sunt ad trecentas, qua-
 rum gratia viri graues aliquot à millibus passibus vi-
 ginti aduenerunt: vnus etiam de nostris sacerdos su-
 periore quadregesima trecentas circiter excepit de-
 cem, viginti, & quadraginta annorum confessiones.
 Horum autem qui Flādrīa profugi sunt, insignis pie-
 tas

tas, & religio est: Matrōna enim quaedam nobilis, ac praeiues cum ingētes possessiones, & castra quattuor hoc bello amisisset, gratias Deo maximas agit, quod curis temporarijs soluta; vni iam Deo libere vacare possit. Ad fidem catholicam rediere septem, ex eorum numero miles quidam Germanus fuit, qui acceptis vulneribus plurimum letatur, quod ijs ad veritatis viam sit reductus. Adolescens vnus patre natus Anabaptista ritu solemni, magnaq. hominū frequentia baptizatus est, aliquot etiam haeretici cum capitis damnati ad supplicium ducerentur, ad catholicam religionem conuersi sunt.

COLLEGIVM LOVANIENSE.

Civitas Louaniensis, initio quidem communi furore impulsā, se cum ceteris Belgis coniunxit, portasque Regijs clausit; postea tamen tutam pacem impio, & periculoso bello praefereus, prima omninū, legatis ad Principē Parmensē missis, pollicita est imperio Philippi Regis obtemperare, itaque ab armis quies fuit; quanquam haereticorum insidijs, quibus omni ex parte cingitur, frequentissime petita est, ac semper diuinitus seruata. Pestilentia laboratum est: ea ex colluione hominum ex vicinis oppidis confugientium orta, vno anno amplius hominum quadraginta millia absumpsit. De nostris duodecim obiēre: Pestilentiae malū maxime Collegiū sensit, quod pene dissolutum est, decem tantum ex omni numero Louanij relictis, qui ciuibus in tot miserijs praesto essent. Hi
licet

licet exhausta ciuitate, omnium rerum inopia præmatur, munera tamen societatis singulari cum fructu, ciuiumq. consolatione exercēt. Conciones tum Domi in sacello nostro, tum in D. Petri templo habentur, & Gallicæ ad milites cohortationes, quibus aliqui à blasphemandi consuetudine, concubinisque sunt abducti. Nosocomia, publicæq. custodia confessionis causa frequentatæ, exercitia spiritualia studiosis plurimis, nec non Ecclesiasticis, Principibusq. viris tradita. Supplicatio in nostro sacello aliquoties indicta; obseruatumque est à multis, ijs diebus, quibus Lirana Ciuitas Regi se dedit, hostesq. Louanio sunt repulsi, precum stationē in nostro templo fuisse, quarum vi illa postea sint consecuta.

COLLEGIUM LEODIENSE.

Collegium Leodiense inter tot tumultus diuino potius, quam humano consilio constitutum est. Primus in eam curam erigendi collegij Robertus à Bergis Episcopus Leodiensis incubuit: quo vita functo Gerardus à Croesbeck Cardinalis successor rem plurimum promouit, prioratibus duobus ad collegij fundationem impetratis, tandem Ernestus Bauariæ Ducis frater, cum esset Episcopus Leodiensis, negotium confecit; qua in re quos maxime nobis aduersarios fore suspicabamur, eos maxime laudatores, & fautores sumus experti. Ciuitatem nostri amantissimam habemus, quam beneuolentiam tum honorificis in Societatē decretis, tum nuper in trium de nostris obitu,
qui

qui cum pestilentia essent extincti, decreuit ciuitas, vt in duabus, & triginta parœcijs, ac septem Canonico-
rum Collegijs (tot enim Leodij sunt) pro eorum ani-
marum expiatione Missæ, ac ceteræ preces fierent. Nost-
rum templum maxima hominum frequen-
tia celebratur, ac dominicis diebus Sacramentum Eu-
charistiæ sumunt ad quadringentos, qui numerus fe-
stis præcipuis duplicari solet, interdum etiam mille
numerantur. Populi autem in nos studium id vel ma-
xime indicauit quod cum Mosa flumen extra alu-
eum egressus, vicina Collegio loca inundasset, festo
tamen Circumcisionis die populus scaphis, aut longo
circuitu ad Collegium contendit: atque ab eo die, &
flumen decrescere, & calum clementius esse cœpit,
quod à multis obseruatum, miraculo simile habitum
est. Paschatis die Ernestus Episcopus in templo no-
stro sacrum fecit, suæque familiæ Christi corpus di-
stribuit; cumque post sacrum in Collegium venisset,
varijs carminibus exceptus est à nostris, quibus ille
quasi gratiam referens duas imagines dedit præcij in-
gentis lapidibus pretiosis intextas. Episcopus etiam
Vercellensis Nuncius Apostolicus cum Leodium Co-
lonia venisset, ad nos diuertit, atque in templo nostro
re diuina facta, populo Eucharistiã impertiuit, disce-
densque in Lotharingiam vsque, patrem Prouincia-
lem secum deduxit. Multi ex remotis locis ad nostrum
Collegium confessionis causa confluunt, multique à
grauissimis sceleribus sunt extracti: in ijs adducta ad
nos est mulier quædam, quæ ab religione, fideque ca-
tholica ad lutheranos primo, inde ad caluinistas, &

P

Anaba-

Anabaptistas defecerat, hæc nostris hortationibus cū Ecclesia reconciliata ad monasteriū redijt, in quo tanta cum laude perseuerat, vt suo exemplo ceteris ad virtutes præluceat: Vir autem, qui mulierem deceperat doloris impatientia sibi mortem consciuit. Adiuuata est Leodiensi Collegio S. Seuerini Residētia, in quo Pago Collegij prioratus est. Hic locus olim cædibus hominum, alijsque sceleribus infamis erat; ab eo autem tempore, quo nostri in eo habitare cœperunt, magna morū mutatio ostenditur, sic vt præcipuis festis trecenti communicent: festo autem Circuncisionis, amplius sexcentis Christi corpus datum est, nullusq. iam in eo pago hæreticus inuenitur.

M I S S I O M O S C O V I T I C A.

Ioannes Basilij, Magnus Moschouie Dux Christianæ religionis cultor ille quidem, sed à Romana Ecclesia disiunctus, græciq. schismatis labe infectus cum plurimis, magnisq. cladibus acceptis, de pace cum Polonia Rege frustra sæpe egisset; legatum tandē ad Pontificem Maximum misit Thomam Seuerigenum, vt is pro suo munere, & in omnes Christianos Principes potestate sacrosancta, sese in eam pacificationem interponeret. Rem Pontifex libenter suscepit; ideo quod pacificandis duobus inter se potentissimis Regibus, alterum etiam cum Ecclesia reconciliatum iri speraret. Missus est huius rei caussa P. Antonius Possevinus (is, paucis ante diebus, è Suetica missione redierat) qui Pontificis Maximi nomine, & auctoritate, pacem inter illos Principes æquis conditionibus constitueret; simulque per eam occasionem curaret, vt Moschouie

Dux

Dux ad Ecclesie catholice gremium rediret. Cum his mandatis, Moschoq. legato P. Possseuinus ad vii. Kal. Aprilis, anno 1581. Roma profectus, ab omnibus ciuitatibus, quacunq. veniebat, honorificentissime exceptus est, quem honorem tum sua ipsi sponte, ac iudicio Præsides ciuitatum exhibuere, tum vero Pontificis Maximi voluntate, & imperio; qui ea humanitatis fama, Moschorum animos Ecclesie Romanæ adiungere cupiebat, quo facilior aditus (si qua vñquam occasio sese ostendisset) sacro euangelio in eas regiones esset. Seuerigenus certe in patriam reuersus, Pontificis Maximi liberalitatem, Italiæ splendorem, pietatemq. in omnibus sermonibus ita prædicauit, vt ex ea re inuidiam non paruum apud suos collegisse videatur: nostrorum quidem congressu, quamdiu illi in Moschouia fuerunt, prohibitus est; eaque de re ille per amicum se se cum P. Possseuino aliquoties purgauit. Atque huius quidem longissimæ peregrinationis, si nihil aliud, vel ille fructus fuit maximus, quod per eã legationis speciem multi viri principes inducti sunt, vt in suis Proincijs multa, vel mala corrigerent, vel bona constituerent: disseminati etiam tum inter catholicos, tum vero inter hæreticos pij libelli: Græcij præterea, Olomutij, Pragæ, alijsque in ciuitatibus pauperum Collegia instituta scholasticorum, quæ eo animis æquioribus accepta sunt omnia, quod ijs Pontificis Maximi auctoritas prætexebatur, qui etiam ad illa omnia conficienda pecuniam liberaliter suppeditauit. Venetijs ter ad intimum senatum cum Moschi legato P. Possseuinus admissus, de Christi Opt. Max. fide propaganda

de Societatis nostræ instituto, deque Sedis Apostolica cura, quam in morum conformationem confert, ea deseruit, quorum ipsi memoriam ad centesimum annum duraturam testati sunt. Cum vero discedenti P. Possuino vnus è principibus de Senatus auctoritate multa, ac preciosissima dona obtulisset: ea omnia sic ille respuit, vt diceret, id se vnum summi beneficij, ac muneris loco petere, vt tot sacrorum locorum, in quibus sanctissimorum hominum reliquæ adseruantur, precibus apud Deum commendaretur: totoque Veneto imperio itineris duces, & lautia publice ijs præbita sunt. Vbi ad Carinthiæ fines peruentum est, præmissio in Moschouiam legato, P. Possuinus Græcium ad Archiducem diuertit, quod ad eum à Pontifice Maximo mandata haberet; & Archiducissæ auream rosam eiusdem Pontificis nomine in æde maxima rite obtulit. Græcio Viennam profectus, cum sacerdotes duos, fratres totidem comites itineris adsumpsisset (neque enim Polonum, aut Lituanum aliquem in eam legationem admiscere visum est) Pragam venit ad iij. Id. Maias: Pragæ, dum commendatitiæ à Cæsare ad Moscouiæ Ducem litteræ expectantur, dum ea comparantur, quæ ad tam longinquam profectioem erant necessaria; dies octo substiterunt. Inde Vratislaviam, quæ Silesiæ Metropolis est, perrexerunt, qua in vrbe perhumaniter tum à Præposito, viro de Societate optime merito, tum à Canonicis accepti sunt. Eodem Patrum nostrorum aduentu cognito, Episcopus Vratislaviensis Nissa sexaginta passuum millium itinere, eoque perdifficili, salutationis causa contendit. is cum

Semina-

Seminario, quod sua pecunia Nissæ instituit, homines è Societate præfici cuperet; neque tamen id fieri posse intelligeret, præsertim cum nullū esset in ea ciuitate Societatis Collegium, sex è suis alumnis delegit, quos suo sumptu in Viennensi seminario aleret, vt eorum opera deinde in ceteris instituendis vteretur. Interea litteræ à Poloniæ Rege venerunt, quibus Moscho legato fide publica potestatem dabat itineris per Poloniam faciundi, viæque Ducem Regni primarium virum adsignabat; quæ litteræ ideo minus necessariae fuerunt, quod Moschus, Praga Lubecam discesserat; inde Mari Balthico in Liuoniam transmissurus. Vratislauia igitur Varsauiam versus cursum intenderūt, ibique Regina Poloniæ salutata, Vilnam tandem ad x. viij. kal. Iulias peruenerūt. Rex erat eo tempore tū in belli consilijs, tum in Christophori fratris Transiluanie Principis luctu occupatus, cui sequenti die iustaritu solemniter facere cogitabat. Eum P. Possseuinus altero post die conuenit, deque suscepta profectioe subtiliter docuit. Is, licet totum sibi de pace consilium, eaque legatio inanis videretur, propterea quod Moschū breui Liuoniæ possessione cessurum diceret; atque illa omnia ab hoste cogitata esse, vt ea ratione idoneū belli tempus eximeret; tamen in Pontificis Maximi potestate futurum se confirmauit: quo autem pleniore rerum Moschouiticarum cognitione, scientiaque instructus in Moschouiam P. Possseuinus perueniret, auctor ille fuit, vt secum Disnam, atq. Poloniam proficisceretur, quo paucis diebus suus è Moschouia legatus erat rediturus. Disna arx est in Alba Russia ex Poloniæ

P. 3. ruinis

ruinis ad Dunā, Disnamq. Fluvios abhinc annis quindecim constructa; Vilna quinq. circiter dierum itinere distans. Hic dum legatū opperiuntur, dies aliquot nostri supersederunt; quo tempore, ne diffuerent otio, munera Societatis in ipso exercitu exsequi cœperunt; semel etiā apud Regem P. Posseuinus concionatus est; qua in concione insignem animi pietatem prae se tulit bonus utiq. Rex; ostēdit enim Pater tum demū ipsum Domini pugnas pugnaturū, si tū suis militibus, qui mixti essent ex colluione omniū gentium, tū bello victis populis Catholicae fidei lumē inferret. Hæc dū maxime agūtur, legatī à Moschouie Duce venerunt cū magna litterarum volumine (quingenta foliorū eæ dicuntur, fuisse) hi cum in senatu, qui illis ad xv. Kal. Augusti datus est longe inferiores condiciones afferrent, quā superiores legatī obtulissent (Liunia enim Moschus cedebat; Naruiā, ac maritima oppida sibi reservabat) Rex questus nihil aliud, quā morā, et dilationē rei gerendæ queri, legatos à se dimisit, testatus ne Liunia quidē vniversa deinceps contentū se fore. Ac sane certissima Dei Opt. Max. providentia factū est, ut in illud ipsum tempus nostrorū aduentus incideret, cum vterq. Princeps pacē exoptarent; neutri tamen cū sua dignitate pacis cōditiones proponere integrū esset. Moschus enim in ijs, quas dixi, litteris scripserat, nisi cōditiones illæ reciperentur, nullam se aliā ad annū 50. legationem admissurum. Polonus autē ne Liunia quidē tota iā contentū se fore edixerat; id igitur vnū reliquū esse videbantur, ut sequestris, & quasi arbitri alicuius auctoritate pax illa conficeretur: itaq. transitus ille in Moscho-

Moschoniã Lituanis antea odiosus, popularis iam factus erat. Bis P. Possevinus cū Moschis legatis, Rege non solū permittente, sed etiam volēte, collocutus est; quamq. Pont. Max. de ipsorum Principis salute laboraret, prolixè ostendit: egit idem cū Poloniæ Rege, ut captivi duo Veliscensis arcis Præfecti, quos anno superiore in ipsius arcis expugnatione ceperat, Moschis redderentur; ut eo beneficio ad ea, quæ cū Moschorū Duce erant agenda, viam sibi faciliore muniret. Itaq. cum ea, quæ ad Poloniæ Regem pertinebāt, diligenter confecta essent; ab ipso Rege potestatem in Moschoniã discedendi nostri petierunt; quam ille humaniter fecit litteris commēdatitijs ad arcium Præfectos datis, viaq. duce (Pristanum gentis vocabulo appellant (Basilio Cosacorū (ij milites voluntarii sunt) Præfecto assignato; qui, quæ ad illud iter necessaria essent, suppeditaret; is à Rutenico schismate in itinere ad Ecclesiæ veritatem adductus est. Polotia ad xi. Kal. Augusti profecti, Debrounam, quæ postrema Polonorum arx est, Lituaniam, Moschiq. Regni limes, ad kal. Augusti peruenērūt, baud quaquam securi. Equitibus enim, qui ipsos præsidij causa deducebant, vbi primū Moschoniæ fines intrarunt, destituti sunt; quod verebantur, ne à Moschis, qui assiduis populationibus Poloniæ fines vastare consueuerunt, cæderentur: iter præterea per siluam vix erat explicabile, ramis perpetuo quodam nexu inter se ita colligatis, ut securibus via passim aperienda esset, currusque sæpe manibus trahendus, sæpe etiam humeris portandus; cum interea defatigatis corporibus, pluuio celo, soloq. madefacto pernoctandū esset. Metū augebāt Cosaci (prædonū genus id est impor-

tunissimū) qui in silua varias ferarum voces, vt nō-
 stros terrerent, imitabantur. Postero die illucescente,
 Moschi equites sexaginta cum litteris; quibus fides
 publica continebatur, prospiciuntur; his præerat Theo-
 dorus Pochionleim Pristanus, qui comiter eos saluta-
 tos, pane, mulso, azimisq. oleo frixis refecit. Nostri
 cum Moschis trium dierum itinere progressi, Domini
 Transfigurationis die, Smolentium peruenerunt: ex
 qua vrbe trecenti circiter equites, sericis, aureisque
 vestibis ornati obuiam longe venerunt; inter quos
 principem locum tenebat Smolentiani Palatini filius
 Is, vt P. Posseuinum ad equum conscendendum inui-
 tavit, continuo ei parentis mandata exposuit; ignosce-
 ret sibi, quod ipsemet obuiam illi non prodisset; neque
 enim pedem ex arce licere efferre; tum de Gregorij
 XIII. valetudine, deque itinere, vt incolumis equi-
 tasset, sciscitatus est: tandem illum in suum comitatum
 acceptum in urbem, atque adeo in arcem introduxit;
 in quam nemini aditus esse solet, ne Cæsaris quidem
 legato, qui tamen Moschi fœderatus est; interpretibus
 autem extra arcem hospitium datum est; cum enim ij
 Lithuani essent, Moschisq. suspecti, in arcem omnino
 penetrare noluerunt. Est autem Smolentium ciuitas
 super Boristhenem fluiuium sita, vasta illa quidem, sed
 raris domicilijs, usq. ligneis, ponte item ligneo aditur,
 quem vtrinque M C C. pedites cingebant; hi festi-
 ua sclopetorum, maiorumq. tormentorum displosione
 Nostros pertranseuntes salutarunt: populus præter-
 ea effusus faustis acclamationibus, more patrio, excep-
 pit; eaq. multitudine vniuersa prosequente, ad hospi-
 tium

tium honorificentissime deducti sunt: id erat in subur-
 bio positum, recens, ut videbatur, exstructum, sed
 gentis more ab omni plane supellectili vacuum, sic ut
 ne sella quidem vlla, aut scamnum viseretur, extra
 ea, quæ in hypocausto parieti erant affixa. Smolen-
 tio V I. Id. Sextiles Starisiam, ubi per id tempus
 Moschouia Dux versabatur, quadringentorum pas-
 suum millium itinere perrexerunt. Hæc arx ad Vol-
 gam fluvium exstructa est, qui longissimo tractu duo-
 bus, & septuaginta ostijs in mare Caspium decurrit;
 Moschouia leucis centum distat. Vix passus mille
 processerant, cum Pristauus alter Salesainenus Vo-
 lokorus cum Iacobo Eborestio Polono interprete, &
 equitum quindecim comitatu occurrit. Is ex equo
 descendens P. Posseuinum Magni Ducis nomine sa-
 lutauit, ab eoque missum se dixit, ut quæ ipsi, fami-
 liaque ipsius necessaria essent, prospiceret. Itaque
 utroque Pristauo bene comitati Starisiam versus con-
 tendunt, nunc maioribus, nunc minoribus itineribus,
 prout Moschis videbatur; qui itinera ex libidine po-
 tius, quam ratione vlla moderari consueuerunt; ubi
 via incidit aspera, & difficilis, gradum accelerare;
 ubi æqua, & plana sunt omnia, tardius quasi sedulo
 incedere: nunquam cum possint, vel noctu tectum,
 vel in summis caloribus arboris umbram subire; non
 itineris, aut quietis habere discriminata tempora;
 ubicumque libido inceserit, ibi subsistere, cibosque
 coquere, penulaque mantilis loco strata prandere;
 qua de re cum P. Posseuinus cum Pristauis conque-
 stus esset, postea ad hospitia diuertebant. Starisiam
 perue-

peruenerunt ad XV. Kal. Septembris, ac mille fere passus ab vrbe obuiam habuere Pristauos alios tres cum trecentis equitibus Michaelem Vnokorum, Victoroium Strachorum, & Simonem Paphonicij filium, aureis vestibus, gemmis intermitentibus, ornatos. Hi, vbi ad currum, quo P. Possseuinus vehebatur, accesserunt, ex equis descendentes, seorsum singuli Patrem salutant; ac Michael quidem primus, Antoni, inquit, (sic enim absque alio verborum honore, vnumquemque Moschi appellant, cum tamen in nominando suo Principe innumerabiles titulos congerere soliti sint) Dei gratia Magnus Hospodar, CZar (quæ voces Dominum, & Imperatorem sonant) atque Magnus Dux Ioannes Basilij (tum longum ordinem amectit titulorum ipsius Principis, id quod Moschis, vt ante dixi quoties ipsum Principem nominant solemne est, totius Russiæ, Volodomeriæ, Moschouiæ, Nouogardiæ, CZar Casaniæ, CZar Astracaniæ, Dominus Plescouiæ, atque magnus Dux Smolentij, Tueriæ, Tugoriæ, Permiæ, Viatia, Bulgariæ, &c. Dominus, & magnus Dux inferioris Nouogardiæ, Cernohouiæ, Resaniæ, Restouiæ, Iaroslauiciæ, Albilæus, Liuoniæ, Vdoriæ, Obdoriæ, Condiciæ; & totius regionis Sibiriciæ, & Siuericiæ Dominator, &c. quærit, quemadmodum valeat Sanctissimus Pater Gregorius XIII. Papa Romanus. Bene, inquit, P. Possseuinus, quæ Deo gratia sit; tum ille, titulis iisdem repetitis, quærit item, inquit, vt equitaueris; cui P. Possseuinus, ita Deus, inquit, magnum Ducem seruet incolumem. Moschi enim

enim in omni fere salutatione iisdem interrogationibus, responsionibusq. vti consuevere. Vt oroius eadem verbis iisdem, eademque titulorum enumeratione sciscitatus, addidit, & Magnus Dominus noster in te ipso, Gregorio XIII. Papæ Romano reuerentiam præstat. Tertius Simon eundem verborum honorem præfatus, Magnus, inquit, Dominus nos tres Pristauos misit (singulos nominat) vt tibi, tuisque necessaria suppeditemus. Tum è prima nobilitate vir equum nigrum argenteis phaleris ornatum ad P. Possuinum adducens, Antoni, inquit, Magnus Dominus noster suam tibi beneuolentiam hoc equo declarat (hæc est enim formula in muneribus Principis) quem equum P. Possuinus ideo accepit, ne si reiecisset, Principis animus offenderetur. Itaque pannosi quinque Societatis homines inter purpuratorum agmina, per instructa omnia ordinibus virorum, mulierumque ad hospitium per amplum, atque honestum deducuntur. Eo die, publico conuiuio sunt excepti, cui præter Pristauos quinque quos dixi, ac sexaginta circiter minorum gentium viros; adolescens interfuit à Principe missus, tamquam ipsius officij vicarius. Is P. Possuino assidebat, & vbi aliquod ferculum inferebatur, assurgens, ceterisque itidem assurgentibus, capite aperto, sui Principis titulis omnibus enumeratis, illud quasi solemne carmen inculcabat, Magnus, inquiens, Dux hoc tibi ferculo suam beneuolentiam declarat. Ipsa porro mensa nullo tapete, mantili dumtaxat strata erat. in

ea

ea positus erat panis prægrandis, candidusque, salinum, & vrceoli duo, in quorum altero acetum erat, in altero piper, quibus rebus mensas omnes exstruere Moschis superstitiosum est. Vbi vero postremum ferculum est ministratum, adolescens ille, qui P. Possuino assidebat, Cleb da sol, inquit, idest panis, & sal, quæ absoluti prandij formula est. Eam vero à Sergio Monacho habuisse originem commemorant, quem ante CXC. annum mortuum, & tanquam in Diuos relatum, miraculisque celebrem summam cum religione Moschi venerantur; is enim dum apud se Demetrius magnus Dux accumberet, ijs verbis demonem è cella fugasse dicitur: putantque itidem Moschi iisdem omne malum auerti. Sublatis mensis Nostri sese in cubiculum receperunt; quo statim ingressi sunt Pristai, ut eos pro gentis more, varijs potationibus oblectarent: quos P. Possuinus reiecit à se dicēs, naturæ se quidem necessitati satisfacisse; sacerdotes vero, qui quotidie Christi sacrosanctum corpus suscipiant, continenter, ac sobrie viuere debere; illudque tempus in ijs potius rebus, quæ ad legationem spectarent, quam in poculis ponendum esse: quod responsum Moschi plurimum suspexerunt, & probarunt. Postero die Pristai cum scriba aduenierunt, ut munera (neque enim legato cuiquam fas est in ipsius Principis conspectum sine muneribus venire) quæ tum ad ipsum Principem, tum ad ceteros ferebantur, in tabulas referrent; adscriptis nominibus eorum, qui mitterent: edixeruntque, ut in diem sequentem Nostri se compararent; futurum enim
 ut sere-

vt serenos (sic enim Moschi loquuntur) Magni Principis oculos cernerent. Cupiebat quidem P. Possseuinus, vt quam minima pompa ad Principem deduceretur, idque sedulo etiam curauerat: sed omnino consuetudini parendum fuit, ne Principis animus offenderetur, qui eum honorem in P. Possseuino Pontifici se Maximo exhibere profitebatur. xii. Kal. septembris, qui dies erat festus S. Bernardi Abbatibus, cum Nostri rem diuinam priuatis in adibus peregissent (id quod ij quamdiu in Moschouia versati sunt solemne seruarunt) Pristai magno reliquæ nobilitatis comitatu aduenerunt; ac dum munera in saccis auro, argentoque intertextis componuntur, duo primarij viri auro fulgentes, in equis auro item nitentibus conspiciuntur, quos xxx. circiter pedites sericis, versicoloribusq. vestibus induti sequebantur. Hi, longa illa titulorum præfatione adhibita, P. Possseuino nuntiant, paullo post Magnum Ducem suos serenos oculos ipsi ostensurum (hæc enim, vt ante dixi Moschorum formula est) missurumque obuiam duos è Regni proceribus. His abeuntibus, cum equi à magno Duce missi aduenissent, Nostri cum Pristauis, ac duobus interpretibus sedentes in equis in viam se dant; pedites alij tres Pontificis Maximi munera ferebant. Eos statim purpuratorum equitum manus excepit, quorum Duces Thomas Buturlinus, & Michael Begimus, solemni salutatione P. Possseuino appellato eadem quæ proximi nūcij peragunt; tum singulorum dextras comiter prensantes eorum sese comitatu adiungunt. Via, qua ingrediebantur,
dupli-

duplici sclopettariorū ordine instructa erat, qui vesti-
 tur versicolori viā omnē, nusquā spatijs intermissis per-
 petua serie ad Palatiū vsq; & scalas explebant. In
 ipsis scalis duplex item apparuit ordo purpuratorū;
 quibus in medijs duo illi Regni proceres occurrerunt,
 qui solempni salutationis carmine P. Possuinū exceptū
 in aulā induxerunt. In aula multa visebātur subsellia
 purpuratorū referta, ita vt posteriora semper paullū
 eminent, quo spectare omnes, spectariq. vicissim pos-
 sent. Ipsius vero Magni Ducis cubiculum iisdem erat
 subselliorū ordinibus instructū, in quibus multo plures
 purpurati sedebant. Hanc purpuratorū multitudinem
 nequaquam ordinariū esse dicitur Magni Ducis famu-
 latum, sed pro tēpore conduci, vt ea ratione preciosa
 vestes illa exponantur, maiorq. numerus aulicorū vi-
 deatur. Soliū Magni Ducis gradibus duobus eminebat
 ē terra, eius cultus maxime inter ceteros splendore, et
 magnificentia notabatur, aureā tunicā gēma intextā
 admirabili artificio pingebāt: ex humeris epomis eius-
 dē operis demittebatur; singulos digitos bini, terniue
 annuli gradibus gemmis insertis ornabant: sceptrū ar-
 genteū erat, Episcopali lituo simile, auro, gēmisq. con-
 structū, Possok Moschi nomināt: ocreæ (neq. enim ca-
 lceorum vsus illis est) rostrata specie incuruæ, gemmis
 itidē adornatæ. Torques illi erant duo, aureis globulis
 alternatis, grandibusq. gemmis maior alter ad pectus
 vsque demissus, ex altero contractiore crux aurea pal-
 mum longa, digito duos lata pendeat. Curunam Mo-
 schi capitis vocāt insigne, id erat multo auro, multisq.
 gemmis illuminatum paullo maius, quam Pontificis

Ma-

Maximi tiara, cetera non dissimile. Ad leuā Ioānes filius natu maximus, eodē ornatu, inferiore Solio sedebat. Vbi in Magni Ducis conspectum Nostri venerunt, Senator Primarius surgens, vsitato genti in legis recipiendis more, clara voce Maxime Princeps, inquit, Antonius Posssevinus, comitesq. humū tibi fronte feriunt (sic enim loquūtur Moschi, cum summā reuerentiā, submissionemq. significare volunt) tū Dux P. Possseuinū comiter appellans, Antoni, inquit, vt valet Gregorius Papa XIII. ita Deus, P. Possseuin², inquit, serenitatē tuā seruet incolumē. Ecquæ igitur, inquit, Dux habes mandata? tū P. Posssevinus, vt ipse etiā speciosiorē titulis Ponti. max. nominationē faceret, Sanctissimus, inquit, Dominus noster. Papa Gregorius XIII. vniuersalis ecclesiæ Pastor, Christi in terris Vicarius, sanctiq. Petri successor, multarum regionum, terrarumq. Dominus, Seruus Seruorum Dei, tuam Serenitatem salutatur, eique benedictionem precatur. Dux, Pontificis nomine audito, surrexit, ac tamdiu stetit, dum gratias egit; tum assidens, tu vero, inquit, Antoni, recte ne equitasti? recte, inquit, ille, quæ Christo gratia sit, vtque Serenitati tuæ inseruiam. Cum vero Ducis, filijque dextram P. Posssevinus rite deosculatus esset, litterasque omnes confuse, vt iussus est, Secretario tradidisset; cœpit singula munera, quæ ad Ducem ferebat, exponere. Prima crux fuit è chrysolito egregio artificio, auroq. calata, in quam inserta pars erat sacrosanctæ crucis, illius, cui Christus Deus noster suffixus est: hanc in manus eū sumpsisset Dux, diu contemplatus, dignum vero ait Pontifice Maxi-
mo

mo munus. Altera fuit sacra cerei agni imago, in argento illigata, opere miniato elegantissime picta cum Rhuthenica inscriptione; quod munus P. Posssevinus ipse se Duci dare dixit: propterea quod ea Moschorum consuetudo sit, ut etiam legati suo ipsi nomine munera magno Duci offerant. Tertium Concilij Florentini volumen fuit eleganter compactum, & ornatū. Quartum Rosarium ex auro, gemmisque. Quinta globulorum decas precariorum ex alia item gemma, auro inserto. Vltimus crater fuit è christallo, ab labris auro circumclusus. Ducis Filio sua quoque data munera ex usdem gemmis; ad Coniugē item, ex qua Ioannes filius natus est; Pontifex Maximus munera, litterasque dederat; sed eam vita iam pridem functam cognitum est, quamque Dux tunc in matrimonio haberet, eam septimā uxorem esse. Dux muneribus singulis diligenter inspectis, ea rursus P. Posssevino reddi, ipsumque, quæ in mandatis haberet, cum Senatoribus, et Consiliarijs agere iussit, atque in eum ipsum diem ad panem, & sal inuitavit; quæ Moschorum ad conuiuiū inuitantiū formula est. Itaq. cū ad inferius hypocaustum à Pristauis deducti Nostri essent, eodem paulo post Consiliarij quattuor, Regniq. Cancellarius conuenerunt; ceterisque omnibus exeuntibus, P. Posssevinus per semihoram Pontificis Maximi mandata per interpretem exposuit, quæ mox etiam petentibus scripto tradidit. Eorum hæc erat summa, Vt quoniam ipse Pontifici Maximo per proximum legatum pollicitus esset, se, si ab Rege Poloniae otium fuisset, bellum Turcis illaturū; fidem non falleret, sed ad communem hostem

hostem tollendum cum ceteris Christianis Principibus conspiraret. Liberum transitum per suum Regnum Pontificis Maximi legatis daret, si quos ille vlllo vnquam tempore ad Persas, Tartarosque destinasset. Catholicis in Moschouia commercium esset, templaque ij catholicorum ritu haberent. Hortabatur præterea Magnum Ducem Pontifex, vt ad catholicam religionem reuerteretur, & in Romani Pontificis potestate esset. Interea duo Principes viri superueniunt à Duce missi, qui munera de P. Posseuini manu accepta per vniuersam illam purpuratorum multitudinem, palam, vt ab omnibus conspicerentur, circungestarunt: qua etiã causa existimo, ea primum apud Ducem relicta non esse, vt scilicet maiore mox pompa aperta circumferrentur. Consiliarij cognitiis ijs, quæ à P. Posseuino afferebantur, ad Ducem redierunt. Neque multo post eorum discessum à Thoma, & Michaele P. Posseuinus, comitesque ad prandium in aliam ædium partem deducti sunt; quacumque veniebant, omnia similiter purpuratorum ordinibus instructa inuenerunt. In triclinij vestibulo abaci duo visebantur ornati, plurimis vasis aureis, & argenteis acervatim accumulatis. Alius item in ipso triclinio maior, quàm ceteri, prægrandibus vasis aureis, & argenteis erat constructus; quæ omnia tunc quidem vsui nulli fuere, ad inanẽ luxum, et diuitiarũ ostentationẽ dumtaxat exposita. Discubentiu numerus centũ circiter fuit; primi sedebant adolescẽtes duo, à Regibus Poloniae, Ducibusq. Micislauisibus oriundi; infra Senatores octo, qui præcipui fere Duces sunt; deinceps intimi Consiliarij septẽ, quos

Q magna

magna *Aulicorum* turba promiscua excipiebat. In his nulla ratio dignitatis habetur, sed eo quisque loco sedet, quem videlicet occupavit. Magnus Dux separata in mensa cum filio, ceteris eminentior sedebat; utriusque prope suus tiara, sceptrumque erant apposita; supra caput elegans pendebat *Mariæ* virginis imago auro, gemmisque ornata. Mensæ, ut ante dixi, mappa dumtaxat stratiæ erant; non tapetibus, non mantilibus ad tergendas manus, non lancibus, non culiris, non furcillis instructæ; in ijs panis, salinum, & urceoli, ex *Moschorum* superstitione, tantum visebantur. Vbi triclinium *Nostri* sunt ingressi, Dux nomine unumquemque compellans, in mensa, quæ ab ipso proxime aberat, collocavit. Inde Ducis, filijque manibus aqua data est; neque alias in privatis conuiujs *Moschi* accubitori manus lauant. Porro Dux in conuiuio seduli patris familias vicem tenere visus est, oculis circumspicere, ne quid cuiquam desit, sæpe *Nostri*, sæpe ceteris, vel remotissimis de sua mensa mittere. Mos est autem *Moschorum* in conuiujs, ut, cum alicui Dux mittit è mensa, ab omnibus in conuiuio assurgatur; tum, qui affert, Magnus, inquit, Dominus suam tibi hoc munere benevolentiam declarat; respondet alter, Ferio humum frõte. Si cui vero propinauerit Dux, quo is cumque loco fuerit, in medium triclinium procedit, saluta toque Duce pro suo arbitrato bibit, deinde poculum, cui visum fuerit è conuiujs, tradit. Huic tamen consuetudini *Nostri* non paruerunt. Et sane duabus horis, quot conuiuium duravit, plus sexagies assurretum est. Sub prandij finem, Dux facto silentio, grauis sima

Amam orationem ingressus de maiorum suorum cum
 Romano Pontifice fœdere, & amicitia professus est, il-
 lum generalem esse Christianæ Reip. Pastorem, Chri-
 stiq. Vicarium; velle proinde se, suosque in eius pote-
 state, ac fide permanere. Quæ oratio, licet non ex verò
 animi sensu profecta, sed præsentis necessitate expres-
 sa esset, ut rei exitus indicavit; plurimùm tamen valuit
 ad Pontificis Maximi existimationem populis concili-
 andam. Peracto conuiuio (quod superiorum omnium
 amplissimum fuisse Moschi affirmabant) Nostri eadẽ
 frequentia domum reducti sunt. Triduum inde in ver-
 rendis in Ruthenicum sermonem Pontificis Maximi
 mandatis consumptum est. Per quam occasionẽ quæ-
 dã in ea præterea coniecta sũt ad euellendã ex animis
 hominum prauam de latina Ecclesia, & religione opi-
 nionem. Pridie kal. Septembris eadem pompa, celebri-
 tateq. Nostri ad Ducem iterum deducuntur. Quo die
 Dux præfatus Pontificis Maximi beneuolentiam, Pa-
 risque Possseuini sedulitatem grauisssimam sibi acci-
 disse; dixit se tum ipsius Pontificis, tum Rodulfi Impẽ-
 ratoris litteras diligenter legisse, atque ad singula ca-
 pita se per suos Consiliarios (singulos nominans, digi-
 toque designans) responsurum. Inde P. Possseuinus cũ
 Consiliarijs Basilio Gregorij F. Romano Michaelis F.
 Andrea Solchanon Regni Cancellario, Epiphania Da-
 miani F. Ioanne Stresgnos, in hypocaustum secedit. Ibi
 horarum circiter quinq. spatio res à Consiliarijs, Pa-
 treq. Possseuino diligenter acta est, & ad singula accu-
 rate responsum; reliqua in diem ante prid. Non. Se-
 ptembris reiecta sunt. Eo die eadẽ celebritate à Duce

tertio euocantur, iussusque est P. Posseuinus, quæ superioribus diebus instituerat cum Consiliarijs concludere. Quo die cum vnus è comitibus morbo domi retētus esset, statim Dux ad eum virum principem misit, qui sciscitaretur, num qua re indigeret; ac paullo post suum etiam Medicum hominem Belgam officij causa delegauit. Solet autem Dux tam frequenter legatos ad se accersire, ne aditus ad se illis interclusus videatur; quod autem per Consiliarios respondeat, in eo creditur suam seruare maiestatem; Inter consultationem vero, cum huiusmodi nodus incidisset, quem Consiliarij expedire ipsi per se non auderent, deque ea re ad Ducem retulissent; delegauit is Mikitam Romanouictum primæ coniugis demortuæ fratrem, summæ auctoritatis virum, & Bogdanum Bielstium consilij Præsidem, qui P. Posseuinum suo nomine rogarent, vt non modo vt Nuncius Apostolicus, sed etiam vt Consiliarius, & Senator suam diceret sententiam; quam postea sententiam ab ipso magno Duce summopere probatam cognitum est. Ea res cum reliquæ multitudini, tum Pristauis, & Consiliarijs ingentem peperit admirationem: præsertim vero quod Dux omnes publicas tabulas, & monumenta miserit ad P. Posseuinum, vt tanquam si seruus esset; sic factorum rationem reddere videretur. Ac cetera quidem haud ægre impetrata sunt; illud vero de religione impetrari non potuit: vetuitque eorum quidpiam, quæ ad religionem spectarent, interpretes conuertere; summa tamen P. Posseuini contentione perfectum est, vt res integra in suum reditum, pacemq.

pacemq. confectam referuaretur. Cum enim Plesco-
uia (quæ vrbs in interiore regno sita est munitissima)
à Polonia Rege vehementissime oppugnaretur; Dux
P. Posseuinum vrgebat, vt saluis adhuc rebus Plesco-
uiensibus ad Polonia Regem excurreret, pacemque
componeret. Itaq. tota res ex Ducis voluntate sic diui-
sa est, vt ex sacerdotibus vnus Romã ad Pontificẽ Ma-
ximũ veniret (qui tamen nouæ Prouinciæ administra-
tione in Polonia subsistere coactus est) P. Posseuinus
vltro, citroq. cursaret, donec pacem inter Reges con-
stituisset. Alter sacerdos cū fratre tantisper apud Du-
cem in Moschouia essent, dum P. Posseuinus confecta
pace reuerteretur. Quod tametsi Dux callide fecit, vt
eos velut obsides haberet fidei P. Posseuini, tamen
id non incommode cecidit; propterea quod, & rerum
statum explorarunt diligentius; Moschique assue-
uerunt Catholicis hominibus videndis, ijs præser-
tim, qui à sacrosancta sede Apostolica ad ipsos mit-
terentur. Interea dum ea, quæ ad profectionem
pertinent Pristauī comparant; ad v. Idus Septem-
bris venit à Rege Polonia tabellarius cum litteris,
quibus ille longissimis ijs, quas ad Polotiam reddi-
tas dixi, respondebat. Postero die Dux Nostros ad
se venire iussit; ac vix in eius conspectum ingres-
sis, Senatores P. Posseuinum ad consilij locum si-
lento deducunt, litterasque Polonia Regis ostendunt
(eæ Ruthenice Polonice, & latine conscriptæ erant,
vehementes sane, & in ipsum Principem contume-
liosissimæ) remque vt maturet, rogant. De Ponti-
ficis Maximi postulatis mētio iniecta est: & ad cetera

Q. 3 quidem

quidem responsum datur; vnum illud religionis caput etiam nunc supprimitur, atque in P. Posseuini reditum producit. Quod dedit, acceperunt, omniaque statim gentis more in tabulas publicas relata sunt: speramusq. si minus in praesens tempus, at certe in futurum huius beneficii memoriam, vt olim in Assuero, sic in posteris annales euoluētibus aliquid effecturam. Dedit praeterea Dux ad Pontificem Maximum, Imperatorem, Venetosque litteras, quibus, fide publica, eorum mercatoribus, ac Sacerdotibus Catholicis liberam in suis Regnis habitandi potestatem facit, locumque ad sacra peragenda, suosq. humandos habere permittit: legatis vero, qui ad Persas, Tartarosue mitterentur (hi enim Moschis finitimi sunt, duces itineris, & comneatum per Moschouiam vniuersam, Regnaq. Cazani, & Abstracani (quae duo regna superioribus annis Moschus de Tartaris cepit) liberaliter pollicetur. Pridie Id. Septembris multo maior, quam antea purpuratorum frequentia Nostros ad Regiam vsque celebravit, vt ab eo tandem digrederentur. Hic Princeps assurgens, ceterisq. vt idem facerent, imperans, Antoni, inquit, ad Stephanum Regem ibis, eumque meo nomine salutabis, pacemq. ex mandato Pontificis Maximi tractabis: tum quidquid demum perfeceris, ad nos reuertere; semper enim tua nobis praesentia iucunda erit, tum propter Pontificem Maximum, tum propter tuam fidelem operam in hac causa nauatam; Inde ad Sacerdotem, qui Romam mitebatur conuersus, Tu, inquit, ad Pontificem Maximum proficisceris, eumq. meo similiter nomine salutabis, &

mune

munera, litterasq. reddes. Eadem Ioannes filius, verbis iisdem peregit. Ad extremum Dux alterum sacerdotem, qui in Moschouia remanebat ad se vocat, tu hic, inquit, mecum eris in Moschouia, caputq. hominis demulcens, ad P. Posseuinum dixit, Bono animo sis Antoni; hic enim perhumaniter tractabitur à nobis, non secus, ac si tu ipse præsens adesses. Tum manum deinceps Duci, filioque deosculari domum redeunt. Domi Dux conuiuium magnificum, & lautum apparari iusserat: in quo cetera quidem superiorum similia fuere; sub finem vero Principes quidam viri tum varia cibaria, tum vini amphoram attulerunt, quod in ijs Regnis rarissimum est, atque apud vnum Magnum Ducem reperitur. Hæc ideo Dux dedit, vt Nostris in castris Polonicis vsui essent, per fines enim Moschouicæ necessaria curabantur à Pristauis. quam Ducis liberalitatē, sollicitudinemq. apud eos, qui aderant, multis verbis P. Posseuinus extulit. Ad vespertinam Dux cum Nostris euocasset, Sacerdoti, quem Romam mittebat, munera dedit ad Pontificem Maximū preciosas & ebullinorum pelles: singulis quoque Nostrorū magnifica dona pellium, & pecuniæ dedit, quæ cum P. Posseuinus, pro instituti nostri ratione, accipere nollet; monitus est ne id faceret: Ducē, sua si dona respiciantur, contemni se existimare, ac beneficentiam in crudelitatem vertere. Ea vero munera P. Posseuinus in Polonos, Moschosq. captiuos redimendos impendit; id Duce magnopere suspiciente, ac probante. Quamquā bona illico pecuniæ pars Pristauis, ceterisque aulicis, qui aderant, diuisa est; id, gentis more, vocibus impor-

tunissimis efflagitantibus. Postridie, qui dies S. Crucis exsultationi erat sacer, P. Posseuinus, centum circiter purpuratorum equitum comitatu, Starisia Pleseouiam versus, quam à Rege Poloniae obsideri dixi, iter intendunt. Ad lacum Ilmenium, quindecim ferme dierum itinere, per immensa camporum aquora, siluasq. peruenerunt. Lacu Ilmenio horis octo superato (patet is quaqua versus millia passuum quinquaginta) ubi Nouogardiam deuentum est, praesto Nostris fuere Tartarorum duo millia, Nouogardia à Moschouiae Duce praesidij causa missi. Horum Praefectus (Veiewodam illi vocant) christianus cum esset (reliqui enim Mahometicis superstitionibus erant addicti) se, suamq. operam ijs prolixè detulit. Inde Basilius alter interpretum in Polonorum castra missus est, qui Regem de Nostrorum aduentu certiore faceret; utq. ad fines mitteret, qui eos tuto deduceret. Interea dum responsum expectatur quattuor dies elabuntur: quo tempore ipsius Moschouiae Ducis interpres à Ruthenico schismate ad Catholicam fidem traductus est. Poloniae Rex, Nostrorum aduentu cognito, Alexandrum Brunstium Lituaniae, ut vocant, Dapiferum, cum equis ducentis ad passuum quinquaginta millia iussit occurrere. Pleseouiam in castra iij. Non. Octob. peruenerunt. Mirum quam omnibus gratus eorum aduentus acciderit: nisi enim pax confecta esset, in hiemem obsidio videbatur exitura, cum Regi certum esset, nisi Pleseouia expugnata, inde castra non mouere. Pridie etiam illius diei niuis casus ingentem desperationem adiecerat; eoq. magis, quod ne tentoria quidem milites habent, quibus
hie-

hiemē defendant. Eo die P. Possuino Senatus à Rege datus, est in quo ille pacis conditiones, quas à Moscho afferebat, exposuit. Attentissimis omnium auribus, animisq. usus est: sed quia serū erat diei, in posterum diem producta res est. Vbi primū illuxit, P. Possuini Rex aduocat, decernitur, vt P. Possuinus è suis aliquē ad Moschū mittat (is erat eo tēpore Slobodæ Alexādrī, quæ arx Moschovia millibus passuum lx. distat) qui ab eo postulare, vt aliquis locus medius deligeretur, quo vtriusq. partis legati summa cū potestate conuenirent. Missus est Andreas Apollonius alter ex interpretibus insigni probitate iuuenis, qui paullo post cū ex Moscho via redisset, in morbum incidit; usq. omnibus, quæ ad expiandum animū pertinent rite procuratis, vita functus est. Kiuerouahorca exiguus pagus est ad Imamiū Zapolsciæ, millibus passuum centū à castris, is colloquio legatorū destinatur, eòq. legati ad constitutū tempus conuenerunt. Curauit autē P. Possuinus, vt ne quispiam Hæreticus in eam legationē mitteretur; quod in maxima catholicorū paucitate Rex summe catholicus libentissime præstitit. In ipso Pago P. Possuinus mansit cum Moschis. Polloni millia passuum decem à Pago confederunt. Vtriq. autē Moschi, Poloniq. in P. Possuini tabernaculū coibant; ibi de pace agebāt: verum tota res varijs querelis, et criminationibus interponēdis in alterū mensem extracta est. Tandem ad xij. circiter Kal. Febr. his conditionibus pax constituta est, vt Moschus Liuania cederet vniuersa; Polonus contra redderet arces, quas hisce duobus annis cepisset. atq. in eas condiciones Poloni, & Moschi legati rite iurarūt.

Qua

Qua in re ad lætitiã cumulandã percommode cecidit, vt cum Polonorum legatorum scribã Ruthenico Schismate infectum Moschi eadẽ ipsi labe adpersi ad suam crucem deosculandam (id enim apud Polonos, Moschosq. sanctissimum est iusiurandum) inuitarẽt; is tamen ad nostram, idest Catholicorum crucem, quæ in P. Posseni tabernaculo erat propõsita cum legatis Polonis accesserit, eamque religiose sit deosculatus. Hæc pax tum armis, tum varijs legationibus triginta ipsos annos sic tentata est, vt omnes tandem conatus ad irritum caderent, donec ipsa re demum comprobaretur, eum pacis huius sequestrem esse debere, cui Christus Deus noster veram pacem legauit, suosq. fratres confirmare iussit. In ipsa porro confectione, & conclusionẽ pacis plurimæ interuenerunt difficultates, quæ rem distraherent. Sæpe enim legati, dissensione aliqua suborta, indignãtes, ad suos Reges reuerti volebant, qui videlicet omni ratione placãdi retinendique erant. Identidẽ etiã tabellarij in castra, Vlnãq. quò Rex Polonia secesserat; aut ad Moschũ, qui DCC. passuum millibus aberat, de mensibus Decẽbris, & Ianuarij, summa hieme, frigoribus maximis dimittendi erant, per quos res fierent planiores. His omnibus summa rerum omnium indigentia inerat; cum enim ea loca ob militum excursiones omni solitudine, & inopia vasta essent, vix ad bibendum aqua, eaque corrupta suppetebat. Confecto pacis negotio P. Posseni cursum ad Moschoniã Ducem cum legatis intendit. Porconiam autem cum venissent, vniuersa multitudo obuiam processit, pacẽ partam gratulantes. No

uogardiam inde magnā octidui itinere contendit; hæc lignea ciuitas est, arcem, & propugnacula habet ex lapide; legibus olim suis vsa, multisque populi imperasse dicitur. P. Possseuinus per reserta omnia ordinibus virorum, quos ad eam ipsam rem exciuerant ex agris, inter gratulationes, & plausus urbem ingressus, eadem frequentia ad vsque hospitium celebratus est. Nouogardie biduum commoratus, Moschouiam xiiij. die peruenit. Dux albi vrsi pelle ingenti rhedam ornata, equitesque CCC. obuiam misit, à quibus honorificentius deduceretur. Vbi primum Ducem conueniendi facultas data est, nihil antiquius Pater habuit, quàm ut ea, quæ inchoauerat, & in ipsius reditū producta erant, tandem perficeret, de legato ad Pontificem Maximum mittendo, de fœdere inter Christianos Principes sanciendo, de Catholicis mercatoribus, Sacerdotibusque in Moschouiam recipiendis. Quæ ille omnia partim præstitit, partim litteris ad Pontificem Maximum, Imperatorem, Poloniae Regem, Remp. Venetam, Archiducesque Carolum, & Ernestum datis prolixè pollicitus est, cum summa Societatis nostræ ea in re industriæ, ac sedulitatis testificatione. De religione autem (quod vnum maxime ex hac missione petebatur) nihil summo P. Possseuini studio confectū est. Ter ipso Duce, Regni que nobilitate audiente de religione disputauit; Ducique commentarium obtulit, in quo illa omnia collegerat, quibus latina Ecclesia à Græca, Rhutenicaque distaret. Dux cum suspitaretur futuras in Nostrorum aduentu de religione concertationes; Metropolitanum, septemque alios Episcopos,

scopos, sese, vt ad resistendum acuerent, iusserat; quibus Ducis item iussu medicus Anabaptista adiunctus est. Is desertæ fortassis ab se fidei recordatione commotus, arcano nostris significauit, boni consuleret, si metu adductus in ipsa disputatione aliquid contra catholicam religionem dixisset. Angli præterea mercatores hæretici (ijs ea lege habitare in Moschouia permittitur, vt duodecim semper tanquam obsides retineantur) veriti forte, ne quid de suæ Reginæ auctoritate minueretur, quæ ecclesiæ caput impie, nefarieque ementiuntur, tum vt Duci gratificarentur, Duci libræ obtulerunt, quo Pontificem Maximum Antichristum esse ostendebatur. Hi cum multa mouissent, neque tamen ad ea, quæ obijcerentur, respondere possent, rem totam silentio dissimularunt. Iniectus tamen est hominibus scrupulus, & quædam dubitatio, quænam sit vera religio, multorumque studia sunt mota, quæ modo pateat aditus catholicis Sacerdotibus, facile retineri, & promoueri poterunt. Iam ver appetebat, cum flumina, lacusque quæ in Moscouia per hiemem durata frigoribus, vt vel curribus transitus sit, passim sese offerunt; verni temporis calore liquefacta inundant omnia, & itinera intercludunt. In id tempus ne sua profectio incideret, summopere timebat P. Possseuinus: itaque rebus cum Moscho confectis, cum reditum adornaret, interea sit certior Italos, Hispanosque quattuordecim ex arce Asoph, Turcarumque seruitute, per Tanaim fluuium Vologdam Moschi ciuitatem, D. ultra Moschouiam passuum millibus fuga contēdisse; hos vt Pontifici Maximo, Regique Catholico Moschus donaret, summo studio

dio perfecit; à quo, & illud P. Possseuinus impetrauit, vt Lituanos triginta mercatores dimitteret, vtiq. quoniã è suo comitatu in itinere duo interijssent eorũ numerũ totidem captiuis expleret. Sane Moschi captiuos ita tractat, vt eos sempiternis tenebris, vinculisq. mandantes, ibi pedore, inediaque conficiant. Egit P. Possseuinus cum Duce, vt clxxx. Poloni, Lituaniq. in quibus aliquot erant nobiles Liuones ex illa feditate erepti per ciuium domos distribuerentur, humaniusq. tractarentur, quorum bonam partem Dux ad P. Possseuini domum misit, vt beneficium illud Pontifici Maximo, Patriq. Possseuino reserrent acceptum. Miserabile vero spectaculum erat homines nobilissimos vestibus squalore obsitis, fame enectos, promissa barba, capillisq. specie oris efferantibus sese ad pedes prosternere, et fronte terrã supplicũ more ferire, vnamq. Pontificis Max. fidem, ac liberalitatẽ implorare. Hos P. Possseuinus bono animo iussit esse; curaturum se vt captiui permutarentur, ac singulos cibo refectos, pecunia donatos dimisit. Nobilis quoque Saxo thecam argenteam auro ornatam sacrosanctæ Eucharistiæ circumferendæ ad P. Possseuinũ detulit, vt alicui inter catholicos templo restitueretur, quam sese aureis circiter centum redemisse dicebat. Id se P. Possseuinus facturum, eiusq. causam diligenter apud Imperatorem acturum promisit. Neque vero Lituani, Liuonesq. soli, quorum tamen pleriq. hareseos, schismaticisq. labe erant infecti, sed ipsi Græci, Armeniq. in his nobilis Turca Aconiatas, quem Græci Relebi vocant, plurimum sese Pontifici Maximo debere pro-

pro-

profitebantur; quod eius auctoritate bello tandem finis
 impositus esset, reditusq. in patriam patuisset. hoc enim
 biennio, quo bellum inter Moschos, Polonosq. exarsit,
 praecluso armis omni exitu, captiui fere in Moscho-
 nia detenti sunt. His rebus confectis, P. Posseninus
 pridie Idus Martij Moschonia discessit, CCC nobi-
 libus honoris causa ad IV. millia passuum profe-
 quentibus; quatrinduo passuum millia CD. nunquam
 cursu intermisso noctem diei coniungens Smolentium
 usque confecit. In ea ciuitate, dum legatus, quem
 Moschus ad Pontificem Maximum destinarat, consequi-
 tur, sex dies subsedit. Smolentio CL. equitibus, pe-
 ditibusque praesidij causa comitati, Orsam inde Vite-
 psium perrexerunt: quae arx ad Dunam fluiuium sita,
 oppidum coniunctum habet, in quo Rutheni, Luterani,
 Calviniani, & Catholici suo quisque ritu sacra
 peragunt. Ibi P. Possenino nunciatur Parochum
 octogenarium; qui vnus in ea barbaria Sacerdos es-
 set, morti proximum rogare, vt ad ipsum confessio-
 nis causa aliquis mitteretur. Missus est vnus è no-
 stris Sacerdos, qui eum rite expiatum Christi corpo-
 re postero die refecit. Interea Paschatis instabant
 solemnia: quare ne Catholici per eos dies Sacerdote
 destituerentur, Palatini, qui Catholicus est, ro-
 gatu, idem sacerdos cum fratre cum Moschorum,
 Nostrorumque impedimentis, apud eos tantisper re-
 licti, dum alter Parochus à Canonicis Vlnensibus
 subrogaretur. Polotiam inde peruentum est; ipsoq.
 Palmarum die iuuenis, qui Poloniae Regi à manu
 est, quique Nostris in ijs describendis, quae ad refu-
 tan-

randum schisma pertinent, fidelem operam nauarat, ab hæresi luterana ad Catholicam fidem conuersus est. Ipse præterea Polocensis Episcopus schismaticus, cū pacem nobis gratulatū venisset, pollicitus est sese cum nostris, qui inibi sunt amicitiam conseruaturū, & quæ de schismate scripta essent, diligenter se lecturum. Polotia Disnam versus iter intenderunt: ea in arce catholici visuntur aliquot, à quibus rogatus P. Posseuinus est, ut sacrum apud ipsos faceret; propterea quod Catholicum Sacerdotem haberent nullum. Nobiles item duo, cum à Rūbeno Sacerdote matrimonio coniuncti essent, ut catholico ritu iterum coniungerentur, petiere. Ex eo loco Duneburgum, inde Illuxenum Curlandiæ oppidum ipso sabbati sancti die peruenerunt. Vrbs tota hæresi infecta est; hospitiumque P. Posseuino in Parochi luterani, ut pote opulentissimi ædibus attributum est. Iam Paschalis dies Dominicus aderat, eum P. Posseuinus excitata in ipsis ædibus ara celebravit, ipso Parocho inspectante, & obstupescente. Is filium vltro Nostris obtulit, quem Bransbergam, Olmutiumue deducerent; sed certas ob causas eum loco non mouere satius visum est: vnum dumtaxat adolescentē nobilis luterani filium eduxerunt Curlandiæ primitias, qui plurimas linguas sciret, latinam, Germanicam, Gothicam, Polonicam, Ruthenicam, & Moschouiticam, quem breuī fratres duos secuturos speramus. Illuxeno Rigam versus (quæ Liuoniæ caput est, quodque Rex Poloniæ sese pace facta transtulerat) non sine difficultate contenderunt, fluminibus passim occurrentibus,

bus, quæ illi informes alueos ex arboribus cauantes
 utcumque traieciabant; equosque nantes loris à pup-
 pibus trahebant. Misit Rex bidui itinere obuiam P.
 Posseuino suos currus, Rigamq. appropinquanti eius-
 dem iussu nobilitas vniuersa obuiam processit, ut cum
 Moschi legatus, tum vero ipsi Rigenses luterani intel-
 ligerent, quanti ab ipso fieret Pontificis Max. Legati.
 Multa P. Posseuinus egit cum Rege de pace cum Mos-
 chis seruanda, captiuisq. permutandis: de Liuonia iu-
 uanda, & Episcopo constituendo, de amicitia cum Re-
 ge Suetiæ tuenda, ad quem etiam legatum mitti pla-
 cuit; designatusq. est Christophorus Varseuicius, à
 cuius singulari pietate, prudentiaq. omnia felicia ex-
 pectamus. His rebus peractis Vilmam P. Posseuinus
 discessit, ut ibi Pontificis Max. auctoritate Rputeno-
 rum, Moschorumq. Seminarium institueret, qui ad
 eos alendos M C C. scutatorum annum vectigal at-
 tribuit. Inde Romam Idibus Septembris 1582. cum
 Moschi legato peruenit. Faxit Deus, ut quemadmo-
 dum hæc missio bellum grauisimum confecit, sic etiã
 superstitionum omnium finem fecerit; ut non solũ cum
 Polonis Moschi, sed multo etiam magis cum Romana
 ecclesia reconcilietur, ab eaque deinceps veros ritus,
 ac religionem petant. Nunc quoniam de Moscouitica
 missione sermo est, non alienum esse videtur de Mos-
 chorum moribus pauca ex P. Io. Pauli Campani lit-
 teris (nam de iisdem Patris etiam Posseuini commen-
 tarius exstare dicitur) proponere. Moschouia inter
 Scythiam, Sarmatiamq. supra Tanais fontes, vsq. ad
 Caspium, concretumque mare vastissimo tractu ex-
 ten-

tenditur. Terminos habet ab oriente Tauricam Scythiam; ab Occidente Liuoniam; à meridie Sarmatiam; à Septentrione Oceanū glaciale. Totus vero tractus circuitu colligit leucas plus mille. Huius populi Moschi, seu Moschouita nominantur, qui in extremis Europæ, Asiæque finibus positi, ab Septentrione ultimi mortalium esse perhibentur. Moschouie finibus egredi absque Ducis potestate, incolis capitale est: aduenæ vero, si qui eò absque fide publica penetrauerint, perpetuæ seruituti addicuntur. Sed neque externarum gentium legatis, aut mercatoribus, qui fide publica in Moschouiam uenerint; liber exitus per provinciam permittitur; quamdiu enim ij versantur in Moschouia, in honesta quadam custodia detinentur; certique homines ponuntur, qui quæ agant, quibuscum loquantur obseruent. Id quod etiam nostris Patribus usu uenit, ut ne ad aquandum quidem equos pedem domo efferre liceret. Ipsimet Moschi aquam afferre, unde bibant equi; ipsi ceteros artifices, quorum operam desiderari contigerit, ad hospitium deducere; noctu ignibus in impluuiis accensis, cubiculorum fores cum bacillis custodire. Infelix omnino regio, atque iniuria rigentis sideris, multis in locis ab habitatoribus deserta, & inculta: ideo vasta circumquaque solitudines patent, siluæque intactis æuo arboribus horrentes. Viatoribus autem maxime infesta, cum in tanta immensitate terrarum nulla diuersoria reperiantur; ubi dies defecerit, ibi pernoctandum nudo, atque inculto solo; cibus unicuique is est, quem uidelicet quisque secum aduexerit. Vr-

R bes

bes raris locis visuntur incolis infrequētes, è ligno cō
 structæ, inter has nobilissima Moscha, seu Moschouia
 sedes Regum, quæ regioni, gentique vniuersæ nomen
 indidit; abest ab Vrbe Roma leucis circiter millibus.
 Porro maxima pars regionis palustris, quam crebra
 flumina interfluūt: idcirco magis hieme, quàm æstate
 peruia, cum aquæ frigoribus duratæ, vel curribus iter
 præbeant expeditum; nam tametsi in fluminibus pon-
 tes fere lignei facti sunt (quos deinde in legatorum
 aduentum reficere vniuersos consueuere) tamen cum
 ij ex rudi, nec dolata materia sint fabricati, currus sæ-
 pe frangunt, viatoresque mirum in modum contun-
 dunt, ac debilitant. Ex omnibus autem fluminibus ma-
 ximum, ac celeberrimum est, quod ipsi Volgam nomi-
 nant, Rham veteribus dictum fuisse nonnulli arbitran-
 tur. Is crebris, ac sinuosis flexibus cum Moschouiam
 vniuersam pererrauerit, in Orientem cursum dirigit;
 Cazanisque, & Astracanis Tartarorum Regna per-
 uagatus, ostijs LXXII. in mare Caspium effunditur;
 quo flumine vestes auro, argentoque intextæ, & pre-
 ciosa textilia, quibus Moschi vtuntur, ex Persia de-
 uehuntur. Solum fertile pecoris, frumenti, mellisque
 feracissimum. Maximo autem in honore sunt Zibelli-
 norum pelles, quæ ab extrema Moschouia, ad fulturâ
 vestium Principum virorum immenso precio expor-
 tantur ad nos. Vites in Moschouia non feruntur; neq.
 vinum (quod illi Romaniam vocant, rarum inuentu, so-
 risque defertur) alibi quam apud vnum Regem repe-
 ritur, à quo per Episcopos in vniuersam Moschouiam
 ad sacrificium missæ peragendum distribuitur. Potus
 illis

illis ceruisia ex fruge macerata, aut Medoſis miſcetur ex aqua, & melle) ex his deinde aquam vitæ ſiue ardentem, vt vocant, eliciunt vi ignis, eamque in conuiuijs vulgo ſolent præſumere ad auertendas inflationes, quas cibi, potionesq. regionis faciunt, ebrietas in plebe ſeueriſſime vindicatur; legeque interdictum eſt, ea vendi publice in tabernis, quæ aliquo modo poſſint ebrietatem inducere. Cultus aſper, & munditijs carens. Menſæ accubitori manus non lauant, neque ad conuiuia cultros, aut furcillas, aut mantilia manibus tergendis adhibet. Victus parcus, & parabilis, eiſdẽque perpetuo tenoris: propterea quod non eò inſatiabilis hæc luxuries peruaſit, ſaporum, & condimentorum ſingulis conuiuijs multiplicandi varietatem. Moſchi enim cum ſtomacho valido ſint, duros fere cibos amant, ideo ſemicrudas etiam carnes vorat; ac cæpæ, braſſicæque præcipuo ſunt apud ipſos in honore menſarum. In eo ſane conuiuijo, quo à Rege P. Poſſeuinus exceptus eſt, quodque omnium ſplendidiffimum fuiſſe ipſimet Moſchi teſtabantur, triginta miſſus apparuerunt, ijque ſtructi epulis non exſquiſitiſſimis. Panis vulgo ex tritico, aut ſiligine conficitur; candore eximio. Piſtores publice nulli ſunt; ſinguli æque ciues, atq. ruſtici domi pinſunt, panemque faciunt; eumque in iſdem furnis coquunt, quibus hypocaustum calefaciunt. Domus lignæ ſunt elegantia, ornatu ve aulaorum nullo; nudi parietes fumo, ac fuligine horrent: neque enim vt apud nos, ſic apud Moſchos, & Lituanos camini exitum habent, quo ſimul cum igne fumus innocenter extra tectum educatur; ſed eum

R 2 portis,

portis, ac fenestris patentibus emittunt: itaque cum fornacem succendunt, tantus in triclinijs fumus fit (nam ignem fere ex lignis viridibus, atque humidis faciunt) ut nullo modo in ijs habitari possit. Medicorum, aut pharmacorum vsus apud eos nullus omnino: vnus Dux medicos habet apud se duos, vnum Italum, Belgam alterum. Ita vero magnifice de se sentiunt, ut omnes alias nationes præ se contemnant, neque vel regionem, vel viuendi rationem sua beatiorum vllam putent. Hunc autem animi fastum declarant maxime preciosis vestibus, auro, argentoque fulgentibus; quas etiam ad inanem diuiciarum ostentationem sæpius die mutant. Itaque initio nostrorum Patrum pinnosus vestes minus æquis oculis adspiciebant, eosque urgebant, ut saltem in Principis conspectum, ac præsentiam venturi, vestes mutarent; quod eum vestitum Monachorum esse dicerent. Quibus P. Posseuinus ita respondit, ut Monachos plurimi à se fieri ostenderet; ex eorum tamen ordine se negaret esse; morem autem esse latinis sacerdotibus ad vestiendum auro, argentoque non vti, vniuersum vero ad templorum ornatum conferre; Quo responso Moschi, qui instabant, ut Nostri vestes mutarent, ijs amplius molestiam exhibere destiterunt: visque ipsi sunt non nihil de insano illo studio remisisse; cum enim nouis semper antea vestibus induti apparerent, iam non nisi domo exituri vestes mutare coeperunt. In Reges mirum obsequium, mira est obseruantia; adeo ut eos opinione quad. in diuinitatis colere videantur: ipsos scire omnia, posse, & habere

habere omnia sibi persuadent, illamque vocem crebro usurpant, Deus, & Magnus Princeps norunt omnia. Cum alicui bene precantur, aut quid asseuerantius affirmant, illud habent in ore, Ita sit felix Magnus noster Princeps. Similiter cum apud illos regionis alicuius mores, & instituta laudantur, aut nouum quid exhibetur, cum quodam fastidio respondent, Magnum Principem nosse illa omnia, multoque plura his habere. Regis caussa nullum periculum recusant, eiusque imperio alacres eò proficiscuntur vnde nunquam sibi redeundum putant. Ducis sese mancipia profitentur vniuersi, & quidquid aut rei familiaris, aut liberorum habent Magni Ducis se beneficio possidere. Nobiles qui vocantur, ij Principis famulatu propria sunt addicti, quorum magnum, tum domi, tum militia numerum Dux habet, ij, modo vt pro Duce, vilissima quæque munera obire soliti sunt. Hanc populorum fidem, & obedientiam illustriorem etiam reddit ipsorum seueritas Regum, qui viros nobilissimos, ætateque venerabiles temere necari, aut seruilem in modum virgis cædi iubent. Illi vero humi sese prosternentes, non ante surgunt, quam licitor cædendi finem fecerit. Neque tamen sic accepti à Duce, aliqua in illum malevolentia suffunduntur, aut obscure maledicunt, contra vero vbi sese dat occasio, Ducis clementiam multis laudibus celebrant. Tantam autem apud populos auctoritatem Principes maxime sibi specie quadam pietatis conciliant. Is enim, qui hoc tempore in Moschouia regnat Ioannes Basilij, de nocte dicitur surgere ad preces matu-

tinas, & quotidie missæ sacrificio, & vespertinis præ-
 cibus interesse; aiuntque illum reitassam quærenti-
 bus respondere, Numquid nos innocentiores Davide
 sumus? quid ni igitur de nocte cum illo surgamus
 ad confitendum Deo, lectumque nostrum lacrimis ri-
 gemus, & panem cineri, lacrimis potum misceamus?
 ducentos circiter pauperes idem alit quotidie; qui-
 bus singulis mane Denam erogat (ea denarij quarta
 pars est) ad vesperam duos ceruisiæ calices miscet.
 Quibus rebus ita plebis oculi perstringuntur, ut Prin-
 cipum vitia, vel non videant omnino, vel excusent,
 & meliorem in partem interpretentur. Fæminarum
 summa custodia est: nobiles enim matronæ raris-
 sime, octies, ad summum decies, quotannis præcipuis
 festis ad templum egredi permittuntur. Virgines nisi
 qua die communicant, reliquo tempore publico ca-
 rent. Annos Moschi numerant ab ipso mundi exor-
 dio; præsentemque annum, qui à Christi natali est
 M D LXXXII. ipsi septimum millesimum non-
 nagesimum primum numerant ab orbe condito; eius-
 que initium capiunt à Kal. Septembris, quem diem
 publica lætitia, faustisque ominibus celebrant. Sug-
 gestum in foro excitatur, in quod Metropolitanus, &
 Dux conscendunt, ibique æstati nuncium se dicunt re-
 mittere. Metropolitanus aquam ritu solemni bene-
 dicit, eaque Ducem, populumque circumfusum ad-
 spersit, atque tum ipsum Ducem, tum filios eius cru-
 ce lustrans, longam ijs, felicemque vitam precatur,
 populusque similiter magnis votibus clamat: Ma-
 gnus Princeps noster, eiusque liberi sint diutissime
 super-

superstites, ac singuli festis salutationibus longam invicem vitam ominantur.

Ante annum circiter quingentesimum Moschi insanam Gentilium Deorum superstitionem secuti sunt. Christianam religionem à Græcis susceperunt, Voladimero regnante; eo ipso tempore, quo Græci à latina ecclesia nefariè desciuerunt: atque ob hanc ipsam causam Patriarcha Constantinopolitanus à Moschouia Duce quotannis aureis quingentis donatur, grati animi ergo. Quo factum est ut cum Christi fide Græcorum etiam errores imbiberint, plurimosque eorum ritus adhuc teneant. Spiritum enim sanctum, tertiam diuinæ Trinitatis personam, ab vno Patre procedere impie credunt; filiumque ad dextram, Spiritum sanctum ad Patris laeuam considerare: id quod etiam, dum sese crucis muniunt signo, Moschi exprimunt, qui dextra frontem contingentes, In nomine Patris, inquit, tum ad dextrum humerum manu relata, & filii, aiunt; inde ad sinistrum, & spiritus sancti; dicunt enim tres illos Angelos, quos in sacris litteris Abrahamo apparuisse legimus, diuinæ Trinitatis imaginem representasse; ac Patrem medium, hinc, & hinc dextra filium, sinistra Spiritum sanctum fuisse. Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ex fermentato conficiunt, idque sub vtraque specie, calici diuini sanguinis pane infuso coclearibus populo diuiditur. Latinam ecclesiam odio plusquam Græco detestantur: nam cum nullè in Deum, Diuosque blasphemix inter eos audiantur; dirissimæ tamen

execrationis loco latinam fidem inimicis imprecantur. Hæc, & alia de Græcis multa initio Moschos accepisse verisimile est: post rerum diuinarum negligentia, & ignorantia, ut sit longe plura inuexit. Nulla enim sunt in Moschouia gymnasia, in quibus liberalibus doctrinis iuuentus instituatur: nulli item sacri Doctores, qui populum pro concionibus erudiant: Moschorum doctissimi habentur ij, qui Rhatenicæ litteras calleant. Orationem Dominicam perpauci nouere: Symbolum Apostolorum, decem capita veteris legis, Salutationemque Angelicam paucissimi. Christianæ præterea religionis, eam unusquisque habet cognitionem, quam domestica, puerilique institutione cum nutricis lacte hauserit. Nouum, ac vetus testamentum summa cum religione suscipiunt, sic, ut eius volumen attingere non audeant, nisi ante se crucis signo expiauerint. quattuor item Concilia generalia, quattuor euangeliorum numero prope ducunt. Multos etiam ex sanctis Patribus Græcis, Latinisque in Rhatenicum sermonem conuersos habent, D. Gregorium Pontificem, Basilium, Chrysostomum, Damascenum, aliosque, quorum homilia celebrioribus festis populo è suggestu leguntur. Ex ijs quos in Diuorum numerum relatos latina ecclesia veneratur, Moschi multos agnoscunt. In his Diuum maxime Nicolaum Myreæ Episcopum colunt; cuius imago in vrbe Mosaisia plurima edere miracula dicitur. Præter Diuos autem, quos cum latinis venerantur, habent Moschi omnis ætatis plurimos Martyres, Episcopos,

Mona-

Monachos, quos à se profectos in calam gloriantur, eorumque corpora integra summa cum religione custodiunt, multaue supra humanas vires effici per eos persuasum habent. Quanquam cum Nonogardix P. Possenini rogatu Archiepiscopus sepulchra, in quibus Voladimerum, is, qui Moschorum primus Christiana sacra complexus est, ac Nicephorum quemdam miraculis celebrem adseruari dicunt, aperuisset; quantum conijci potuit (vix enim adspiciendi potestas fuit) non illa vera corpora, sed lignea sunt; vestibus induta, & coloribus depicta. Sanctos vero, licet non iisdem fere, quibus nos diebus; sacris tamen anniuersarijs colunt. Nam festum sanctissimæ Trinitatis feria Pentecostes secunda celebrant, quo die tēpla ramis, frondibusque exornant; Sacerdosque sex, & triginta longissimas preces canit, populo interea strato, ac fronte humum verrente. Diem sanctorum omnium in mediam Quadragesimam conijciunt: Kalendis autem Nouembris Sanctorum Cosmi, & Damiani natalem agunt. V. I. Idus D. Michaelis Archangeli memoria colitur. Ipsæ Idus S. Philippo sacræ sunt; dies xvi. Kalendarum Decembris S. Mattheo Apostolo, festus est. Mense Maio biduum Manibus mortuorum parentant, eamque celebritatem Prandium vocant animarum. In sepulchris candelas, facesque multas accendunt; inde Sacerdos cum ture, ac preceptione sepulchra obit; molamque inspergit (ea ex melle, aqua, triticoque conficitur) cuius partem libat Sacerdos, ceterique qui adsunt. Defunctorum quoque

que

que cognati panem, variaque cibaria super tumu-
lum apponunt, quorum dimidiam partem sibi su-
mit. Sacerdos reliqua in pauperes, ministros-
que diuiditur, locupletiores autem Sacerdotibus
etiam, aut certe pauperibus epulum dant, quæ
quidem à Moschis fieri mirum est, cum ij Græ-
cos imitati nullum esse Purgatorij locum putent, in
quo piorum animi tantisper igne crucientur, dum
ab omnibus criminibus expiati euolent in cælum.
Eodem mense xij. Kal. qui dies S. Helene, Con-
stantinoque Imperatori est dicatus, aliam habent
longissimam supplicationem, qua totam ciuitatem
lustrant. Hanc prosequi Dux ingressus paullo
post domum reuertitur. Diem vero Palmarum
singulari cærimonia celebrant. Metropolitanus in
equum tela instratum adscendit, frenum Dux te-
net, aut si absit is, filius, Senatorue nobilissi-
mus. His obuiam procedunt multi cum vehicu-
lis, in quibus sunt pueri psallentes: ipsa autem
vehicula arboribus ornant, vnde poma omnium ge-
nerum, quæ fert anni tempus, suspendunt; atque
hoc ordine populo vniuerso prosequente ad eccle-
siam pompa deducitur, in qua celebritatem pera-
gunt. Dux autem ob id obsequium, quod Metro-
politano præstat, centum rublonibus, idest scutatis cir-
citer ducentis, ab eodem donatur, siue adfuerit ip-
se, siue vicarium dederit. Verum de his hætenus.
Multa enim alia sanctorum festa, vel in alios men-
ses, diesque incurrunt; vel alio ritu cærimonia-
que apud illos celebrantur, & apud nos. Porro die-
bus

bus festis Moschi à negotijs, corporisq. laboribus non feriantur: putant enim ijs non opus, sed peccata interdici: externo autem cultu, ac celebritate dumtaxat dies festos colere, Iudæorum esse dicunt, quorum cærimonie sint abrogatæ: cessationem vero ab opere locupletibus, ac religiosis præcipi; pauperes autem cum viuant in diem, à labore cessare non posse. Itaque omnibus diebus vel Resurrectionis, Natalisque Domini opus promissæ faciunt: vno excepto Annunciationis die, quem diem religiose colunt, sanctumque habent. Sacrarum imaginum summa est veneratio, ex quibus pietatis, votique causa, nummos aureos, cruces, candelas, aliaque munuscula suspendunt. Cruci tamen Christi Domini præcipuus honos, cultusque est; cuius quocumque oculi incidèrint, in compitis, foribus, templorumque fastigijs multa signa cernuntur: has crucis imagines eminus venerantur caput demittentes, seseque crucis signo munientes (is enim in adorando Moschorum mos est, neque genua vnquam flectunt) cominus etiam ex equis adorandi causa descendunt. Illud vero maxime gentis pietatem commendat, quod omnibus rebus agendis crucis signum præmittunt. animaduersum est à nostris, dum Starisicæ versarentur, fabros murarios, qui arcem construebant, non ante manus operi adiuuere solitos, quàm sese ad omnes cruces, quæ in templorum fastigijs constitutæ sunt, conuertissent, iisque cultum legitimum exhibuissent. Domum ingredientiens crucem, siue sacram aliquam imaginem (quas in omnibus domicilijs, loco honestissimo

stissimo

stissimo collocare solemne est) rite venerantur primum, deinde reliquos salutant. Quod si forte crux, aut imago nulla sit ab omni cultu, ac veneratione abstinent, ne parietum honorem illum tribuere videantur. Accidit sepe ut, cum nostri accubituri mensam de more benedicerent, Pristiani ad fenestras, unde crucis alicuius prospectus esset, accurrerent, aut certe cruces, quas secum gestarent (Moschi enim omnibus aequae summis, atque infimis cruces è ceruice suspendere mos est) promerent, ad quas suum ipsi cultum, precesque adhiberent. Quod si imago nulla fuisset, precationem omnem omittebant, ac veluti se purgantes aiebant cum primum nacti essent imaginem, suis etiam se precibus vsuros. Cibos per signum crucis non consueuerunt expiare, contra iis sese expiant: similiter cum quid porrigunt, eo si profanum est, crucis signum exprimunt, si sacrum, frontem, ac tempora religionis causa contingunt: consuetudo autem osculandi ea, quae dant, accipiuntue, apud eos nulla est omnino. Sanctorum autem imagines pingunt singulari modestia, & grauitate, abominanturque imagines illas, quae aut Rhutenica inscriptione careant, aut membra corporis indecore nudata habeant; non sine aliqua nostrorum pictorum reprehensione, qui dum ut artem suam ostentent summa pectoris, crura, ceterasque partes nudant; lasciuas potius, quàm pias imagines pingunt. Habent Moschi stata ieiuniorum tempora, quibus carnibus, lactaribusque abstinent primum in quadragesima Latinorum more, quam ipsi post sexagesimam

inchoant, abstinentque carnibus: post Quinquagesimam vero etiam ouis, lactantibusque mox a Dominica Trinitatis (cuius diem feria secunda Pentecostes celebrari demonstratum est) usque ad festum SS. Petri, Paulique Apostolorum, & ex Kal. Augusti, quem illi diem funes vocant S. Petri, ad usque festum Assumptionis B. Mariæ. Postremo in Adventu cuius initium sumunt ex Idibus Nouembris (qui dies ut ante dixi, S. Philippo sacer est) ad Natasalem usque Domini. Per hebdomadam vero quartam, & sextam feriam, diem præterea decollationis S. Ioannis Baptistæ, & exaltationis S. Crucis, eodem modo sine carnibus, lactariisque traducunt; excepta Paschatis hebdomada, ac tempore, quod inter Natasalem, Epiphaniamque intercedit, quibus temporibus perpetuo carnibus vescuntur. Ceterum neque festorum dierum vigilias ullas, neque anni quattuor tempora observant. Sed neque iis ipsis diebus, quibus ipsi ieiunant, verum, ac legitimum ieiunij ritum, legemque seruant. Nam modo carne, ouis, lacteque abstineant; licere cuique putant, quoties libuerit die cibum capere. Verum cum sacram. Eucharistiam sumpturi sunt (id quod singuli ad arbitrium suum faciunt, propterea quod apud Moschos nulla eius rei lex est) cum igitur communicaturi sunt, secundam, quartam, sextamque feriam sine ullo cibo transigunt; tertia vero, et quinta feria semel cibum capiunt; peccataque sacerdoti confessi, sabbato demum die Christi corpus suscipiunt. In vniuersa Moschouia ingens Monasteriorum multitudo ceruitur, adeo ut in duabus ciuitatibus Moscho

nia, et Novoguardia 144. cœnobia numerantur: vñ ex
 his in Boristenis ripa situm nostri perlustrarunt. Ad
 templum gradibus adscendebatur; in eius vestibulo
 culina & cœnatio fuit, mensis circum instructa an-
 gustis, quibus ab vno latere discumbitur. In area
 spatiosa, cubicula visabantur multa certis inter-
 uallis inter se disiuncta, ceterum fumosa, ac sor-
 dida. Nullus ibi lectus, nulla tabula, aut sedes,
 præter eas, quæ circum Hypocaustum parieti sunt
 affixæ, quibus pro tabulis, lectisque cubicularibus
 vtuntur. In his cœnobijs magnus Monachorum nu-
 merus est, alibi centum, alibi ducentorum, alibi
 trecentorum. In Monasterio certe S. Trinitatis,
 leucis ultra Moscouiam xx. trecenii quinquagin-
 ta Monachi habitare dicuntur; verum densis adeo
 ignorantie tenebris obcæcati, vt ne cuius quidem
 sint familie norint. Interrogati quid inter precan-
 dum dicerent; responderunt: Domine Iesu Christe
 fili Dei viui miserere nobis (nec enim ijs in locis
 mentalis orationis est vsus) quam etiam precatio-
 nem ad certum numerum recitant, precarijs glo-
 bulis in coronæ Rosarijue speciem insertis. Cultu
 corporis non sunt absimiles nostris Monachis; ve-
 stibus ferruginei coloris vtuntur. victus tenuissi-
 mus ex sale, pane, piscibusque, quos ipsimet ca-
 piunt: carnibus omnino abstinent: Iisdem æquali-
 ter celibatus indicitur. Solent ex Monachis mul-
 ti ad finitimos populos identidem proficisci, vt ijs
 euangelij veritatem impertiant; quorum aliquot
 à Scythijs, Tartarisque religionis causa interfectos
 Moschi

Moschi pro Martyribus venerantur, Episcopi de Monachis adsumuntur, quibus similiter, atque Monachis carniū, nuptiarumq. vsus omnis interdicitur. Hos eligit Dux, Episcopi autem duo, tresue consecrant. Tempa Sanctissime colunt, sic, ut ea, his, qui libidinum imaginationes in quiete sint passi, intrare fas non sit. Sunt autem templa crucis in speciem constructa, duabus quasi alis, ut in antiquis templis videmus, ab utroque latere prominentibus, naues vulgo appellant. Murus in medio templo clerum à reliquo populo diuidit, huius muri frons ianuas habet duas, quarum altera, quæ Regis dicitur nunquam recluditur, nisi cum ea panis in sacrificium Missæ preparatus cum supplicatione effertur. in adyta nemini præterquam clericis patet ingressus; ibi procul ab oculis profanorum diuina mysteria peraguntur. Inter ianuas quod est spatium, totum id tabellis pictis Sanctorum conuestitur. Nullæ in templis exhedræ, nulla organa sunt: pueros tamen habent Symphonicos, qui modulatis vocibus inter sacra concinunt; clerici vero perpetuo stantes, alternantibus quasi choris preces recitant. Tempa ingredienti Moschi genua non submitunt, sed caput, humerosque inflectunt, seque signa crucis frequenter expiant. Aqua benedicta in templi foribus non adseruatur, eam tamen veluti virtutis expertæ remedium agrotis dant bibendam. Hæc sunt Patres, fratresque carissimi, quæ de Moschorum moribus addenda hoc loco existimaui, ut videatis præter Summi Pontificis

ficus

ficis obedientiam, quam pauca desiderentur; quomi-
 nus y populi Catholici sint; atque eo enixius pro ijs
 Deum deprecemini, quo maiore miseratione
 digni sunt ij, ad quos Catholicae verita-
 tis lumen nunquam pervenit,
 quam qui se ab ea volentes,
 scientesque disjunxe-
 runt.

PRO.

PROVINCIA

PERVANA.

PROVINCIA Peruana in India Occidentali ad polum antarcticum sita, patet in longitudinem mille passuum millibus; quæ tamen tanta sui magnitudine vix octauam immensæ illius orbis partem attingit. Ea quinque Collegiis constat, Residentiis duabus: in quibus sociorum numerus est centum triginta trium, In Collegio Limensi septuaginta. In Cuzchensi duorum, & viginti, In Poroxino sexdecim, In Auquipensi decem. In Residentia Iulienſi tresdecim; In Residentia sancti Iacobi duorum. In Societatem nomina dederunt septemdecim; vita migrarunt tres. Munera, laboresque nostrorum in hac Prouincia cum in Hispanos in officio continēdos; cū in Indos conuertendos distributi sunt: ita enim Indorū salutē nostri procurant, ut interim Hispanos non negligant; propterea quod tum demū Indis Christiana videtur probari posse Religio, si eam non viderint cum veterum Christianorum moribus, vitaq; pugnare; quam etiam ob causam in Hispanorum filiis doctrina, pietateq. instituendis nostri plurimum inuigilāt; ut ex ijs, postquam adoleuerint, Sacerdotes deligi possint, qui rem Christianam apud Indos promoueant. Verūm quemadmodum ea Prouincia Indorū præcipuè causa constituta est, ita etiam maximè ad eos iuuādos opera datur à nobis. Qui fru
 S Etus,

Etus, quo ad plures pertineret; fecerunt nostri, ut ipsorum linguas addiscerent, quæ multæ, & difficiles sunt: quamquam post inuentam earum linguarum methodum, discendi labor magna ex parte imminutus est, sic prorsus, ut vel mediocri adhibita diligentia, duorum, triumve mēsiū spatio, singulas comparare quisque possit. Itaque quinquaginta iam de nostris communem Indorum linguam tenent, quæ ad vicies centena passuum millia usurpatur; multi etiam alterius cuiusdam magnæ Prouinciæ, quæ Collao dicitur, propriam sibi linguam compararunt: nonnulli vero ut rudibus, qui communem linguam ignorant, prodesse possint, Puguinarum linguam didicere. Atque in his linguis conciones, catechismi scholas habent, confessionesque audiunt; qua in re ita Deum habent propitium, ut non illi modo, inter quos viuunt, quiq; Hispanorum vectigales sunt, sed è remotis regionibus ad nostros veniant, ut veritatis viam cognoscant; multi etiam in suas regiones nostros inuitant, omniaque necessaria summa cum amoris significatione deferunt: quorum aliqui miraculo ad christiana sacra capessenda sunt impulsī. Quo in genere res accidit litteris dignissima. Cuzchum Ciuitas quondam Ingarum fuit, quæ nunc Hispanorum imperio subiecta est, in qua etiam vrbe Societatis est Collegiū; ab ea procul quindecim dierum itinere Prouincia quædam visitur amplissima, armis, diuitiisque præpotens, cuius amplitudo leucas dicitur colligere quingentas. Ad hanc Prouinciā cum Christiani quidam fugerēt, vnus ex ijs inter sarcinulas Crucifixi imaginem fortè coniecit:

cit: qui cum postea ad illius Prouinciæ Metropolitim
peruenisset, multiq. admirabundi quæreret curiosius
quid illud esset, respōdit illum esse Christianorū Deū.
Quæ res hominum sermonibus celebrata ad Prin-
cipis aures peruenit; is eadem videndi cupiditate in-
ductus, in aream palatij cum trecentis circiter viris
processit, hominemq. sibi cū imagine sisti iussit. quam
cum in manus sumpsisset, diligenter contemplatus,
Hiccine, inquit, Deus est Christianorum? Ille ipse, In-
dus inquit. Tum Princeps, ain tu? hiccine Deus est,
quo adiutore Christiani Ingas, totumq; Regnum Pe-
ruanum subegerunt? Cum Indus affirmaret: At hic
Princeps homo est, ait, omnibus cruciatibus necatus;
simul in imaginem expuens homini reddidit. Mirum
dictu. Statim vt Indus in manum accepit imaginem,
cœpit illa caput quod in dextram partem inclinatum
habebat, ad sinistram conuertere, & oculos in Prin-
cipem, cæterosque qui aderant defigere; qui omnes
cōtinuò, præter eum qui Crucifixi tenebat imaginem,
concciderunt, ac tres horas sine sensu, & spiritu mor-
tuis similes iacuerunt. Quos cum populus mortuos
existimaret, ingens tota vrbe luctus excitatus est; In-
terea Princeps, ac deinceps cæteri ad se rediens, sur-
gensque exclamauit, Verè magnus est Christianorum
Deus; reliquisq. omnibus stupore quodam defixis,
pœna capitis proposita, edixit, ne quis in posterū Chri-
stianorum Deum blasphemaret: atq; extracto, exor-
natoq; iuxta palatium Sacello, ibi Crucifixi imaginem
collocari, atque ab omnibus adorari iussit. Postea cœ-
pit Princeps quærare subtilius de transfugis, quis es-

set Christianorum Deus, quæue eius colendi ratio; cum illi rudes se, & ignaros faterentur; esse autem Cuzchi Patres quosdam (nostros videlicet intelligebant) qui mira de hoc Deo loquerentur, Indosq. cum omni humanitate erudirent, Princeps eos adire constituit, consilioque habito cum suis, vir se cum filiolo vnico sexenni commisit, sex tantum è Dynastis, atq; duobus ex transfugis comitantibus, cultu etiam corporis, vestibisque mutatis ne posset agnosci. Itaque cum Cuzchum peruenisset, vsus internuncio Hispano quodam nobili, alterius è Transfugis affine, P. Rectorem conuenit, eique se, sui que aduentus causam arcano aperuit, rogatque vt aliquos mittat, qui suos populos Christiana religione, præceptisque informant. P. Rector gratissimum sibi nuncium illum ostendit, paratumque se, suosque ad illi obsequendum: verum siue Superioris potestate ab eo loco commoueri non licere; neque ab Superiore, qui passuum millibus quadringentis abesset, ante duos menses responsum haberi posse. Princeps veritus ne nisi ad condictam diem reuertisset, ante aliquid à suis domi turbaretur, constituit proficisci; relictoque filio suæ fidei obside, vt Christiana religione institueretur, baptizareturque proficiscitur. Post duos menses adest iterum bonus vtique Princeps, inuenitq. responsum à Superiore datum, ingressum ad eos modo non patere; in posterum tamen deliberaturos quomodo eis consulatur. Conturbauit nonnihil hoc responsum Principis animum, atque tum ægritudine, tum itineris labore, homo præserim ætate iam affecta, in morbum incidit, mortiq;

proxi-

proximus postulauit, vt baptizaretur, filioque cum suis domum remisso ipse iam baptizatus, magna cum pietatis significatione spiritum Deo reddidit. Hinc tamen speramus fore, vt magnus pateat aditus ad illius Regni conuersionem, præsertim cum ea Prouincia iam ex alia parte incipiat nota esse, nostriq. à Sanctæ Crucis Governatore (quæ Ciuitas ab ea Prouincia proximè abest) ad inferendam illis populis Euangelij lucem inuitantur. Eo tamen adhuc nemo nostrum profectus est, ob paucitatem operariorum. Licet enim huius Prouinciæ populi ferè omnes baptizati sint; paucissimi tamen reperiuntur, qui ea norint, quæ Christianum hominem scire oportet: multi etiam inter ipsos pro Christianis se gerunt, qui tamen nunquã baptismum susceperunt; quos videlicet omnes, & erudire debent nostri, & Christianis moribus conformare, quod Deo dante præstant, cum singulari Indorum fructu, & voluptate. Hæc initio de Prouincia in vniuersum perstringenda esse duxi: iam ad Collegia singula veniamus.

COLLEGIVM LIMENSE.

Limense Collegium domum habet adiunctam probationis; ac separata habitatione, studijsq; dissimilibus veterani, Tyronesq. ad eandem sui perfectionem, salutemq. animorum incumbunt. Quam nobis animorum segetem, suppeditat ipsa vrbis celebritas, quæ quod Proregum sedes est, plurimos semper habet incolas ex varijs regionibus, Hispania, India,

S 3 Aethio-

Aethiopia . Omnino magna est in ijs locis , de Societatis doctrina, virtuteq. opinio : quam ad rem non mediocriter confert Proregis , & Archiepiscopi beneuolentia , qui suis in nos officijs Societatem in estimationem adducunt apud omnes . Itaq. vocantur saepe nostri, vt conciones habeant in aede maxima, & reliquis paræcijs, sacrarumq. virginū Cœnobijs: quibus concionibus inducti aliquot, totius vitæ crimina confessione expiarunt. Idem etiam adhibentur ad ægrotos iuuandos, confirmandosq. illos, qui capitis damnati supplicio publico pendent pœnas : ex eo genere tres Angli Piratæ cum ad mortem ducerentur, nostros Sacerdotes postularunt, ac penitentia sacramento expiati, vitam catholicè finierunt. Quidam cum ad confessionē diu fictè accessisset, ad extremum in morbum incidit, vnumq. de nostris vocari iussit, qui suam confessionem exciperet, is peccata confiteri exorsus, subito concepta desperatione conticuit Patremq; à se expulit, quod diceret nil iam sibi confessionem profuturam : verum cum domi nostræ multæ pro eo preces, missæq; Deo essent oblata, tertia die ad se rediit. & confessionē multis cum lacrimis fecit, honestamq. vitæ rationem instituit, in qua laudabiliter perseuerat. Alius item cum diu penitentiæ, et Eucharistia sacramento abusus esset, tandem vni de nostris confessus, ita in prioris vitæ odium exarsit, vt religionem ingrederetur, in qua pro suis sceleribus satisfaceret. Nonnulli etiam cum morbis grauissimis periclitarentur, nostros accersierunt, qui confessione peracta, sacrarum reliquiarum ope diuinitus conualuerunt. Ex

quorum

quorum numero mulieres duæ, quarum altera quod tertium iam diem mortuū puerum in vtero gestaret, altera quod in partu se in transversū infans posuisset, ad extremū vitæ periculū adductæ erant, criminibus absolutæ, sacrosanctæ Crucis ligni tactu, præseti periculo sūt ereptæ. Quibus rebus nō mediocriter Dei cultus, et reliquiarū veneratio apud Indos augetur. Confessionum, communionumq. nostro in templo, cum reliquis dominicis, festisq. diebus, tum Iubilæi temporibus magna frequentia cernitur, non Hispanorum modo, sed etiam Indorum & mancipiorum; qui ante ab Eucharistiæ sacramento arcebantur; primi q. nostri eos ad tantum mysterium præparare, & admittere cœperunt eo euentu, fructuq; ut concioni missæque sacrificio diebus festis mane intersint, & à prandio ad Christianam Doctrinam discendam frequentes conveniant. itaque hoc anno ex Indis multo vberiores quam antea fructus reportati sunt, vel quod iis colendis multo plures de nostris vacarunt, vel etiam quod ipsi, eorumque parochi, nostrorum doctrinam ac diligentiam experti, Societatis opera libentius videntur; Quare ex remotis etiam oppidis concionum, confessionumque causa ad nos veniunt, atque in sua similiter oppida nos inuitant; daturque à nostris opera ut nulli desint: veneficis & Idolorum Sacerdotibus terrorem incutiunt, ut à decipienda multitudine desistant; reliquos in suscepta religione confirmant, & ad omnia Christiani hominis officia erudiunt. Et quamuis Indi qui in hac Ciuitate, eiusque agro habitant, Christiani omnes sint, atque inter eos nulli vel

paucissimi Ethnici numerentur; tamen sunt aliquot, qui sine baptismo ad adolescentiam peruenerant, ex quibus hoc anno septem baptizati sunt à nostris: quorum etiam opera nonnulli matrimonio nefarie inter se coniuncti, legibus soluti sunt. Multæ etiam generales confessiones auditæ eorum qui nunquam integrè fuerat confessi. Indi enim hætenus tum ignoratiam vero pudore deterriti, in cõfessionibus leuissima quædã dicere soliti erant; quæ vero ipsis paulò grauiora videbantur, omnino reticebant; verum edocti quantum scelus in se admitterent, nostrorumque humanitate inducti, vltro iam peccata omnia rite detegunt, permittuntque libere nostris vt de ipsorum rationibus suo ipsi arbitrato constituant. Itur præterea ad publicum valetudinarium, quod in ea vrbe institutum est amplissimum, vbi etiam nouitij ex instituto Societatis exercentur, probanturque magna cum Indorum approbatione, quorũ animis, atque corporibus, quantum in ipsis est, prospiciunt. Hæc vero cum Indi vident, mirantur videlicet, Societatemque amant plurimum, eique sua omnia tuto se committere posse arbitrantur, quod tamen se cum alijs non ausuros ingenuè confitentur. Quare tantus iam est numerus eorum, qui apud nostros sacramenta frequentant, vt operarij duodecim (tot enim sunt pro Indis destinati) non sufficiant: qui etiam pietate, fideique ardore, non cum Hispanis modo sed cum Religiosis etiam videntur certare. Præcipuè vero ipsorum religio cernitur in suscipiendo Eucharistiæ Sacramento, ad quod præcipuis anni festis, nec non Beatæ Virginis diebus, aliquot

quot dierum ac mensium ieiunijs, precibus, verberationibus, eleemosinis, alijsque pietatis operibus, diligenter se comparant: quod si cui per inopiã, corporisve infirmitatẽ, ea præstare non licuerit, mærore animi, et ægritudine pœnẽ contabescit. Itaq. ea præparatione proximo Pêtecostes festo ingens eorũ numerus Christi corpus susceperunt, cum longẽ plures sub ferias Resurrectionis communicassent: nostri enim unicuiq. ex morũ emendatione, virtutisq. progressu, communicandi tempus constituunt. Porro qui ad sacrum illud Christi corporis conuiuium adhibentur, ij longẽ ceteris pietate, zeloq. prælucent: nam concionibus, & supplicationibus ijs, quæ catechismi causa fiunt, frequentes intersunt, egenis benignẽ faciunt, ceteros ab ebrietate, & Idolorũ superstitione deterrent, ad confessionem, ceteraq. pietatis officia adhortantur. Iidem feria sacrosanctæ hebdomadæ quinta, supplicationem de more instituerunt: in qua tam acriter in se ipsos verberibus sæuierunt, vt aliqui intermorerentur, cum eorũ ardor à nostris reprimi non posset. In festa autẽ corporis Christi Indi omnes, qui nostrum templũ frequentant, Hispanorum supplicationem præeuntes ipsi comitati sunt, ea vultus corporisq. modestia, vestium, & vexillorum ornatu, vt cum ceteri omnes qui aderant, tum vero Prorex Indorum pietatem, Societatisq. in ijs instituẽdis industriam, illustri testimonio commendaret. Inda quædam mulier nobilis, & Christiana filio ægrotatẽ, magum aduocauit, vt sacrificijs quibusdam ex Ethnicorum superstitione adhibitis, sanitatem illi restitueret; sed contra, quãmulier existima-

stima-

stimabat res cecidit, statim enim filij morbus cepit ingrauescere, quare perterrita, & filij periculo, & conscientia stimulis impulsam unum de nostris adiit, cui rem totam exponit, dolere se dicit quod veneficum adhibuerit, eandem enim ob causam iam duos filios amisisse, tertium non longe a morte abesse, proinde rogare, ut si quam potest opem sibi ferat, Pater mulieri confessionem suadet, seq. pro filio sacrum facturum pollicetur, mira res: puer continuo praeter spem omnem conualuit, mater vero in religione confirmata, novam vivendi rationem est ingressa. Alius cum a Christianis sacris, ad Idolorum cultum, & veneficia iterum defecisset, atque per annos triginta, multos mortales decepisset, visus est sibi nocte quadam videre hominem, terrore vultu, truciq. aspectu irruentem ut ipsum suffocaret, qui etiam peccata omnia quae commisisset illi obijciebat, ob quae Dei iudicio sempiternis ignibus addictum esse dicebat; cui dum Indus resistit, ac Superioris vitae scelera detestatur, audire sibi visus est vocem, quae ipsum iubebat, unum de nostris adire, eiq. peccata confiteri; fore enim alioquin ut inferorum cruciatibus adiudicaretur, quae cum ille facere constituisset Daemon abscessit: is vero postridie summo mane in nostrum templum venit, factaque generali confessione, in fide, et honesta vitae ratione, plurimum confirmatus est. Inda quaedam virgo cum in angusto loco deprehensa esset a viro, qui virginitatem illi eripere conabatur, cum semper virginitatem amasset, neque ullum effugendi locum sibi reliquum esse cerneret, fide plena pia illa nomina Iesus Maria, inuocavit, quibus nominibus non

non secus ac fulmine quodam scelestus ille ad terram afflictus est: virgo autem Deo gratias agens euasit. Hæc aliaq. multa generis eiusdem, ad confirmandos illos populos ostēdit Deus, quæ studio breuitatis omituntur. Gymnasium nostrum in classes quinq. distributum, in quarū vna Philosophia, in altera Theologia, in reliquis latina lingua traditur. Ad scolasticorū numerū magna hoc anno facta est accessio, tum congregatione Beatæ virginis instituta, tum nouo quodam à Prorege Collegio extructo. Vtriusque autem natalis dies, sanctorū reliquijs, quas P. Prouincialis. Roma secum aduexerat, summa omnium gratulatione celebratus est: cui celebritati præter reliquam multitudinem, Prorex ipse cum nobilitate vniuersa interfuit. Festo autem Circūcisionis die, actio diuitis Epulonis, mediciq. Lazari data est à nostris discipulis, spectate Prorege, qui etiam Societatis rationem in iuuentute instituenda, verbis grauissimis laudauit, ea actione permoti nonnulli mores emendarunt; aliquot etiam ad Religionem animum applicarunt.

COLLEGIUM CVZCHENSE.

Collegium Cuzchense duo habet templa ad instar crucis inter se coniuncta, in quorum vno Hispani, in altero Indi coeunt, qui cum multi sint, & in Religione rudes, priuata institutione indigent. In horum templorum extructione maximè Indorū pietas enituit, cum ex ijs nobilissimi quique, nō modo lapides, ligna cedrina, materiamq. ceteram nobis curarent, sed operarū etiam munere ipsimet fungerentur,

tanta

santa animi alacritate, ut cum Dæmon quosdā subornasset, qui per simulationem amicitiae eos à tam pio opere abducere conarentur, quod dicerent indignum esse viros militares, & opulentos, regioque sanguine ortos, ad huiusmodi seruitia descēdere, responderint, ea locum inter homines habere, in Dei autem causa summæ sibi gloria ducere vilissima quæque munera obire. Habent in hoc Collegio nostri Grammaticæ scholas duas, in quibus Hispanorum filij erudiuntur, cum quibus etiam suorum laborum partem communicant; nam conciones ad illos habent; ægrotis, carcere inclusis, animamq. agentibus præsto sunt; inter se dissidentes conciliant; aliaq. ex instituto munera exercent. Cū sacerdos à iustitiæ ministro quodam, gravi fuisset affectus iniuria, atq. ob eam rem, interdictiones, scandala, grauesq. inimicitiae secutæ essent, multoq. atrociora timerentur, nostrorū interpositu omnia composita sunt, inductusq. Sacerdos, ut iniuriam illam Deo condonaret. eadem etiam opera Hispanus alter quidam vir nobilis in gratiam redijt cum inimicis, quibus mortem, & exitium meditabatur. Alij duo nobiles viri cū multos annos grauissimis sceleribus irretiti vixissent, tandem nostrorum consilijs ad bonam se frugē receperunt, ea animi inductione ut Religionem ingredi constituerent, si ex ipsorū salute esse confessario videretur. Hæc cum Hispanis: neq. pauciora cum Indis, quibus in colendis, idcirco etiam nostri maiorem operam ponunt, quod cum hæc ciuitas Indorum Regum sedes olim, & Imperij domicilium fuerit, dignitatem adhuc suam retinet apud Indos, eiusq. auctoritatem

in om.

in omnibus sequuntur; quo fit ut quidquid in eam confertur, ad vniuersas illas regiones pertinere videatur. Huc accedit quod Cuzchēses nobilitate, diuitijs, ingenioq. longè Indis omnibus antecellunt, qui cum ad alias Prouincias proficiscuntur, facilè sua auctoritate, & exemplo, ceteros ad Christi fidem, moresq. Christianos inducunt. quod vel senex vnus Ingarū seruus, & altera item anus ostenderunt, hic enim in Ciuitate vicinisq. locis, illa etiam in lōginquas Prouincias excurrens innumerabiles à superstitionum tenebris, ad Euangelij lucem perduxere. Quid autem futurū speramus si se viri nobiles, et prudētes ad animas lucrandas contulerint? Nostrorum vero ratio in Indis instituendis hæc est; singulis dominicis, festisq. diebus. Indi summo mane in nostrorū templum ad rem diuinam audiendam conueniunt, qua peracta, exhortatio ad illos habetur: à prandio similiter ad supplicationem, & catechesim congregantur, cuius explicatio in templi area idcirco habetur, quod illos nullum templum capiat; explicatio pia semper aliquot cantica admisceri solent, ut ijs addiscendis facilius Indi patrias superstitiones dediscant. præter hæc autem diebus singulis re diuina peracta aliquid è catechismo ijs qui volunt, (volunt autem multi) priuatim explicatur. Quibus rebus Indorum animi ita nobis adiunguntur, ut ex remotissimis regionibus nostros inuitent, ut ipsis Christiana sacra impertiant. Atq. interrogati aliquando cur ex omnibus nostros potissimum expeterent, responderunt, quod apud ceteros tantam beneuolentiam, & humanitatē non reperierunt: tantusq.

est

est confitentium numerus, ut sex operarii (tot enim sunt pro Indis constituti) satisfacere nullo modo possint, cum vix viginti satis essent: quapropter rogandus etiam atque etiam Deus est, ut quam plurimos operarios mittat in hos agros, qui ad messem albi iam videntur esse.

COLLEGIUM AREQUIPENSE.

Collegium Arequipense tum Prouinciae magnitudine, tum caeli salubritate animis, corporibusque maxime opportunum est. Ac praeter eum fructum, qui ex confessionibus, catechesi, aliisque visitatis Societati muneribus percipi solet, multo latior fuit hoc anno messis animorum, ex casu quodam, qui ut res temporales perdidit, ita spirituales auxit plurimum, sic nouit interdum Deus Opt. M. ex corporum calamitatibus animorum salutem quaerere. Die enim vigesima secunda Ianuarij M D LXXXII. ipso meridie, subito terrae motu, ita vrbs quati cepta est, ut breuissimo temporis spatio aedificia omnia licet firmissima terribili strage solo aequarentur: qua ruina licet duo tantum & viginti essent oppressi, tantus tamen terror corruentium tectorum fragore iniectus est, ut velut alienata mente per urbem, agrosque omnes discurrerent, nulla sexus, dignitatisque habita ratione, cum omnes praecipiti fuga praesenti se periculo proriperent; tantusque fuit tumultus, rerumque omnium perturbatio, ut dies ille extremae illius conflagrationis quam futuram credimus, imago esse videretur.

retur . His omnibus accessit fames , quæ omnibus ad victum necessarijs ruina corruptis , æquè diuites , & pauperes miserè torquebat . Nostri interea licet mali communis non expertes , tamen iniitio tumultus sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum opportunè in plateam extulerunt ; in ipso autem tumultu adesse omnibus , verbis miseros consolari , confessiones audire , omnibus omnia , vt tempus postulabat fieri . Supplicationem quoque instituerunt ad Deum placandum , in qua multi ad sanguinis profusionem se ceciderunt . Pater vero Rector concionem tempori accommodatam habuit , qua populum consolatus est , & ad spem in Deo collocandam excitauit . Itaque tantus fuit ad confessionem concursus quantum ex præsentis terrore , & periculo existimare quisque potest . multaque vitia , & prauæ consuetudines inueteratæ , penitus deletæ sunt .

COLLEGIVM POTOXINVM.

Collegio Potoxino nomen dedit Potoxius mons argenti fodinis nobilissimus , hic ad Antarticum spectat , distatque ab AEquinoctiali gradibus viginti , in altitudinem assurgit passuum tribus millibus , ambitus colligit passuum circiter quinque millia . In eo quattuor sunt argenti venæ duarum vlnarum latitudine , trecentarum profunditate , quæ ab Oriente in Septentrionem diffusa , innumerabiles ex se ramos efficiunt . In hoc argento eruendo infinita vis hominum occupatur : nam præter Hispanos quorum numerus
est

est quattuor millium; Indi censentur ad triginta mil-
lia, qui cum vxoribus, filiisque summam efficiunt mil-
lium octoginta: vt alios taceam innumerabiles, quos
ex totius mundi partibus per immensa terrarum spa-
tia insanus amor diuitiarum pertrahit. Ex hac homi-
num colluione, & licentia quam diuitie submini-
strant, maxima, turpissimaq; scelera existunt, in qui-
bus tollendis non minus nostri, quam ceteri in ar-
gento effodiendo laborant; qua in re (quod Dei bene-
ficium est) Hispanis, Indisque valde obsequentibus v-
tuntur. Itaque in rebus contrahendis vulgo ad nos
concurrunt, neque rata existimant ea conuenta, pa-
ctaque quæ nostri non probauerint; atque ex fraudata
pecunia reddita sunt hoc anno aureorum centum
millia, et eo amplius: multæ etiam, atrocesque inimi-
citiæ restinctæ: ex eo numero fuit contentio grauissi-
ma, quæ in foro inter Iudices seculares, & ecclesia-
sticos, de iurisdictione exorta, vnius ex nostris inter-
uentu repressa, postea penitus oppressa est. Cum vi-
ri quinque nobiles, criminis cuiusdam falsò insimula-
ti, in carcerem cum matrona item nobili essent conie-
cti, vnus ex ijs vim metuens tormentorum crimen a-
gnouit: qua confessione reliqui etiam omnes, in sum-
mum vitæ, famæ, fortunarumque omnium discrimen
innocentes adducebantur, cum autem verus auctor sce-
leris illius, hominum innocentium vicem dolens pu-
blico scribæ coram grauissimis testibus secreto se a-
peruisset, vnius de nostris opera omnes liberati sunt.
Alius cum virum nobilem colapho palam percussis-
set, comprehensus manu multari debebat: verum qui
inu-

iniuriam accepit nostris deprecantibus actionem omnem remisit, atque adeo in carcerem profectus, hominemque amplexatus, sua manu exemit è vinculis: quæ res vt noua, ita etiam magna omnium admiratione, & approbatione suscepta est. Quidam cum annos sex mortem inimico, & uxori quæ ipsum ab ea cogitatione deducere conabatur, moliretur, neque interea confiteretur vni tandem de nostris confessus mentem mutauit. Alius similiter vt inimicum occideret à leucis mille contenderat, is audita vnius de nostris concione, atque ad confessionem eidem faciendam inductus, omnem vlciscendi animum deposuit. Mulier quædam mariti pertæsa, & erga alium male affecta, marito venenum dederat, vt eius morte aditum secundis nuptiis faceret, cumque illud nihil nocuisset, alterum multo priore vehementius parabat; interea cum vni de nostris vitæ vniuersæ confessionem fecisset, abiecta nefaria illa cogitatione cum marito reconciliata est. Quidam in maximis, turpissimisque flagitijs diu, multumque volutatus, sine confessione ad vitæ finem peruenerat, animique sui salute desperata, nullum sanis consilijs locum relinquebat. is ab vno de nostris ad spem veniæ excitatus, confessionem multis cum lacrimis peregit, vitæque paulo post piè admodum functus est. Alij præterea complures, qui animi sui salutem abiecerant, Dæmonibus, Ariolisque additi quique multis annis sacramentis caruerant, ad Christianos mores, vitæque reuocati. Neque minor fructus ex Indis, quibus colendis octo de nostris operam suam nauant, ex ijs quinque singulis dominicis,

I festis-

festisque diebus, in Paroecijs, vbi solent Indi conuenire, de diuinis rebus verba faciunt: à prandio instituta per urbem prius supplicatione, catechismus in nostro templo, aut in aliqua platea iisdem explicatur; quod bis præterea singulis hebdomadis in ipso mercato, alijsque paroecijs fit à nostris; omnibus ita libentibus, vt parochi, ceterique religiosi, nostros certatim suas in paroecias inuitent: ex quibus etiam nonnulli nostro exemplo excitati, catechismi scholas habere cœperunt. fructus vero is est vt nostræ nos operæ penitere non debeat: & quanquam Indi omnes, qui commercij causa eò conueniunt, baptizati sint, hoc tamen anno, ad Ecclesiam adduxerunt nostri quattuordecim: ex ijs autem qui Christiani sunt amplius sexcenti sacramenta, summa cum pietate obeunt, concionibus, supplicationibusque adsunt frequentes, atque in omni officio Christiani hominis diligenter se exercent. Mulieres duæ cum ægrotos totidem humi iacentes offendissent, domum quæque suam deportatos, omni diligentia, & humanitate tractarunt; nostris, medicisque adhibitis, vt alteri corporum alteri animorum salui prospicerent; cumque vita functi essent, eosdem tanquam propinquos luxerunt, ac sepulturam suis sumptibus, & pro animarum expiatione sacra fieri curarunt. Alia mulier vi, ac fraude parentum domo abducta, sexumque habitu mentita, turpem diu vitam traduxerat. hæc audito concionatore nostro, à flagitiosa illa consuetudine discessit, & generali confessione crimina expiauit. Aliquot etiam mulieres à viris nefarijs, ad flagitium sollicitatæ, nunquam vel morte stri-

te strictis pugionibus intētata, flecti potuere. Alius quoque crudeliter cedi maluit, quam in re turpi internuncium ageret. Indus quidam cum sacramento confessionis semper esset abusus audita concione, vni de nostris totius vitæ crimina confiteri constituit: interea in morbum incidit, eique ægrotanti Dæmon visus est defuncti cuiusdā specie, quæ ipsum deterrebat, ne nostris confiteretur, ne vè eorum verbis fidem haberet. Eo ipso tempore commodum accidit, vt vnus è nostris Xenodochium, in quo ille ægrotabat ingrederetur, quem vt vidit ægrotus statim ad se vocauit, eique tremens visum exposuit, factaque confessione paulò post vita decessit. Hæc, aliaq; generis eiusdem, plurima quotidie in ijs regionibus accidunt, quæ numerare longum esset: id vero certissimum est, Societatem nostram, Indis æquè, & Hispanis gratissimam esse, quod tum alijs, tum in templi extructione declarunt, pauci enim ex Hispanis duobus diebus, aureorum quattuor millia in eam ædificationem corrogarunt. Indi vero coactis vndique artificibus, in turmas descripti ducenteni quotidie suam nobis operam locarunt; ipsorum Dynastis spectantibus, opusque dirigentibus, atque vrgentibus.

COLLEGIVM PACIS.

Pacis Collegium, anno Superiore Indorum causa institutum est, propterea quod ex hac vrbe commodissimus patet excursus in vicina Indorum loca; nostrique non vrbanoꝝ saluti solum, sed etiam paganorum prospicere possunt. Ecclesiam habent sa-

tis commodam præcipuo vrbis loco; reliqua ædifica-
 tio vrgetur strenue; qua perfecta Collegium de no-
 stris viginti sustinere poterit: interea sacerdotes tres
 cum fratribus totidem rem Christianam tuentur. Lu-
 dus etiã litterarius apertus est, in quo pueri cum lit-
 teris pietatẽ hauriant; ei vnus præest de nostris. Qui-
 bus rebus multo maius Societatis desiderium homini-
 bus iniectum est; adeo vt ij etiam, qui nobis antea ini-
 quiores videbantur, nunc faueãt maxime, nihilq. iam
 vulgo æque cupiunt, atq; vt nostrorum numerus au-
 geatur; quod breui, quæ sunt in nos horum studia, fore
 speramus. Singulis dominicis, festisq. diebus catechis-
 mum nostri de more docent, Indorumq. agmen suppli-
 cantium per vrbẽ circumducunt; eas supplicationes Præ-
 sul ipsemet cum iudicibus, alijsq. regijs ministris præ-
 claro sane exẽplo comitantur: multi etiam viri docti,
 & graues tum seculares ecclesiastici catechismi ex-
 plicationibus, quæ habentur à nostris intersunt atten-
 tissimi. Inda quædam mulier cum partus difficultate
 tertium iam diem laboraret, desperata corporis sa-
 lute, vnus de nostris vocari iussit, qui suam cõfessio-
 nem exciperet; is mulierem miseratus, sacrarum re-
 liquiarum thecam, quã secum gestabat, & in qua sa-
 crof. inelæ crucis ligni pars erat, ei imposuit. mirum
 dictu. mulier statim edito partu, periculo liberata est,
 ingenti propinquorum omnium gratulatione; qui hoc
 miraculo multo magis in fide confirmati sunt.

RESIDENTIA IULIENSIS.

Iulienfis Residentia solis Indis constat, quorum nu-
 merus est octodecim circiter millium; in eos nostri
 omnem

omnem spiritualem iurisdictionem sacramentis administrandis exercent. Paroecias habent tres, in quibus diebus festis singulis ad concionem, diuinamque rem, nec non ad catechismum, & supplicationes Indi conueniunt; quibus rebus paulatim barbarie deposita christianos mores, pietatemque suscipiunt. Et quoniam eius Prouinciæ messis in iuuentute ut in semete posita est; ideo operam dedere nostri, ut gymnasium prope eadem nostram exstrueretur, in quo pueri partim christianis moribus, præceptionibusque; partim grammatica, musicisque instituuntur. Qua ex re præter fructum eum, quem futuris temporibus speramus, quod diuissimè retineatur ea, quæ in illa teneritate imprimuntur; præsentem etiam utilitatem cernimus: nam pueri in missionibus nostros in rudibus instituedis non mediocriter iuuant, & parentum vitia vel corrigunt ipsi, vel ad nostros deferunt, atque ad confessionem, virtutesque verbo, & exemplo non parum incitant. Mulier quædam satis illa quidem erga res spirituales affecta, cum in nescio quod peccatum esset prolapsa, ita maestitia, et pudore opprimi se passa est, ut id nunquam confiteri auderet; tandem ex ægritudine desperatione concepta, suspendio molestias finire constituit. hæc igitur meditati, & laqueum vnde se suspenderet apparanti B. Virgo apparuit, quæ mulierem filia etiam nomine primum Compellans mollius accusauit, quod pristina erga se, filiumque suum pietatis oblita in exitium rueret voluntarium, deinde grauiter increpauit de peccato illo in confessione occultato, neque enim aliter in ipsam eam Dæmonem potestatem fuisse habitu-

rum; deniq; laqueo è collo detracto iussit cuidã de nostris Sacerdoti quem nominatim designauit peccata omnia confiteri. Mulier B. Virginis beneficium agnoscens, statim ad confessionem venit, atque in vita laudabili perseuerat. Neq. solum Indorum animis, sed etiam corporibus, pro virili parte nostri subueniunt; nam preterquã quod nostra omnia illorum vsibus semper patent; in valetudinario etiã, quod nostris adibus proximũ ab vno de nostris administratur, omnia charitatis officia in agrotos exhibent, atque de suis facultatibus detrahunt, quod in pauperes distribuunt. His rebus mirum est, quam Societati Indorum animi concilientur, sic prorsus, vt cum hæc de nostrorum humanitate fama in remotas regiones penetrauerit, ex ijs veniãt plurimi, vt nobiscum suã conscientie nodos cõmunicet, quibus vniuersis satisfieri omnino vix potest.

RESIDENTIA S. IACOBI.

S Iacobi oppidum Limæ vrbi proximũ est, paruum illud quidem (familias enim conficit ad ducetas) quoniam tamen ad illud Indi omnes diuertunt, qui publicorum operum, laborumq. caussa ad urbem quotannis euocatur, vbi etiam ex Prouinciarum diuersitate singulis propria sunt domicilia cõstituta; iccirco egerũt nostri cum Prorege, vt in eo Residentia institueretur, vt esset semper aliqui, qui rudes Indos christianis præceptis excolerẽt, vt operibus absolutis, politiores, doctioresq. domũ redirent. Quod sane agitur a nostris ingenti cum Indorum fructu tum incolarum, tum aduenarum, erga quos nostri eadem officia omnia,

nia, quæ in Iulienſi Reſidentia exercent, illud amplius in hac, quod cum ſingulis annis alij alijs in opera, laboresque ſuccedat, perpetua quædam miſſio videtur, ac proinde fructus ad plures pertinere. Hi enim noſtrorum præceptis conformati, atque in ſuas regiones reuerſi, Societatem in cælum ferunt, ſuorum popularium vitia corrigunt, omnibusq. rerum Chriſtianarum ſcientia, morumq. integritate ad virtutem facem præferunt. quorum prædicatione permoti plurimi, ad noſtros, quos omnino non nouerant, conſilij, confeſſionumque cauſa contendunt. Qui autem in oppido habitant, ij & noſtros amant maxime, et in pietate chriſtiana magnos habent progressus: excurrunt etiam in vicina loca, vt rudes Indos doceant: quo munere tam ſcite funguntur, vt Indorum Parochi ijs magiſtris ad exhortationes, & catechiſmum tradendum vtantur, noſtrosque rogent, vt quam plurimos mittant, & quam ſæpiſſime. Multi qui turpem vitam agebant, legitimis nuptijs iuncti ſunt, expiatis prius rite criminibus; quod adeo iam uſitatum eſt, vt oppidani duo in quorundam nuptijs patrini ad eſſe noluerint, niſi ante crimina eſſent confeſſi. Habent in hoc oppido noſtri Xenodochium ad ægrotos curandos, in quod etiã ſe recipiunt mulieres illæ, quæ a vita meretricia diſcedunt, ubi ſub viri cuiuſdam honeſtiſſimi cura (neq; enim eo ſe noſtri admifceri patiuntur) tantisper degunt, dum de vitæ ſuæ ratione conſtituant. Hæc de ſingulis Prouinciæ domicilijs: nunc ad eiufdem miſſiones descendamus. Ex hac Prouincia miſſiones multæ in varias Indorum prouincias ſuſceptæ ſunt a noſtris:

atque

atque ita fere instituta res est, ut nullus ad Hispanorum loca mittatur, quin ei comes aliquis addatur Indicæ linguæ sciens, qui salutem Indorum procurare possit. Ex utrisq. magni sunt fructus reportati. Ex Limensi Collegio missiones quattuor factæ, in quibus catechesi, concionibus, confessionibus, pacificationibusque conciliandis opera nauata est egregie. Quidam cum nullis neque precibus, neque minis a concubinæ consuetudine discedere vellet, audito nostro concionatore flexus est, & concubinam in matrimonium duxit, rem probantibus, admirantibusque vniuersis. cum duo è nostris in aliam huius regni urbem profecti essent, eorum alter ad Hispanos ternas, alter ad Indos quaternas hebdomadis singulis conciones habuit, ea hominum approbatione, studiisque, ut opifices vulgo officinas clauderent, & matronæ, virginisque quæ domo pedem efferre non consuerunt, frequentes conuenirent. concionibusque auditis magna in omnibus morum mutatio cernebatur: mulieres enim furo, luxuque deposito ad modestiam redire; pacificati inter se dissidentes; æris factæ restitutiones; generales audite confessiones eorum, qui peccata ingentia nefarie occultabant; carcere inclusis, pauperibusque subuentum; aliaque multa è re diuina gesta. Atque hæc quidem cum Hispanis; nam ex Indis longe maior fructus perceptus, quibus, præter conciones, quas fieri singulis hebdomadis quaternas dixi, quotidie etiam in xenodochij parœcia, ubi nostri diuersabantur, catechismus explicabatur: tantusque fuit Indorum concursus, & diligentia, vix ut per eos fratri res-
spirare

spirare liceret, cum a prima luce ad vesperam vsq; ijs aures dare cogeretur; multiq. etiam ante lucem ad templum confluerent; Quid multa? tantus fuit Indorum ardor, vt omnes fere catechismum cum eius declaratione, rationemque confitendi memoriæ mandarent, ac per eos dies in compitiis, vicisque nulli alij nisi de religione, ac penitentia sermones audirentur: multæque generales sunt exceptæ confessiones; multi verberibus in seipfos acriter seuerunt; atque in publicum valetudinarium certatim, viri ac mulieres christiani officij causa frequentes conuenerant. Ex Collegio item Cuzchensi in pagos, ac vicina Indorum loca frequenter excursus est, bonamq; illius agri partem nostri concionantes, rudes edocentes, baptizantesque lustrarunt. vbiq; magna beneuolentiæ significatio ostensa est non ab Indis modo, sed etiam ab ipsorum primatibus, quos Curacas siue Caçiques vocant: acciditque non raro, vt festiuo campanarum pulsu, pueris, puellisq; cum vexillis, & crucibus obuiam procedentibus, & Christianam doctrinam concinentibus, exciperentur, aliàs etiam tubis, choreisque de gentis more, totaque obuiam effusa ciuitate introducerentur. Discedentes vero nostros lacrimis longe prosequabantur; repertiq; sunt sexus vtriusque non pauci, qui nostros ad multa millia passuum, ac decem interdum dierum itinere, concionum, confessionumue causa comitarentur. In his missionibus duo ex nostris menses totidem versati, latissimos manipulos in Christi horreum retulere; ex Indis enim amplius sexaginta sacro baprismo lustrarunt: quamquam præcipuus

fructus

fructus cum Christianis constitit. Indi enim qui Cuz-
 chensi agro habitant, baptizati quidem illi sunt om-
 nes, sed Christianorum præter nomen habent nihil,
 inopia enim magistrorum, doctorumq; in summa re-
 rum diuinarum ignoratione versantur; quo etiam fit,
 vt paullatim ad antiquos ritus, & cærimonias dela-
 bantur. Atque hos populos satis sua sponte ad om-
 nem superstitionem propensos ipsi etiam impellunt
 Idolorum antistites, Arioli, magicasque artes exer-
 centes, qui Christianam Religionem in odium addu-
 cunt apud Indos, persuadentque nihil vt veri in con-
 fessione dicant, eosdemque inducunt, vt ex maiorum
 superstitione Soli, Lunæ, terræ, montibus, lapidi-
 busque aurum, vestes, animalia sacrificent. Horum
 igitur plurimi, cum a veritatis via deflexissent, edo-
 cti a nostris, quo in errore versarentur, ad rectam
 viuendi rationem redière, magna cum superioris vi-
 tæ detestatione cum se deceptos a suis quererentur.
 Itaque generali confessione crimina eluerunt; concu-
 binas qui habebant aut expulère, aut in uxores legi-
 timas duxère; multi sub noctem in templis, aut domi
 suæ verberibus acriter se acceperunt; exacta etiam
 ætate senes cum numquam in vita crimina confessi es-
 sent, edoçti pro captu res fidei cõfessione expiati sunt,
 ægroti etiam non pauci facta confessione decesserunt,
 qui ad id tantum in vita reseruati esse videbantur. In-
 dorum quidam Gubernator, audita Patris nostri cõ-
 cione ita permotus est, vt veniam ab Indis palam pe-
 teret, qui eos vitæ improbitate offendisset; hortatus-
 que omnes est, vt Patris monitis deinceps audientes
 essent.

essent. Alter, filium coram se verberari iussit, quod eum minus honeste viuere inaudisset. Oppidi cuiusdā incolæ cum morbis plurimis ægrotarent, qui ex fluminis præter fluentis aqua creari dicebatur; vniuersi ad Patrem publice venerunt, malo remedium orantes. is hortatus omnes ad spem in Deo ponendam, indicta supplicatione cum sanctissimæ Crucis ligni reliquijs ad flumen processit, easque, bis ter in flumen demersit: quo tactu omnis morbi caussa ex flumine depulsa est. Quidam cum visis quibusdam a Dæmone deterreretur, vt ipsi sacrificia adhiberet; facta confessione liberatus est. Mulier quædam, cum amissis sensibus omnibus, extremum spiritum duceret, ingrediente ad ipsam vno de nostris Sacerdote, sermonem recuperavit, eique confessa statim decessit. Alij duo similiter in missionibus versati præclaros suæ peregrinationis, generalibus confessionibus auditis, animisque dissidentium reconciliatis, fructus retulerūt. Ex Iuliensi Residentia quattuor hoc anno missiones factæ sunt ad Indorum Prouincias, in quibus præclare constitit missionum fructus, ita multi ad Christi fidem, et insignem morum mutationem sunt adducti. Non pauci etiã cum in locis desertis ferarum more sine legibus viuerent, ad Christianum cultum, moresque traducti; quorū pauperies conquisitis elemosinis a nostris subleuata est: quo beneficio obstricti libētissime nostris aures dedere, relictaq. feritate illa, in oppida conuenerūt. Ex ijs baptizati sunt duo milia quadringēti septuaginta; matrimonio autem Christianis legibus coniuncti mille centum quadraginta
tres

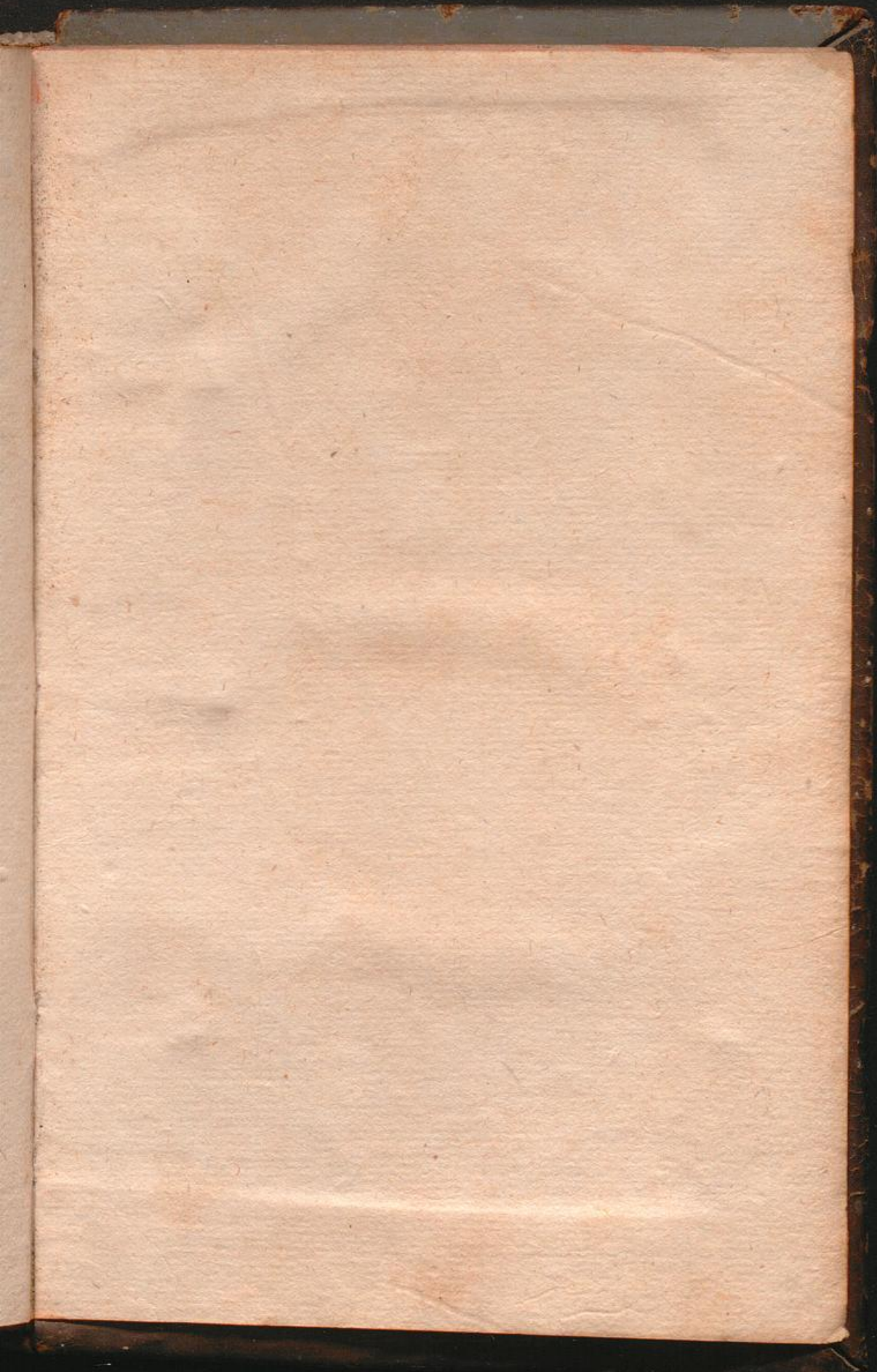
tres. Plurimi etiã ex Indica nobilitate totius vite crimina sunt confessi: tantaque in omnibus morum emendatio visa est, vt gratia Deo ingentes agẽdæ sint, qui per nostræ Societatis homines tanta, & tam multa in his Indiæ populis efficere dignetur.

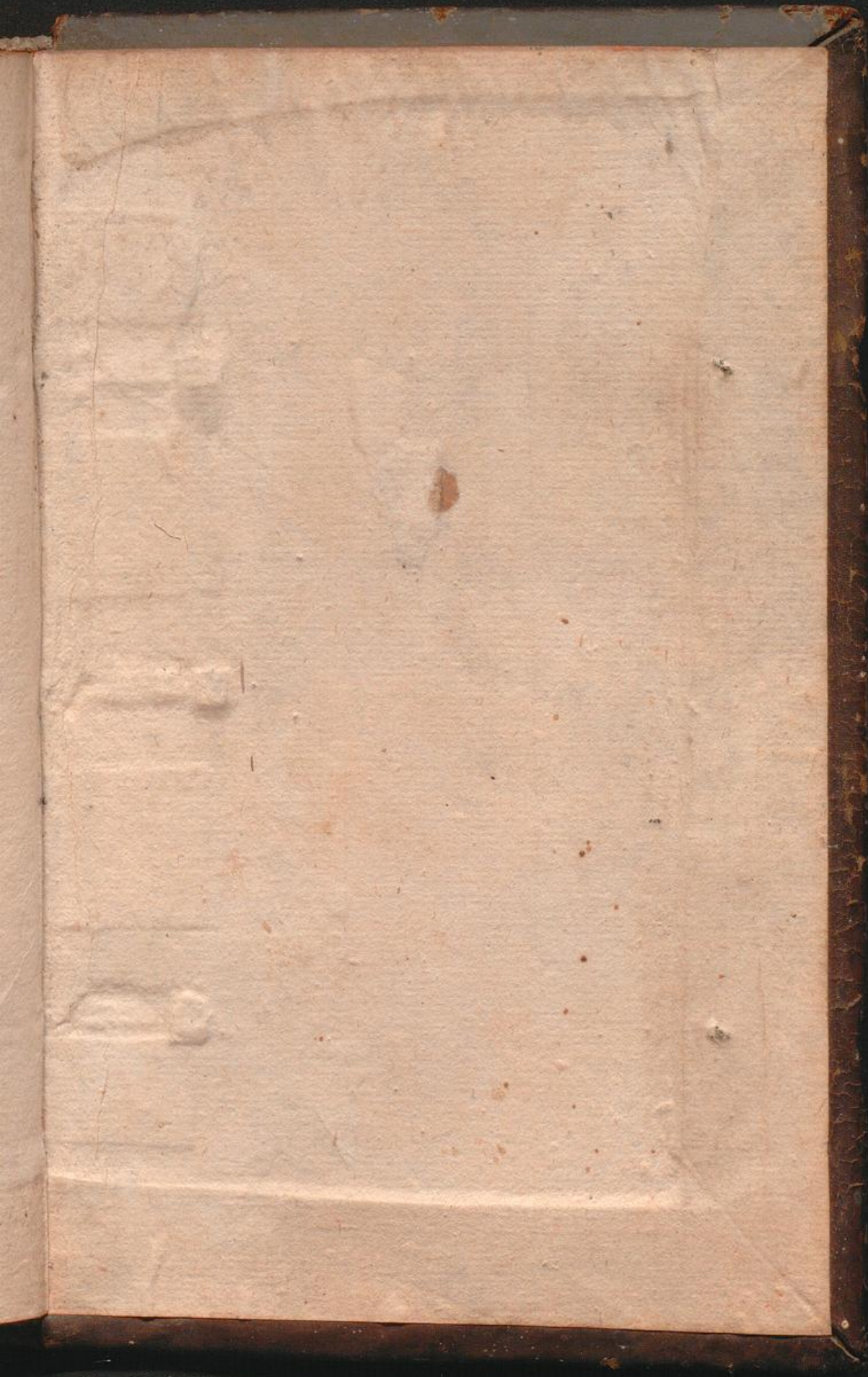
HÆC fere habui de Societatis rebus, quæ scriberem. Quod reliquum est Deum oremus vt nos idoneos faciat Societatis ministros, atque ad ipsum rite colendum vires, animumq; impertiat; ne fructus ille quem ab eius Clementia sperare debemus nostra culpa impediatur. Romæ ex Collegio Romano 12. Kal. Decembr. MDLXXIII.

Omnium in Christo Seruus.

Iaannes Antonius Valtrinus.

ri
e-
t,
l-
i-
-
e
e
-
-
.

Th
5171